

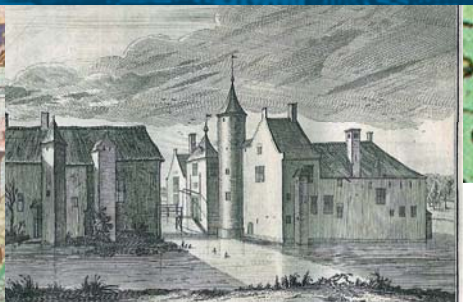
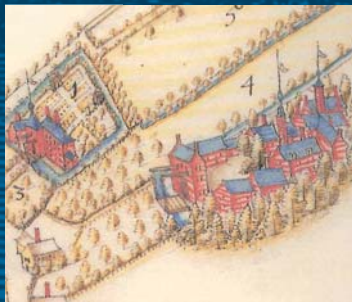
RAAP

RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal

Gemeente Rotselaar,
provincie Vlaams-Brabant

Vlaamse overheid

Groes Delin :

SPECTUS CASTELLI WESEMALE

RAAP-RAPPORT 2439

**Studieopdracht naar een
archeologische evaluatie en
waardering van de kasteelsite
te Wezemaal**

**Gemeente Rotselaar
Provincie Vlaams-Brabant**

lic.ing. D.M.G. Keijers & lic. B. Tops

Vlaamse overheid

Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: agentschap Onroerend Erfgoed

Titel: Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal; gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Status: eindversie

Datum: 27 oktober 2011

Auteur: *lic.ing. D.M.G. Keijers & lic. B. Tops*

Projectcode: WEZKA

Besteknummer: 2010 – Archeo2

Bestandsnaam: RA2439_WEZKA.indd

Projectleider: drs.ing. D.M.G. Keijers

Projectmedewerkers: drs. X.C.C. van Dijk, drs. M.A.H. Lipsch & drs. W. Verschoof

Autorisatie: drs. G. Tichelman

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© agentschap Onroerend Erfgoed, 2011

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van het agentschap Onroerend Erfgoed Vlaanderen heeft het RAAP Archeologisch Adviesbureau (regionale vestiging Zuid-Nederland te Weert) in het voorjaar en de zomer van 2011 een bureau- en veldonderzoek uitgevoerd in verband met het opstellen van een archeologisch beschermingsdossier van het voormalig kasteel van Wezemaal. Dit kasteel, op een boogschuit van de kerk, heeft gedurende vele eeuwen het dorpsgezicht van Wezemaal gedomineerd.

Op basis van het bureauonderzoek wordt ten eerste de landschappelijke context van het kasteelterrein besproken, dat wil zeggen de topografische, geologische en bodemkundige aspecten. Ook een globaal inzicht van hoe Wezemaal en omgeving in de Middeleeuwen werden ingericht, komt aan bod. Vervolgens wordt aan de hand van iconografisch en archeologisch bronnenonderzoek, zowel in archief als in de literatuur de bewoningsgeschiedenis van het kasteel geschetst.

Het kasteel van Wezemaal heeft zeker vanaf het begin van de 13e eeuw bestaan en waarschijnlijk al vroeger. Hoe de oudste verschijningsvorm eruit zag is onbekend. Pas vanaf de 15e eeuw duiken archivalische bronnen op die ons een beperkt inzicht geven van hoe het kasteelterrein eruit zag. Het kasteel bestond uit een omgracht neer- en bovenhof. Op het neerhof stonden diverse structuren, voornamelijk uit vakwerk. Op het bovenhof lijken ten minste twee belangrijke gebouwen aanwezig te zijn geweest, namelijk het Ridderhuis en de Zaal. Verder waren op het bovenhof nog diverse houten structuren aanwezig. Hoewel het globale grondplan moeilijk te bepalen is, lijkt een kasteeltype met rond, veelhoekig of vierkant grondplan aanwezig.

Vanaf de Nieuwe tijd duiken ook de eerste iconografische bronnen van het kasteel op. Bij de aanvang van de Nieuwe tijd lijkt het kasteel van Wezemaal nog een laat-middeleeuws karakter te hebben waarbij verdedigingselementen, hoewel weinig functioneel, nog het uiterlijk bepalen. Pas in de loop van de 17e eeuw verandert het beeld geleidelijk. De meeste gebouwen lijken nu in steen opgetrokken en ook de belangrijkste daken worden bedekt met pannen en leien. Aan het einde van de 18e eeuw is het kasteel enigszins verouderd.

In 1789 en 1790 wordt het kasteel gesloopt. Uit de bronnen blijkt dat na de afbraak nog diverse funderingen in de grond bewaard zijn gebleven. Het terrein werd in eerste instantie als een vroege landschapstuin ingericht. In de loop van de 19e eeuw wordt het grachtenstelsel nog aangepast. Hoewel het terrein daarna steeds als boomgaard in gebruik is gebleven, zijn in de 20e eeuw nog diverse muurrestanten gesloopt.

Het veldwerk bestond uit een verkennend- en karterend booronderzoek, een oppervlaktekartering en een geofysisch onderzoek. In het oorspronkelijke Plan van Aanpak maakte ook een proefsleuvenonderzoek op het kasteelterrein deel uit van het veldwerk. Hiertoe werd echter geen toestemming gegeven door de eigenaar. In overleg met de stuurgroep is besloten om het onderzoek af te ronden op basis van het overige veldwerk .

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Met name bij het weerstandsonderzoek zijn op het bovenhof nog diverse muren en/of uitbraaksporen herkenbaar. Opmerkelijk is dat de structuur op het bovenhof enigszins overeenkomt met de oudste afbeelding van het kasteel.

Mede door het niet mogen uitvoeren van gravend onderzoek kunnen de beschermingscriteria zeldzaamheid en representativiteit niet afdoende worden vastgesteld. De overige criteria scoren echter hoog tot zeer hoog. Volgens RAAP komt het oostelijke deel van het onderzoeksgebied in aanmerking voor waardering als archeologische zone. Het centrale deel kan als archeologische zone aangeduid worden, in ieder geval de oostelijke en zuidelijke rand. In het westelijke deel van het onderzoeksgebied worden niet direct gaaf bewaarde archeologische resten verwacht. De uiteindelijke beslissing wat betreft het monumentale karakter dient gemaakt te worden door het agentschap Onroerend Erfgoed. Met betrekking tot beheer van de kasteelsite is het met name belangrijk om bodemversturende activiteiten die dieper reiken dan 25 cm te vermijden.

Concluderend kan worden gesteld dat deze studie extra informatie met betrekking tot het kasteelterrein aan het licht heeft gebracht, maar dat nog een aantal onduidelijkheden blijft bestaan. Vooral de oudste verschijningsvormen blijven onderbelicht. Een beperkt proefsleuvenonderzoek kan de aard en oudste verschijningsvormen duidelijker maken en bovendien meer inzicht geven in de conservering en gaafheid van archeologische sporen, zowel op het neer- als bovenhof.

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding en onderzoeksvragen	11
1.1 Kader	11
1.2 Onderzoeksvragen- en methoden	11
1.3 Leeswijzer	13
1.4 Dankwoord	13
2 Landschappelijke karakteristieken van het onderzoeksgebied	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Fysiografie	15
2.3 Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	18
2.4 De ontwikkeling van het landschap: geologie en bodem	19
2.5 De inrichting van het landschap in de Middeleeuwen	27
2.6 Besluit	34
3 Historische bronnen	35
3.1 Inleiding	35
3.2 Gepubliceerde bronnen	35
3.3 Archivalische bronnen	35
3.4 Iconografische bronnen	37
3.5 Archeologische bronnen	38
4 De Volle (ca. 1050- 1250 na Chr) en Late (ca. 1250- 1550 na Chr) Middeleeuwen 39	
4.1 Inleiding	39
4.2 De heerlijkheid Wezemaal	39
4.3 De heren van Wezemaal	41
4.4 Kastelen in de Volle en Late Middeleeuwen	46
4.5 Het kasteel van Wezemaal: ontstaan tot en met 1417	51
4.6 Het kasteel van Wezemaal onder Jan II (1417-1464)	52
4.7 Het kasteel van Wezemaal onder Karel van Bourgondië (1464-1472)	61
4.8 Het kasteel van Wezemaal onder de familie Brimeu (1472-1561)	63
4.9 Besluit	64

5 De Nieuwe tijd (ca. 1550-1790 na Chr.)	67
5.1 Inleiding	67
5.2 De heren van Wezemaal	67
5.3 De ontwikkeling van kastelen in de Nieuwe tijd	69
5.4 Het kasteel van Wezemaal onder Gaspard Schetz (1561-1580)	70
5.5 Het kasteel van Wezemaal: periode 1580-1640	75
5.6 Kasteel van Wezemaal: periode 1640-1725	87
5.7 Kasteel van Wezemaal onder Conrard en Charles d'Ursel (1725-1775)	98
5.8 Kasteel van Wezemaal onder Wolfgang-Guillaume d'Ursel (1775-1790)	102
5.9 Besluit	107
6 De Nieuwste tijd (ca. 1790 na Chr.-heden)	109
6.1 Inleiding	109
6.2 Kasteel van Wezemaal: periode 1790-1850	109
6.3 Kasteel van Wezemaal: periode 1850-heden	114
6.4 Besluit	117
7 Veldonderzoek	119
7.1 Inleiding	119
7.2 Methoden en technieken	119
7.3 Landschappelijke ligging	125
7.4 Het Kasteelterrein	126
7.5 Het gebied ten westen van het kasteelterrein	136
7.6 Conclusies	137
8 Beschermingscriteria	141
8.1 Inleiding	141
8.2 Inhoud	141
8.3 Vorm	147
8.5 Conclusie	151
9 Conclusies en aanbevelingen	155
9.1 Inleiding	155
9.2 Conclusies	155
9.3 Aanbevelingen	159

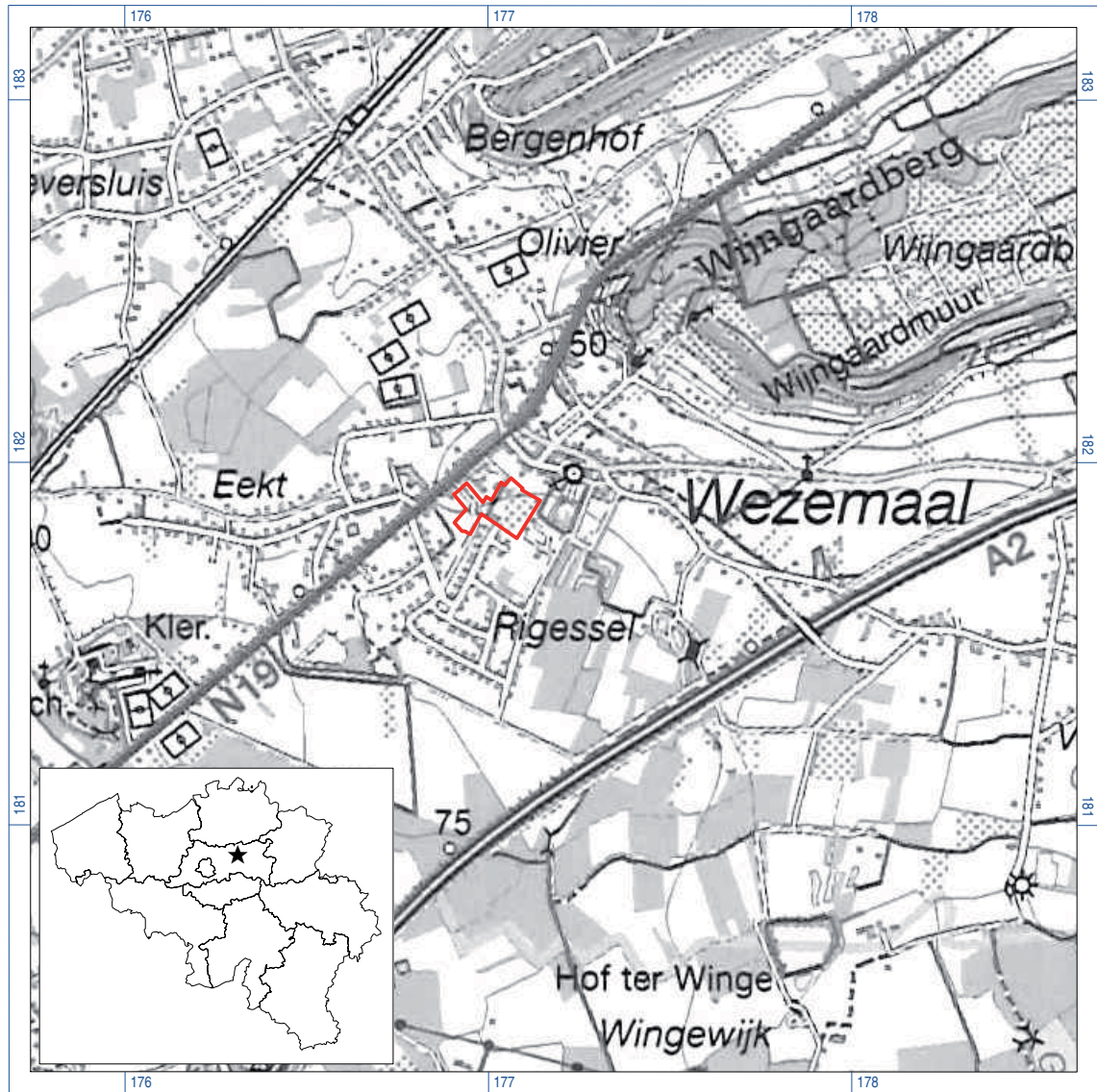
RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Bronnen	165
Literatuur	167
Gebruikte afkortingen	172
Verklarende woordenlijst	173
Overzicht van figuren, tabellen en (losse kaart-)bijlagen	175
Bijlage 1: Resultaten archivalisch onderzoek	179

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 1. Ligging onderzoeksgebied (rode lijn); inzet: ligging in België (ster).

1 Inleiding en onderzoeksvragen

1.1 Kader

Het is momenteel moeilijk voor te stellen dat in de kern van Wezemaal, op een boogscheut van de kerk, een bouwwerk lag dat gedurende vele eeuwen het dorpsgezicht heeft gedomineerd: het kasteel van Wezemaal. Hoewel het kasteel al enkele eeuwen verdwenen is, is het nog steeds in het collectieve geheugen van de inwoners van Wezemaal aanwezig.

Het kasteel van Wezemaal is vooral bekend van wat is overgeleverd in de archieven en enkele iconografische bronnen. In de iconografische bronnen worden vooral latere fasen van het kasteel afgebeeld en het is niet altijd duidelijk in hoeverre dit de werkelijke situatie correct weergeeft. Aangezien op het terrein nooit opgravingen zijn uitgevoerd, is het onbekend of nog restanten van het complex onder de grond bewaard zijn gebleven. Vanuit wetenschappelijk perspectief is een aantal interessante onderzoeksvragen te bedenken. Zo zou het interessant zijn meer te weten over de oudste verschijningsvorm en de ontwikkeling van het kasteel over langere tijd.

In opdracht van het agentschap Onroerend Erfgoed Vlaanderen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau (regionale vestiging Zuid-Nederland te Weert) in het voorjaar en de zomer van 2011 een bureau- en veldonderzoek uitgevoerd in verband met het opstellen van een archeologisch beschermingsdossier van het voormalig kasteel van Wezemaal (figuur 1). Meer in het bijzonder betreft de opdracht een 'Onderhandelingsprocedure voor aanneming van diensten zonder voorafgaande bekendmaking. Bestek nr. 2010-ARCHEO2 *Archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal (gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant)*'. De opdracht is op 17-12-2010 door het agentschap Onroerend Erfgoed gegund (briefkenmerk PVDH/LT/10).

In het oorspronkelijke Plan van Aanpak maakte ook een proefsleuvenonderzoek deel uit van het veldwerk. Hiertoe werd echter geen toestemming gegeven door de eigenaar van het kasteelterrein (de heer Liekens). In overleg met de stuurgroep is besloten om het onderzoek af te ronden op basis van het overige veldwerk (booronderzoek en geofysisch onderzoek). De kosten die voorzien werden voor het proefsleuvenonderzoek, worden niet in rekening gebracht (overleg 10-06-2011). Wanneer toestemming verkregen wordt, wordt een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd en worden de diverse beschermingscriteria op basis van deze nieuwe gegevens aangevuld.

1.2 Onderzoeksvragen- en methoden

Onderzoeksvragen

Ten behoeve van het beschermingsdossier zijn door RAAP de volgende zeven onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat is de landschappelijke context van het kasteel van Wezemaal?
2. Wat is er reeds bekend over de geschiedenis van de kasteelsite en welke bronnen verschaffen nieuwe informatie?

3. Wat is de verschijningsvorm, omvang en ruimtelijke begrenzing van het kasteelterrein?
4. Wat is de datering van het kasteel? Welke faseringen kunnen onderscheiden worden?
5. Wat is de huidige toestand (gaafheid) van de kasteelsite? Meer specifiek: zijn er nog fundamenten van het voormalige kasteel aanwezig?
6. Is de kasteelsite in Wezemaal op grond van zeldzaamheid, representativiteit, wetenschappelijk potentieel, archeologische/landschappelijke context, bewaringstoestand, waarneembaarheid en herinnering aan te duiden als archeologisch monument?
7. Wat zijn de mogelijkheden voor behoud, beheer en ontsluiting?

Onderzoeksmethoden

Hieronder wordt kort uiteengezet met welke methoden getracht is de verschillende onderzoeksvragen te beantwoorden.

1. *Wat is de landschappelijke context van het kasteel van Wezemaal?*

De landschappelijke context is vastgesteld op basis van een combinatie van:

- A. bureauonderzoek;
- B. het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM);
- C. visuele inspectie;
- D. een verkennend booronderzoek.

2. *Wat is er reeds bekend over de geschiedenis van de kasteelsite en welke bronnen verschaffen nieuwe informatie?*

Het bureauonderzoek richtte zich op een samenvatting van wat tot nog toe bekend is over het kasteel en zijn bewoners. Ook zijn mensen gecontacteerd die onderzoek naar Wezemaal en het kasteel hebben gedaan.

3. *Wat is de verschijningsvorm, omvang en ruimtelijke begrenzing van het kasteelterrein?*

De verschijningsvorm, omvang en begrenzingen zijn vastgesteld op basis van een combinatie van:

- A. het verzamelen van informatie over de algemene omvang en verschijningsvorm van kastelen;
- B. een uitgebreide analyse van archivalische bronnen;
- C. een analyse van het kasteel van Wezemaal op historische kaarten;
- D. een analyse van archeologische bronnen;
- E. het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM-Vlaanderen);
- F. een visuele inspectie;
- G. een verkennend en karterend booronderzoek;
- H. metingen met een Total Station en GPS;
- I. geofysisch onderzoek.

4. *Wat is de datering van het kasteel? Welke faseringen kunnen onderscheiden worden?*

Het beste aanknopingspunt voor de datering en fasering bieden de archivalische bronnen en de vondsten die tijdens het veldwerk worden aangetroffen.

5. *Wat is de huidige toestand (gaafheid) van de kasteelsite? Meer specifiek: zijn er nog fundamenten van het voormalige kasteel aanwezig?*

Op basis van het bureauonderzoek en visuele inspectie is bepaald wat het historische en huidige gebruik en de eventuele verstoringen op het terrein zijn. Verdere indrukken worden verkregen via een verkennend booronderzoek. Meer gedetailleerde informatie over de aanwezigheid van fundamenten is verkregen door een geofysisch onderzoek en controlerend booronderzoek.

6. *Is de kasteelsite in Wezemaal op grond van zeldzaamheid, representativiteit, wetenschappelijk potentieel, archeologische/landschappelijke context, bewaringstoestand, waarneembaarheid en herinnering aan te duiden als archeologisch monument?*

Op basis van de beschermingswaarden en -criteria van het agentschap Onroerend Erfgoed is bepaald of de kasteelsite in aanmerking komt voor de status van beschermd archeologisch monument.

7. *Wat zijn de mogelijkheden voor behoud, beheer en ontsluiting?*

In het kader van aanbevelingen zijn de mogelijkheden voor behoud, beheer en ontsluiting besproken. Daarbij wordt niet alleen het archeologische potentieel besproken, maar ook de raakvlakken tussen archeologie, landschap en natuur, evenals het recreatieve perspectief.

1.3 Leeswijzer

Na deze inleiding wordt in hoofdstuk 2 de landschappelijke context van het onderzoeksgebied besproken, dat wil zeggen de topografie, geologie en bodem. Ook wordt een globale schets gegeven van het middeleeuwse landschap waarin Wezemaal en het kasteel geplaatst moet worden. In hoofdstuk 3 worden de diverse bronnen belicht die gebruikt zijn om de historische context van het kasteel van het kasteel te beschrijven.

In de hoofdstukken 4, 5 en 6 wordt aan de hand van gepubliceerde, archeologische, archivalische en figuratieve bronnen de geschiedenis en ontwikkeling van het kasteel van Wezemaal geschetst. Aan bod komen achtereenvolgens: de Volle en Late Middeleeuwen (hoofdstuk 4), de Nieuwe tijd (hoofdstuk 5) en de Nieuwste tijd (hoofdstuk 6). In hoofdstuk 7 staat het veldwerk centraal. Na een bespreking van de methoden en technieken worden de resultaten ervan besproken.

In hoofdstuk 8 wordt aan de hand van beschermingscriteria van het agentschap Onroerend Erfgoed (inhoud, vorm en beleving) het kasteel van Wezemaal als archeologisch monument gewaardeerd. Tenslotte worden in hoofdstuk 9 algemene conclusies gegeven en een aantal aanbevelingen met betrekking tot een verantwoorde omgang met het kasteelterrein. Een lijst met geraadpleegde bronnen, een lijst met afkortingen en een overzicht van grote kaartbijlagen en tekstbijlagen sluiten het rapport af.

1.4 Dankwoord

Dit onderzoek vond plaats in nauwe samenwerking met een stuurgroep bestaande uit archeologische experts op het gebied van de Middeleeuwen en mensen van de cultuurdienst van de gemeente Rotselaar (in alfabetische volgorde): Willy Bollens (voorzitter Culturele Kring Wezemaal en bestuurslid

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

heemkundige kring Groot-Rotselaar), Peter Van den Hove (agentschap Onroerend Erfgoed), Veerle Lauwers (Wingense Archeologische dienst), Bart Minnen (historicus), Els Patrouille (agentschap Onroerend Erfgoed), Dirk Pauwels (agentschap Onroerend Erfgoed) en Werner Wouters (agentschap Onroerend Erfgoed). Bij deze wil RAAP de leden van de stuurgroep heel hartelijk bedanken voor alle ondersteuning.

Een groot aantal andere personen heeft actief meegeholpen aan het onderzoek, waarvoor RAAP hen zeer erkentelijk is. Hartelijke dank gaat uit naar (in alfabetische volgorde): Paul Kempeneers (filoloog, historisch onderzoek), Paul van Kempen (kastelenspecialist), Joep Orbons (Archeopro, magnetometrisch onderzoek) en Jacob Schotten (specialist middeleeuws aardewerk).

Een dankwoord is zeker op zijn plaats voor eigenaars en buurtbewoners Arthur Segers en echtgenote Theresia vanwege de bereidwillige en enthousiaste medewerking aan het onderzoek en de gezellige rustpauzes tijdens het veldwerk. Dorst hebben we zeker niet geleden. Onze dank gaat ook uit naar eigenaar Roger Liekens die bereid was mee te werken aan het boor- en geofysisch onderzoek. De diverse gesprekken hebben relevante informatie opgeleverd en ondanks de tegenstand voor het gravend onderzoek merkten we toch enig enthousiasme voor het verdwenen kasteel.

Dank ook aan de heer Baudouin d' Ursel voor de toestemming om het archief d' Ursel te mogen raadplegen. Tot slot nog een speciaal woord van dank aan de heer B. Tops die vele uren in deze archieven heeft doorgebracht om diverse gegevens over het kasteel van Wezemaal naar boven te halen.

2 Landschappelijke karakteristieken van het onderzoeksgebied

2.1 Inleiding

Kastelen zijn in hoge mate gerelateerd aan het natuurlijke landschap. Ze kunnen voorkomen op hoge punten in het landschap maar meestal zijn ze gelegen in lage natte gebieden. Ook het kasteel van Wezemaal heeft enigszins laatstgenoemde ligging.

Aan de basis van het huidige landschap liggen geologische processen die over een tijdschaal van miljoenen jaren op hun beurt weer in hoge mate gestuurd zijn door klimatologische veranderingen. Belangrijk voor de interpretatie van het huidige landschap zijn de klimaatsontwikkelingen en daaraan gekoppelde geologische en bodemkundige processen gedurende het Tertiair, Pleistoceen en het Holoceen.

Het huidige landschap is een momentopname. Men dient er rekening mee te houden dat landschappelijke, bodemkundige en vooral antropogene processen steeds doorgaan. In het kader van het onderzoek naar de archeologische resten en de mogelijkheden tot archeologische bescherming is de analyse van het landschap daarom een belangrijk uitgangspunt.

In de volgende paragrafen worden achtereenvolgens kort de fysiografische, geologische en bodemkundige situatie van de kasteelsite en de directe omgeving besproken. Voor de dateringen van de in dit rapport genoemde geologische perioden wordt verwezen naar tabellen 1 en 2.

2.2 Fysiografie

Wezemaal behoort landschappelijk tot de noordwestrand van het zogenaamde Hageland, een streek die grofweg begrensd wordt door de Demer in het noorden, de Dijle in het westen en de Velpe in het oosten en het zuidoosten. Het Hageland is in feite een overgangsgebied tussen de schrale zandige Kempen, ten noorden van de Demervallei, en het rijke Haspengouw.¹ In het noorden van het Hageland komen dan ook lemige zandgronden voor die naar het zuiden (zuidoosten) overgaan in zandleem- en leembodems. Kenmerkend voor het Hageland zijn de westzuidwest-oostnoordoost verlopende heuvelruggen die gescheiden zijn door brede depressies. Wezemaal ligt aan de westelijke voet van een dergelijke heuvelrug, namelijk de Wijngaardberg. Ten zuiden en verder westwaarts van Wezemaal ligt een relatief vochtig gebied waaronder de vallei van de Winge. Het heuvelachtige landschap in combinatie met de diverse bodems zorgt voor een uitgesproken contrast in het grondgebruik.

¹ Gysels, 1993.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Geologische perioden			Archeologische perioden								
Tijdvak	Chronozone	Datering	Tijdperk	Datering							
Holoceen	Laat Subatlanticum	1150 na Chr.	Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			1795					
			Nieuwe tijd	B	1650						
	A	1500									
	Vroeg Subatlanticum	0	Middeleeuwen	Laat	1250						
				Vol	1050						
				Vroeg	Ottoons	900					
					Karolingisch	725					
					Merovingisch laat	525					
					Merovingisch vroeg	450					
	Romeinse tijd	-0	Laat	270							
Midden			70 na Chr.								
Vroeg			52 voor Chr.								
Subboreaal	-450 voor Chr.	IJzertijd	Laat	250							
			Midden	500							
			Vroeg	800							
		Bronstijd	Laat	1100							
			Midden	1800							
			Vroeg	2000							
		Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850							
			Midden	4200							
			Vroeg	4900/5300							
		Atlantikum	-3700	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450					
Midden	8640										
Vroeg	9700										
Pleistocene	Boreaal	-7300	Prehistorie	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Midden	250.000					
							Preboreaal	-8700	Laat	12.500	
	Weichselien	Laat Glaciaal							Late Dryas	11.050	
							Allerød	11.500			
							Vroege Dryas	12.000			
							Bølling	12.500			
							Vroegste Dryas	13.500			
		Pleni-glaciaal					Laat	Denekamp	30.500		
								Hengelo	60.000		
							Vroeg	Moershoofd	71.000		
								Odderade	114.000		
								Brørup	114.000		
	Eemien	-114.000					Oud	Oud	250.000		
										Saalien II	236.000
										Oostermeer	241.000
										Saalien I	322.000
										Belvédère/Holsteinien	336.000
Glaciaal x			384.000								
Holsteinien			416.000								
Elsterien	463.000										

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

CHRONO - STRATIGRAFIE	NEOGEEN	1.77
	PLIOCEEN	
MIOCEEN	23.8	
		Laat OLIGOCEEN
Vroeg OLIGOCEEN	28.4	
		Laatste EOCEEN
Laat EOCEEN	33.6	
		Laat EOCEEN
Midden EOCEEN	37.0	
		Vroeg EOCEEN
Vroeg EOCEEN	41.2	
		Laat EOCEEN
Midden EOCEEN	49.0	
		Laat PALEOCEEN
Vroeg EOCEEN	54.8	
		Midden PALEOCEEN
Laat PALEOCEEN	58.0	
		Midden PALEOCEEN
Vroeg PALEOCEEN	61.0	
		Vroeg PALEOCEEN

OUDE BENAMING (en/of symbol)	VOORNAAMSTE LITHOLOGISCH KENMERK	LITHOSTRATIGRAFIE	OUDERDOM 10 ⁶ jaar
Merkselaar Brasschaat	zand		1.77
Scaldiaaan	zand		5.4
Diestiaan	kleihoudend zand		23.8
Bolderiaan	zand		28.4
Chattiaan	zand klei		33.6
Rupeliaan	klei		37.0
Tongeriaan	zand klei		41.2
Complex van Kallo	zand klei		49.0
Lediiaan (Ld) Laekemiaan (Lk)	zand		54.8
Brusseliaan B	zand + kalkzandsteenbanken		58.0
Boven (P2)	zand zandhoudende klei		61.0
Panisiaan	zand zandhoudende klei		
Onder (P1)	klei		
Ieperiaan	leem (silt)		
Landaan	zandhoudende klei \ zand siltive klei zandhoudende klei		
Heersiaan	zand mergel siltive klei zand		
Infraheersiaan	zand zandig silt \ kalksteen klei		
Montiaan	mergel klei zand \ klei		
	kalksteen		

GROEP + Code	FORMATIE + Code	LID + Code	VOORNAAMSTE LITHOLOGISCH KENMERK	OUDE BENAMING (en/of symbol)
	MERKSPLAS Me			
	BRASSCHAAT Bs	Rees MiRe	Jegersborg KzJa	
	LILLO LI	Russendorp MIRu	Brussum 1 KzB1	
	POEDERLEE Pd	Maatheide MIMh	Pay KzPe	
	KATTENDIJK Kd	Maat MIMa	Brussum 2 KzB2	
	DIEST DI	Donk MIDO	Waubach KwWb	
	BERCHEM Bc	Deurne DIDn Dessel DIBE	Opiter BcOp Gink BcGe Houthalen BbHh	Deurniaan
	VOORT Vo	Antwerpen BcAb Edegem BcEd		
RUPEL RU	EIGENBILZEN Eg	Voort VOVo Veldhoven VOve		
	BOOM Bri	Putte BriPu Ternaten BriTe		
	BILZEN Bi	Beisele-Waas BriW		
	BORGLOON Bo	Kernid BIKe		
TONGEREN TO	ZELZATE Zz	Klein Spouwen BIKs Berg BIBE	Alden Biesen BcOb Henis BohE	Rupeliaan
	MALDEGEM Ma	Kerkom BoKe Boutersem BcBt	Neerlepen ShiNe Grimmetingen ShiGr	Tongeriaan
	LEDE Ld	Ruisbroek ZzRu Waterwijk ZzWa Bassevelde ZzBa		
ZENNE ZE	BRUSSEL Br	Onderlijke MaOd Busputten MaBu Zomergem MaZo Onderdale MaOn Ursl Maur Asse MaAs Wemmel MaWe		
	AALTER Aa	Chautmont-Giestout BrCg \ Neerjse BrNe \ Diegem BROI \ Kraalberg BrKr		
IEPER IE	GENTBRUGGE Ge	Oudelem AOde Bierlem AaBe Vierzele GeV Pittem GePI Merelbeke GeMe		
	TIELT TI	Eyem TIEg Kortemark TIKo		
	KORTRIJK ko	Meen KoMe = Roubaix Saint-Maur KoSm = Orchies Mont-Hérin KolH		
LANDEN LA	TIENEN TI	Knokke TIKn		
	HANNUT Hh	Grandgise HnGr Halen HnHa \ Lincent HnLI Waterschei HnWa		
	HEERS Hs	Geindlen HsGe Orp HsOr		
HASPEGOUW HA	OPGLABBEK Op	Eisden OPEI \ Opoeteren OpOp		
	HOUTHEM Ho	Loksbergen TILo Dormaai TIDo		

Tabel 2. Lithostratigrafie van het Tertiair in Vlaanderen (bron: ALBON).

Het onderzoeksgebied ligt in de kern van Wezemaal, circa 150 m ten zuidwesten van de kerk (figuur 2). Het heeft een oppervlak van circa 2,1 ha. Hoewel het te midden van de bebouwing ligt, heeft het nog deels een agrarisch gebruik. Het oostelijke deel van het onderzoeksgebied is in gebruik als boomgaard en weiland. In het centrale deel ligt akkerland waar ook een loods en serre aanwezig zijn. Het westelijke deel behoort tot een leegstaande villa. Rondom de villa ligt een grasperk met diverse bomen/struiken.

Het onderzoeksgebied ligt ongeveer tussen de coördinaten 176.900 en 177.150 West-Oost en 181.950 en 181.800 Noord-Zuid en is afgebeeld op de kaartbladen 24-6 en 24-7 van de Topografische Atlas België, schaal 1:50.000.²

Figuur 2. Het onderzoeksgebied ligt vlakbij de dorpskern van Wezemaal en is voornamelijk in gebruik als boomgaard.

2.3 Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen

2.3.1 Inleiding

Door het agentschap Onroerend Erfgoed is het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM-Vlaanderen) aangeschaft (bron en eigendom: Afdeling Water en Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV)). Het gaat om zogenaamde LIDAR-hoogtepunten. LIDAR (Light Detection And Ranging of Laser Imaging Detection And Ranging) is een technologie die de afstand tot een bepaald object of oppervlak bepaalt door middel van het gebruik van laserpulsen. De techniek

² Nationaal Geografisch Instituut, 1993.

is vergelijkbaar met radar, dat echter radiogolven gebruikt in plaats van licht. De afstand tot het object of oppervlak wordt bepaald door de tijd te meten die verstrijkt tussen het uitzenden van een puls en het opvangen van een reflectie van die puls.

Het door RAAP gebruikte product is een basisbestand bestaande uit punten die zijn weergegeven door punten met X-, Y- en Z-coördinaten gepositioneerd op maaiveldhoogte. Kenmerkend zijn de hoge nauwkeurigheid van de opgemeten punten en de hoge puntendichtheid. De gemiddelde puntendichtheid bedraagt 1 punt per 20 m². Door RAAP is dit 'ruwe' puntenbestand omgezet (geïnterpoleerd) naar een gridbestand, waarbij gridcellen (vlakken) van 2 bij 2 m zijn gedefinieerd. Op figuur 3 is het hoogte-interval aangegeven met kleuren, waarbij oranje de hoogste delen vertegenwoordigt en blauw de laagste delen.

2.3.2 Reliëf

Op het DHM (figuur 3) is duidelijk dat Wezemaal aan de voet van de Wijngaardberg ligt. Terwijl op de hogere delen een zeer steile helling aanwezig is, bevindt zich aan de voet een zachtere helling die de contouren van de getuigenheuvel volgt. De dorpskern van Wezemaal is gelegen op het uiterste punt van deze 'uitloper'. Vooral aan de zuidzijde gaat deze uitloper relatief snel over in een uitgestrekt laag gebied. De locatie van het kasteel is hoofdzakelijk gelegen in dit lage gebied. Alleen de uiterste noordelijke rand van het onderzoeksgebied ligt op de helling naar de hogere uitloper.

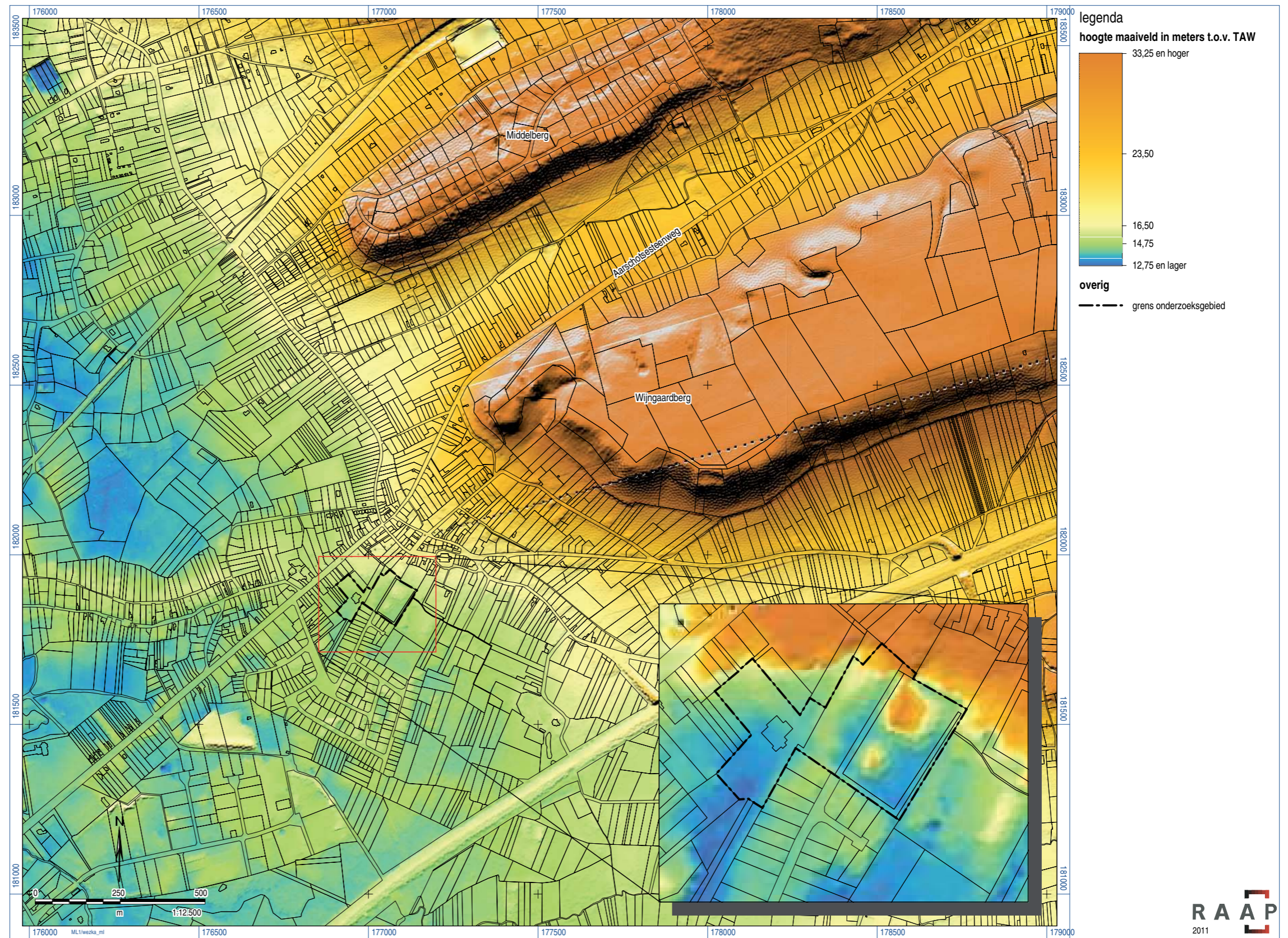
In het onderzoeksgebied zelf zijn ook nog duidelijke reliëfverschillen aanwezig (figuur 3: inzet). Zeer opmerkelijk zijn 2 hogere zones in het oostelijke deel. Het gaat hier ontegensprekelijk om het neerhof en het bovenhof van het kasteel. Het oude grachtenpatroon is dus nog globaal herkenbaar. De noordelijke, hoge zone kan nog deels veroorzaakt zijn door het afsnijden van een deel van de hogere uitloper maar kan ook met ophoging te maken hebben. De hoge ligging van de zuidelijke zone lijkt echter volledig te wijten aan ophoging. Uit deze landschappelijke situatie blijkt dat men voor het kasteel optimaal gebruikt gemaakt heeft van het landschap. Het kasteel was relatief laag gelegen waardoor de grachten goed van water voorzien konden worden. Anderzijds lag men dicht nabij de historische dorpskern en de hogere delen van het landschap.

2.4 De ontwikkeling van het landschap: geologie en bodem

Wezemaal ligt op de noordflank van het zogenaamde Massief van Brabant. In de diepere ondergrond komt deze kern van oeroude gesteenten voor. Het heuvelachtige landschap wordt hier vooral bepaald door de afzettingen uit het Tertiair die in het Pleistoceen zijn afgedekt door een zandleemdek.

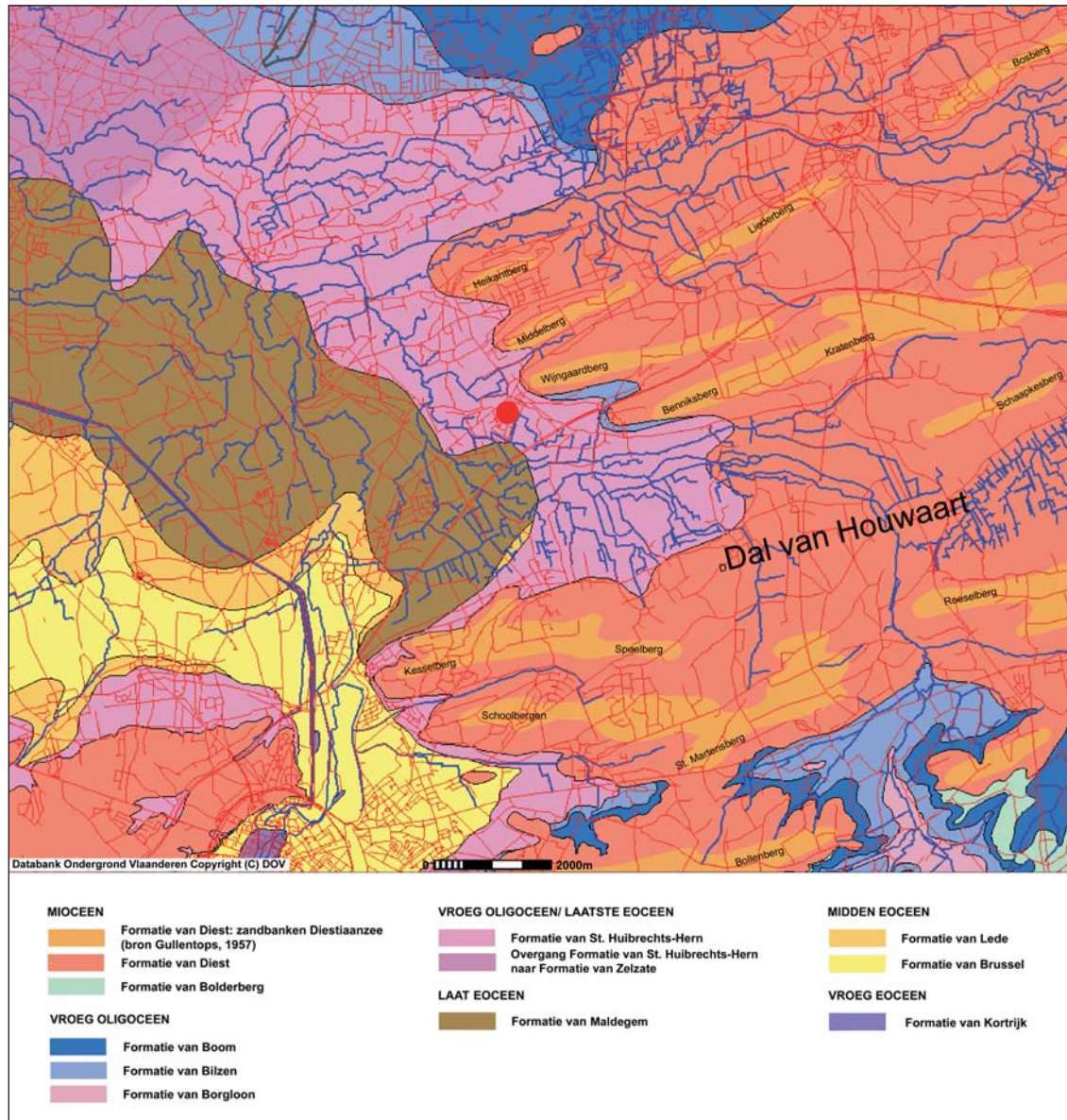
2.4.1 Het Tertiair (circa 65 miljoen jaar geleden tot circa 2,4 miljoen jaar geleden)

Bij de aanvang van het Tertiair, 65 miljoen jaar geleden, lag het noorden van België nabij de kust of behoorde zelfs tot de tertiaire zee. De verdeling tussen land en zee verschoof in het Tertiair diverse malen (transgressies en regressies). Tijdens de belangrijke transgressies werden op de bodem van de Tertiaire zee enorme hoeveelheden zand en klei afgezet.

Figuur 3. Hoogtekaart van het onderzoeksgebied volgens DHM Vlaanderen (Bron en eigendom DHM-gegevens: Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV)).

De Tertiaire zeespiegel fluctuaties zijn toe te schrijven aan twee hoofdfactoren: tektoniek en klimaatverandering. Het Noordzeebekken daalde terwijl het Massief van Brabant omhoog kwam. Tevens werd het klimaat geleidelijk kouder, waardoor meer water in ijs werd omgezet en het zeepeil daalde. De kanteling naar het noorden (noord-noordoost) en de geleidelijke daling van de zeespiegel had als gevolg dat de transgressies langzaam minder diep in het zuiden doordrongen. Door deze geleidelijke terugtrekking van de kustlijn zijn globaal in noordelijke richting de oudere tertiaire afzettingen steeds afgedekt door jongere lagen (figuur 4).

Figuur 4. De tertiaire Formaties in de omgeving van Wezemaal (rode stip).

Voor het onderzoeksgebied zijn vooral de afzettingen vanaf het Laatste Eoceen/Vroeg Oligoceen van belang (tabel 2). In deze periode treedt een uitzonderlijke nieuwe transgressie op naar het zuidoosten. Er werd zelfs land overspoeld dat een hele tijd buiten bereik van de zee was gebleven. Over die zeebodem werd zeer homogeen, kleilig, fijn Grimmertingen Glimmerzand afgezet. Door

een daling van het zeeniveau volgde een korte regressie waardoor de strandlaag Neerrepn Zand hierop werd afgezet. Samen worden deze afzettingen ondergebracht in de Formatie van St.Huibrechts Hern.³

Het Hageland heeft zijn huidige uiterlijk voor een groot deel te danken aan de afzettingen uit het Laat Mioceen (ca. 11,6 miljoen tot 5,5 miljoen jaar geleden) toen het voor een allerlaatste keer door de zee werd overspoeld. Tijdens deze transgressie werd de Formatie van Diest afgezet die uit fijn tot grof glauconiethoudend zand bestaat met veel dunne kleidraperingen.⁴

Langsheen de kusten van de zogenaamde Diestiaanzee heersten zeer sterke oost-noordoost georiënteerde getijdenstromingen. Deze stromingen vormden identiek georiënteerde, dikke getijdenzandbanken, terwijl ook diepe geulen geslagen werden in de oudere afzettingen.⁵ De grootste depressie, het dal van Houwaart, doorsnijdt het gehele Hageland van west tot oost.

Aan het einde van het Mioceen trok de zee weg uit het gebied en kwamen de glauconietzandbanken boven water te liggen. Glauconiet is zeer ijzerrijk en dit ijzer oxideerde door het contact met de lucht. Mede door het relatief warme klimaat van het Plioceen (ca. 5,5 miljoen tot 2,4 miljoen jaar geleden) ontstonden seniel zure bodems met totale verwerking van het glauconiet aan de oppervlakte. De uitgeloopte ijzerroest (limoniet) sloeg neer volgens de schuine gelaagdheid van het zand in een BFe-horizont.⁶ Hier kiste het met zandkorrels aaneen en verhardde. De gelaagde limonietzandsteenbanken kenmerken zich als compacte bruin-zwarte platen. Hoewel de fossiele uitgeloopte A-horizont later grotendeels is weggespoeld, vormden de ijzerzandsteenbanken een moeilijk erodeerbare kap in het landschap die de zandbanken tegen verdere erosie beschermde terwijl de sedimenten tussen de banken dieper werden geërodeerd. De basis van het heuvelachtige Hagelandse landschap was hiermee gelegd.

De opheffing van het Massief van Brabant ging nog steeds verder. Hierdoor werd Vlaanderen a.h.w. naar het noorden-noordoosten toe omgekanteld. Bij het terugtrekken van de Diestiaanzee ontwikkelde zich op het noord/noordoost hellend landoppervlak een rivierpatroon van het opgeheven zuidelijk gebied naar de zee.⁷ Ook in het Hageland ontwikkelde zich een dergelijk afwateringspatroon van zuid naar noord. De bovenlopen van vele rivieren en beken, zoals de Dijle, hebben hierdoor nog steeds een zuid/zuidwest-noord/noordoost georiënteerde richting. Alleen de Winge maakt in het Dal van Houwaart een westwaartse afbuiging.

2.4.2 Het Pleistoceen (ca. 2,4 miljoen tot circa 10.000 jaar geleden)

Gedurende het Pleistoceen overheersten over het algemeen de koude omstandigheden (ijstijden), maar er kwamen ook (relatief kortstondige) warme perioden voor. Mede door het oprijzende land is het Vroeg en Midden Pleistoceen eerder een periode van erosie waarbij de rivieren uitgestrekte rivierdalen uit de tertiaire lagen schuurden. Door de noord-zuid oriëntering van de diverse tertiaire

³ Gullentops & Wouters, s.d.; Dreesen e.a., 2001.

⁴ Gullentops & Wouters, s.d.

⁵ Gullentops, 1957; Gullentops & Wouters, s.d.

⁶ Bos & Gullentops, 1990.

⁷ Dreesen e.a., 2001.

lagen en de verschillen in erosiebestendigheid hiervan, bogen de rivieren zoals de Dijle maar ook de Demer in hun benedenloop af naar het westen, recht naar de Noordzee toe.⁸ Als gevolg van de opheffing en erosie verhieven de erosiebestendige Diestiaan zandbanken zich steeds hoger boven de tussenliggende depressies. Deze zandbanken zijn nu in het landschap herkenbaar als geïsoleerde getuigenheuvels en worden vaak aangeduid met het toponiem *'berg' of 'heuvel'*.

Vooraf in het Midden Pleistoceen, tijdens de voorlaatste ijstijd (het Saalien), schuurde het aldus gevormde rivierenstelsel zijn eigen valleien diep in het Tertiaire substraat. In het koude klimaat hadden de beken en rivieren een onregelmatig debiet en transporteerden ze een grote hoeveelheid materiaal. Deze puinaanvoer vormde banken, waardoor de bedding verstopte en de beek werd gedwongen een nieuwe geul te vormen. Dit leidde tot een zeer breed netwerk van snel verleggende, betrekkelijk ondiepe geulen: samen een verwilderd of vlechtend rivierpatroon. Uiteindelijk ontstond een 10 tot 20 km brede en 20 m diepe oost-west georiënteerde erosiegeul die bekend staat als de Vlaamse Vallei. Deze geul kende ook een oostelijke uitloper via Mechelen tot in Aarschot.⁹ Ook het onderzoeksgebied stond onder invloed van deze uitloper. De vallei is hier (en verder west- en noordwaarts) nog herkenbaar, doordat de jongere tertiaire formaties door erosie zijn verdwenen (figuur 5). Bovendien zijn in het onderzoeksgebied nog grinden en zanden die de paleo-Dijle in het Saalien heeft afgezet, bewaard gebleven (Formatie van Nieuwenrode).¹⁰

In het Laat Pleistoceen werd de uitloper van de Vlaamse Vallei in zijn uiteindelijke vorm uitgeschuurd. Deze periode werd ondermeer gekenmerkt door de laatste ijstijd (het Weichselien). Vooral tijdens de beginfase van het Midden Weichselien heeft een belangrijke uitschuring van beken en rivieren plaatsgevonden.¹¹ In de oudere afzettingen van het Saalien (Formatie van Nieuwenrode) werd een smaller maar diep dal geërodeerd en nieuwe grinden en zanden werden afgezet. Deze afzettingen behorende tot de Formatie van Zemst, komen ten westen van het onderzoeksgebied voor.

Door de verdroging aan het einde van het Midden Weichselien waren de beken en rivieren slechts tijdelijk en kortstondig actief. Wegens de schaars begroeide bodem kreeg de wind gemakkelijk vat op de ondergrond en werden grote hoeveelheden zand en leem verplaatst. Het zwaardere zand kon zich niet zo ver verplaatsen en werd in Laag België afgezet. Het fijnere leem werd door de wind honderden kilometers zuidwaarts vervoerd en bedekte het landschap van Midden België.¹² Grote delen van de drooggevallen dalen werden opgevuld. Ook de Vlaamse Vallei werd aangevuld en zo herschapen tot een brede opvullingvlakte waarbij het reliëf volledig vervaagde. Op de getuigenheuvels ten oosten van het onderzoeksgebied zijn de eolische afzettingen relatief dun of zelfs afwezig.

Het gebied direct ten noorden van Wezemaal wordt gerekend tot het dekzandgebied. Het onderzoeksgebied zelf behoort tot de overgangszone tussen het dekzandgebied en het leemgebied,

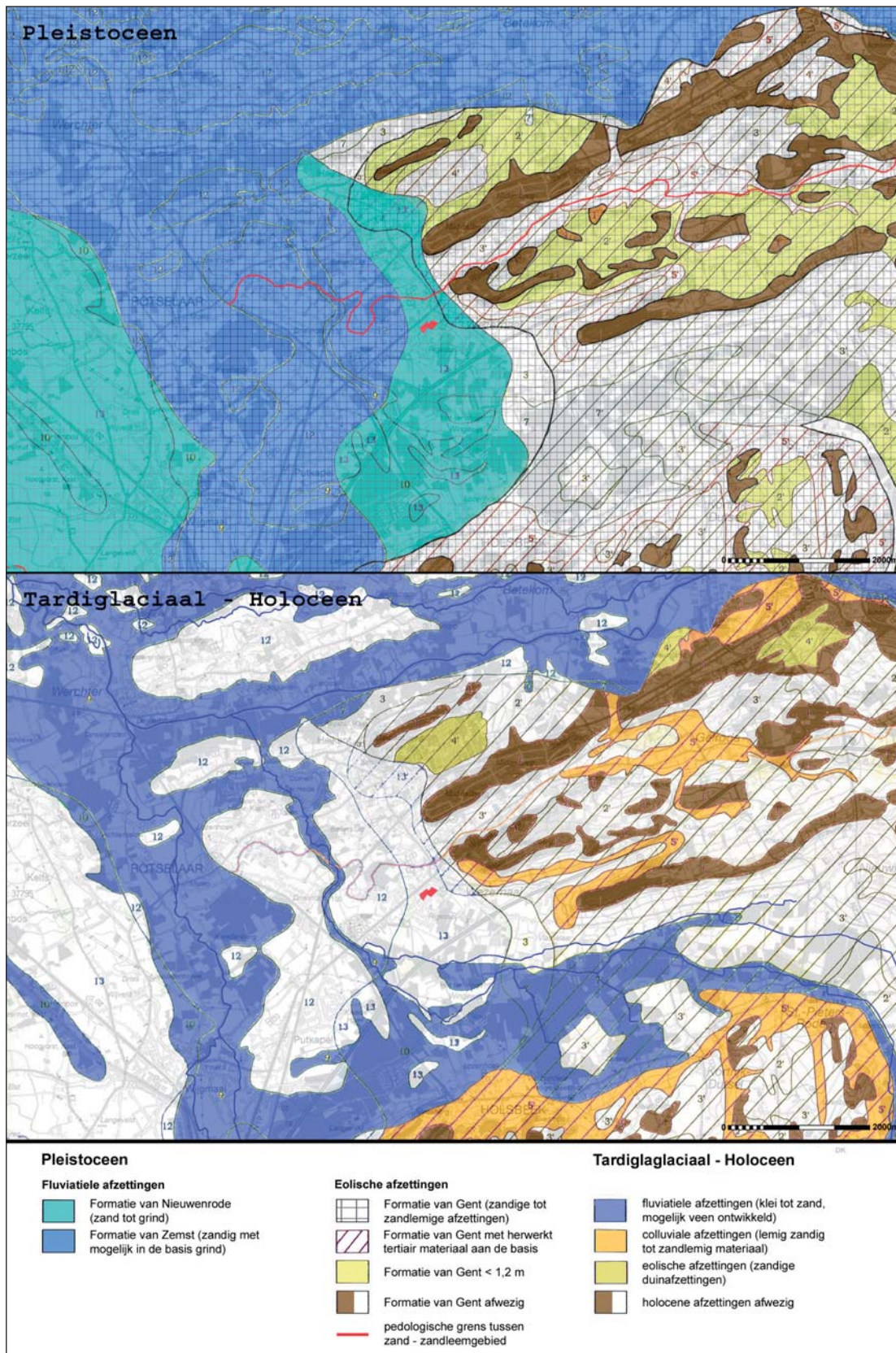
⁸ Met name de harde klei van Boom is moeilijk erodeerbaar en heeft mede gezorgd voor een westwaartse ligging.

⁹ Broothaers, s.d.

¹⁰ Bogemans, 2007.

¹¹ Bogemans, 2007.

¹² Denis, 1992.

Figuur 5. De Pleistocene en Holocene afzettingen in de omgeving van het onderzoeksgebied. De globale ligging van het onderzoeksgebied is centraal met rode kleur aangegeven (naar Bogemans, 2007).

namelijk het zandleemgebied. De zandleemafzettingen bestaan uit een homogeen gedeelte met soms onderaan een alternerend complex van gelaagde zand- en leemlagen (Formatie van Gent). Deze alternatie is ontstaan als gevolg van de sedimentatie op besneeuwde, op natte en op vochtige plaatsen en door secundaire verplaatsingen.¹³ Aangezien de bodem permanent bevroren was, ontdooide in de zomer alleen de 1 à 2 m dikke bovenlaag. De grote hoeveelheden smeltwater konden niet langs de bodem infiltreren.¹⁴ Dit leidde tot een 'papachtige' massa boven de bevroren ondergrond die vanaf de hoge getuigenheuvels gemakkelijk naar beneden kon glijden (gelifluctie).

2.4.3 Het Holoceen (circa 10.000 jaar geleden tot heden)

Aan het einde van het Pleistoceen en met de komst van het Holoceen trad er een belangrijke klimaatsverbetering op. Het werd warmer en vochtiger en de koudeminnende, open vegetatie van het Weichselien maakte plaats voor een meer gesloten, warmteminnende vegetatiestructuur. Het vochtigere klimaat van het Holoceen zorgde ook voor een stijging van de grondwaterspiegel. De permanent bevroren ondergrond verdween, waardoor een deel van de neerslag in de grond kon insijpelen. De beken en rivieren kregen één meanderende loop. Al aan het einde van het Pleistoceen hadden de rivieren globaal hun huidig meanderend geulpatroon en positie ingenomen.¹⁵ In deze rivier- en beekdalen vonden nog erosie- en sedimentatieprocessen plaats. Bovendien hoopten zich door een stagnerende waterafvoer in de laagste en natste dalen afgestorven planten op en kon veen tot ontwikkeling komen.

Belangrijke natuurlijke wijzigingen van het laat-pleistocene reliëf vonden niet meer plaats. De dichtere begroeiing ging verdergaande verplaatsing van het zand en leem tegen, waardoor bodemvorming kon optreden (figuur 6). Bij de zandleem- en leembodems werd een zogenaamde textuur B- of Bt- horizont gevormd. Deze is ontstaan toen onder invloed van een neergaande waterbeweging (infiltrerend regenwater) uitspoeling van klei plaatsvond.¹⁶ De horizont waar kleiuitspoeling heeft plaatsgevonden, wordt de uitspoelings- of E-horizont genoemd. In een dieper gelegen laag accumuleert de klei in poriën en ontstaat een zogenaamde inspoelings- of Bt-horizont. Het proces van kleiverplaatsing is zeer traag, zodat de Bt-horizont alleen in de oudste en onverstoorde zandleemafzettingen gevormd is. Over het algemeen bevindt de Bt-horizont zich ongeveer een halve meter beneden het maaiveld. Onder de Bt-horizont bevindt zich het onaangetaaste, oorspronkelijke zandleem (C-horizont).

Op de getuigenheuvels is het zandleemdek relatief dun en bevindt het Tertiaire substraat zich dikwijls op geringe diepte of zelfs direct aan het maaiveld. Waar (tertiaire) zandgronden aan het oppervlak voorkomen is een zwak ontwikkelde inspoelingshorizont van humus en/of ijzer herkenbaar (code ZAfc, ZAfe, Sbf).¹⁷

Toch hebben ook in het Holoceen nog degradatie, erosie en sedimentatieprocessen in het landschap plaatsgevonden. In de matig tot slecht ontwaterde profielen, zoals in het onderzoeksgebied, was

¹³ Bogemans, 2007.

¹⁴ Berendsen, 2000.

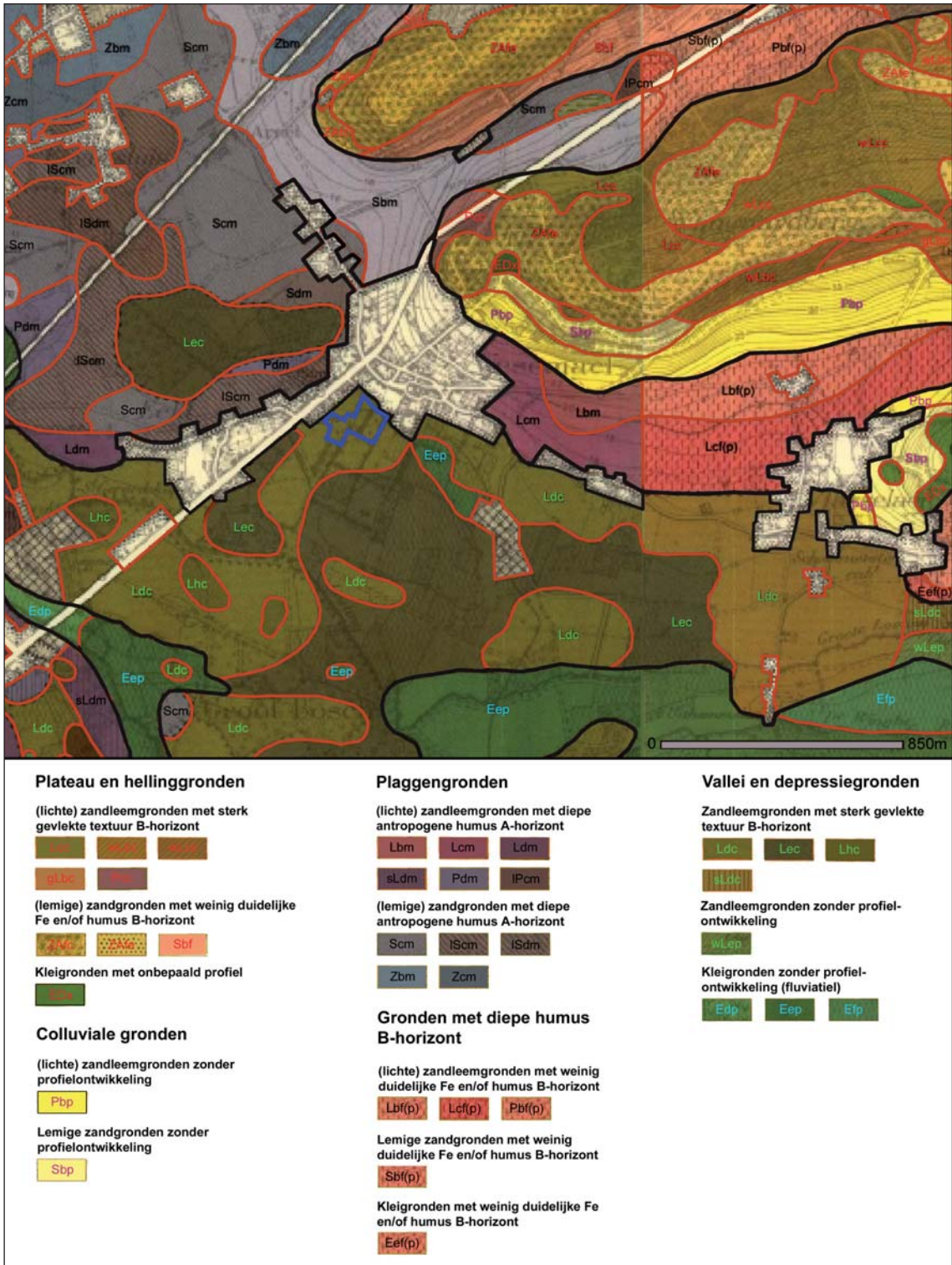
¹⁵ Bogemans, 2007.

¹⁶ Berendsen, 2000.

¹⁷ Baeyens & Scheys, 1958; Baeyens, 1960.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
 Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 6. De diverse bodemeenheden in (blauw) en nabij het onderzoeksgebied (naar: Baeyens, 1960; Baeyens & Scheys, 1958).

de Bt-horizont tijdelijk verzadigd met water. Door de intense oxidatiereductie verschijnselen is een degradatie van de Bt-horizont opgetreden waarbij deze aangetast en verbrokken werd (codes Ldc, Lec en Lhc).¹⁸ Simultaan werden ijzeroxiden geïndividualiseerd en geconcentreerd. Ook op de getuigenheuvels is in het zandleemdek door tijdelijke waterverzadiging en verzuring de Bt-horizont gedegradeerd (codes Lbc, Lcc en Pcc).

De mens heeft de erosie van het landschap in de hand gewerkt door het ontbossen van gebieden. Op de getuigenheuvels kreeg hierdoor de wind makkelijker vat op het landschap waardoor er verstuivingen voorkwamen. Bovendien houden bomen voor langere tijd water vast waardoor hevige, langdurige regenvallen niet direct leidden tot overstromingen. Door het ontboste landschap stroomde het water veel sneller via het oppervlak naar beneden en nam hierbij aanzienlijke hoeveelheden bodemmateriaal mee. Vanwege de reliëfverschillen nabij de getuigenheuvels is ook hier erosie opgetreden. Aan de voet van de getuigenheuvels is het (dikke) pakket colluviale of verspoelde materiaal afgezet (code Pbp en Sbp).¹⁹ Aangezien de colluviumpakketten slechts door een zwakke of geen bodemvorming gekenmerkt worden, wordt dikwijls aangenomen dat de erosie overwegend tot stand gekomen is in of na de Romeinse tijd.²⁰

Veel van het sedimentrijke water kwam uiteindelijk terecht in de beken en rivieren die het verder transporteerden en afzetten (alluvium). In de vallei van de Winge, ten zuiden van het onderzoeksgebied, zijn hierdoor kleirijke sedimenten afgezet waar geen of nauwelijks bodemvorming heeft plaatsgevonden (codes Edp, Eep en Efp). Bovendien kunnen de grote hoeveelheden sediment leiden tot loopsveranderingen. Zo hebben de Dijle en Demer hun huidige rivierpatroon ten noordwesten van het onderzoeksgebied pas gekregen als gevolg van de grote ontbossingen vanaf de Middeleeuwen.²¹

2.5 De inrichting van het landschap in de Middeleeuwen

2.5.1 Inleiding

De ontwikkelingen vanaf het Tertiair hebben voor een uitermate gevarieerd landschap gezorgd in de omgeving van Wezemaal. In het oosten komen de oude tertiaire getuigenheuvels voor, in het zuiden bevindt zich een oud tertiair dal waar de Winge stroomt en in het westen en noorden hebben de vroegere Dijle en Demer de brede uitloper van de Vlaamse Vallei uitgeschuurd. Dit heeft er mede voor gezorgd dat het landschap ten oosten van Wezemaal relatief droog is terwijl ten noorden, westen en zuiden een relatief vochtig en nat milieu aanwezig is. Wezemaal bevindt zich als het ware op de grens van het droge en natte landschap. Mogelijk verklaart de ligging aan het brede, natte landschap van de Wingevallei ook de naam Wezemaal. Wezemaal bestaat namelijk uit de delen *wis* (Germaanse oorsprong?) en *male* (malhö) dat op een depressie zou duiden.²²

In de Middeleeuwen werden de grondslagen gelegd voor het huidige cultuurlandschap. Diverse relictten die wij nu als 'natuurlijk' beschouwen, zijn in de Middeleeuwen ontstaan. De inrichting van dit landschap was sterk afhankelijk van de natuurlijke omstandigheden en de behoeften van de

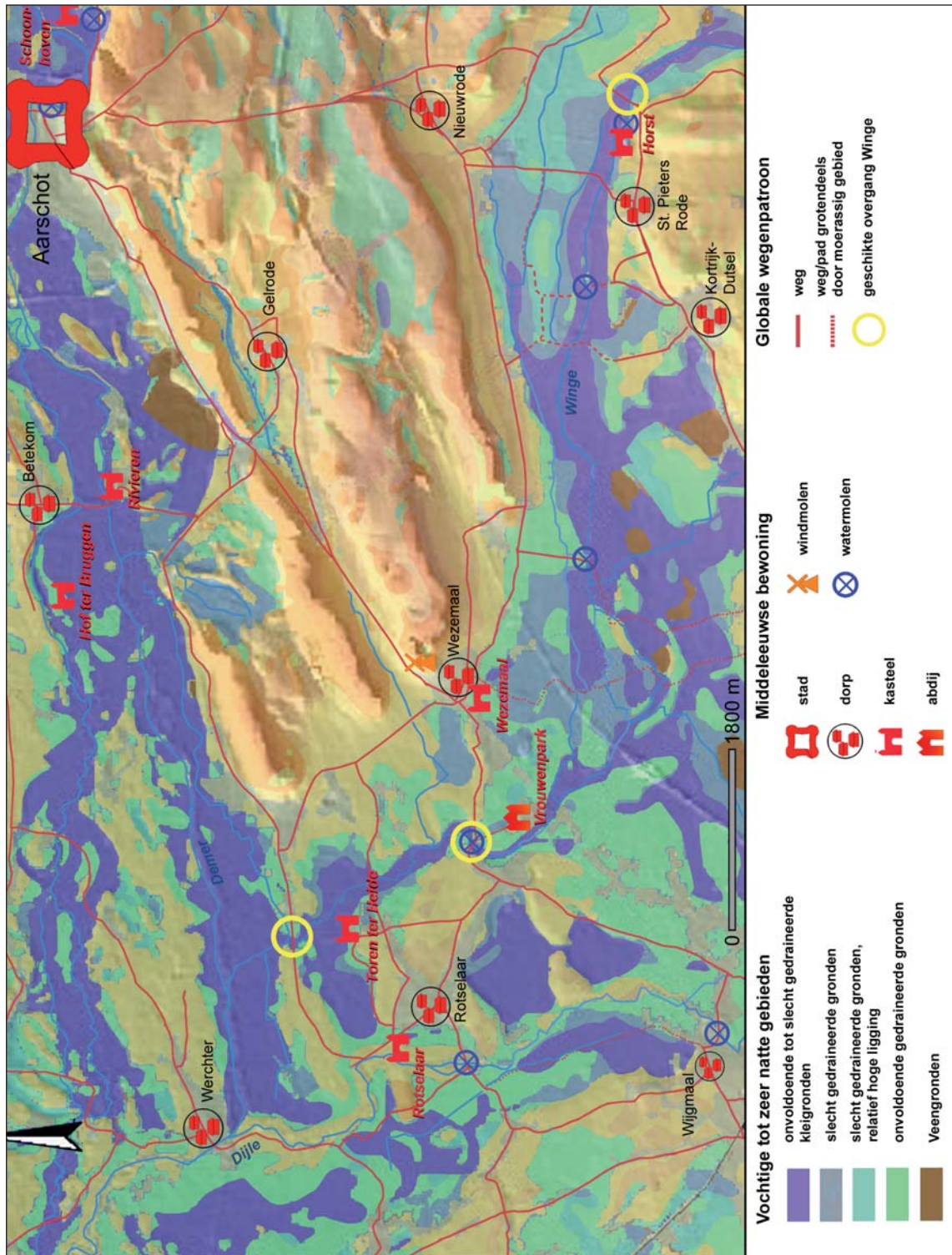
¹⁸ Baeyens & Scheys, 1958; Baeyens, 1960; van Ranst & Sys, 2000.

¹⁹ Baeyens & Scheys, 1958; Baeyens, 1960.

²⁰ Berendsen, 2000.

²¹ Bogemans, 2007.

²² Gysseling, 1960. De betekenis van *wis* is onbekend.

Figuur 7. Globale cultuurhistorische kaart van Wezemaal en omgeving omstreeks de 15e eeuw.

mens. Hieronder wordt zeer globaal het middeleeuwse landschap beschreven waarin het kasteel van Wezemaal geplaatst moet worden (figuur 7).²³

2.5.2 Het ontstaan van de huidige dorpen en steden

Na de val van het Romeinse Rijk trad in eerste instantie een belangrijke bevolkingsafname op. Het landschap geraakte weer grotendeels bebost en het bewoonde gebied was ingekrompen tot de meest geschikte plekken, namelijk de rivier- en beekdalen. Vanuit de beekdalen werd het gebied geleidelijk weer bevolkt. Vooral de 10e t/m 13e eeuw vormden in heel Europa een periode van economische expansie. De bevolkingsgroei en agrarische hoogconjunctuur leidden overal in het Hageland tot ontginningen. De namen Sint Pieters Rode, Gelrode en Nieuwrode herinneren nog aan het rooien van de bossen die hier hebben plaatsgevonden. Omstreeks 1300 was het cultuurlandschap al in grote lijnen gevormd. Behalve gebieden die te nat, te onvruchtbaar of te steil waren, was vrijwel het hele gebied aan het einde van de Middeleeuwen in cultuur gebracht. De streek tussen Winge, Demer en Velpe behield globaal nog zijn beboste aanblik (vooral op de getuigenheuvels) maar hierbinnen waren grote cultuureilanden geschapen.²⁴

De gehuchten en dorpjes groeiden veelal rondom een 'dries', een centrale open ruimte. Deze pleintjes waren gemeenschappelijk en dienden onder meer voor het verzamelen van het vee. Een vijver (poel) leverde drinkwater voor vee en zo nodig bluswater. In het Hageland hebben driesen meestal een rechthoekige vorm, waarbij vanuit de hoekpunten wegen vertrokken, voornamelijk veedriften. Vaak ligt ook de kerk op of nabij de dries.²⁵ Op een figuratieve kaart uit 1598 is direct ten oosten van de kerk van Wezemaal een restant van een dergelijk pleintje herkenbaar (figuur 8).²⁶ Hieruit kan waarschijnlijk afgeleid worden dat ook Wezemaal van oorsprong een driesnederzetting was.

De forse toename van de bevolking leidde in de Volle Middeleeuwen tot het ontstaan van diverse steden zoals Leuven, Aarschot, Diest en Tienen. Leuven en Tienen dankten hun groei (11e eeuw) aan de ligging op de oude handelsroute van het Maasland naar Antwerpen, precies op die punten waar de Dijle en de Gete bevaarbaar werden. Aarschot en Diest groeiden uit tot handelsplaatsen op de Demer, een waterweg op de jongere oost-west-handelsroute tussen Brugge en Keulen (12e eeuw). Vanaf de 13e eeuw is Aarschot een economisch knooppunt. In de 14e eeuw kende de lakenhandel een hoogtepunt. De bloei van de steden zorgde er ook voor dat het platteland zich meer en meer op de stad ging richten. Als gevolg van de groeiende economie en bevolking gingen boeren zich steeds meer specialiseren: het Hagelandse vee, de Hagelandse kazen, het Hagelands hout en houtskool vonden afzet tot ver buiten Brabant.²⁷

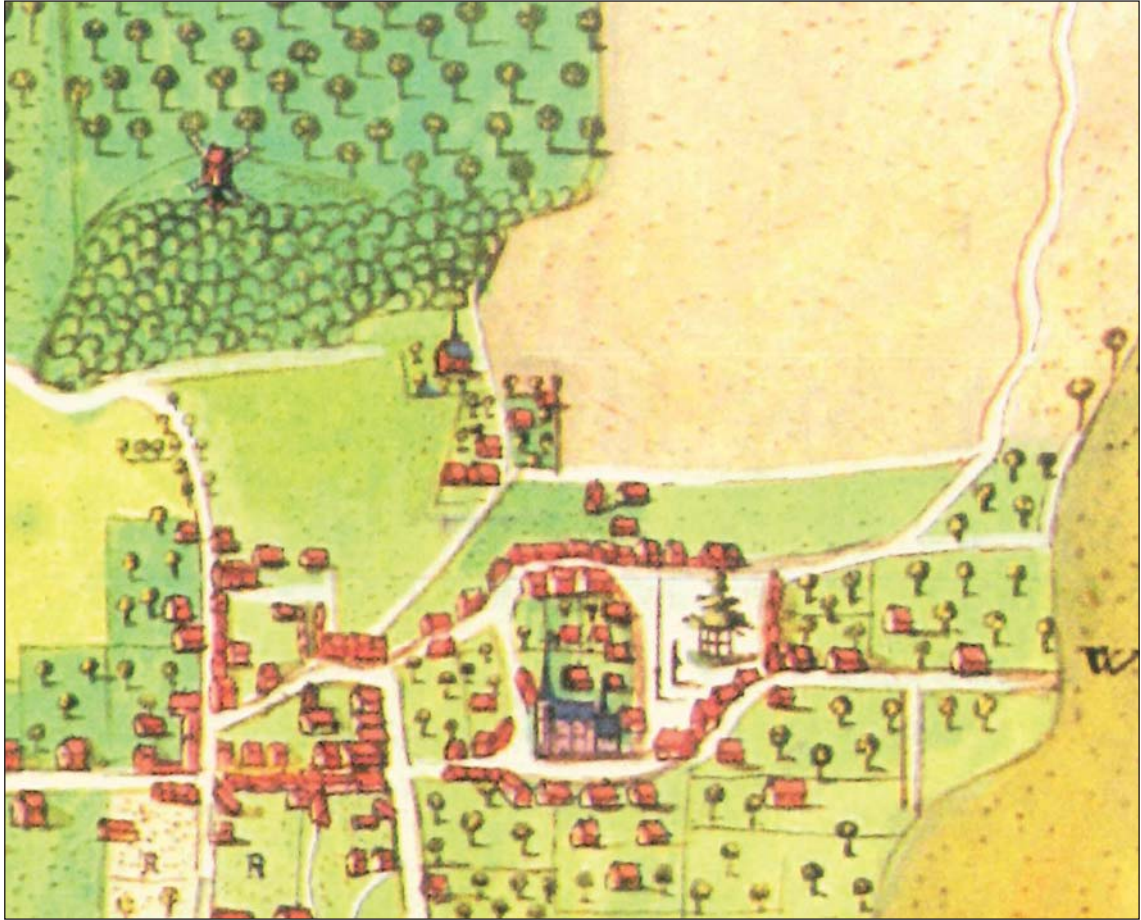
²³ Het overzicht is zeer globaal en heeft enkel tot doel algemene kenmerken van het 'middeleeuwse' landschap weer te geven.

²⁴ Minnen, s.d.

²⁵ Renes, 1988.

²⁶ Duvosquel, Berger, Jacquet-Ladrier en Minnen, 1985.

²⁷ Minnen, s.d.

Figuur 8. De dorpskern van Wezemaal omstreeks 1598. Het pleintje ten oosten van de kerk is mogelijk een restant van een oude dries. In de linkerbovenhoek is de oude windmolen op de Molenberg (nu Wijngaardberg) aangeduid (bron: Duvosquel e.a. 1985).

2.5.3 'Rijzende' akkers

Aan de voet van de getuigenheuvels lagen gunstig gedraineerde gronden die zeer geschikt waren als akker. In de Middeleeuwen kenmerkte het landbouwsysteem zich in eerste instantie door een weide-braakstelsel. Hierbij fungeerden de percelen binnen het akkerlandcomplex afwisselend als akker en braakland. Door een perceel tijdelijk braak te laten, kreeg de bodemvruchtbaarheid de kans zich weer te herstellen.

Vanaf de Late Middeleeuwen werd naast de uitbreiding van het akkerareaal de landbouwproductie vergroot door een intensivering met behulp van bemesting. Hierdoor konden de akkers jaarlijks benut worden en hoefden ze niet meer braak te liggen. Humusrijk materiaal (zoals bosstrooisel, heide- en/of grasplaggen) werd gebruikt om de (vloeibare en vaste) dierlijke mest van het gestalde vee te binden.²⁸ Dit mengsel (stalmest, plaggen/strooisel) werd vervolgens op de akker gebracht. Omdat het humusrijke materiaal behalve organisch afval ook veel minerale bestanddelen (zand en of klei, afkomstig van de plaggen) bevatte, ontstond ten gevolge van eeuwenlange, intensieve bemesting een dikke humushoudende bovenlaag. Dergelijke gronden worden ook aangeduid met de term 'plaggenbodem', de humeuze bovengrond als 'plaggendek'. Volgens de bodemkaart zijn

²⁸ Gysels, 1993.

deze bodems voornamelijk aanwezig ten westen van de dorpskern van Wezemaal (codes Lbm, Lcm, Scm, IScm, Zbm en Zcm; figuur 6).²⁹ Met name in de Nieuwe tijd werden ook in de vochtige gebiedsdelen plaggendecken opgebracht (codes Ldm, Pdm, sLdm en ISdm). Hierbij diende het plaggendeck niet alleen ter verbetering van de vruchtbaarheid, maar ook ter ophoging van het maaiveld waardoor de draagkracht en hydrologie verbeterd werd.

2.5.4 De natte gebiedsdelen en de getuigenheuvels

De getuigenheuvels en de nattere gebiedsdelen waren minder geschikt voor een gebruik als akkerland. Deze gronden waren niettemin van groot belang voor de grotendeels agrarische bevolking. De natte gronden zoals de brede vallei van de Winge waren namelijk uitstekend geschikt als weiland voor het vee en als hooiland (zogenaamde beemden).³⁰ De nabijheid van steden als Leuven en Aarschot maakte een intensieve veeteelt lonend. De opbrengst van het hooiland (wintervoer) bepaalde hoeveel vee men de winter kon doorhelpen. De hoeveelheid vee bepaalde vervolgens de hoeveelheid mest en daardoor ook de grootte van het akkerareaal. Een ideale ligging voor de boerderijen was op de overgang van de akkerlanden en de hooi- en weilanden. Het brede dal van de Winge wordt gekenmerkt door een dicht slotennetwerk. Waarschijnlijk werden al in de Middeleeuwen diverse grachten gegraven om dit zeer natte gebied te ontwateren en geschikt te maken als weide- en hooiland. Ook de bossen en heidegebieden op de getuigenheuvels konden gebruikt worden als extensief weidegebied. Vanuit de dries van Wezemaal kon men zowel de natte gebiedsdelen als de hoger gelegen getuigenheuvels relatief makkelijk bereiken.

De steile zuidelijke hellingen van de getuigenheuvels met dagzomende glauconiet en een sterke oppervlakkige afwatering waren bovendien geschikt voor talrijke wijngaarden.³¹ Hoewel in het Hageland de wijnteelt vanaf de 13e en 14e eeuw bloeide, waren in Wezemaal echter weinig middeleeuwse wijngaarden aanwezig, een belangrijke 13e-eeuwse wijngaard van Arnold II van Wezemaal uitgezonderd.³²

Door de opkomst en groei van steden in de late Middeleeuwen nam ook de vraag naar meel toe. De diameter van de molenstenen werd groter zodat de meelproductie kon worden opgevoerd. Door de grotere omvang van de stenen kon de molen niet meer handmatig worden voortbewogen en werd meer en meer gebruik gemaakt van wind en stromend water. In de omgeving van Wezemaal zijn in de Middeleeuwen diverse watermolens bekend. Deze watermolens gingen veelal gepaard met ingrijpende veranderingen.³³ Zo werd onder meer het water opgestuwd en

²⁹ Baeyens & Scheys, 1958; Baeyens, 1960. Op de bodemkaart van kaartblad 75W Aarschot worden de gronden die aansluiten op de plaggengronden van kaartblad 74E Rotselaar aangeduid als gronden met een diepe humus B-horizont. Aangezien ook bij deze gronden een afdekkend pakket aanwezig lijkt en bovendien deze kaart eerder vervaardigd is als kaartblad 74E, gaat het vermoedelijk ook om plaggengronden.

³⁰ Zo lagen ten oosten van het onderzoeksgebied de zogenaamde Kerkebeemden.

³¹ Voor de bescherming (zowel tegen wind als personen) waren diverse wijngaarden door hagen of muren afgebakend: Avermaete, 1996. De wijngaarden van Jan II (1417-1464) waren voorzien van poorten wat ook duidt op een afgebakend terrein: ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f. De bekende wijngaardmuur van Wezemaal dateert echter uit de 19e eeuw: Avermaete e.a., 1999. Zie ook: Bollens, 1993.

³² Avermaete, 1996; Avermaete e.a., 1999: Op het einde van de 16e eeuw zou in Wezemaal geen enkele wijngaard meer bestaan. Pas in de 19e eeuw zijn er opnieuw aanwijzingen voor de wijnbouw.

³³ .. omtrent anno 1460 is gebouwd den molen van den H. Geest, waardoor die molenbeek is gebracht in die leybeke en de alsoo verandert van naem allenxkens.:Peeters, s.d. (originele bron in abdij van 't Park). De Winge werd stroomopwaarts van de Blauwmolen niet alleen rechtgetrokken en verlegd op de rand van haar overstromingsvlakte, maar ook tussen dijken omhooggestuwd. Zo verkreeg men aan de molen de nodige waterval die het molenrad kon aandrijven: Gullentops & Radelet, s.d.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

werden molenvijvers aangelegd. In de Late Middeleeuwen werden diverse watermolens ook gebruikt ten behoeve van de opkomende lakenindustrie.

Windmolens zijn bij voorkeur hoog gelegen. De windmolen van Wezemaal stond dan ook op de top van een getuigenheuvel, de Molenberg.³⁴

De natte gronden en de getuigenheuvels waren ook uitstekend geschikt voor de exploitatie van grondstoffen. Mest was van essentieel belang voor het boerenbedrijf, vooral voor de akkers op de zandgronden. Om de maximale hoeveelheid mest op te vangen, werden de dieren zoveel mogelijk op stal gehouden. In de stallen werden verschillende soorten strooisel gebruikt om de mest mee aan te maken. Dit strooisel werd veelvuldig gewonnen op de getuigenheuvels en de natte gebieden. Ook bouw materiaal werd hoofdzakelijk in deze gebieden gewonnen. Op de getuigenheuvels en in de natte gebieden kwam relatief veel hout voor. Hout werd niet alleen gebruikt als brandstof, maar ook als materiaal voor bouwwerken, transportmiddelen, werktuigen, huisraad, etc. In de natte gebieden werd ook veen gewonnen als brandstof, stro voor daken en leem als bouw materiaal. In de Middeleeuwen werden de wanden van de gewone huizen, woonvloeren en ovens gemaakt van leem. Voor de grotere gebouwen zoals kerken en kastelen werd op de getuigenheuvels ijzerzandsteen gewonnen die vanaf 1270 ondermeer zou leiden tot de zogenaamde 'Demergotiek' (figuur 9).

Door de talrijke bosontginningen, het weiden van vee en het winnen van strooisel op de getuigenheuvels kon het bos plaatselijk niet regenereren en ontstonden uitgestrekte heidevelden die gevoelig waren voor verstuiwingen. Het gehucht Heikant ten noordwesten van Wezemaal herinnert hieraan.

Figuur 9. Op de Wijngaardberg zijn nog groeven herkenbaar waar ijzerzandsteen werd gewonnen (links). Ook de middeleeuwse kerk van Wezemaal was voor een groot deel opgebouwd uit ijzerzandsteen (rechts).

³⁴ De windmolen van Wezemaal stond op de westpunt van de Wijngaardberg die oorspronkelijk de Molenberg heette. Al rond 1540 staat de windmolen afgebeeld op het oudste stadsgezicht van Leuven.

2.5.5 Wegenpatroon

Het wegenpatroon hangt veelal samen met de ontginningen vanaf de Middeleeuwen. De wegen dienden vooral om de desbetreffende akkers of graslanden te bereiken, slechts enkele hadden een belangrijke doorgaande functie.

De wegen werden aangepast aan de landschappelijke situatie en kenden tot in de 19e eeuw dan ook een slingerend verloop. Ze lagen voornamelijk op de drogere delen van het landschap, vaak op de grens tussen droog en nat. Vroeg of laat moest men ook de verkeersonvriendelijk beekdalen doorkruisen maar niet iedere plek was geschikt om het beekdal over te steken. De voorkeur ging uit naar een plek waar het beekdal relatief smal en het water niet te diep was. Om de Winge te doorkruisen waren niet zoveel geschikte overgangen aanwezig. Ten zuiden van Wezemaal is het dal van de Winge zeer breed. De hier aanwezige overgangen waren in de winter dikwijls onbereikbaar. Ten westen van Wezemaal (ten noorden van de cisterciënzerinnenabdij Vrouwenpark) was wel een geschikte overgang aanwezig.

Ten oosten van Wezemaal vormden de getuigenheuvels een hindernis die men volledig ten noorden of ten zuiden moest omzeilen. Er was echter ook één geschikte weg temidden van de heuvels. Op het kruispunt van deze wegen is uiteindelijk Wezemaal gelegen. Wezemaal lag hierdoor ook op een belangrijke doorgangsweg van Leuven naar Aarschot.

2.5.6 Kastelen en abdijen

Het Heilige Roomse Rijk (ontstaan in 962) werd geleid door gekozen koningen en keizers waarvan de centrale machtspositie overwegend zwak was.³⁵ Dat gaf de ruimte aan lokale heersers om eigen territoria op te bouwen en een steeds onafhankelijker positie in te nemen. Alleen de kapitaalkrachtigste heren konden een versterking bouwen om hun machtspositie te bevestigen. In de omgeving van Wezemaal waren in de Middeleeuwen diverse kastelen aanwezig die omwille van de verdedigende functie een nauwe relatie met het omringende landschap hadden.³⁶ De meeste kastelen werden daarom gebouwd aan de rand van een moerassig gebied of waterloop. Door deze moeilijk toegankelijke ligging was het kasteel goed te verdedigen. Op het eerste zicht lijkt het kasteel van Wezemaal van een dergelijke ligging af te wijken. Het kasteel bevindt zich echter aan de rand van een uitgestrekt nat gebied. Door het graven van sloten konden de slotgrachten van voldoende water voorzien worden. Opdat men geen natte voeten kreeg, werd waarschijnlijk het kasteelterrein opgehoogd (figuur 3). Het is wel opvallend dat alleen het kasteel van Wezemaal, in vergelijking met de overige kastelen in de directe omgeving, zo goed als in de dorpskern was gelegen.³⁷

Behalve kerken werd een bijzondere plaats in het middeleeuwse landschap ingenomen door abdijen en kloosters. In het Hageland vestigden zich vanaf de 12e eeuw diverse kloosters. De kloosters werden zowel gesticht in de steden maar ook op het platteland, soms in de 'wildernis'. In het begin steunden de kloosters nog sterk op de lokale aristocratie en grootgrondbezitters. Rond 1215 wordt door heer Arnold van Rotselaar een stuk grond geschonken voor een

³⁵ Hein Jongbloed stelt dat het centrale gezag nog wel sterk was. Deze theorie is echter nog niet algemeen aanvaard.

³⁶ In de nabije omgeving waren ondermeer de kastelen van Rotselaar, Toren ter Heide, Horst, Rivieren en Hof ter Bruggen aanwezig.

³⁷ Een eenduidige verklaring hiervoor hebben we niet. Het is ons wel bekend dat diverse kerken vlak bij een versterking gelegen, gesticht waren door de plaatselijke grootgrondbezitter (zogenaamde eigenkerken). Dikwijls gaat het hier om relatief oude versterkingen. Aangezien dit geen algemeen verschijnsel is en de eigenkerken vaak tot tegen het kasteelterrein liggen, is het allesbehalve zeker of dit ook geldt voor Wezemaal.

cisterciënze-rinnenabdij voor adellijke dames: cisterciënzerinnenabdij Vrouwenpark. Aangezien de cisterciënzerinnen landbouw als belangrijkste inkomstenbron hadden en vaak temidden van de 'wildernis' leefden, werd de abdij gesticht in een afgelegen stuk bos, nabij de Winge. De abdij kende een snelle groei, dankzij vele schenkingen van gronden en hoeven.

2.6 Besluit

De ontwikkelingen vanaf het Tertiair hebben voor een uitermate gevarieerd landschap gezorgd in de omgeving van Wezemaal. In het oosten komen de oude tertiaire getuigenheuvels voor, in het zuiden bevindt zich een oud tertiair dal waar de Winge stroomt en in het westen en noorden hebben de vroegere Dijle en Demer de brede uitloper van de Vlaamse Vallei uitgeschuurd. Dit heeft er mede toe gezorgd dat het landschap ten oosten van Wezemaal relatief droog is terwijl ten noorden, ten westen en vooral ten zuiden een relatief vochtig en nat milieu aanwezig is.

De bevolkingsgroei en agrarische hoogconjunctuur in de 10e tot 13e eeuw leidden in het Hageland overal tot ontginningen. Waarschijnlijk is in de beginfase van deze periode ook Wezemaal ontstaan.³⁸ Bovendien werden met deze ontginningen de grondslagen gelegd voor het huidige cultuurlandschap. De inrichting van dit landschap was sterk afhankelijk van de natuurlijke omstandigheden. Wezemaal bevindt zich op de overgang van het droge heuvellandschap en de brede natte vallei van de Winge. De droge gronden aan de voet van de getuigenheuvels waren geschikt als akkergrond terwijl de natte gronden een geschikt weide- en hooilandgebied vormden. Aangezien Wezemaal een groot 'weideareaal' ter beschikking had, was een intensieve veeteelt mogelijk. Hiernaast konden ook de getuigenheuvels als extensief weidegebied dienen. Net als in de natte gebieden werden hier vele grondstoffen geëxploiteerd.

De natuurlijke omstandigheden bepaalden ook het wegenpatroon. De natte gebieden werden zo veel mogelijk gemeden. Om de natte vallei van de Winge te doorkruisen was het aantal geschikte overgangen beperkt. Één van de geschikte overgangen bevond zich ten westen van Wezemaal. Ook verder oostwaarts, in het gebied van de getuigenheuvels, waren geschikte locaties voor een weg beperkt. Ook hier bevond zich één geschikte doorgang nabij Wezemaal. De overgang en de doorgang tussen de getuigenheuvels zorgden ervoor dat Wezemaal op een belangrijke doorgangsweg tussen de steden Leuven en Aarschot was gelegen.

Vanaf de late 10e eeuw vond er in Noordwest-Europa een 'herordening' van de maatschappij plaats, waarbij enerzijds het centrale gezag afbrokkelde en anderzijds nieuwe territoriaal georganiseerde heerschappijen werden gevormd.³⁹ De nieuwe dynasten, voornamelijk grootgrondbezitters, kregen steeds meer mogelijkheden tot machtsontplooiing. Zij bouwden kastelen om hun machtspositie te bevestigen. Omwille van de verdedigende functie werden de meeste kastelen gebouwd aan de rand van een moerassig gebied. Het kasteel van Wezemaal werd daarom direct ten zuiden van het dorp gebouwd, in de rand van een uitgestrekt vochtig gebied. Het kasteel beheerste door deze ligging zowel het dorp als de belangrijke doorgangsweg en het had bovendien ook geschikte akkergronden en weidegronden voor zijn agrarische bedrijfsvoering te beschikking.

³⁸ Wezemaal wordt al vermeld in 1044.

³⁹ Hein Jongbloed stelt dat het centrale gezag wel nog sterk stond. Deze theorie is echter nog niet algemeen aanvaard.

3 Historische bronnen

3.1 Inleiding

Om een goede indruk te verkrijgen van de archeologische waarde van het kasteel van Wezemaal, is het onontbeerlijk om de tot nog toe gekende geschiedenis van het kasteel te beschrijven. In de hoofdstukken 4, 5 en 6 wordt deze (bewonings)geschiedenis geschetst aan de hand van diverse bronnen. In dit hoofdstuk wordt kort geschetst om wat voor bronnen het gaat. Met betrekking tot het kasteel van Wezemaal is gebruik gemaakt van zowel gepubliceerde, archivalische, iconografische als archeologische bronnen.

3.2 Gepubliceerde bronnen

Over Wezemaal zijn al diverse werken gepubliceerd. Deze beschrijven vooral de middeleeuwse feodale structuur (de Heren van Wezemaal) of de dorpsgeschiedenis. Hoewel gegevens met betrekking tot het voormalige kasteel beperkt zijn, geven deze werken een goede historische achtergrond waarin het kasteel geplaatst moet worden. Voor een nauwkeurig overzicht van de gebruikte bronnen wordt verwezen naar de literatuurlijst.

3.3 Archivalische bronnen

Hoewel de gepubliceerde werken gebruik hebben gemaakt van diverse archivalische bronnen, is weinig gepubliceerd over het kasteel van Wezemaal. Door de heer B. Tops zijn daarom diverse archieven geraadpleegd. De belangrijkste archivalische bron zijn de rekeningen met de bijhorende bewijsstukken van de rentmeester van de heerlijkheid Wezemaal. De rentmeester was persoonlijk verantwoordelijk voor de kas van de heerlijkheid. In de rekening werden de inkomsten en uitgaven genoteerd. De rekening moest met bewijsstukken voor een controlecommissie worden voorgelegd. Waarschijnlijk hebben we te maken met een redelijk betrouwbare bron. Bij de uitgaven van de heerlijkheid was er steeds een hoofdstuk van reparaties. De reparaties waren in de meeste rekeningen onderverdeeld in 'reparaties aan de windmolen', 'reparaties aan de watermolen' en 'reparaties aan de brouwerij, kasteel en huizen van de heer'. Omdat de rekeningen goed waren gestructureerd was het dus niet nodig om alle uitgavenposten door te nemen en werden alleen de uitgaven aan het kasteel geraadpleegd.

Er zijn vijf verschillende archiefbestanden waarin rekeningen van de rentmeester zijn terug te vinden. Een aantal vijftiende-eeuwse rekeningen is in het **archief van de Rekenkamers** bewaard. De Brabantse Rekenkamer is na de dood van Jan II van Wezemaal in het bezit gekomen van twee rekeningen uit de periode waarin de laatste heer van Wezemaal nog leefde (1440-1441 en 1441-1442). In het archief van de Rekenkamers is ook een serie rekeningen van Wezemaal bewaard uit jaren dat het dorp in het bezit was van Karel de Stoute (1464-1465, 1465-1466, 1466-1467,

1467-1468, 1468-1469, 1469-1470, 1470-1471, 1471-1472, 1472-1473). In de Administratieve Dossiers (Kartons) van de Rekenkamers bevindt zich ook een staat van noodzakelijke reparaties aan de gebouwen, vijvers, hoeven ... van het Land van Mechelen, Wezemaal, Westerlo en Herselt. De staat van uitgaven heeft geen datum, maar dateert zeker uit 1468, toen de noodzakelijke reparaties van Wezemaal door een meester van de Rekenkamer en een gezwoeren werkmansman te Leuven werden doorgegeven.⁴⁰

In het **familiearchief De Merode-Westerloo** bevinden zich een aantal rekeningen uit de periode na de dood van Guy van Brimeu (1475-1476, 1477 en 1478-1479). Het gaat, net als een aantal rekeningen uit de Rekenkamer, om rekeningen waarin voor de drie heerlijkheden Wezemaal, Westerlo en Herselt, samen verantwoording werd afgelegd. Ze zijn in het familiearchief terechtgekomen, toen Westerlo en Herselt aan het einde van de vijftiende eeuw in het bezit van de familie van Merode kwamen. Van de vijftiende eeuwse rekeningen is geen bewijsstuk meer bewaard. Vele Brabantse bewijsstukken werden in de negentiende eeuw door archivariissen vernietigd, omdat ze in de opvattingen uit die tijd nutteloos leken of omdat ze na het afhoren van de rekeningen geen juridische waarde meer hadden.

In het archief van **de Schepenbank van Wezemaal**, bewaard in het Rijksarchief te Leuven in het archiefbestand Schepengriffies Kanton Leuven, zijn ook een aantal rekeningen terug te vinden (1453, 1589-1590, 1595-1596, 1609, 1660, 1687, 1734, 1738 en 1767).

De meeste rekeningen zijn echter terug te vinden in het **familiearchief d'Ursel** dat in de twintigste eeuw van het Hotel d'Ursel te Brussel naar het Algemeen Rijksarchief te Brussel werd overgebracht. Dit archief bevat een hele reeks rekeningen, met nog vele originele bewijsstukken. Bij niet alle rekeningen zijn er echter bewijsstukken en dat geldt ook omgekeerd. De jaren van de rekeningen en bewijsstukken zijn: 1546-1547, 1572, 1587-1588, 1591-1592, 1597, 1600, 1603, 1605-1606, 1608, 1620, 1621, 1622, 1623, 1624, 1625, 1626, 1627, 1628, 1629, 1630, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 1638, 1640, 1641, 1643, 1644, 1645, 1646, 1649, 1650, 1651, 1652, 1653, 1654, 1655, 1656, 1658, 1659, 1660, 1661, 1662, 1663, 1666, 1667, 1668, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1677, 1678, 1679, 1680, 1683, 1684, 1688, 1689, 1690, 1692, 1693, 1694, 1695, 1696, 1697, 1698, 1699, 1700, 1701, 1705, 1707, 1708, 1709, 1710, 1711, 1712, 1713, 1714, 1715, 1716, 1717, 1718-1719, 1720, 1721-1722, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729, 1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1739, 1740, 1741, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, 1751, 1752, 1753, 1754, 1755, 1756, 1757, 1758, 1759, 1760, 1761, 1762, 1763, 1764, 1765, 1766, 1767, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1778, 1780, 1781-1782, 1784-1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1794-1797, 1798, 1799. Het archief d'Ursel te Brussel is slechts ruwweg ontsloten met een toegang, waarbij niet elke rekening een aparte inventarisnummer heeft. De rekeningen zijn in een 31-tal portefeuilles terug te vinden (zie bibliografie). In de voetnoten wordt enkel verwezen naar het jaartal van de rekening (bv. ARA, FA-U, rek. (1749), 31r).

In het kasteel van Wezemaal zelf moet ook een archief zijn geweest over de heerlijkheid Wezemaal. Van dit archief is echter niets bewaard gebleven. Wel heeft graaf Baudouin d'Ursel in zijn **archief te Sovet** bij Namen, nog een 5-tal dossiers over Wezemaal. Wegens omstandigheden was het

⁴⁰ Zie ARA, RK, 11897, Rek. (1467-1468), 42v.

niet mogelijk om dat archief te raadplegen. We hebben wel gebruik gemaakt van de notities van historicus Bart Minnen, die de dossiers in verband met Wezemaal heeft geraadpleegd.

In de rekeningen worden diverse bouwwerkzaamheden aan het kasteel vermeld. De werkzaamheden konden plaatsvinden vanwege twee redenen. In de eerste plaats moest er aan de gebouwen het reguliere onderhoud (reparaties) plaatsvinden. Daarnaast kon een deel van het kasteel worden gesloopt, verbouwd of kon er een nieuwbouw worden neergezet. Behalve de gewone arbeiders werden dan ook vele vaklieden betaald, waaronder metsers, dekkers (schaliedekkers, strodekken, ticheldekken), *plekkers*, glazenmakers, smeden, timmermannen, *schrijnwerkers*, steenhouwers ... Sommige aanduidingen bij de reparaties zijn vaag. Hoewel de rekeningen gestructureerd zijn, was er soms op het eerste zicht verwarring met reparaties van andere huizen van de heer te Wezemaal (het Roet Huys en de Dry Coninghen). Enkele zeer gedetailleerde bewijsstukken uit 1630 met onder meer vermeldingen van de kinderkamer en de kamer van de heer, bleken uiteindelijk te gaan om een nieuw huis op de Zavel te Brussel dat in die periode werd gebouwd en betaald door de rentmeester van Wezemaal. Toch maken de rekeningen het mogelijk om een beeld te geven van het verdwenen kasteel. Het is wel zo dat er naast de kas van de rentmeester nog andere geldstromen waren, waarvoor geen verantwoording moest worden afgelegd en die niet werden geregistreerd. Vooral over de inboedel van het kasteel, de kamers en ruimten en de precieze ligging ervan, zijn we door de rekeningen niet altijd even goed geïnformeerd. Een mogelijk erg waardevolle bron, een boedelbeschrijving die soms bij een successie werd opgemaakt, werd tijdens het onderzoek niet gevonden.

In onderhavig rapport worden de archivalische bronnen beschreven vanuit een archeologische optiek. Het omvat een beschrijving van de ontwikkeling van bouws substanties en de bouw wijzen. Voor de originele bronnen van de heer Tops wordt verwezen naar bijlage 1.

3.4 Iconografische bronnen

Vanaf het midden van de 16e eeuw verschaffen figuratieve bronnen een nauwkeuriger inzicht op het kasteel van Wezemaal. Er is hier geen systematisch overzicht beoogd. De meeste historische kaarten (vanaf de 19e eeuw) dateren namelijk van een periode toen het kasteel van Wezemaal al niet meer bestond.

Er is derhalve vooral gebruikt gemaakt van oudere kaarten waarop het kasteel beschreven is. De oudste bekende afbeelding, circa 1550, is een figuratieve schetskaart die werd uitgegeven in de Croÿ-albums.⁴¹ Uit 1598 dateert een figuratieve kaart van het dorp Wezemaal, gemaakt naar een vandaag verdwenen origineel.⁴² In het kaartboek van de abdij van Averbode uit 1650-1680 is een uitgebreid complex weergegeven.⁴³ In een gravure uit *de Vermakelijkheden van Brabant en deszelfs derhoorige landen* (1768-1770) zien we het neerhof en bovenhof van het kasteel afgebeeld vanuit de noordwestelijke hoek.⁴⁴ Men moet de tekeningen, gravures en figuratieve

⁴¹ Minnen, 1993 : 143-179.

⁴² Duvosquel, Berger, Jacquet-Ladrier en Minnen, 1985.

⁴³ Van Ermen, 1997.

⁴⁴ De Cantillon, 1768-1770.

kaarten uit die tijd wel kritisch benaderen. Het kwam vaak voor dat de afmetingen bewust groter werden getekend dan de werkelijkheid om het kasteel nog imposanter te doen overkomen.⁴⁵ Op de Ferraris-kaart uit (1771-1777), een 'proto-topografische kaart', is het kasteel voor een laatste keer afgebeeld.⁴⁶

Op de primitieve kadasterkaart van Gullikers (1819) is het kasteel al verdwenen. Identiek dezelfde situatie wordt afgebeeld op oudste kadasterkaarten van Popp en de Atlas van de Buurtwegen uit circa 1840. De Atlas van de Buurtwegen is een verzameling van boeken met overzichts- en detailplannen. De kaarten vormen nu een belangrijk historisch document dat de toestand van het landschap rond 1840 schetst.

3.5 Archeologische bronnen

Archeologische bronnen met betrekking tot het kasteel van Wezemaal zijn nagenoeg afwezig. Er is namelijk nooit onderzoek naar het kasteel gebeurd. De enige bron die we kunnen vermelden is de vondst van muren door de heer Liekens in de jaren 50 van de 20e eeuw.⁴⁷ Deze muren zijn echter nooit opgetekend.

⁴⁵ Nijsen & Van Laere, 2005.

⁴⁶ Koninklijke Bibliotheek van België e.a., 2009

⁴⁷ Archief VIOE en mondelinge mededeling de heer Liekens.

4 De Volle (ca. 1050- 1250 na Chr) en Late (ca. 1250- 1550 na Chr) Middeleeuwen

4.1 Inleiding

Na de dood van Karel de Grote nam de centrale macht langzaam af. Steeds meer lokale heren waren in staat zeggenschap te krijgen. Ook het Heilige Roomse Rijk (ontstaan in 962) werd geleid door gekozen koningen en keizers waarvan de centrale machtspositie overwegend zwak was.⁴⁸ Dat gaf de ruimte aan lokale heersers om eigen territoria op te bouwen en een steeds onafhankelijker positie in te nemen. Veel van de lokale heren vormden eigen dynastieën die vaak in een leenverhouding stonden tot de koningen of de keizers. De leenmannen gaven op hun beurt soms weer grond met de daaraan verbonden rechten uit in leen aan anderen. Dit leidde in de Volle Middeleeuwen tot een enorme versnippering van vele kleine, nieuwe territoriaal georganiseerde heerschappijen (Heerlijkheden en hertogdommen). De nieuwe dynastieën waren zowel afkomstig uit de oude, veel internationaler georiënteerde Karolingische adel als uit een nieuwe groep van krijgslieden ('militēs'), die zich vanwege de grote militaire activiteit in de elfde eeuw een belangrijke positie had kunnen verwerven en zich voor hun diensten rijkelijk lieten belonen (meestal in de vorm van beleningen) met grondbezit. De lokale heren probeerden hun bezittingen uit te breiden en hun macht te vergroten ten koste van elkaar en de keizer.

De bestuurlijke eenheden werden geleidelijk groter en Wezemaal kwam onder invloed van het Hertogdom Brabant.⁴⁹ Het Hertogdom Brabant en de meeste gebieden van het huidige België en Nederland maakten in de 15e eeuw grotendeels deel uit van het zogenaamde Bourgondische rijk. In de 16e eeuw wist Karel V een groot deel van de Nederlanden onderdeel te maken van de Bourgondisch-Habsburgse Nederlanden.

4.2 De heerlijkheid Wezemaal

De naam Wisemale verschijnt voor het eerst in 1044, wanneer de Luikse bisschop Wazo (1042-1048) het achtste deel van de rechten en goederen van de kerk van Wezemaal schonk aan de nog jonge Bartholomeuskerk van Luik. De kerk was op zijn beurt verkregen van een vrij, niet nader genoemd man.⁵⁰ De dertiende-eeuwse oorkonden wijzen erop dat Wezemaal van oorsprong een allodiale heerlijkheid was.⁵¹ Een allodium – in het Nederlands *eigen goed* – betekende dat de heer van Wezemaal het grondgebied niet van een leenheer leende of pachtte. Een heerlijkheid

⁴⁸ Dat de centrale machtspositie van de koningen en keizers zwak was, wordt ter discussie gesteld door Hein Jongbloed. Deze theorie is echter niet algemeen aanvaard.

⁴⁹ Het Hertogdom Brabant is ontstaan uit het graafschap Leuven. Dit graafschap had geen rechtstreekse correlatie met de oudere *Pagus Brabantensis*. Zie Nonn, 1983.

⁵⁰ Minnen, 1987a: 11.

⁵¹ Van Ermen, 1982.

was een soort van privaat landbouwbedrijf, in het bezit van de heer. De heer had een aanzienlijke controle op de horigen, die aan het gezag van de heer en aan de grond gebonden waren. Vanaf de tweede helft van de elfde eeuw tot en met de dertiende eeuw – bij de intrede van de geld- en markteconomie – werd het grootste deel van de oppervlakte van de heerlijkheid voor een eeuwige en onveranderlijke cijns uitgegeven aan de bewoners van de heerlijkheid en werden de banden van de inwoners met de heer alleen zakelijk. Een beperkt deel van de heerlijkheid werd niet in cijns uitgegeven, maar aan enkele belangrijke leenmannen verleend. Bij de allodiale heerlijkheid hoorde in de dertiende eeuw de kerk van Wezemaal, die in 1232 door Arnold II aan de abdij van Averbode werd geschonken. In deze oorkonde noemde Arnold II zich 'bij de gratie Gods, heer van Wezemaal'.⁵² Het allodium was over heel het dorp verspreid, hoewel er ook versnipperde enclaves van andere heren waren. In 1238 schonk Arnold van Rotselaar bijvoorbeeld een moeras in Wezemaal aan de abdij van Vrouwenpark. De grenzen tussen Wezemaal en Rotselaar waren zo versnipperd en onduidelijk, dat er gedurende een aantal eeuwen steeds opnieuw conflicten ontstonden betreffende de jurisdictie. Pas in 1573 was er een grensherziening en werd tussen beide dorpen een lineaire grens getrokken.⁵³

Een vraag die niet vanuit de geschreven bronnen kan beantwoord worden, is hoe en wanneer de allodiale heerlijkheid Wezemaal is ontstaan. De heerlijkheid moet in elk geval ouder zijn dan de dertiende-eeuwse oorkonden. Het allodium en het dorp Wezemaal is vermoedelijk ontstaan tijdens de grote ontginningsbeweging die resulteerde uit de toenemende bevolkingsdruk vanaf de 10e eeuw.⁵⁴ In 1237 sloten de heren van Wezemaal met Hendrik II van Brabant een overeenkomst over de hoge justitie in Wezemaal. De heren van Wezemaal zouden van 1237 de justitierechten (waaronder straffen tot en met de dood) in leen houden van de hertogen van Brabant.⁵⁵ Deze overeenkomst vond plaats op het moment dat Brabant door de graven van Leuven tot een hertogdom werd uitgebouwd (de twaalfde tot en met de dertiende eeuw.) In het hertogdom Brabant, in tegenstelling met het graafschap Vlaanderen, bleef er veel macht bij de adel weggelegd. Tot en met de Franse Revolutie hadden de heren het benoemingsrecht over de schepenen (de wet), die rechters waren en in Wezemaal straffen met de dood konden uitspreken.

De belangrijkste inkomsten van de dorpsheer te Wezemaal in de late middeleeuwen was de opbrengst van de cijnsen. Daarnaast waren er ook nog enkele andere opbrengsten, waaronder het tolbier (een bieraccijns), een deel van de opbrengst van de graanoogst (de vierde schoof) ...De heer had buiten deze heerlijke rechten ook nog het kasteel met slotgrachten, bos, twee wijngaarden en een wind- en watermolen.⁵⁶

Wezemaal zelf was in de late middeleeuwen vooral gekend als bedevaartsoord. Het dorp was in de vijftiende en zestiende eeuw het belangrijkste bedevaartsoord voor Sint-Job in de Nederlanden. De bedevaart naar Wezemaal bereikte rond 1500 een absoluut hoogtepunt, met jaarlijks meer dan 20.000 pelgrims. De faam van het Hagelandse dorp reikte zelfs tot in Zuid-

⁵² Minnen, 2011.

⁵³ Van Ermen, 1982.

⁵⁴ Zie hoofdstuk 2.

⁵⁵ Tits-Dieuaide, 1958

⁵⁶ Zie de rentmeestersrekeningen.

Frankrijk.⁵⁷ Over de geschiedenis van het dorp zelf is echter nog niet veel geschreven. In 1437 waren er ongeveer 530 inwoners in het dorp en in 1464 nog maar 360.⁵⁸ Tijdens de burgeroorlog in 1488-1489 was het dorp het toneel van bloedige schermutselingen tussen de Leuvense opstandelingen en de getrouwen van Maximiliaan van Oostenrijk. In 1496 was het inwoneraantal verder gezakt naar slechts 225 maar in 1526 waren er opnieuw ongeveer 440 inwoners.⁵⁹

4.3 De heren van Wezemaal

Vanaf de late 12e eeuw zijn er in de bronnen aanwijzingen voor het bestaan van de familie van Wezemaal. De oudst bekende naam is **Arnold I van Wezemaal** (1166/1171-ca.1217).⁶⁰ Hij behoorde tot een Brabants ministerialengeslacht.⁶¹ Voortbouwend op de bezittingen van zijn voorouders bouwde Arnold I het familiepatrimonium verder uit. Hoewel Wezemaal van oorsprong een allodiaal goed was, hielden de Heren van Wezemaal de Heerlijkheid blijkbaar toch in leen van de hertog van Brabant. Arnold I verkreeg ook binnen de hertogelijke familie een steeds toenemende invloed.

Arnold II (ca. 1219 - *1261/1264) bouwde het patrimonium verder uit. In tegenstelling tot zijn vader blijkt uit de bronnen dat hij deel uitmaakte van de adel.⁶² De heren van Wezemaal behoorden in de dertiende eeuw zelfs tot één van de belangrijkste adellijke families binnen het hertogdom Brabant. Ze trouwden met dochters van de hertog van Brabant, traden op als voogd voor de minderjarige hertogelijke kinderen en waren bij machte een indrukwekkend kasteel te bouwen.⁶³ Arnold II was ook de eerste die de titel hertogelijke maarschalk gebruikte. De maarschalk was een soort van stafchef van het leger. Hij stond in voor de dagelijkse leiding van het hertogelijk leger en voerde het opperbevel bij afwezigheid van de hertog.

Na het overlijden van Arnold II in 1261 of 1264, kwam aan de uitbreiding van het familiebezit een einde. Er vond een eerste verdeling onder verschillende erfgenamen plaats. Wezemaal kwam toe aan de oudste zoon **Arnold III** (1261/1264 - 1266). In 1266 leidde Arnold III van Wezemaal een opstand tegen hertogin Aleidis van Brabant en Jan I van Brabant. Arnold III verloor echter de veldslag aan de Leeps bij Tildonk en moest een groot aantal toegevingen doen. Arnold III trad in bij de orde der Tempeliers. Zijn broer **Godfried**, inmiddels heer van Perk, werd nu ook heer van Wezemaal (1266 - 1272/1274).⁶⁴ Een jongere broer van Arnold III, Gerard I van Wezemaal, erfde in 1287 het land van Bergen op Zoom. Aldus ontstond via hem een tweede tak van de familie, die onder andere de titel van heer van Bergen op Zoom droeg.

⁵⁷ Culturele Kring Wezemaal, 1988; Minnen, 2011.

⁵⁸ Van Uytven, 1980.

⁵⁹ Van Uytven, 1980 en Lefevre, 1966: 78.

⁶⁰ Van Ermen, 1978. De jaartallen verwijzen naar de bewindsjaren.

⁶¹ Tits-Dieuaide, 1958; Van Ermen, 1978; Croenen, 2003; Minnen, 2011.

⁶² Tits-Dieuaide, 1958

⁶³ Van Ermen, 1982 & 1984

⁶⁴ Arnold III had geen nakomelingen.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

De zoon van Godfried van Wezemaal, **Arnold IV van Wezemaal** (1272/1274 - *1302) vocht in de in de Guldensporenslag met vele andere Brabantse edellieden aan de zijde van de Fransen. Toen hij sneuvelde kwam Wezemaal toe aan zijn zoon **Arnold V** (1302 - 1316/1317) die werd opgevolgd door zijn broer **Willem I van Wezemaal** (1316/1317 - *voor 1367).

Ondanks de duidelijke tekenen van achteruitgang bleven Willem I en zijn zoon **Willem II van Wezemaal** (1357/1367 - 1372) nog altijd tot de allerhoogste rangen van de Brabantse adel behoren. Vanaf 1370 was de maarschalkstitel zelfs een erfelijk bezit van de familie. Hoewel het erfmaarschalkambt later in de Nieuwe tijd slechts een eretitel was, bleef het erfelijk ambt tot en met de Franse revolutie verbonden met de heerlijkheid Wezemaal.

Figuur 10. Afdruksel van het zegel van Jan II van Wezemaal (bron: ARA, Zegelafdruksels, 370).

Onder de broer van Willems II, **Jan I van Wezemaal** (1372/1373 - +1417) deed zich een heropleving van het familiebezit voor. Jan I verkocht de verlieslatende bezittingen in West-Brabant en erfde de heerlijkheid Fallais. Bovendien was het familiepatrimonium in de veertiende eeuw zeer gaaf gebleven doordat er telkens slechts één zoon in aanmerking kwam voor de opvolging. De opwaartse beweging zette zich door onder zijn zoon **Jan II** (1417-1464), die wellicht het meest invloedrijke lid van de familie was (figuur 10). Door het belasten van zijn goederen met renten beschikte hij over voldoende middelen om in 1428 de rechten van de verschillende rechthebbenden op het Land van Mechelen af te kopen. Het land van Mechelen was een omvangrijke heerlijkheid, die in de vijftiende eeuw uit de dorpen Aartselaar, Beerzel, Berlaar, Bonheiden, Niel, Onze-Lieve-Vrouw-Waver, Putte, Reet, Rijmenam, Schelle, Schriek en Waarloos, delen van Duffel en Kontich en het slot Anderstad bij Lier bestond. Hij wist ook in het bezit van de heerlijkheid Rummen te komen, waar de heer het privilege van de muntslag had. Naast het familieslot te Wezemaal, had hij ook de kastelen van Anderstad bij Lier, Fallais (provincie Luik) en Westerlo. Jan II was net als zijn vader raadsheer van de hertog en moest geregeld op het hof te Brussel verschijnen.⁶⁵

Jan II kwam in de tweede helft van diens leven echter in politieke en financiële moeilijkheden. In 1443 verloor hij door een scheiding van zijn vrouw de goederen die zij had ingebracht. Hij had zijn heerlijkheden zwaar moeten hypothekeren bij de gebiedsuitbreiding, maar was voortdurend in rechtszaken betrokken over het Land van Mechelen met Willem van Egmond en over Westerlo, Herselt en Olen met de familie van Merode. Hij verloor ook zijn politieke invloed toen de hertogen van Bourgondië hertog van Brabant werden.

Zijn grootste bekommernis was echter het feit dat hij geen wettige mannelijke nakomelingen had. In 1458 stipuleerde Jan II van Wezemaal in zijn testament dat Wezemaal aan Jan van Croy zou toekomen. Ook andere bezittingen werden aan de Croys beloofd tegen een grote vergoeding, Desondanks lijkt het er sterk op dat hij zich ten einde raad tot Filips de Goede heeft gewend. Deze laatste zou er voor zorgen dat Jan II zijn bezittingen terugkreeg indien Jan zijn zoon Karel van Bourgondië, graaf van Charolais en aartsvijand van de Croys, als wettige erfgenaam zou aanduiden. Vandaar de nieuwe toewijzing van het Land van Mechelen aan Jan II in 1459. De overdracht van de familiebezittingen aan Karel van Bourgondië, beter gekend als Karel de Stoute, werd bezegeld door een codicil in het testament van Jan II, op 6 september 1462.⁶⁶

Bij de dood van Jan II in 1464 kwam Wezemaal in het bezit van **Karel de Stoute** (figuur 11). Deze werd in 1467 hertog van Bourgondië, Brabant, Luxemburg, graaf van Vlaanderen, Holland, Zeeland, ... De heerlijkheid werd voortaan beheerd door de Rekenkamer en Karel de Stoute liet een slotvoogd of kastelein aanstellen om het kasteel te Westerlo en Wezemaal te beheren.⁶⁷ In 1472 werd Wezemaal verkocht aan **Guy van Brimeu**. Guy van Brimeu was luitenant van Karel de Stoute, ridder van het Gulden Vlies en werd onder meer benoemd tot stadhouder van Luik. Na de dood van Karel de Stoute nabij Nancy in 1477, werd Guy van Brimeu raadsman van Maria van Bourgondië. Hij wilde bemiddelen met de koning van Frankrijk, maar werd bij zijn terugkeer op de markt van Gent op beschuldiging van landsverraad onthoofd. De heerlijkheid Wezemaal ging met het kasteel over op de erfgenamen van

⁶⁵ Van Ermen, 1978, 1982, 1984, 1985, 1986.

⁶⁶ Cools, 2001

⁶⁷ Van Ermen, 1978, 1982, 1984, 1985, 1986.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 11. Karel De Stoute geschilderd omstreeks 1460 door Rogier van der Weyden (bron: Staatliche Museen zu Berlin).

Guy van Brimeu, waaronder zijn zonen Adrien en Eustachius van Brimeu.⁶⁸ Karel van Brimeu, zoon van Eustachius en stadhouder van Luxemburg was de laatste van het geslacht Brimeu die de heerlijkheid Wezemaal in zijn bezit had.⁶⁹

Samenvattend, de heren van Wezemaal in de Volle en Late Middeleeuwen⁷⁰

De jaartallen tussen haakjes verwijzen naar de bewindsjaren als heer van Wezemaal.

1. Geslacht van Wezemaal:

- Arnold I van Wezemaal (1166/1171 - ca. 1217)
- Arnold II van Wezemaal (ca. 1219 - *1261/1264)
- Arnold III van Wezemaal (1261/1264 - 1266; *ca. 1291)
- Godfried van Wezemaal (1266 - 1272/1274)
- Arnold IV van Wezemaal (1272/1274 - *1302)
- Arnold V van Wezemaal (1302 - 1316/1317)
- Willem I van Wezemaal (1316/1317 - *voor 1367)
- Willem II van Wezemaal (1357/1367 - 1372)
- Jan I van Wezemaal (1372/1373 - *1417)
- Jan II van Wezemaal (1417 - *1464)

2. Geslacht van Bourgondië:

- Karel van Charolais / Karel de Stoute (1464 - 1472)

3. Geslacht van Brimeu:

- Guy van Brimeu (1473 - 1477), graaf van Megen.
- Antonia (Antoinette) van Rambures (1477 - 1517), weduwe van Guy van Brimeu; vertrouwt het feitelijk bewind over Wezemaal toe aan Peter (Pierre) I van Brimeu, heer van Poederlee (+ 1493/1494).
- Adriaan van Brimeu (1493/1494 - 1496), zoon van Antonia. Staat in 1496 bij testament Wezemaal af aan zijn jongere broer Eustaas.
- Eustaas (Eustache) van Brimeu (1496 - *1547/48). Heeft een tot nog toe onbekend gebleven bastaardzoon, Eustaas (II)⁷¹, die nog in 1575 het kasteel van Wezemaal bewoont.⁷²
- Karel van Brimeu (Charles de Brimeu) (1547/48 - 30 jan. 1561; *1572), graaf van Megen, gouverneur van Luxemburg, Vermandois, Gelre, Zutphen, Groningen, Drenthe en Friesland, kapitein-generaal van Henegouwen. Laatste mannelijke telg van de familie.

⁶⁸ Paravicini, 1975; Van der AAA. e.a., 1855: 'Brimeu (Wijt van)' en 'Brimeu (Karel van)'.

⁶⁹ D'Ursel, 2004b: 503.

⁷⁰ Naar Van Ermen, 1978, 1982, 1984, 1985, 1986 en Minnen, 2011.

⁷¹ In zijn testament uit 1544 geeft Eustaas van Brimeu aan 'Extasse (*sic*, 2 x zo *genoemd*) de Wezemalle nostre filz naturel', voor bewezen diensten een niet meer leesbaar legaat voor zijn levensonderhoud ('vivre et alyment'). Deze hele passage is doorstreept in de kopie van het testament bewaard in het Archief van de Association familiale Snoy (kasteel van Bois-Seigneur-Isaac).

⁷² Sovet, d'Ursel, in doos Wezemaal 125: kopie van schepenoorkonde Wezemaal, 18 jan. 1575 n.st.

4.4 Kastelen in de Volle en Late Middeleeuwen

Om hun lokale of regionale machtspositie te bevestigen bouwden de dynasten een versterkt huis. De drang naar grotere beveiliging van huis en hof leidde tot het ontstaan van het feodale kasteel, bestaande uit een hoofdgebouw en voorburcht. Het bezit van een kasteel verleende niet alleen prestige en status, het bracht ook bepaalde rechten met zich mee, waardoor de eigenaar zich van zijn omgeving kon onderscheiden.

Figuur 12. De 'Tombe van Pepijn' in het St. Gitterdal te Landen is geen grafheuvel maar een motteversterking uit de 12e eeuw.

In de Volle en Late Middeleeuwen hebben de versterkingen diverse bouwkundige ontwikkelingen gekend die bepaald werden door een voortdurende wisselwerking van verdedigbare architectuur en wooncultuur. Dit heeft geleid tot diverse, algemene kasteeltypen.⁷³

- Bij de desintegratie van de centrale macht komt in de **11e en 12e eeuw** over het algemeen één type versterking, namelijk het mottekasteel, in volle bloei (bijv. Landen St. Gitterdal; figuur 12). Mottekastelen werden zowel door de hoge als lage adel gebouwd om het land onder controle te krijgen en zijn vooral op militaire dominantie gericht. Ze waren over het algemeen laag en nat gelegen om het de aanvallers zo moeilijk mogelijk te maken.⁷⁴ Het mottekasteel moest niet alleen

⁷³ Janssen e.a., 1996; Hupperetz e.a., 2005. Hoewel deze werken voornamelijk de algemene ontwikkeling van kastelen behandelen in Nederland (Limburg) hebben de auteurs ook gebruik gemaakt van gegevens van het aangrenzende Duitsland en België. In de Late Middeleeuwen vielen deze gebieden deels onder dezelfde landheren en bijgevolg tot dezelfde cultuurregio. Voor Vlaanderen ontbreekt tot nog toe een synthetiserend overzicht van alle kasteeltypen.

⁷⁴ Schut, 2007, 41.

verdedigbaar zijn, maar daarnaast ook mogelijkheden bieden om de economische basis, namelijk de landbouw, op te bouwen. Dergelijke versterking bestaat dan ook uit twee essentiële delen namelijk het neerhof en het bovenhof. Op het neerhof speelde zich het dagelijkse, economische leven af. Hier lagen de boerderij met haar toebehoren, de ambachtelijke gebouwen en veelal ook de eigenlijke woonplaats en kapel van de heer en zijn familie. Het neerhof was omgracht en veelal opgehoogd. Het bovenhof of de hoofdburcht sloot aan op het neerhof. Het werd gevormd door een omgrachte aarden heuvel, begroeid met doornstruiken. De verdediging werd afgesloten door een houten of stenen toren op de heuvel.⁷⁵ Naast de verdedigende functie leverde de versterking een belangrijke bijdrage aan de status en macht van haar bewoners. Grotere mottes die langer in gebruik bleven, werden soms bekroond door een ringmuur (al dan niet met muurtorens).

- In de **11e en 12e eeuw** ontstonden echter ook residentiële kastelen in de vorm van torens (donjons) en zaalbouw, of een combinatie van de twee. De toren en/of zaal was meestal omgeven door vrijstaande gebouwen (vaak in vakwerk).⁷⁶ In tegenstelling tot de mottekastelen waren deze kastelen, hoewel verdedigbaar, minder op militaire dominantie gericht. Ze ontstonden vooral in oude cultuurgebieden met een min of meer geordende maatschappelijke structuur waar het gezag van de heer enigermate gevestigd was. De torens en zaalbouw ontleenden hun militaire belang vooral aan versterkingen (grachten, wal, ringmuur) die rond de losse gebouwen waren aangelegd. De oudste zaaltorens waren vierkant of rechthoekig. Ze waren meestal beschermd door gracht, wal of ringmuur. Vanaf de late 12e eeuw werden de torens in toenemende mate vervangen door ronde en veelhoekige torens.⁷⁷
- Vanaf het begin van de 13e eeuw raakt de motte in onbruik, met name voor de kastelen van de hoge adel (waartoe ook de heren van Wezemaal gerekend mogen worden). Voor de toenemende behoefte aan wooncomfort, leverde de motteheuvel te weinig ruimte. Bovendien gaf de aarden heuvel ook zettingsproblemen voor de bakstenen gebouwen die vanaf deze tijd steeds meer voorkwamen. De mottes werden onder meer gemoderniseerd door een hoge ringmuur (al of niet met torens) te bouwen aan de voet en de ruimte tussen muur en motte op te vullen (dikwijls door aftopping van de heuvel) zodat een groter bouwvlak verkregen werd. Op het aldus verkregen plateau (meestal 1 tot 2 m hoger dan de omgeving) werden binnen of tegen de ringmuur diverse gebouwen geplaatst.

De aanpassingen van de mottes leidden in de **13e en 14e eeuw** tot een nieuw kasteeltype met een ronde, ovale of onregelmatige plattegrond (ronde en veelhoekige kastelen). Vaak wordt aangenomen dat indien een voorafgaande motte werd uitgevlakt er ovale of onregelmatige kastelen ontstonden (figuur 13). Zuivere ronde kastelen zouden zijn opgebouwd op ongerepte grond. Deze theorie moet echter nog getoetst worden. Het kasteel van Londerzeel lijkt deze ontwikkeling te hebben doorgemaakt. In de 14e eeuw werd hier op een oude motte een polygonaal bakstenen kasteel gebouwd.⁷⁸ Dit kasteeltype kan zich ook autonoom hebben ontwikkeld vanuit de functionele behoeften, onafhankelijk van de mottekastelen. Bij de hoge adel ontwikkelden de torens en zaalbouw zich al in de loop van de 13e en 14e eeuw tot een hoofdgebouw dat is opgenomen in een rond of veelhoekig kasteel. In het zuiden van het hertogdom Brabant blijkt bovendien het polygonale kasteeltype vrij lang bestaan te hebben.⁷⁹

⁷⁵ Claes & Degryse, 2006

⁷⁶ Dopéré & Ubregts, 1991.

⁷⁷ Janssen e.a., 1996; Hupperetz e.a., 2005, Dopéré & Ubregts, 1991.

⁷⁸ De Wilde, e.a., 1994.

⁷⁹ Ameels & Dewilde, 2008.

Figuur 13. Een reconstructie zoals het kasteel Horn (Nederlands Limburg) er uitzag omstreeks 1500. De ronde grondvorm van het kasteel bestond al in de 13e eeuw. Een oudere motte wordt hier niet uitgesloten (bron: Hupperetz e.a., 2005. Reconstructie vervaardigd door Jan de Rode, Utrecht).

- Vanaf het **3e kwart van de 13e eeuw** ontstonden ook kastelen met een vierkante of rechthoekige plattegrond en hoektorens (bijv. het kasteel van Schendelbeke).⁸⁰ Evenals de kastelen met een ronde of onregelmatige vorm werden ze vooral gebouwd door de landheren en de hoge adel. Het vierkante kasteel gaf maximale mogelijkheden de benodigde functies over de beschikbare ruimte te spreiden en de plattegrond planmatig in te delen. Hoewel diverse vierkante kastelen volgens een nieuw totaalplan zijn opgebouwd, werden meestal de oude torens en zaalbouw opgenomen in een hoofdgebouw met vierkante vorm.
- In de **13e en 14e eeuw** bleef de stenen, solitaire (zaal)toren, al of niet beschermd door een gracht, palissade of wal, een zeer algemeen kasteeltype (vooral bij de lage adel). In Vlaanderen is deze periode zelfs de glorieperiode van de woontorens. Ook in de omgeving van Wezemaal zijn diverse kastelen van het zogenaamde donjontype (bijvoorbeeld Horst, kasteel Rivieren, Toren ter Heide) bekend (figuur 14).⁸¹ Vanaf de 2e helft van de 14e eeuw werden vele torens uitgebreid. Ze werden al of niet gecombineerd met vakwerkgebouwen binnen een ommuring of geïntegreerd in een kasteel met meerdere vertrekken. Hierdoor ontstonden onder meer compacte, vierkante kastelen met een zeer kleine binnenplaats (compacte zaaltorenkastelen) maar ook ronde of

⁸⁰ Van Kempen & Keijers, 2009.

⁸¹ Dopéré & Ubregts, 1991; Pauwels, 2007.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 14. De Toren Ter Heyden in Rotselaar werd in de 14e eeuw opgericht door Gerard II vander Heyden, een leenman van de heren van Rotselaar.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 15. Het kasteel Horst te St. Pieters-Rode is geëvolueerd tot een polygonaal kasteel (grondplan naar Lodewijckx & Franscois, 2003).

veelhoekige kastelen. Het kasteel van Horst heeft een ontwikkeling tot een veelhoekig kasteel-type gekend (figuur 15).⁸²

- In de **14e en 15e eeuw** werd steeds meer aandacht besteed aan de diverse functies van het privé-domein van de heer. Representativiteit en wooncomfort namen een steeds belangrijkere plaats in. Mede door de ontwikkeling van het geschut verloor het kasteel vanaf het midden van de 15e eeuw meer en meer zijn verdedigingsfunctie en werd de woonfunctie steeds belangrijker. Bouwkundig kenmerkt deze nieuwe wooncultuur zich in een compacte groepering van (meer) vertrekken en in bepaalde architectuurelementen, zoals arkeltorens, kabinettorens, hogere kamers, meer open haarden, grote ramen, dakkapellen en (brede) traptorens. Ondanks de nieuwe wooncultuur blijven de verdedigingseigenschappen van het laat-middeleeuwse kasteel nog altijd architecturaal herkenbaar.

4.5 Het kasteel van Wezemaal: ontstaan tot en met 1417

Hoewel het kasteel van Wezemaal gedurende vele eeuwen het dorpsgezicht van Wezemaal heeft gedomineerd, is het onbekend wanneer het kasteel precies ontstaan is. In de volle middeleeuwen was het gebruikelijk dat regionale elites zich naar hun oorspronkelijke bezitting of heerlijkheid noemden, waar zij ook hun machtsbasis (de 'Stammburg') hadden.

Aangezien de familie van Wezemaal al voorkomt aan het einde van de 12e eeuw, lijkt het vanzelfsprekend dat er toen al een kasteel in Wezemaal bestond. Als *terminus ante quem* van het bestaan van het kasteel kan in ieder geval het jaar 1232 naar voor geschoven worden. In dat jaar schonk Arnold II van Wezemaal de kerk van Wezemaal aan de abdij van Averbode. De abten van Averbode kregen het recht om drie priesters in de kerk aan te stellen en één priester in de slotkapel van het kasteel van Wezemaal. Hoewel Minnen erop wijst erop dat het kasteel mogelijk voor 1206 bestond, is het juiste bouwjaar van het kasteel onmogelijk vanuit de geschriften te achterhalen.⁸³

Over het uiterlijk van het kasteel in de vroegste fase zijn nauwelijks gegevens bekend. Vanuit de archivalische bronnen is het onmogelijk om tot aan de vijftiende eeuw details te geven. Zoals vermeld weten we alleen dat het kasteel in het begin van de 13e eeuw een slotkapel had. Enkel een archeologisch onderzoek maakt het mogelijk om de oorsprong van het kasteel van Wezemaal en de evolutie tijdens de eerste eeuwen te bepalen. Bovendien was een kasteel nooit voltooid en was het oorspronkelijk karakter van het slot na een aantal eeuwen vaak ingrijpend veranderd.

De heren van Wezemaal hadden ongetwijfeld een hechte band met het kasteel waarvan de familie de naam droeg. In de loop van de veertiende eeuw echter verschoof de voorkeur van de familie naar Westerlo, waar zij rond 1400 een nieuw kasteel met imposante donjon bouwden. De heren van Wezemaal werden toen ook in Westerlo begraven.⁸⁴ Jan I verkreeg met de heerlijkheid Fallais bovendien het bijbehorende kasteel.

⁸² Lodewijckx e.a., 2003.

⁸³ In 1206 werd een Reinier, kapelaan van Wezemaal, in een oorkonde als getuige vermeld. Mogelijk was die Reinier de hofkapelaan van Arnold II, Minnen (2011).

⁸⁴ Doperé e.a., 1991: 247.

4.6 Het kasteel van Wezemaal onder Jan II (1417-1464)

4.6.1 Inleiding

Met het verkrijgen van het Land van Mechelen kwam Jan II van Wezemaal (1417-1464), naast de kastelen van Westerlo en Fallais, ook in het bezit van het kasteel Anderstad bij Lier. Het beheer van het kasteel van Wezemaal berustte bij een rentmeester. Niettemin verbleef Jan II nog geregeld in Wezemaal zelf.⁸⁵ Van Jan II van Wezemaal is bekend dat hij een heel gevolg van persoonlijke dienaren had die hem van kasteel naar kasteel vergezelden. Dit gevolg was zelfs een getrouwe afspiegeling van de vorstelijke hofhouding. Bij deze hofhouding hoorde een kapelaan, een secretaris, kamerheer, een nar (Heinen die Sot), een kok, een valkenier, een verzorger van de haviken, jagers, boodschappers, etc.⁸⁶

Door de overgebleven rekeningen verkrijgen we een globale indruk van het laat-middeleeuwse kasteel. Vooral de uitgavenposten in de twee oudste rekeningen uit 1440-1441 en 1441-1442 bevatten aanwijzingen dat er grondige reparatie- en bouwwerkzaamheden aan het kasteel zijn geschied. Het lijkt er op dat Jan II in deze periode vele werken aan het kasteel liet uitvoeren om het wooncomfort, volgens de mode van de tijd, te verbeteren.

Opmerkelijk is dat vele details uit de twee oudste rekeningen niet meer terug te vinden zijn in de latere rekeningen. Een mogelijke oorzaak hiervoor is de scheiding van Jan II (1443) en de daarbij behorende politieke en financiële moeilijkheden.

4.6.2 Gebouwen en vertrekken

Hoewel we op basis van latere rekeningen weten dat er een neer- en bovenhof⁸⁷ aanwezig was, is het uit de vroegste rekeningen (1440-1442) niet direct op te maken welke gebouwen precies waar aanwezig waren. Op het bovenhof lijken in elk geval het ridderhuis, zaal, poort(gebouw), keuken en kaaskamer aanwezig.

Het *ridderhuys* lijkt een van de belangrijkste bouwwerken te zijn. Wat men hiermee bedoelde is niet geheel duidelijk, wellicht een woontoren? Waarschijnlijk gaat het hier om een (stenen) gebouw waar de heer in woonde. Gezien de vermelding van de achterste kamer lijkt het gebouw meerdere vertrekken (en waarschijnlijk verdiepingen) te hebben. Bovendien was bij het ridderhuis een *heymelicheit* (latrine) aanwezig waaraan twee deuren werden gemaakt. Het Ridderhuis had ook een kelder (*den kelder aen tridder huys*).⁸⁸ In deze ruimte bevonden zich dikwijls voorraden die koel en donker moesten worden opgeslagen.⁸⁹

De *zaal* (*zale*), bij de meeste kastelen vermeld, lijkt een afzonderlijke ruimte die zich niet in het ridderhuis bevond. De zaal heeft altijd al een residentiële functie gehad. Terwijl deze in de 11e tot 13e eeuw nog functioneerde als multifunctionele ruimte waarin bezoek werd ontvangen en waarin

⁸⁵ ARA, RK, 50819 (1440-1441); ARA, RK, 50820 (1441-1442)

⁸⁶ Van Ermen, 1988.

⁸⁷ ARA, RK, Administratieve Dossiers (Kartons), 2^e reeks, 44-47.

⁸⁸ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

⁸⁹ Hupperetz & Van Winter, 1995.

werd geslapen, gegeten en gebeden, fungeerde ze in de loop van de 13e en 14e eeuw vooral als representatieve ruimte. Zoals bij de meeste kastelen grensde ook in Wezemaal het woonvertrek van de heer (*jonckeren camer*) aan de zaal. De *jonckeren camer* werd in 1440-1441 blijkaar flink opgesmukt want aan de deur bij de zaal werd een dag gemetseld en er werden vensters van maar liefst 12 voet (ca. 336 cm) geplaatst.⁹⁰ Opmerkelijk is de vermelding van (2?) ridderkamers (*beyde die ridder camer*).⁹¹ Hoewel deze term in de Middeleeuwen zelden voorkomt, is de kamer soms synoniem met de zaal maar lijkt het hier om aparte kamers te gaan, mogelijk in het Ridderhuis.⁹²

De vermelding van een **poortkamer** (met vensters) doet vermoeden dat er een stevig poortgebouw aanwezig was. In 1441-1442 wordt bij de *oeverste* (bovenhof) poort ook een trap (*graet*) in het water vermeld.⁹³ Of het hier gaat om een traptoren, gebruikelijk in de 15e eeuw, is niet bekend. Bovendien waren meerdere trappen (*beyde die grate*) aanwezig.⁹⁴

Niet ver van de poort lag de keuken.⁹⁵ Er zijn diverse rekeningen bekend van de maaltijden die Jan II en zijn genodigden in het kasteel verorberden. De vele in de rekeningen vermelde werkzaamheden duiden erop dat de **keuken** (*cokene*) in de jaren 1440-1441 flink vernieuwd werd. De keuken was, zoals in bijna alle kastelen, gelegen nabij de zaal en de *jonckeren camer*. In of in de directe nabijheid van de keuken wordt ook melding gemaakt van een latrine (*heymelicheit*). Ook de aanwezigheid van een bed (*bedstad*) in de keuken is niet ongebruikelijk.⁹⁶

In de middeleeuwse keuken werden globaal vier kookmethoden toegepast: braden, koken, stoven en bakken.⁹⁷ Aangezien men nog tot ver in de 16e eeuw op een open vuur kookte, domineerde de haard de keuken en is de vermelding van een schouw (*scouwe*) vanzelfsprekend. Toch was er in Wezemaal, zoals in veel kastelen, nog een apart **bakhuis** (*bachuys*) aanwezig.⁹⁸ Hier stond uiteraard een oven waardoor het eveneens vermelde ovenhuis mogelijk synoniem is met het bakhuis.⁹⁹

In 1440-1441 werd aan de keuken een (nieuwe?) waterput (*borren put*) gegraven.¹⁰⁰ Er wordt ook melding gemaakt van een *halleke* boven de put, maar het is onduidelijk of het hier gaat om de put in de keuken.¹⁰¹ In ieder geval bevond zich boven de keuken nog een aparte kamer (*die camer bouen die cokene*) en ook een zolder wordt vermeld.¹⁰²

⁹⁰ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f. De 'voet' verschilde naargelang plaats en tijd. Hier gaan we uit van een gemiddelde tussen de Leuvense en Brusselse voet die circa 28 cm bedraagt.

⁹¹ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

⁹² Janssen e.a. , 1996.

⁹³ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

⁹⁴ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

⁹⁵ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

⁹⁶ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

⁹⁷ Hupperetz e.a. , 2005

⁹⁸ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

⁹⁹ ARA, RK, 50820, rek (1441-1442), z.f.

¹⁰⁰ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁰¹ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁰² ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f. & ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

De voedselvoorraden en drank waren van groot belang voor het huishouden. Het graan werd doorgaans bewaard op zolders. Zoals vermeld was boven de keuken in ieder geval een zolder aanwezig. Vlees en drank moesten koel worden opgeslagen en hiervoor waren **kelders** uitermate geschikt.¹⁰³ Mogelijk waren er in Wezemaal meerdere kelders aanwezig maar dit is uit de rekeningen niet duidelijk op te maken. Boven een kelder staat wel een *halleken* vermeld.¹⁰⁴ In de Middeleeuwen waren omwille van de vele kerkelijk voorgeschreven vastendagen (wanneer men geen vlees mocht eten) kaas en vis een belangrijk product. Op basis van de rekeningen kan afgeleid worden dat de **kaaskamer** (*ceesecamer*) lag tussen de poort en de zaal. Waarschijnlijk werd deze kamer, met een hoogte van circa 2 m, zelfs volledig nieuw gebouwd in de periode 1440-1441.¹⁰⁵ Hoewel bier in de Middeleeuwen één van de belangrijkste dranken was, vinden we hierover slechts één vermelding van terug.¹⁰⁶ Wel blijkt uit de rekeningen dat Jan II en zijn gezellen bij het eten onder meer wijn dronken. Er werd zelfs Rijnwijn vanuit Leuven aangevoerd. Hiernaast werd in Wezemaal zelf ook wijn gemaakt. Er waren minstens 2 wijngaarden aanwezig.¹⁰⁷ De wijn (zowel rode als witte) werd te Wezemaal geperst en 'gesneden'.¹⁰⁸ De wijn werd vermoedelijk opgeslagen in de **wijnkamer**.¹⁰⁹ In latere bronnen wordt ook gesproken van een wijnhuis.¹¹⁰ Dit bevond zich op het neerhof maar het is onduidelijk of deze identiek is met de wijnkamer. Naast de wijnkamer is er ook sprake van de **bottelarij** (*bottelrie*).¹¹¹ Hier werd wijn en mogelijk ook bier uit grote vaten in handzame aardewerken kannen en tinnen of glazen flessen overgeheveld. Hoewel dit op elk kasteel bij tijd en wijle gebeurde, lijkt het er niet op dat er in ieder kasteel een aparte ruimte voor was gereserveerd.¹¹² De bottelarij van Wezemaal zou dan ook duiden op enige status van het kasteel aangezien aparte bottelarijen voornamelijk in de grotere (landsheerlijke) kastelen voorkomen.¹¹³ In 1440-1441 kwamen 'kuipers' vanuit Westerlo naar het kasteel van Wezemaal.¹¹⁴ Toch wordt pas in 1453-1454 gesproken van dakreparaties aan het **cuyphuys**. Het is onduidelijk of met dit gebouw de wijnkamer, de bottelrie of een (nieuw) apart gebouw bedoeld wordt.¹¹⁵

Bij elk kasteel hoorde een **kapel**, vaak in de nabijheid van de zaal. In 1441-1442 wordt deze genoemd toen een wand tussen de voorste poort (neerhof) en de kapel werd gemaakt.¹¹⁶ De kapel lijkt dus op het neerhof gelegen te hebben, waarschijnlijk aan de noord- of westzijde. Blijkbaar was de kapel in slechte staat want in de groeve te Rotselaar werden 4 grote ijzerzandstenen

¹⁰³ Hupperetz & van Winter, 1995.

¹⁰⁴ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁰⁵ Voor de kaaskamer worden stijlen (verticale draagbalken) van 7 voet gebruikt.

¹⁰⁶ Hupperetz e.a., 1996.; ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁰⁷ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹⁰⁸ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.; ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹⁰⁹ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.; ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹¹⁰ ARA, RK, Administratieve Dossiers (Kartons), 2^e reeks, 44-47.

¹¹¹ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹¹² Hupperetz & van Winter, 1995

¹¹³ Janssen e.a., 1996.

¹¹⁴ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹¹⁵ RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1706, rek. (1453-1454), z.f.

¹¹⁶ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

gehaald voor de kelder van de kapel aan het water, die ingevallen was.¹¹⁷ In 1453-1454 wordt het dak van de kapel gerepareerd.¹¹⁸

In de rekeningen worden nog diverse gebouwen vermeld waarvan het onduidelijk is of deze zich op het boven- of neerhof bevonden. Zo worden onder meer reparaties aan een paardenstal, koestal, hooischuur, prieel en hondenhuis vermeld.¹¹⁹ De aanwezigheid van een **groten pertstalle** was wel noodzakelijk aangezien Jan II bijvoorbeeld éénmaal met wel 11 paarden in Wezemaal aankwam.¹²⁰ Voor de grote paardenstal werd een mestput gemaakt van 3 roeden groot en 3 voet (ca. 85 cm) diep. De vermelding van een *middelsten peertstal* doet in ieder geval vermoeden dat er meerdere paardenstallen aanwezig waren. De **koestal**, **kleine stal** (*cleyne stalle*) en de **hooischuur** bevonden zich gezien de agrarische functie waarschijnlijk op het neerhof. Aangezien uit de latere bronnen blijkt dat er meerdere stallen en schuren aanwezig waren, kan geen precieze koppeling gemaakt worden.¹²¹ Mogelijk bevonden zich ook op de hoofdburcht een (paarde?)stal en schuur. Ook de ligging van het **prieel in het hof** is niet bekend.¹²²

In de Middeleeuwen verkreeg de adel de jacht- en visrechten. De jacht werd niet alleen beoefend om het schadelijk wild te bestrijden of om het menu te verrijken, maar ook om de status te verhogen en vriendschapsbanden aan te halen. Zoals blijkt uit de rekeningen van 1442 investeerde Jan II dan ook behoorlijk in de jachtactiviteit.¹²³ De adeljacht gebeurde voornamelijk met afgerichte dieren zoals valken, jacht- en windhonden (figuur 16). De jacht- en windhonden van Jan II werden opgesloten in het **hondenhuis**.¹²⁴ Het spreekt voor zich dat het bosrijke Hageland zeer geschikt was voor de jacht.

Ook het recht van duivenslag was vaak een heerlijk recht.¹²⁵ In 1453-1454 wordt melding gemaakt van werkzaamheden aan het **duyphuys**. Er worden onder meer 3,5 nieuwe *duyvecote* gemaakt.¹²⁶ Uit latere bronnen kan afgeleid worden dat het duifhuis zich op het neerhof bevond.¹²⁷

4.6.3 Bouwwijze en techniek

Muren

Gezien de algemene ontwikkeling van kastelen in de 14e-15e eeuw en het feit dat Jan II tot de hoge adel behoorde, moeten een groot aantal structuren van het bovenhof in **steen**, zowel baksteen als natuursteen, gebouwd zijn geweest. Voor de grootschalige reparaties of verbouwingen in 1440-1441 werd een grote hoeveelheid (bak)stenen vanuit Betekom opgehaald.¹²⁸ Naast kalk werd ook

¹¹⁷ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹¹⁸ RAL, Schepenbankarchieven kantons Leuven, 1706 (1453-1454).

¹¹⁹ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.; ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹²⁰ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹²¹ Zie rekeningen 1464-1472.

¹²² Ook op de Keizersberg te Leuven was een prieel aanwezig: Amand & van Ermen, 1999.

¹²³ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹²⁴ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹²⁵ alleen de heer mocht duiven houden: Schellart & De Vries, 1974.

¹²⁶ RAL, Schepenbankarchieven kantons Leuven, 1706 (1453-1454).

¹²⁷ ARA, RK, Administratieve Dossiers (Kartons), 2° reeks, 44-47.

¹²⁸ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f. Het gaat hier waarschijnlijk om ter plekke gebakken kareelstenen.

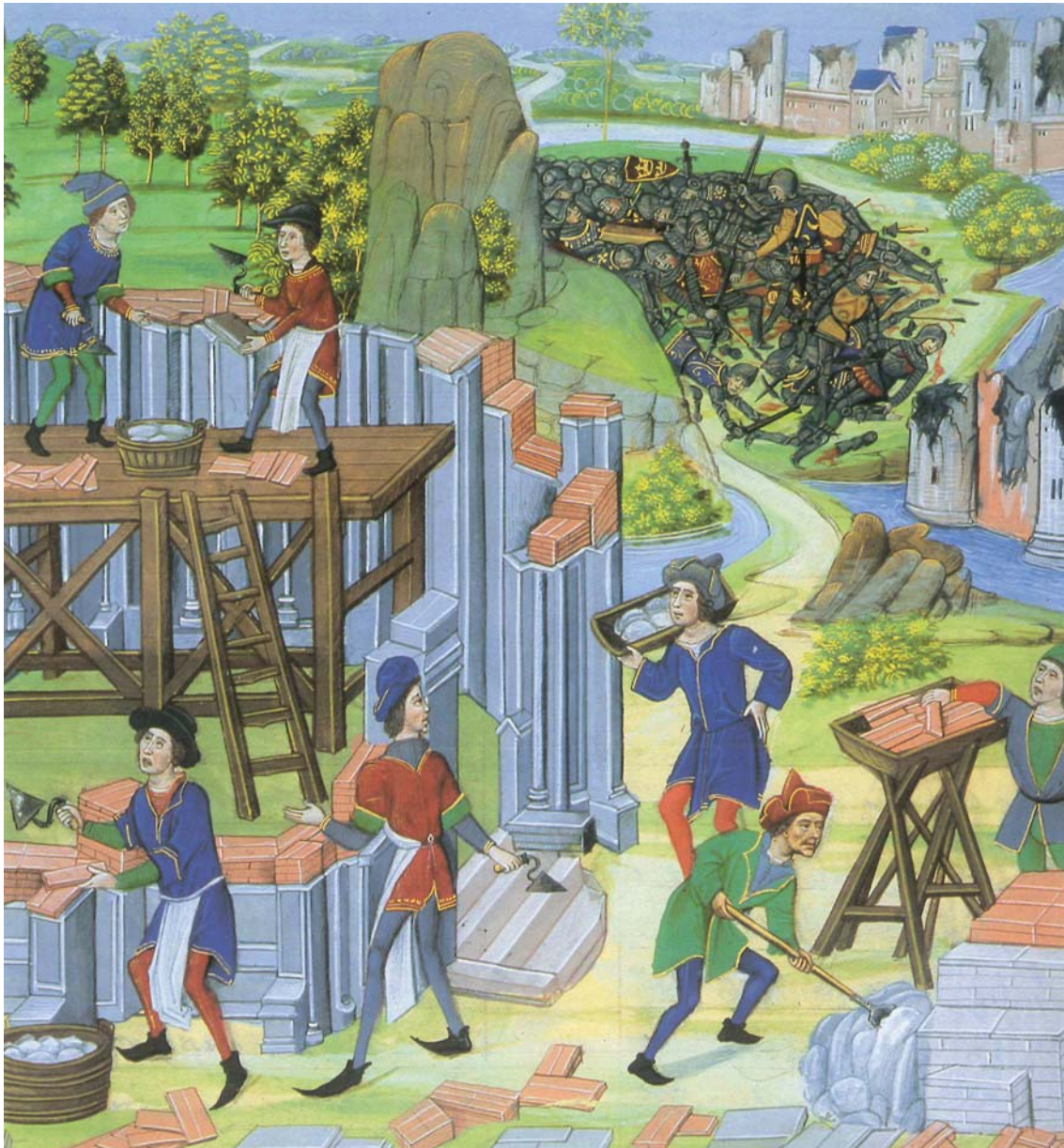
RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 16. Jacht was traditioneel een adellijk privilege. Dit 15e eeuwse jachtafereel toont dat afgerichte dieren zoals honden een grote rol speelden bij de jacht (bron: Koninklijke Bibliotheek van België, Ms. II 158, fol. 12, Brussel).

ijzerzandsteen vanuit groeven op de getuigenheuvels gehaald. Het Ridderhuis en de zaal, belangrijke gebouwen, hadden hoogstwaarschijnlijk stenen muren. Aan de *jonkeren camer*, grenzend aan de zaal, werd door metsers Heinen Coppens immers één dag gemetseld (figuur 17).¹²⁹ Vanzelfsprekend was ook het poortgebouw van steen.¹³⁰ Uit latere bronnen kunnen we opmaken dat in de poort van het neerhof ondermeer arduin verwerkt was.¹³¹ Verder blijkt ook gemetseld te zijn aan de schuur.¹³²

Figuur 17. Metsers aan het werk in de 15e eeuw. Baksteen en cement werden op de schouders naar bovengedragen terwijl men de mortel klaarmaakte met de hand (bron: Koninklijke Bibliotheek van België, Ms. 9243, fol. 168, Brussel).

¹²⁹ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.; Merkwaardig is de vermelding dat metsers werkten aan een muur 'daer den houen op steet'. Hoe we dit moeten interpreteren is niet duidelijk. In het geval een hof bedoeld wordt kan het slaan op een zware weermuur maar waarschijnlijk gaat het eerder om een oven.

¹³⁰ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f. .

¹³¹ ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15r.

¹³² ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

Toch waren in Wezemaal, zoals in vele andere kastelen, **houten structuren** in geruime mate aanwezig.¹³³ Hoewel baksteen al enkele eeuwen in opmars was, bleef het toch een relatief dure grondstof. Bovendien was het niet altijd mogelijk om bij een uitbreiding van het kasteel steen te gebruiken. Door middel van hout en vakwerk op de hogere verdiepingen kon men stenen muren overkragen en zo grotere ruimtes ter beschikking krijgen. Bij het opdelen van vertrekken werd ook vaak gebruik gemaakt van een wand in vakwerk in plaats van een stenen muur. Aan het einde van de middeleeuwen bestonden grote gedeelten van kastelen dan ook nog uit hout en vakwerkbouw en vermoedelijk ook de meeste gebouwen op het neerhof.¹³⁴

De meeste werkzaamheden die in 1440-1441 vermeld worden lijken betrekking te hebben op houtbouw. Door timmerlieden werden namelijk diverse *gestypten* opgericht: van de grote paardenstal tot aan de schuur, van de poort boven tot aan de zaal, aan de kaaskamer tot aan de poort en de zaal, tussen de keuken en de poort en tussen de stal en de schuur. De *gestypten* stonden telkens op *cruysplaten* met 2 richels van circa 8 voet (ca. 224 cm) lang die met hangende kepers werden bevestigd.¹³⁵ In 1441-1442 werd ondermeer een *gestypte* tussen de voorste poort en de kapel gemaakt.¹³⁶ Hoe deze 'gestiepten' er precies uitzagen is onduidelijk. Mogelijk wordt hiermee de totale houten structuur genoemd maar soms lijkt de term ook te slaan op wanden.

iguur 18. De diverse aspecten van de vakwerkbouw. Miniatuur uit de 15e eeuwse *Chroniques de Hainaut* (bron: Koninklijke Bibliotheek van België, Ms. 9242, fol. 232, Brussel).

¹³³ Zelfs op de Keizerberg te Leuven was in het begin van de 15e eeuw nog een houten huis aanwezig: Amand & van Ermen, 1999.

¹³⁴ Van Reijen, 1979.

¹³⁵ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.; Kruisplaten zijn twee elkaar kruisende balken: Haslinghuis & Janse, 2005.

¹³⁶ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

Hoe het ook zij, bij het kasteel van Wezemaal was vakwerkbouw zeker aanwezig (figuur 18). Hierbij werden de ‘vakken’ in het houten skelet opgevuld met vitswerk en vervolgens dichtgepleisterd met leem (*plecken*).¹³⁷ Uit de rekeningen van 1440-1441 blijkt dat leem werd aangevoerd. De buigzame twijgen waarmee gevitst wordt, zijn de vitsroeden.¹³⁸ In 1440-1441 wordt zelfs specifiek vermeld dat deze in het bos werden gesneden. Deze vitsroeden worden ook vermeld bij diverse gestypten, het hondehuis en de *wijnkamer*.¹³⁹ De *gestypten* tussen de stal en schuur en ook de kaaskamer zijn *geladt, geviest ende geplect*. Aangezien men zou verwachten dat het ridderhuis en de zaal stenen gebouwen waren, is het merkwaardig dat ook de *achterste camer van der ridderhuuse van bynnen geplect* en de *jonckeren camer* (grenzend aan de zaal) aan de buitenkant *geplect was*.¹⁴⁰ Duidt dit erop dat er binnenmuren en uitbreidingen door middel van vakbouw werden gebouwd of wordt voor zowel leem als plaaster de term *plecken* gebruikt?¹⁴¹

Naast het vits- en leemwerk is het ook mogelijk dat het houten skelet met houten platen (planken) werd opgevuld. Het *gestijpte* tussen de keuken en de poort werd namelijk van *nuwes geplaet* voorzien.¹⁴² In dit opzicht is het dan ook merkwaardig dat ook het Ridderhuis werd ‘geplaat’.¹⁴³

Daken

Uiteraard maakte in de late middeleeuwen een leien of pannen dak meer indruk en was het beter bestand tegen vuurpijlen. Ook in Wezemaal bestaan in de bronnen aanwijzingen dat daken met een pannendak voorkwamen. Naast de vermelde stenen vanuit Betekom werden in 1440-1441 ondermeer 3200 *tiechelen* aangevoerd.¹⁴⁴ In Vlaanderen staat het woord tichel meestal synoniem voor daktegels. Dit lijkt ook op te gaan voor Wezemaal aangezien *Otteken die ticheldecker* de kaaskamer en andere *gestypten geladt ende gedect* had.¹⁴⁵ Ook (dak)vorsten, waarschijnlijk van steen, worden veelvuldig vermeld.

Desondanks waren in vele laat-middeleeuwse kastelen nog belangrijke delen van kastelen met stro of riet waren gedekt. In Vlaanderen werd bijna uitsluitend stro gebruikt aangezien dit ruimschoots voorkwam.¹⁴⁶ In Wezemaal was in ieder geval de *wijnkamer* gedekt met dakroeden en stro.¹⁴⁷ Waarschijnlijk waren vooral op het neerhof nog strooien daken aanwezig. Ook direct na het bewind van Jan II werden blijkbaar schuren en stallen van het kasteel afgedekt met stro.¹⁴⁸ Mogelijk werden de nokken van diverse strooien daken afgesloten met stenen dakvorsten.

¹³⁷ Toelen, 2005.

¹³⁸ Toelen, 2002.

¹³⁹ ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹⁴⁰ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f. & ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

¹⁴¹ De term *plecken* werd voornamelijk gebruikt voor het pleisteren met leem: Toelen, 2002. Voor plaaster werd vooral de term *plaesteren* of *pleysteren* gebruikt. Pas na circa 1700 werd de term *plakken* ook gebruikt voor het aanbrengen van gips of marmerpoeder: Haslinghuis & Janse, 2005.

¹⁴² ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁴³ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f. Het ‘geplaat’ kan anderzijds ook slaan op nieuwe binnenwanden of uitbreidingen van een stenen gebouw.

¹⁴⁴ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁴⁵ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁴⁶ Hupperetz e.a., 1996; Toelen, 2003.

¹⁴⁷ ARA, RK, 50819, rek. (1441-1442), z.f.

¹⁴⁸ ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15v.

Welke vormen de daken hadden is op basis van de rekeningen niet uit te maken. Mogelijk geeft wel de vermelding *hangenden keepers* een idee. Dit zou erop kunnen duiden dat de kepers, de balken gaande van de top tot de voet van het dak, vanuit een bestaande structuur (gebouw of muur) werden aangebracht in de vorm van een afdak.

Vloeren

Over de vloeren van het kasteel zijn we relatief slecht ingelicht. De poort, keuken, kaaskamer en beide ridderkamers werden in 1440-1441 geplaveid.¹⁴⁹ Bovendien werden de keuken en de twee trappen voorzien van ijzerzandstenen dorpels. Dorpelstenen werden ook gelegd bij de kelder aan het Ridderhuis en voor de *jonckeren camer*. Tenslotte werden voor het ridderhuis en de kelder twee stenen dorpels van 6 voet (ca. 168 cm) geleverd.¹⁵⁰

Vensters

In het kasteel van Wezemaal werd in de jaren 1440-1442 ook flink geïnvesteerd in de deuren en vooral vensters. Licht was in de Middeleeuwen een luxeaspect. Veelal bestond het venster uit een gat in de muur dat kon afgesloten worden met een luik. Vanaf het einde van de dertiende eeuw ontstaat er door het toenemende gebruik van vensterglas meer variatie en wordt het venster vaak opgedeeld en gedeeltelijk voorzien van glas. Met het belangrijker worden van de woonfunctie in de 15e eeuw worden de ramen veelal groter. Vensterglas komt dan ook meer voor maar het blijft tot in de late zestiende eeuw een kostbaar materiaal.¹⁵¹

In de jonckerkamer werden maar liefst 4 glazen vensters van 12 voet (ca. 336 cm) geplaatst.¹⁵² In de keuken kwamen 2 glasvensters van 6 voet (ca. 168 cm). Later werden hierin (bij de schouw) nog eens twee glazen vensters van 9 voet (ca. 252 cm) geplaatst evenals in de kamer boven de keuken.¹⁵³ Ten slotte worden ook in de poortkamer, Ridderhuis en bakhuis vensters vermeld maar het is onbekend of het hier ook vensterglas betrof.¹⁵⁴

4.6.4 De omgeving van het kasteelterrein

De rekeningen geven ook informatie over de omgeving van het kasteelterrein. Zoals reeds besproken lijken in Wezemaal 2 wijngaarden aanwezig te zijn geweest. Zo (of hiernaast) wordt ook de *vorsten wijngaert* vermeld.¹⁵⁵ De wijngaarden waren voorzien van poorten. Waar deze wijngaarden lagen is niet duidelijk. De *grote beemd* en de *euselen* lagen in ieder geval in nattere gronden.¹⁵⁶

Naast de wijngaarden worden nog 3 boomgaarden vermeld. Deze lijken wel in de onmiddellijke nabijheid van het kasteelterrein te liggen. Of onder de drie boomgaarden ook de grote boomgaard en de kleine boomgaard voor de poort hoorden, is onduidelijk.¹⁵⁷

¹⁴⁹ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁵⁰ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁵¹ Hupperetz e.a., 2005.

¹⁵² ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁵³ ARA, RK, 50819, rek. (1441-1442), z.f.

¹⁵⁴ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁵⁵ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁵⁶ Een eusel is een weiland. Ze zijn ontstaan als gevolg van het weidemestbedrijf. Ieder bedrijf had één of meerdere 'eusels' waarop het vee werd gestouwd om mest te produceren. De verzamelde drek van het vee werd op de akkers gebracht.

¹⁵⁷ ARA, RK, 50819, rek. (1441-1442), z.f.

Het wordt niet uitgesloten dat in de directe omgeving van het kasteelterrein ook gebouwen lagen. Zo werd in 1440-1441 een huisje *over den hove* gemaakt. Ook lag blijkbaar een schuur buiten de poorten.¹⁵⁸

4.7 Het kasteel van Wezemaal onder Karel van Bourgondië (1464-1472)

4.7.1 Inleiding

Toen Karel van Bourgondië (de latere Karel de Stoute) in het bezit kwam van de erfenis van Jan II, liet hij slotvoogden aanstellen in zijn kastelen. Blijkbaar had Jan II aan het einde van zijn heerschappij het kasteel van Wezemaal enigermate verwaarloosd en waren diverse reparaties noodzakelijk.

4.7.2 Staat van noodzakelijke reparaties

Een staat van noodzakelijke reparaties aan de gebouwen, vijvers, hoeven, etc. van het Land van Mechelen, Wezemaal, Westerlo en Herselt, kan ondanks het ontbreken van een datum omstreeks 1468 gedateerd worden.¹⁵⁹ Hoewel ten tijde van deze bron mogelijk al enkele reparaties zijn uitgevoerd, geeft ze een goed beeld van de staat waarin het kasteel zich na de dood van Jan II bevond. Het is bovendien een zeer waardevolle bron aangezien in één beschrijving zowel een onderscheid tussen neerhof en bovenhof wordt gemaakt en bijbehorende gebouwen worden vermeld.

Neerhof (*nederhoue*)

Op het neerhof was het metselwerk aan één zijde van de (eerste) **poort** tot in de grond afgebroken. De dure poortdeur aan deze zijde was afgehaald en leunde tegen andere *gestichten* in de nabijheid. De andere zijde van de poortdeur hing te verrotten, omdat deze deur en de muur onbedekt waren. Tegen de afgebroken zijde van de poort stond een beschadigd **gestijpte ofte want met pleckerie**. Aan de grachtzijde was deze vergaan en in de gracht gevallen. Van **vier lichamen van huysingen** (huisjes voor het personeel?) waren de wanden en daken nog in redelijke staat. Ook het **wijnhuis** (*wijnhuuse*), **stallen**, het **duifhuis** (*duyfhuys*) en een **schuur** lijken tamelijk in orde.

Bovenhof (*bouen hove*)

Op het bovenhof dienden de wanden en het dak van de **poort** gerepareerd te worden. Ook van de **zaal** (*sale*) waren de wanden en dak sterk beschadigd (*ruyneux*). De meeste deuren en vensters waren weg en degene die er nog stonden in zeer slechte staat. De **gestijpt ende wande langs het hoofken** (binnenplaats?) dreigden te vallen en moesten dringend worden hersteld.

Daarentegen waren het **woonhuis** (ridderhuis?) en de daarbij gelegen **waterput** in redelijke staat. Het dak was nog goed gedekt.

¹⁵⁸ ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

¹⁵⁹ ARA, RK, Administratieve Dossiers (Kartons), 2° reeks, 44-47. Voor de datering van het document zie hoofdstuk 3.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 19. Het kasteeldomein van Schoonhoven omstreeks 1596-1598. Opmerkelijk is de weergave van de viskweebakken (geel omcirkeld) in de grootste vijver (bron: archief K.U. Leuven, 2413, f°58r°).

Grachten

Ook de **grachten** waren redelijk onderhouden en men kon er jaarlijks honderd karpers voeden.¹⁶⁰ De **sevoerkens** (viskweekputten of viskweekbakken) waren wel aan onderhoud toe (figuur 19).

4.7.3 Reparaties 1464-1467

Zoals uit het voorgaande blijkt, waren aan het kasteel van Wezemaal dringende reparaties nodig. Uit de rekeningen van 1464-1465 bleek al dat de hofkeuken vervallen was en schuren en stallen opnieuw afgedekt dienden te worden met stro.¹⁶¹ Van de afgebroken oude poort aan het nederhof werden nog 400 arduinen stenen teruggevonden.¹⁶²

In 1466-1467 is het kasteel van Wezemaal van een nieuwe brug en poort voorzien. Deze waren wel noodzakelijk want anders kon men wel eens in het water vallen rapporteerde de rentmeester cynisch.¹⁶³ Ook werden in deze periode daken en muren van de *hellichtwynninge schuere* (halfwinningschuur), de *vierdeschoofs schuere* (vierdeschoofschuur), het *winhuys* (wijnhuis?), stallen, het ridderhuis en de zaal gerepareerd (*gedect ende geplect*).¹⁶⁴

4.8 Het kasteel van Wezemaal onder de familie Brimeu (1472-1561)

Uit de periode dat de familie Brimeu is het bezit was van de heerlijkheid Wezemaal (1472-1561) zijn er nauwelijks gegevens met betrekking tot het kasteel van Wezemaal bekend. Guy van Brimeu gebruikte vooral het kasteel van Westerlo als vaste uitvalsbasis.¹⁶⁵ Uit de haardentelling van 1526 blijkt echter dat het kasteel van Wezemaal nog bewoond is door de heer van Brimeu zelf en zijn familie.¹⁶⁶ Dit lijkt erop te wijzen dat de opvolgers van Guy van Brimeu meer aandacht besteedden aan hun bezittingen te Wezemaal. Desondanks is uit deze periode alleen een rekening teruggevonden over de reparatie van de oven op het hof in 1477.¹⁶⁷

Tijdens de Vlaamse Opstand (1482-1492 tegen Maximiliaan van Oostenrijk, werd het regentschap van Maximiliaan, die de Nederlanden in naam van de minderjarige wettige heerser Filips de Schone regeerde, ter discussie gesteld. In 1488 schaarde ook Leuven zich bij de Vlaamse steden die in opstand kwamen tegen Maximiliaan. Op 14 augustus 1489 legde Leuven de wapens neer en gaf zich over aan de veldheer van Maximiliaan.

Volgens de 16e-eeuwse Leuvense geschiedschrijver Petrus Divaeus (1536-1581) legden Leuvense opstandelingen in 1488 een buitenste verdedigingsgordel aan door garnizoenen te legeren in de kastelen van Sint-Agatha-Rode, Bierbeek, Horst (Sint-Pieters-Rode), Rivieren (Gelrode) en Roost

¹⁶⁰ Karpers waren vroeger de meest gekweekte vissen.

¹⁶¹ ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15r. & ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15v.

¹⁶² ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15r.

¹⁶³ ARA, RK, 50823, rek. (1466-1467), z.f.

¹⁶⁴ ARA, RK, 50823, rek. (1466-1467), z.f.

¹⁶⁵ Paravicini, 1975.

¹⁶⁶ 't Hoff ende huys des heeren van Wezemale bij hem bewoent met zijne familie', Cuvelier, 1913, 338.

¹⁶⁷ ARA, FA-MW, C455, rek. (1477), 68v.

(Haacht). Volgens hem werd ook het kasteel van Wezemaal in hun verdedigingslinie gebruikt en werd dit kort daarop belegerd.¹⁶⁸

Het is bekend dat in Wezemaal opstandelingen zich hadden verschanst in de kerk. Achttien personen vonden de dood toen deze in 1489 door de belegeraars in brand werd gestoken.¹⁶⁹ In een eigentijds relaas over het beleg van de kerktoren van Wezemaal, waarschijnlijk neergeschreven door één van de hulp priesters, is echter geen sprake van opstandelingen die het kasteel gebruikten.¹⁷⁰ Het kasteel wordt in het relaas over de brand van de kerk zelfs geen enkele keer vermeld. Meer nog, er zijn (indirecte) aanwijzingen dat de erfgenamen van Guy van Brimeu in het Maximiliaanse kamp zaten. De toenmalige machthebbers in Wezemaal, Antonia van Rambures en haar zonen lieten immers hun rentmeester de inwoners van Wezemaal aanmanen de verdediging van de kerk op te geven.¹⁷¹

4.9 Besluit

Over de oorsprong van het kasteel van Wezemaal zijn we nauwelijks ingelicht. Het kasteel stond er in ieder geval in 1232 en vermoedelijk is een versterking ook al in de 12e eeuw aanwezig geweest.

Pas in de 15e eeuw, tijdens het bewind van Jan II, krijgen we een beter zicht op de aard en opbouw van het kasteel. Uit de diverse overgebleven rekeningen blijkt dat vooral in de jaren 1440-1442 vele werkzaamheden op het kasteel hebben plaatsgevonden. De rekeningen geven ons vooral een idee over de woon- en economische functies. Eventuele 'verdedigingskenmerken', nog altijd eigen aan laat-middeleeuwse kastelen, worden echter niet of nauwelijks vermeld.

Het kasteel bestond uit een neer- en bovenhof. De toegang tot het omgrachte neerhof werd bereikt via een poort. Op het neerhof stonden onder meer stallen, een wijnhuis, een duifhuis, een schuur en waarschijnlijk een aantal huisjes. Ook de kapel was mogelijk op dit neerhof aanwezig. Met uitzondering van de poort lijken de gebouwen voornamelijk uit vakwerk te bestaan. Ook het bovenhof was omgracht. De ingang van het bovenhof werd gevormd door een poortgebouw. Tenminste twee belangrijke gebouwen zijn aanwezig, namelijk het Ridderhuis en de Zaal. Vermoedelijk waren ze beide van steen en in of nabij het Ridderhuis was een kelder aanwezig. Verder waren op het bovenhof nog diverse houten structuren aanwezig waaronder de kaaskamer.

Het globale grondplan (en de plaatsing van de gebouwen) op het bovenhof is moeilijk te bepalen. Op basis van de algemene ontwikkeling van laat-middeleeuwse kastelen en de vermelding van diverse structuren (*gestypten*), lijkt een kasteeltype met rond, veelhoekig of vierkant grondplan

¹⁶⁸ Divaeus, 1564-1565: 329. – Volgens de 19de-eeuwse geschiedschrijvers E. Poulet en P.V.Bets, die zich baseerden op Divaeus, zou de Leuvense patriciër Jan van Schoonvorst, aanhanger van Maximiliaan, in februari 1489 het Leuvense garnizoen op het kasteel van Wezemaal hebben aangevallen, tijdens het beleg van Aarschot door de opstandelingen. De soldaten uit het garnizoen zochten hun toevlucht in de toren van het kasteel. Ofschoon zij zich volgens Divaeus wilden overgeven, stak Schoonvorst de toren in brand, waarbij de soldaten omkwamen. Volgens Bets en Poulet stortten de belegerden zich echter van de toren te pletter liever dan de vuurdood te sterven. Poulet, 1864; Bets, 1861.

¹⁶⁹ Lefevre, 1966.

¹⁷⁰ RAL, 5307, f° 1r°-2r°. Uitgave ondermeer in: Lefèvre, 1966: 77-87.

¹⁷¹ Minnen, 2011.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

aanwezig. Vooral het veelhoekige kasteeltype lijkt in het zuiden van het hertogdom Brabant vrij lang bestaan te hebben.¹⁷²

Bij de dood van Jan II (1464) was het kasteel in relatief slechte staat en waren diverse reparaties noodzakelijk. Vanaf het moment dat het kasteel in het bezit komt van de familie Brimeu, aan het einde van de 15e eeuw, zijn er nauwelijks gegevens over het kasteel bekend.

¹⁷² Ameels & Dewilde, 2008.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 20. Heren van Wezemaal in de Nieuwe tijd. 1. Gaspar Schetz en zijn tweede vrouw, Catherine van Ursel. 2. Antoine Schetz. 3. Conrard-Albert van Ursel. 4. Charles van Ursel. 5. Wolfgang-Guillaume van Ursel (bron: D' Ursel, B., s.d.).

5 De Nieuwe tijd (ca. 1550-1790 na Chr.)

5.1 Inleiding

Filips II die in 1555 vorst van de Bourgondische Nederlanden was geworden, verbleef vrijwel continu in Spanje en had weinig affectie voor de Nederlanden. Door toedoen van het vorstelijk absolutisme nam de invloed van de landadel op de bestuurlijke en organisatorische inrichting van een gebied af. Bovendien vormden de Zuidelijke Nederlanden vanaf de 16e t/m begin 18e eeuw vrijwel continu het decor van het strijdtoneel tussen de grote mogendheden.

De Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) of de Opstand zorgde voor de scheiding van de Bourgondisch-Habsburgse Nederlanden in Noord en Zuid. De Zuidelijke Nederlanden bleven tot 1713 onder Spanje ressorteren en werden in die periode ook Spaanse Nederlanden genoemd. Ook in deze periode vonden nog diverse oorlogen plaats: de Hollandse Oorlog (1672-1678), de Negenjarige oorlog (1688-1697) en de Spaanse Successieoorlog (1702-1713). Bij de Vrede van Utrecht (1713) vielen de Zuidelijke Nederlanden onder Oostenrijk en werden ze ook wel Oostenrijkse Nederlanden genoemd. Toch vond ook toen nog de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748) plaats. Deze oorlogen werden op grote schaal en met behulp van beroeps- en huurlegers uitgevochten. De (lage) adel verloor hiermee zijn traditionele bestaansgrond.

5.2 De heren van Wezemaal

Op 30 januari 1561 verkocht Karel van Brimeu de heerlijkheid Wezemaal en het daaraan verbonden erfmaarschalkschap van Brabant voor 60.000 gulden aan Gaspard Schetz, heer van Grobbendonk en stamvader van het geslacht d'Ursel.¹⁷³ Dit geslacht zou tot het einde van de 19e eeuw in bezit blijven van Wezemaal.

De familie Schetz had in de zestiende eeuw op de Antwerpse wereldmarkt fortuin gemaakt en zou later tot de hoge adel toetreden. De Antwerpse stamvader, Erasmus Schetz (rond 1480-1550) handelde in metalen en suiker. In 1527 werd hij in de adelstand verheven en in 1545 kocht hij de heerlijkheid Grobbendonk. Zijn oudste zoon **Gaspar Schetz** (figuur 20: 1) kwam in de tweede helft van de zestiende eeuw in de hoge ambtenarij terecht. Hij werd in 1560 algemeen schatbewaarder van de Nederlanden en een jaar later kocht hij ondermeer de heerlijkheid Wezemaal. Zijn tweede vrouw, Catherine van Ursel, schonk hem liefst zes zonen en 3 dochters.. De vierde zoon Conrad (1553-1632) werd in 1617 geadopteerd door zijn tante Barbe d'Ursel. Hij nam haar naam d'Ursel over waardoor het geslacht in twee takken (Schetz en d'Ursel) uiteen viel.

Bij de dood van Gaspar Schetz kwam Wezemaal in handen van zijn oudste zoon **Lancelot Schetz** (1550-ca. 1619). Hij was enige tijd burgemeester van Brussel. In 1615 draagt hij Wezemaal en

¹⁷³ Originele oorkonde in ARA, d'Ursel, in R159; D'Ursel, 2004b: 503.

de titel van erfmaarschalk van Brabant over aan zijn jongste broer **Antoine Schetz** (1561-1640; figuur 20: 2). Deze bouwde een militaire carrière uit en werd gouverneur van 's Hertogenbosch tot en met de val in 1629. Als dank voor zijn onderscheiding in de strijd tegen de protestanten werd zijn heerlijkheid Grobbendonk in 1600 tot baronie en in 1637 tot graafschap verheven. De familietak van Antoine, namelijk **Lancelot II Schetz (1606-1664)**, **Antoine-Ignace Schetz** (1640-1672) en **Charles-Hubert-Augustin Schetz** (1652-1726) ook gekend als de graven van Grobbendonk, beheerde Wezemaal tot het uitsterven in 1726.

De bezittingen van de graven van Grobbendonk kwamen deels in handen van de andere familietak: d'Ursel. Het was **Conrard-Albert** (1665-1738; figuur 20: 3), hertog van Hoboken in 1717 en beter gekend als de hertog van Ursel, die de bezittingen van de familietak van Grobbendonk overerfde. De oude graaf van Grobbendonk had hem enkele jaren daarvoor nog geschreven: *“Door al onze bezittingen samen te voegen, zullen we één der machtigste families van dit land worden.”*

Charles, 2de hertog van Ursel (1717-1775; figuur 20: 4) was veldmaarschalk in de dienst van Maria Theresia, militair gouverneur van Brussel, en ridder van het gulden vlies. Zijn zoon **Wolfgang-Guillaume**, 3de hertog d'Ursel (1750-1804; figuur 20: 5), was generaal-majoor en speelde een belangrijke maar kortstondige rol tijdens de Brabantse Revolutie, toen het kasteel van Wezemaal werd afgebroken. Hoewel Wolfgang-Guillaume in dienst was van het Oostenrijkse leger, was hij een belangrijk gezicht van de fractie van de Vonckisten tijdens de omwenteling. De aanhoudende schuldenlast van zijn familie gedurende de 18e eeuw en de Franse Revolutie ondermijnden zijn fortuin waardoor hij een moeilijke financiële situatie naliet aan zijn zoon Karel-Jozef, 4de hertog d'Ursel (1777-1860).

De Heren van Wezemaal in de Nieuwe tijd¹⁷⁴

De jaartallen tussen haakjes verwijzen naar de bewindsjaren als heer van Wezemaal.

1. Geslacht Schetz van Grobbendonk:

- Gaspar Schetz, heer van Grobbendonk en Heist-op-den-Berg (30 jan. 1561 - +1580).
- Lancelot Schetz (1580-1615; +1619).
- Antoine Schetz, sinds 1600 eerste baron van Grobbendonk baron en sinds 1637 eerste graaf van Grobbendonk (1615 - +1640).
- Lancelot II Schetz, tweede graaf van Grobbendonk (1640-1664).
- Antoine-Ignace Schetz, derde graaf van Grobbendonk (1665-1672).
- Charles-Hubert-Augustin Schetz (1672-1725), schenkt Wezemaal in 1725 aan zijn neef, de hertog van Ursel.

2. Geslacht van Ursel:

- Conrard-Albert Charles, hertog van Ursel en Hoboken, graaf van Grobbendonk (°1665 / 1725 - +1738).
- Charles Elisabeth Conrard, hertog van Ursel etc. (1738 - +1775).
- Wolfgang-Guillaume, hertog van Ursel etc. (1775 - 1795; +1804).

¹⁷⁴ Minnen, 2011; <http://gw1.geneanet.org/familiedursel?lang=fr;p=antoine;n=schetz+de+grobbendonk;oc=1>.

5.3 De ontwikkeling van kastelen in de Nieuwe tijd

Als gevolg van nieuwe aanvals- en verdedigingstechnieken en door de afnemende invloed van de landsadel, boette de militaire functie van kastelen al in de 15e eeuw aan betekenis in. Het kasteel bood slechts bescherming tegen ongecompliceerde aanvallen.

In de **16e eeuw** werd de verschijningsvorm van het kasteel dan ook steeds meer bepaald door de woonfunctie en steeds minder door de verdedigingsfunctie. Toch is dit niet direct aan de uiterlijke verschijningsvorm te zien en bleef het kasteel zijn traditionele voorkomen houden. Het wooncomfort manifesteerde zich in eerste instantie vooral door een andere inrichting van de bestaande ruimten. Verbouwingen en uitbreidingen gebeurden geleidelijk (in fasen) afhankelijk van de geldelijke middelen en ook het bouwen op bestaande funderingen gaf technische beperkingen. Bovendien was de toegang tot het ridderschap voor de adel, en de bijbehorende privileges, in veel regio's afhankelijk van het bezit van een representatief versterkt huis. In sommige streken staat uitdrukkelijk vermeld dat het kasteel een plaats moest zijn waar de bevolking zich tijdens onrust kon terugtrekken. Hierdoor bepaalde de traditionele functie van het kasteel, het verdedigen van het grondgebied, nog zeer lang het uiterlijk. De vanouds herkenbare defensieve onderdelen van het kasteel kregen echter een andere betekenis. Ze werden het symbool van de status en macht van de bewoner door te verwijzen naar het roemruchte verleden. Torens en poortgebouwen waren veel geciteerde bouwelementen om naar dit verleden te verwijzen.

In de **17e eeuw** ging de defensieve functie van het kasteel geheel verloren. De architectuur stond nu geheel in dienst van wooncomfort en representatie en sommige kastelen groeiden uit tot een waar 'lusthof'. Bij vele kastelen werd gestreefd naar symmetrie en concentratie op de middenas. Ook de neerhoven kregen soms een monumentaal karakter. Desondanks had het middeleeuwse kasteel en de bijbehorende defensieve vormen niet geheel afgedaan. De adel paste het kasteel aan aan de nieuwe eisen van wonen en representativiteit, zonder de traditionele verdedigende elementen geheel overboord te gooien.

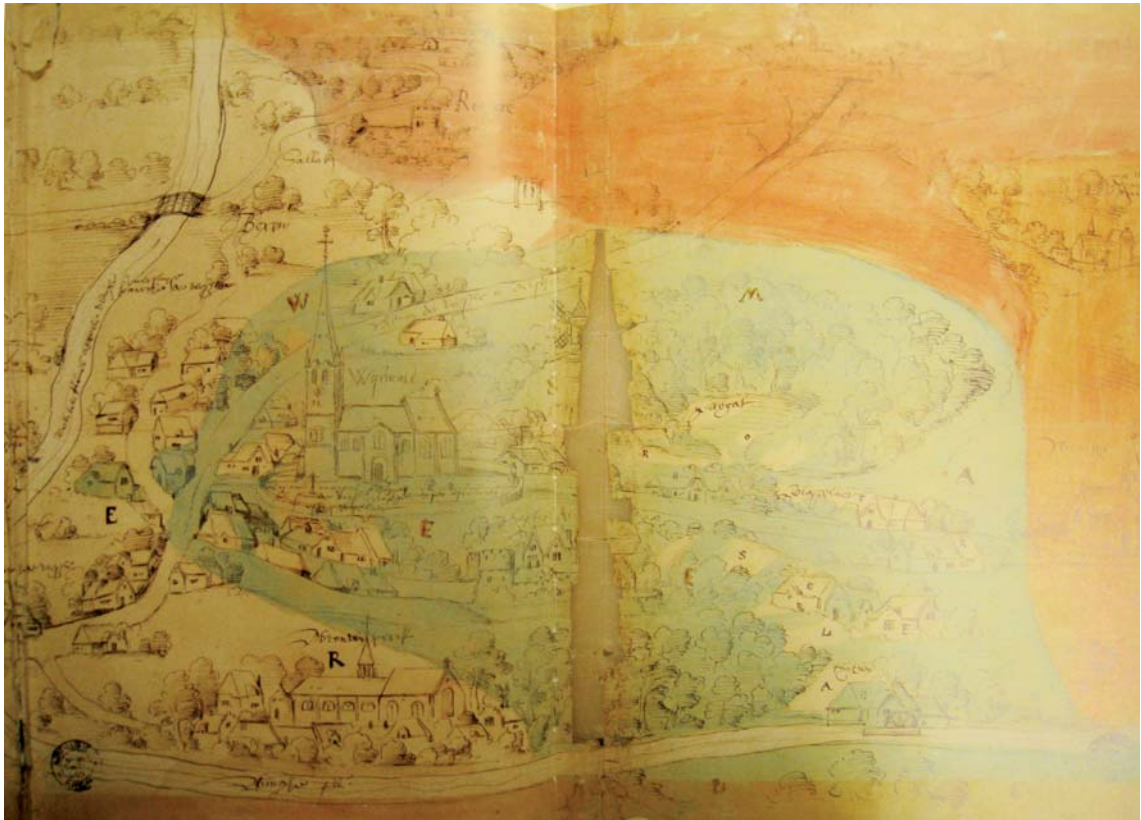
In de **18e eeuw** werden vele kastelen gemoderniseerd. De gevestigde adel streefde bij de verbouwingen wel naar het behoud van de defensieve kenmerken. Over het algemeen waren bij bestaande kastelen de veranderingen aan het exterieur minder uitbundig en werd de symmetrische ordening doorgetrokken. De samentrekking van onregelmatig gegroepede onderdelen van het kasteel resulteerde vaak in blokvormige massa's. Soms werd alleen het interieur aangepast zodat men een grotere eenheid kreeg. Hoewel regionale stijlverschillen de regel zijn, zijn de decoratieve elementen min of meer bepaald door de opeenvolgende Franse stijlkenmerken: Lodewijk XIV stijl (barok), Lodewijk XV-stijl (rococo) en de Lodewijk XVI-stijl (beginnende terugkeer naar het classicisme).

Toch waren in de 18e eeuw veel kastelen, die hun oorspronkelijke functie verloren hadden, tot verval gedoemd. Vooral na het uitbreken van de Franse revolutie, wanneer er geen adellijke rechten meer zijn verbonden aan het kasteel, worden diverse kastelen afgebroken.¹⁷⁵

¹⁷⁵ Janssen e.a., 1996; Hupperetz e.a., 2005; Schellart en De Vries, 1974.

5.4 Het kasteel van Wezemaal onder Gaspard Schetz (1561-1580)

Hoewel Wezemaal in 1561 was gekocht door Gaspar Schetz, bleven nog tot minstens in de jaren 1570 een bastaardzoon van Eustaas van Brimeu, jonker Eustaas (II) en een niet bij naam genoemde juffrouw van Brimeu op het kasteel wonen.¹⁷⁶ Met betrekking tot het kasteel zijn er nauwelijks gegevens bekend. Wel duikt er voor het eerst een iconografische afbeelding op van het kasteel die dateert net voor of onder het bewind van Gaspard Schetz.

Figuur 21. Weergave van het territorium van de heerlijkheden Wezemaal en Rotselaar omstreeks 1550 (bron: K.U.Leuven, universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 2444).

5.4.1 Schetsmatige weergave van de heerlijkheid Wezemaal (circa 1550)

Datering

De oudste beschikbare kaart van het kasteel van Wezemaal is een figuratieve, schetsmatige weergave van het territorium van de heerlijkheden Wezemaal en Rotselaar (figuur 21).¹⁷⁷ De doelstelling van de kaart was de wederzijdse enclaves van Rotselaar en Wezemaal aan te geven. De kaart is globaal getekend vanuit het westen-zuidwesten en een aantal gebouwen en andere elementen zijn als herkenningspunten weergegeven. Hoewel de precieze datering van de kaart onduidelijk is kan ze op basis van het typische ambtelijke laatgotisch cursief gedateerd worden in

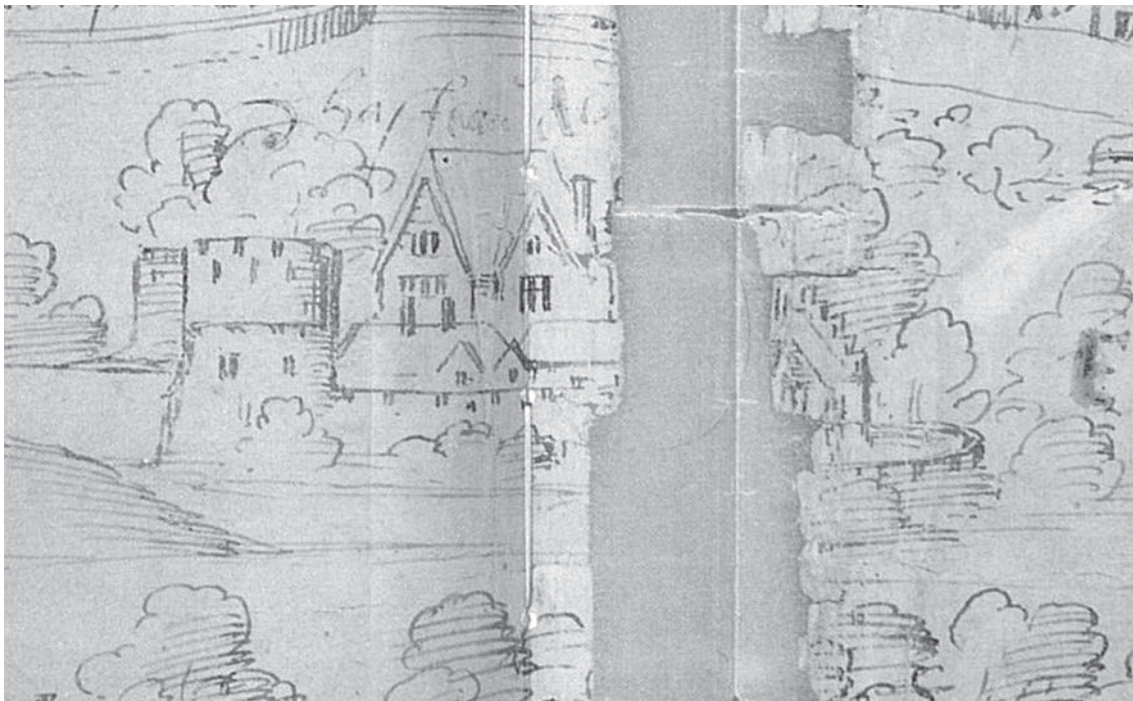
¹⁷⁶ Minnen, 2011.

¹⁷⁷ K.U.Leuven, universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 2444. Deze kaart werd uitgegeven in 1981 door de culturele kring van Wezemaal ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Wezemaal in de Middeleeuwen': Culturele Kring Wezemaal, 1981. In 1993 werd de kaart ook uitgegeven door B. Minnen.

het midden van de 16de eeuw en in elk geval van voor 1573, toen de wederzijdse enclaves werden opgeheven en een nieuwe grens tussen de beide heerlijkheden werd afgebakend.¹⁷⁸

Wezemaal

Het territorium van de heerlijkheid Wezemaal is weergegeven met een groene kleur. De kerk van Wezemaal is groot afgebeeld met een hoge toren. Een lage muur bakent het kerkhof af. Ten noorden van de kerk is de Molenberg herkenbaar met op de top de windmolen, ten oosten hiervan bevindt zich 'het hellegat'.¹⁷⁹ In het westelijke deel van de heerlijkheid staat aan de rand van de Winge, de watermolen afgebeeld. Verder zijn buiten de heerlijkheid o.a. de abdij van het Vrouwenpark en kasteel Rivieren herkenbaar.

Figuur 22. Het kasteel van Wezemaal omstreeks 1550 (bron: K.U.Leuven, universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 2444).

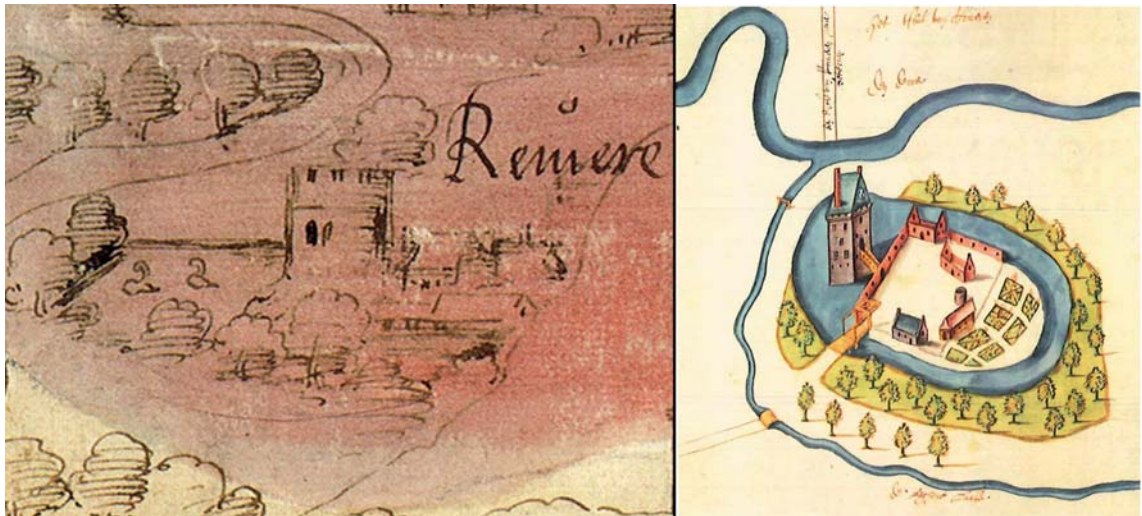
Het kasteel

Centraal op de kaart, waar deze helaas sterk beschadigd is, staat het kasteel van Wezemaal afgebeeld (figuur 22). Aan één zijde zijn twee grote (ronde?) hoektorens met kantelen herkenbaar. Het lijkt erop dat de toegang tot het kasteel zich tussen deze twee torens bevond, maar dit is niet geheel zeker. Vanaf deze hoektorens loopt een weermuur met kantelen die aan de andere zijde gebogen is. De weermuur lijkt aan deze gebogen kant lager te zijn, maar dit kan ook te wijten zijn aan de beschadiging van de kaart.

Binnen het ommuurde terrein staan een aantal gebouwen met zadeldak afgebeeld. Eén gebouw is duidelijk groter dan de overige herkenbare gebouwen en heeft ook een grote dakkapel. Gaat het hier om het in 1440-1441 vermeldde ridderhuis of zaal? Verder is ook een stenen gebouw met

¹⁷⁸ Mededeling B. Minnen.

¹⁷⁹ De benaming Wijngaardberg dateert pas uit de 19e eeuw.

Figuur 23. Het kasteel van Rivieren weergegeven op de kaart van omstreeks 1550 (links). De globale situatie van een donjon temidden van water met aan de andere zijde het neerhof komt overeen met de afbeelding (rechts) uit 1596-1598 door Pierre de Bersacques (bron: K.U.Leuven, universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 2444 (links) en nr. F. 281 fol. 116(59) (rechts)).

Figuur 24. Het Hof ter Bruggen wordt omstreeks 1596-1598 gekenmerkt door een gebogen weermuur met kantelen (bron: archief K.U. Leuven, 2413, f°59r°).

trapgevel herkenbaar. Rondom het kasteel, aan de zijde van de gebogen weermuur, staan veel bomen afgebeeld wat erop wijst dat het gebied hier natter is. Aan de zijde van grote bastions lijkt het gebied op basis van de bewoning in de omgeving droger.

Betrouwbaarheid

Minnen duidt op het schetsmatig karakter van de kaart en de onbetrouwbare weergave van de gaaf-bewaarde middeleeuwse kerk van Wezemaal en de daar uit volgende interpretatieve consequenties en limieten.¹⁸⁰ Mede door het schetsmatig karakter is de kaart cartografisch onbetrouwbaar en heeft ze alleen tot doel heel vaag het territorium van de heerlijkheden Wezemaal en Rotselaar aan te duiden.

Hoewel de kaart cartografisch inderdaad niet heel nauwkeurig is, denken wij toch dat deze kaart niet geheel onbetrouwbaar is wat betreft de afzonderlijke figuratieve elementen, en met name de weergave van gebouwen (zoals de kerk van Wezemaal, de watermolen van Rotselaar). De diverse onderdelen op de kaart staan min of meer in de juiste positie weergegeven, hoewel de aanzichten waaruit de gebouwen getekend zijn enigszins kunnen verschillen. Bovendien stemt de hoge toren van de kerk van Wezemaal, geflankeerd door vier hoektorentjes, overeen met de werkelijkheid. Anderzijds is op de kaart het koor hoger dan het schip, terwijl de realiteit net omgekeerd is.¹⁸¹ Het kasteel van Rivieren is weergegeven als 1 grote donjon met aan één zijde een aantal gebouwen en aan de andere zijde een grote vijver, een situatie die globaal klopt met meer gedetailleerde kaarten uit het einde van de 16e eeuw (figuur 23). Er kan voorzichtig aangenomen worden dat het kasteel van Wezemaal **globaal** deze vorm had: er was hoogstwaarschijnlijk een uitgebreider kasteel met ringmuur aanwezig maar niet alle onderdelen op de kaart zullen met de realiteit overeenstemmen. Tot op welk detailniveau de gebouwen daadwerkelijk juist zijn weergegeven blijft onduidelijk.¹⁸²

Interpretatie

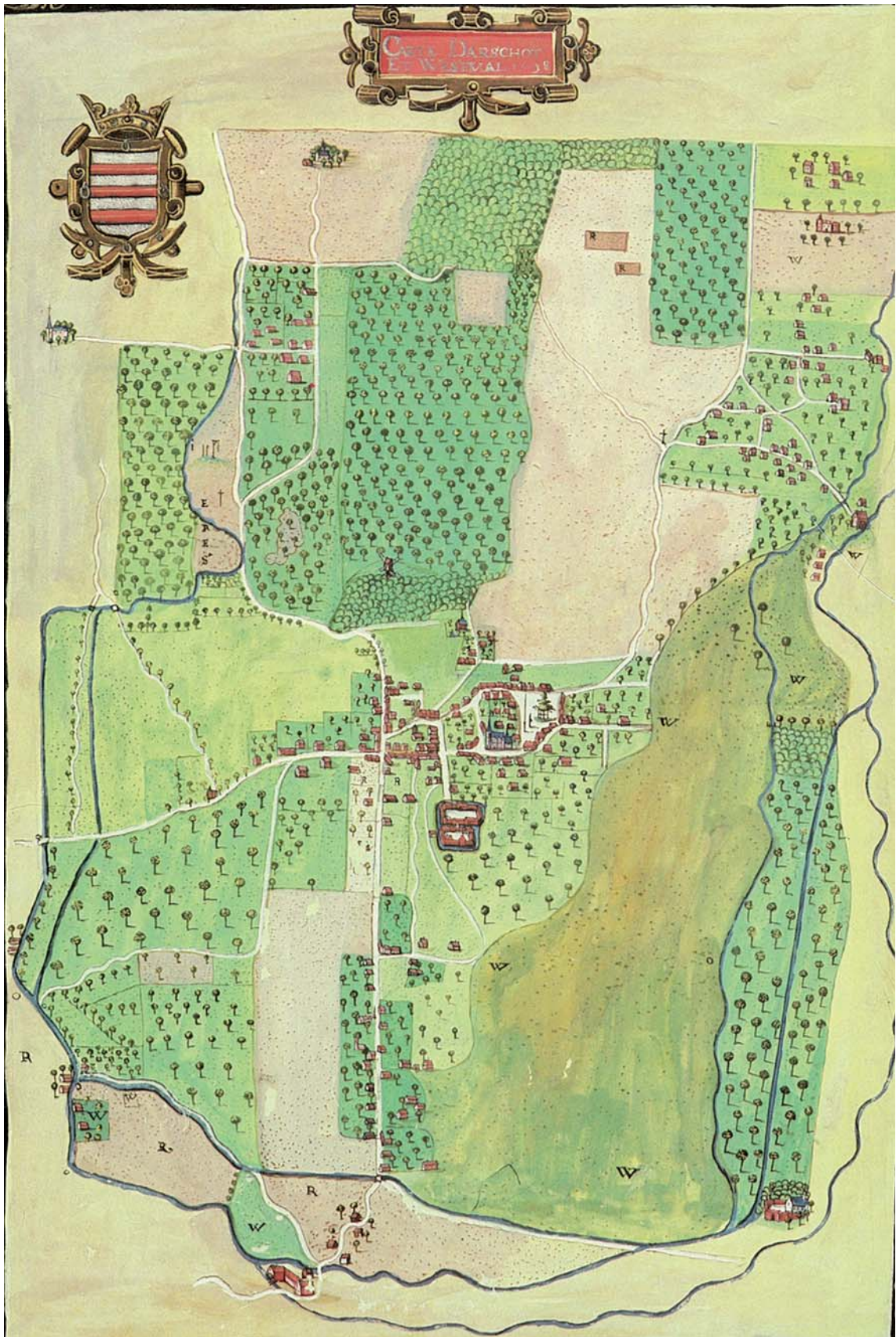
Indien de kaart het kasteel globaal juist weergeeft, zijn er diverse interpretaties mogelijk. Zo is het onduidelijk of op de schets het totale kasteel (beneden- en bovenhof) of alleen het bovenhof is weergegeven. Bij een totale weergave lijkt het kasteel vanuit het westen getekend. Het totale complex is dan ommuurd. De toegang zou zich tussen de torens op het neerhof bevinden. Op het bovenhof zou dan ondermeer het grote gebouw aanwezig zijn. Anderzijds is het meer waarschijnlijk dat alleen de hoofdburcht van het kasteel is weergegeven. Mogelijk is deze dan vanuit het zuiden geschetst en bevindt het neerhof zich achter dit complex.

In ieder geval had het kasteel door de aanwezigheid van de torens en de weermuur nog zeer sterk het karakter van een laat-middeleeuwse burcht. Verder is vooral de gebogen weermuur opmerkelijk. Het lijkt er op dat het kasteel van Wezemaal behoorde tot het kasteeltype met een ronde of onregelmatige plattegrond. Andere voorbeelden van dit kasteeltype zijn onder meer het kasteel van Beersel en het nabijgelegen Hof Ter Bruggen (Betekom), dat aan het einde van de 16e eeuw met gebogen weermuur wordt weergegeven (figuur 24). Ook is duidelijk een groot bouwwerk

¹⁸⁰ Minnen, 1993.

¹⁸¹ Mededeling Bart Minnen.

¹⁸² Ook de Toren ter Heyden staat correct als donjon aangegeven maar het uitzicht van deze toren stemt niet overeen met de werkelijkheid. Op de kaart staat Wezemaal duidelijk centraal. Mogelijk is dan ook aan de groter afgebeelde gebouwen in Wezemaal meer detail besteed (bijvoorbeeld kerktoeren Wezemaal). Over het algemeen kan opgemerkt worden dat aan de gebouwen relatief veel aandacht is besteed (geen 'standaard symbolen' of alle kastelen hetzelfde afgebeeld) en dat ze niet als compleet verzonden mogen worden afgedaan.

Figuur 25. Figuratieve kaart van het dorp Wezemaal uit circa 1598 (bron: Duvosquel e.a. 1985).

aanwezig waarvan niet wordt uitgesloten dat dit bouwwerk oorspronkelijk een donjon betrof. Anderzijds kan ook één van de torens de oorspronkelijke donjon zijn. Zoals bij vele kastelen is deze dan ingepast in het uitgebreide kasteel.

5.5 Het kasteel van Wezemaal: periode 1580-1640

5.5.1 Inleiding

Na meer dan een eeuw duiken er vanaf heer Lancelot Schetz diverse bronnen op met betrekking tot het kasteel van Wezemaal. Lancelet draagt in 1615 Wezemaal en de titel van erfmaarschalk van Brabant over aan zijn jongste broer Antoine Schetz, vanaf 1637 eerste graaf van Grobbendonk. Hoewel Antoine het in 1587 verwoeste kasteel van Grobbendonk had laten opbouwen tot een modieus kasteel (begin 17e eeuw), bleef het kasteel van Wezemaal nog een belangrijke residentie op het platteland waar de nodige aandacht aan werd gegeven.¹⁸³

Dat de kerkelijke en wereldlijke macht in Wezemaal steeds verstrengeld zijn geweest, komt in 1624 extra tot uiting door de bouw van de norbertijner pastorie vlakbij de kerk en het kasteel.¹⁸⁴ De brede gracht rondom de pastorie is mogelijk (mede) te wijten aan de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). Deze oorlog, die de Nederlanden totaal in zijn greep had, spaarde immers ook Wezemaal en zijn kasteel niet.

5.5.2 Figuratieve kaart van het dorp Wezemaal (circa 1598)

Circa 50 jaar na de oudst bekende afbeelding van het kasteel, omstreeks 1598, is een figuratieve kaart van het dorp Wezemaal vervaardigd. Deze kaart, gemaakt naar een origineel dat vandaag verdwenen is, geeft een overzicht van het dorp Wezemaal vanuit zuidwesten (figuur 25).¹⁸⁵

Wezemaal

Centraal op de kaart is de dorpskern van Wezemaal met de kerk afgebeeld. In tegenstelling tot de kaart van circa 1550, staat het schip van de kerk nu wel hoger afgebeeld dan het koor. De hoektorentjes die de toren flankeren zijn echter niet herkenbaar. Het stratenpatroon op de kaart is nog zeer goed herkenbaar evenals de windmolen op de Molenberg. Ten oosten van de kerk ligt een plein, mogelijk een oude dries. Op het pleintje is een 'gerechtslinde' en een 'wip' aanwezig.

Het kasteel

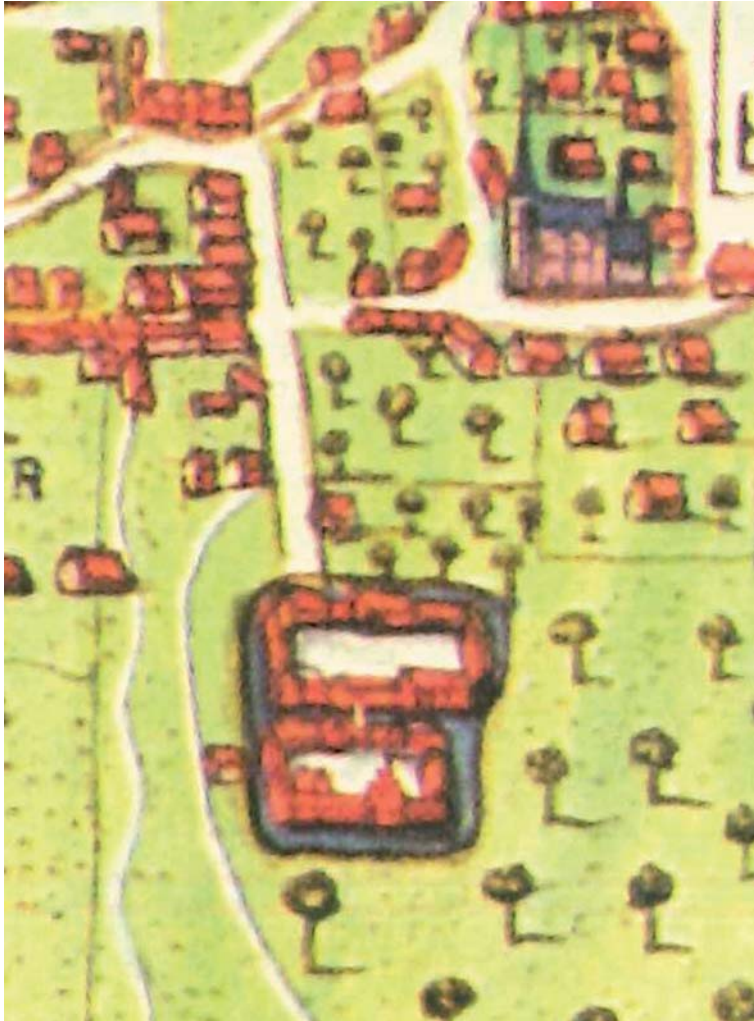
Voor het eerst krijgen we nu ook een zeer goed overzicht op het kasteel van Wezemaal en zijn omgeving (figuur 26). Het kasteelterrein zelf bestaat uit een groot omgracht neerhof en een kleiner omgracht bovenhof.

Het neerhof is toegankelijk door een weg vertrekkende vanuit de dorpskern. Langs deze weg staan nog diverse huisjes weergegeven. De toegang tot het neerhof staat niet centraal, maar eerder nabij de noordwesthoek van het neerhof weergegeven.

¹⁸³ D'Ursel, 1984.

¹⁸⁴ Culturele Kring Wezemaal, 1992, Het poortgebouw wordt in 1638 gebouwd.

¹⁸⁵ Duvosquel e.a., 1985.

Figuur 26. Het kasteel van Wezemaal omstreeks 1598 (bron: Duvosquel e.a. 1985).

Het neerhof bestaat uit een groot binnenplein volledig omsloten door gebouwen. Hoewel op basis van de daken diverse gebouwen onderscheiden kunnen worden, is het onzeker in hoeverre dit ook overeenkomt met de werkelijkheid. In ieder geval mag worden aangenomen dat een groot deel van de gebouwen bestaat uit schuren en stallen.

Vanuit het neerhof bereikte men het kleinere bovenhof. Deze ingang staat wel centraal afgebeeld. Net zoals bij het neerhof bestaat het bovenhof uit diverse gebouwen die een binnenplaats omringen. Het is niet direct mogelijk om deze gebouwen in overeenstemming te brengen met de gebouwen die op de schetsmatige kaart van circa 1550 aanwezig zijn. Hoewel mogelijk ook de gebouwen van het bovenhof niet realistisch zijn weergegeven, zijn toch enkele opmerkelijke details aanwezig. In het midden van de zuidelijke zijde van het bovenhof staat immers een duidelijk groter gebouw met een trapgevel afgebeeld, mogelijk met vlagstaander. Ook op de kaart van circa 1550 is een duidelijk grotere gebouw aanwezig evenals een tweede gebouw met trapgevel, hoewel de ligging niet direct in overeenstemming is. Verder valt duidelijk op dat in de zuidwesthoek een gebouw aanwezig is dat niet direct aansluit met de overige gebouwen van het bovenhof. Mede hierdoor kan niet worden uitgesloten dat er een (gedeeltelijke) ringmuur aanwezig is.

Ten oosten en ten zuiden van het kasteel zijn vele bomen (boomgaard) aanwezig. Nog verder oostwaarts ligt een weidegebied langs de Losting. De westzijde van het kasteel is aanmerkelijk droger. Hier zijn een aantal kleine weggetjes aanwezig. Merkwaardig is dat direct ten westen van het bovenhof, buiten de slotgracht, een gebouw aanwezig is.

5.5.3 Contract uit 1592

De figuratieve kaart uit circa 1598 toont het globale grondplan van het kasteel. In 1592 worden in een contract diverse huisjes, zolders, kelders, schuren, stallen en andere kamers opgesomd.¹⁸⁶ De precieze betekenis van het contract is vaag (een verhuring of verkoop van ruimten in het kasteel of in verband met de Tachtigjarige Oorlog?). De opsomming van de diverse ruimten geeft in ieder geval het idee van een uitgebreide hofhouding die op het kasteel woonde of had gewoond.

Gebouwen en kamers

Uit de tekst valt niet direct op te maken welke structuur de opgenoemde ruimten hadden, noch is altijd bekend of deze zich op het neer- of bovenhof bevonden. Daarom worden de ruimten opgesomd zoals ze in het contract beschreven zijn.

Op het neerhof lag nabij de poort een huis met kamer en een *schonne geldre* (kelder). Ook worden hier een kamer met bovenliggende zolder vernoemd met een koeienstal en een deel van de schuur. Deze schuur lag in de nabijheid van de poort.

Op het complex was een grote zaal (*schonne groot sall camere*) met bovenliggende zolder aanwezig en hierbij lag een kleine stal.

Nabij de grote paardenstal wordt een woning vermeld met een benedenkamer en een zolder. Bij deze woning behoorde eveneens een stal.

Een andere kamer en *comptoir* had een bakhuis (bachuys). Twee kamers met bovenliggende zolder lagen op de *grote sheeren hoff*, nabij de 2e brug (bovenhof?). Bij de opsomming hiervan behoorde ook een derde deel van de grote paardenstal.

Verder is er de vermelding van een (ondergrondse) *gevangnisse* in het kasteel.¹⁸⁷ Boven de gevangenis was een kamer aanwezig. Verder hoorden hierbij een keuken (*schonne groot kucken*), twee bovenkamers (*twee camer bouen*), een *schonne gelder* (kelder), een deel van de paardenstal (*peertstalle*) en de tuin (*cruijthoff*).

Tot slot worden aan *de andere zijde* twee kamers genoemd. Hierbij wordt ons ook informatie gegeven over de kapel. De *dienst gods* werd namelijk gedaan in de *salette*. Erboven waren ook twee kamers aanwezig. Bij deze ruimten behoorde ook een derde deel van de paardenstal, een deel van de schuur en een kleine boomgaard.

5.5.4 Staat van noodzakelijke reparaties

Omstreeks 1600 werd (opnieuw) een staat van benodigde reparaties opgemaakt.¹⁸⁸ Dit document geeft ons vooral een idee over de voormalige functies van de gebouwen die op het neer- en bovenhof aanwezig waren.

¹⁸⁶ ARA, FA-U, rek. (1591-1592).

¹⁸⁷ In latere bronnen blijkt dat de gevangenis ondergronds was; ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-90r.

¹⁸⁸ ARA, FA-U, rek. (1600).

Kapel

Op het kasteelcomplex was een gebouw of kamer aanwezig dat de vroegere heren en dames van Wezemaal gebruikten als kapel. Deze was echter sterk vervallen en kon alleen met grote kosten worden gerestaureerd. Hoewel de familie Schetz-Van Grobbendonk een grote band had met Wezemaal en de kerk, waar ook leden van de familie werden begraven, was de restauratie van de kapel maar van weinig nut voor de huidige dorpsheer. Het feit dat de familie Schetz-Van Grobbendonk nadien nog een slotkapelaan had, kan er echter op wijzen dat het rapport rond 1600 nooit volledig werd uitgevoerd of dat al een nieuwe kapel in het kasteel was opgericht.¹⁸⁹

Neerhof

Op het neerhof waren diverse kamers (garderobes/amasures) aanwezig die ten tijde van de vorige dorpsheer dienst deden voor de grote hofhouding (jonkheren, jonkvrouwen, schildknepen). Een groot aantal kamers deden vroeger vooral dienst als de heren van Wezemaal met hun gevolg op het kasteel waren.

De familie Schetz was echter niet gewoon om met een dergelijk groot gevolg op het kasteel te verblijven. De gebouwen waren bovendien oud en vervallen, een aantal waren slechts van hout en leem en voor de familie Schetz en hun opvolgers zouden de meeste weinig nut hebben. Mede gezien de hoge restauratiekosten werd aan de heer voorgesteld om deze gebouwen af te breken.

Verder was op het neerhof een gebouw aanwezig met twee kelders voor de opslag van wijn (het voornoemde wijnhuis). Zowel het gebouw als de kelders waren sterk vervallen. Het is onduidelijk of dit gebouw bewaard bleef.

Bovenhof

Tot slot werd ook een aanbeveling gemaakt om aan de voorzijde en ingang van het bovenhof een muur te metsen. Zo werd de plaats van de ene tot de andere hoek omringd. Het feit dat deze muur gefundeerd diende te worden op pilonen en planken, duidt op de relatief natte omstandigheden.

Restauratiemateriaal

Ondanks dat voor diverse gebouwen en kamers op zowel het boven- als neerhof de aanbeveling werd gemaakt om ze af te breken, werden nog diverse reparaties aanbevolen. Deze reparaties vereisten grote hoeveelheden bouw materiaal.

Voor de daken, zowel van het bovenhuis als het neerhof, waren pannen, stro, schalie (leesteen en soortgelijke) nodig. Verder was het noodzakelijk grote hoeveelheden *pierres bricques sablons argilles* en gelijkaardig materiaal aan te kopen.

Watervoorziening slotgrachten

De staat van benodigde reparaties geeft voor het eerst ook een idee hoe de grachten van water voorzien werden. Zo had in Wezemaal de *Losticq* (Losting) door de onrust een andere loop gekregen. Er waren diverse werkzaamheden nodig om deze beek naar zijn oorspronkelijke loop terug te brengen. Opdat deze rivier (opnieuw?) de grachten rondom het huis en neerhof met vers

¹⁸⁹ In het contract van 1592 wordt de *salette* genoemd als 'kapel'. Het vervallen gebouw kan deze *salette* betreffen maar het kan ook dat de *salette* al als nieuwe kapel was ingericht.

water zou voorzien, diende bij de *Losticq* een houten *arcken* (sluis) aangelegd te worden en moest de gehele loop (het Vlietje) vanaf deze *arcken* tot aan de grachten uitgediept worden.¹⁹⁰

5.5.5 Reparaties

Hoewel het onduidelijk is in hoeverre de benodigde reparaties werden uitgevoerd, is al vrij snel (1600) begonnen met reparaties. Na 1600 zijn echter geen reparaties onder het bezit van Lancelot Schetz bekend. In de periode dat Antoine Schetz het kasteel in bezit had, lijken op basis van de overgebleven rekeningen vooral in de periode 1621-1638 diverse reparatiewerken aan het kasteel gebeurd te zijn. De werkzaamheden geven gedetailleerdere informatie over gebouwen en ruimtes die op het kasteel aanwezig waren evenals de gebruikte materialen en technieken.

Gebouwen en vertrekken

De toegang van het neerhof werd bereikt via de *colombier*. Deze term wordt normaal gesproken gebruikt voor een duiventoren maar gezien de ligging en de vermelding van een onderliggende weg, betreft het duidelijk een stenen poortgebouw, al of niet gebruikt als duiventoren.¹⁹¹ Op de hoek van de *colombier* en de boomgaard stond een **schuur**. Deze moet zich op basis van de kaart van 1598 ergens in de noordoosthoek van het neerhof hebben bevonden.

In de reparatierekeningen vanaf 1621 wordt nergens meer melding gemaakt van het wijnhuis. Wel bevond zich op het neerhof een **brasserie** (brouwerij) die in 1630 van pompen werd voorzien.¹⁹² Uit de bronnen en uit bewaard gebleven inventarissen van andere kastelen kunnen we veronderstellen dat de brouwerij ondermeer twee brouwketels, brouwvat(en) en koelvat(en) bevatte.¹⁹³ Langs deze brouwerij stond een **huis** dat in 1621 opnieuw werd gedekt terwijl in 1627 een timmerman de *pignon* (geveltop) herstelde.¹⁹⁴

Op het neerhof waren verder een **sale** (zaal), een **cave au laict** (melkkelder), de **varkensstallen** en waarschijnlijk ook de **paardenstal** en **glaciere** (ijskelder) aanwezig.¹⁹⁵ Waarschijnlijk is de *glaciere* identiek met de later genoemde *puit a glace* (ijsput).¹⁹⁶

Al in 1621 werd een **oven** op het neerhof vermeld, mogelijk een ovenhuis.¹⁹⁷ Toch werd in 1624 in de **keuken** van het neerhof een (grotere) oven aangebracht. Nabij deze keuken dreigde in 1629 een **kelder** in te storten.¹⁹⁸ In de rekeningen wordt een keuken meerdere malen vermeld. Zo kreeg een keuken gelijktijdig met de brouwerij pompen en was er sprake van een kamer boven een keuken kamer.¹⁹⁹ Waarschijnlijk gaat het hier ook om de keuken van het neerhof.

¹⁹⁰ Uit latere bronnen blijkt dat met de Arcken een sluis bedoeld wordt en dat de loop het Vlietje is. Waarschijnlijk moest het Vlietje ook (plaatselijk) heraangelegd worden.

¹⁹¹ ARA, FA-U, rek. (1599) & ARA, FA-U, rek. (1636), 26r-26v.

¹⁹² ARA, FA-U, rek. (1621), 25r. & ARA, FA-U, rek. (1630), 31v-32v; Uit latere bronnen is bekend dat de brouwerij zich op het neerhof bevond: Sovet, d'Ursel, doos 124 Wezemaal, 1680.

¹⁹³ Hupperetz & Van Winter, 1995; ARA, FA-U, rek. (1621); 24r. ARA, FA-U, rek. (1700); z.f. ARA, FA-U, rek. (1701), 39r-40r & ARA, FA-U, rek. (1716), z.f.

¹⁹⁴ ARA, FA-U, rek. (1621), 25r & ARA, FA-U, rek. (1627), 28v.

¹⁹⁵ ARA, FA-U, rek. (1622), 30r. ; ARA, FA-U, rek. (1628), 26v-27v.; ARA, FA-U (1624), 27v-28r. & ARA, FA-U (1625), 25v-36r.

¹⁹⁶ ARA, FA-U, rek. (1636), 26r-26v

¹⁹⁷ ARA, FA-U, rek. (1621), 25R.

¹⁹⁸ ARA, FA-G (1624), 27V-28r. & ARA, FA-U, rek. (1629),

¹⁹⁹ ARA, FA-G (1624), 27V-28r. & ARA, FA-U, rek. (1630), 31v-32v

Het is vanzelfsprekend dat ook het bovenhuis, nu aangeduid als *maison d'enhault* (bovenhuis), een keuken had. Zeker is dat er hier een **ovenkamer** met bovenliggende kamer aanwezig was.²⁰⁰ In het bovenhuis worden diverse kamers genoemd maar het is op basis van de rekeningen moeilijk een duidelijk beeld te verkrijgen.

In 1600 werd druk gewerkt in de **grote zaal** (*la grande sal*) waar men het huis binnenkwam.²⁰¹ Behalve de grote zaal is er ook melding van een **salette** of klein zaaltje. Deze ruimte wordt veelvuldig vermeld in kastelen.²⁰² Dicht bij de *salette* lag de **neerkamer** (*basse chambre*) die in 1625 van een *entre-deux* (middenstuk) voorzien werd.²⁰³ In 1626 waren de trappen van het bovenhuis om naar de **ruimte (kamer) boven het salette** te gaan, grotendeels verrot van ouderdom en dienden vernieuwd te worden.²⁰⁴ Ook de **slaapkamer van de vrouwe** wordt vermeld.

²⁰⁵ Interessant is dat het bovenhuis ten minste 3 **greniers** (graanzolders) had.²⁰⁶

Bouwwijze en techniek

Uit de staat van benodigde reparaties uit 1600 werd aanbevolen om een groot deel van de lemen structuren te slopen. Desondanks is er in 1600 nog sprake van *plecken* wat lijkt te wijzen op de reparatie van structuren in vakwerk.²⁰⁷ Opmerkelijk is dat we in de latere rekeningen tussen 1621 en 1638 geen werkzaamheden en vakmensen aantreffen die uitsluitend voor vakwerk in aanmerking komen.

Metsers daarentegen, duidelijk in verband te brengen met **stenen structuren**, komen regelmatig voor. Al in 1600 worden ze vermeld. In datzelfde jaar werden vanuit Antwerpen 36 kisten kalk, te gebruiken als bindmiddel en bepleistering, aangevoerd.²⁰⁸ Ook grote hoeveelheden Naamse en Mechelse kalk werd gebruikt. In 1621 hebben metsers gewerkt aan de oven van het neerhof, in 1624 aan de oven van de benedenkeuken en in 1625 hebben ze het *entre-deux* in de neerkamer opnieuw gemetseld.²⁰⁹ De stenen fundamenteën van het bovenhuis werden zowel in 1621 en 1624 aangepakt.

Naast het bovenhuis was ook het poortgebouw (*colombier*) duidelijk een stenen gebouw. Voor het herstellen van de *colombier* en de stenen fundamenteën van het bovenhuis, werden in 1624 ondermeer 2000 bakstenen aangekocht. Kalk werd toen vanuit Vilvoorde aangevoerd. Blijkbaar werd er ook gebruik gemaakt van natuursteen want naast de metsers wordt uitdrukkelijk een steenhouwer vermeld.²¹⁰ Dit wordt later bevestigd door de aanvoer van 24 voet *pierre grise* voor de melkkamer.²¹¹ In bakstenen kastelen is bovendien het gebruik van natuursteen voor lijsten, profielen, hoekblokken en kolommen gangbaar.

²⁰⁰ ARA, FA-U, rek. (1628), 26v-27v.

²⁰¹ ARA, FA-U, rek. (1599-1600).

²⁰² Janssen e.a., 1996; Arts, 1992

²⁰³ ARA, FA-U (1625), 25v-36r.

²⁰⁴ ARA, FA-U, rek. (1626), 30r.

²⁰⁵ ARA, FA-U, rek. (1638).

²⁰⁶ ARA, FA-U, rek. (1630), 31v-32v.

²⁰⁷ ARA, FA-U, rek. (1600).

²⁰⁸ ARA, FA-U, rek. (1600). De kalk werd vanuit Antwerpen tot Aarschot (Rivieren) over water vervoerd en vervolgens met paard en kar tot Wezemaal.

²⁰⁹ ARA, FA-U, rek. (1621), 25r. & ARA, FA-U (1624), 27v-28r. & ARA, FA-G (1625), 25V-36R.

²¹⁰ ARA, FA-U (1624), 27v-28r. ; Ook in 1625 werd kalk vanuit Vilvoorde aangevoerd voor de *entre-deux* van de neerkamer: ARA, FA-G (1625), 25V-36R.

²¹¹ ARA, FA-U, rek. (1628), 26v-27v. *Pierre grise*, letterlijk vertaald grijze steen, zou slaan op ijzerzandsteen: mededeling B. Minnen.

Toch wil dit zeker niet zeggen dat geen **houten structuren** meer voorkomen. De genoemde werkzaamheden vonden immers plaats aan gebouwen of elementen die bijna vanzelfsprekend van steen waren. Bovendien zijn er enkele aanwijzingen dat hout (ook buiten de daken) in de constructies gebruikt werd. Zo werkte een timmerman de *pignon* (geveltop) van het huis langs de brouwerij bij.²¹² In 1630 waren de pijlers (steunbalken) rondom het bovenhuis, de paardenstal en de brouwerij dringend aan onderhoud toe en hiertoe werden twintig eiken langs de wegen geveld.²¹³

De **daken** waren regelmatig aan onderhoud toe. Al in 1600 werd volop gewerkt aan de daken. In 1621 werd het dak van het huis langs de brouwerij hersteld, in 1622 het dak van de zaal op het neerhof, in 1624 de daken van de paardenstal, een schuur en een kamer boven keuken, in 1625 de daken van de varkensstallen en in 1628 en 1636 het dak van de ijskelder.²¹⁴

De rekeningen verschaffen vooral specifieke informatie over leien en pannen daken. Voor de reparaties in 1600 werden 4000 pannen en 1000 schaliën gebruikt. Op het schaliëndak werd ondermeer een loden goot aangebracht.²¹⁵ In 1624 hebben *couvreurs d'ardoises* (leidekkers) de *colombier* gedekt en alle daken van het huis nagekeken, zowel de schalie als de pannen. Hiertoe werden ondermeer 7000 schaliën aangekocht en 24 vorsten.²¹⁶ Overig dakmateriaal dat in de rekeningen vermeld wordt zijn ondermeer: 2 rollen *dyck loot* en 2000 *lateysers naghelen*.²¹⁷ Toch werden in 1600 ook nog diverse strooien daken gerepareerd, waarschijnlijk vooral op de stallen en schuren. In de latere rekeningen komt een verwijzing naar strooien daken echter niet meer voor.²¹⁸

De rekeningen bieden relatief uitgebreide informatie over de **vloeren**. In het bovenhuis waren diverse houten vloeren (*plancher*) aanwezig: nabij de zaal, op de kamer boven het bakhuis of ovenkamer en op de graanzolders.²¹⁹ De nieuwe vloer van de graanzolders werd gemaakt van 'wit hout'.

Op het neerhof werden in 1628 de vloeren (*carpentaige*) van de brouwerij en de ijskamer, vergaan door ouderdom, hersteld.²²⁰ Wat soort vloer het hier betreft is onduidelijk. Met zekerheid werd op het neerhof ook gebruik gemaakt van stenen vloeren. In 1625 werd namelijk een deel van de paardenstal geplaveid.²²¹

Niet alleen de gebouwen werden van een houten of stenen vloer voorzien, ook (delen) van de binnenkoeren waren verhard. Hoewel al in 1626 kasseien onder het poortgebouw aanwezig waren, werd de onderliggende toegangsweg in 1636 opnieuw gekasseid tot aan de deur van de keuken (figuur 27). Ook nabij de brouwerij werd een stuk geplaveid.²²²

²¹² ARA, FA-U, rek. (1627), 28v.

²¹³ ARA, FA- U rek. (1630), 31V-32V.

²¹⁴ ARA, FA-U, rek. (1621), 25r., ARA, FA-U, rek. (1622), 30R.ARA, FA-U (1624), 27v-28r., ARA, FA-G (1625), 25V-36R., ARA, FA-U, rek. (1628), 26V-27V & ARA, FA-U, rek. (1636), 26r-26v.

²¹⁵ ARA, FA-U, rek. (1600).

²¹⁶ ARA, FA-U (1624), 27v-28r.

²¹⁷ ARA, FA-G (1638).

²¹⁸ ARA, FA-U, rek. (1600).

²¹⁹ ARA, FA-U, rek. (1599-1600), ARA, FA-U, rek. (1628), 26V-27V & ARA, FA- U rek. (1630), 31V-32V.

²²⁰ ARA, FA-U, rek. (1628), 26v-27v.

²²¹ ARA, FA-G (1625), 25V-36R.

²²² ARA, FA-U, rek. (1626), 30R & ARA, FA-U, rek. (1636), 26r-26v.

Figuur 27. Kasseien werden gelegd en aangestampt in een onderlaag van aarde. Met uitzondering van het gebruik van moderne werktuigen is de techniek in de loop van de tijd weinig veranderd. Uitsnede van een miniatuur uit de 15e eeuwse Chroniques de Hainaut (bron: Koninklijke Bibliotheek van België, Ms. 9242, fol. 45, Brussel).

Het bovenhuis en waarschijnlijk ook diverse kamers op het neerhof waren voorzien van glazen **vensters**. Al in 1600 werden glasvensters geplaatst in de keuken, de kelderkamer en de grote salette.²²³ In 1625 had een glazenmaker van Leuven nog diverse ramen van het bovenhuis vervangen. De rekeningen van 1635 geven ons een idee van het karakter van deze vensters. In dat jaar werden maar liefst 45 vensters vervangen waarvan er zeker 26 bestonden uit glas-in-lood. Deze glas-in-loodvensters waren opgedeeld in zowel ruiten als vierkanten. In 1638 werden de vensters gerepareerd in de kamer boven *tsalet* en op de slaapkamer van de vrouwe, door de wind uitgewaaid. Er waren blijkbaar ook dakkapellen aanwezig want er werden toen ook 2 kleine *appelkens* besteld voor op de dakvensters.²²⁴ Hoewel gedetailleerde informatie over de vensters ontbreekt, zijn we uitzonderlijk ingelicht over de kleur van de nieuwe vensters van de zaal namelijk rood, zwart en grijs, aangebracht in olieverf.²²⁵

²²³ ARA, FA-U, rek. (1600).

²²⁴ ARA, FA-U, rek. (1636). De *appelkens* betreffen vermoedelijk sierornamenten die op de dakkapellen geplaatst werden.

²²⁵ ARA, FA-U, rek. (1633), 30r.

De bruggen over de slotgracht

Vanaf de 16e eeuw was de toegang tot het ridderschap voor de adel in veel regio's afhankelijk van het bezit van een representatief versterkt huis. Hoe deze huizen er precies moesten uitzien varieert maar een gracht en soms ook *opgetogen bruggen* waren een vereiste.²²⁶

Ook het kasteel van Wezemaal had ophaalbruggen. In 1600 werd een contract opgemaakt met Johan Lucie, een meester-timmerman uit Leuven, om twee nieuwe eikenhouten ophaalbruggen te maken, zowel voor het neerhof als voor het bovenhof. Beide bruggen bestonden uit een vaste brug en een ophaalbaar gedeelte.

De brug boven de gracht voor het neerhof moest 31 voet (ca. 858 cm) lang zijn. Het ophaalbaar deel overspande de gracht over ongeveer 10 voet (ca. 280 cm). Op basis van de beschrijvingen en schets lijkt het hier te gaan om een zogenaamde *basculebrug* (balansbrug; figuur 28). Bij een *basculebrug* gaat het brugdek open en dicht, door te roteren om één centraal scharnierpunt, dat op dezelfde hoogte staat als het wegdek. Aan de ene kant van het draaipunt zit het brugdek, aan de andere kant van het draaipunt zit het contragewicht. Voor het vervaardigen van deze brug werd onder de *coulombier* (poortgebouw) een kelder voorzien waar de *tappecu* van de ophaalbrug gemonteerd kon worden.²²⁷ De brug bereikte onder de *coulombier* in de grond ook 10 voet (ca. 280 cm).

De andere brug tussen het neerhof en bovenhof (*maison denhault*) moest een totale lengte hebben van ongeveer 40 voet (ca. 1120 cm).²²⁸ Ook hier had het ophaalbaar deel een lengte van 9 of 10 voet. De meester-timmerman stond ook in voor het maken van de *tappecu* en het 'stuur' waarmee de brug opgehaald kon worden. In tegenstelling tot de *basculebrug* op het neerhof, lijkt het hier daadwerkelijk om een 'klassieke' ophaalbrug te gaan (figuur 29). Dergelijke brug werkte op basis van twee scharnieren. Aan het onderste scharnier was de poort verbonden. Boven het scharnier stond een portaal, de Hamelpoort. Aan deze hameipoort was een draaiende arm, de balans, bevestigd. Aan de ene kant van de balans hing het contragewicht, aan de andere kant waren de armen (*volan*) door middel van 2 kettingen verbonden met de punt van het brugdek. Als de brug omhoog gaat, draaien de balans en het brugdek dus parallel.

Uiteindelijk werden de bruggen in juli 1600 gebouwd.²²⁹ De gehele constructie, zowel ophaalbruggen als vaste bruggen, bestond uit nieuw eikenhout waarvoor de meester-timmerman zelf instond. Alleen de 2 kettingen van de klassieke ophaalbrug (bovenhof) werden geleverd door de opdrachtgever. Verder werd er in beide bruggen veel ijzer verwerkt.²³⁰ De constructie met de tegengewichten was zodanig gemaakt dat één persoon de brug kon op- en neerhalen. De vaste bruggen werden gefundeerd op pilonen die voldoende diep in de gracht geheid dienden te worden.

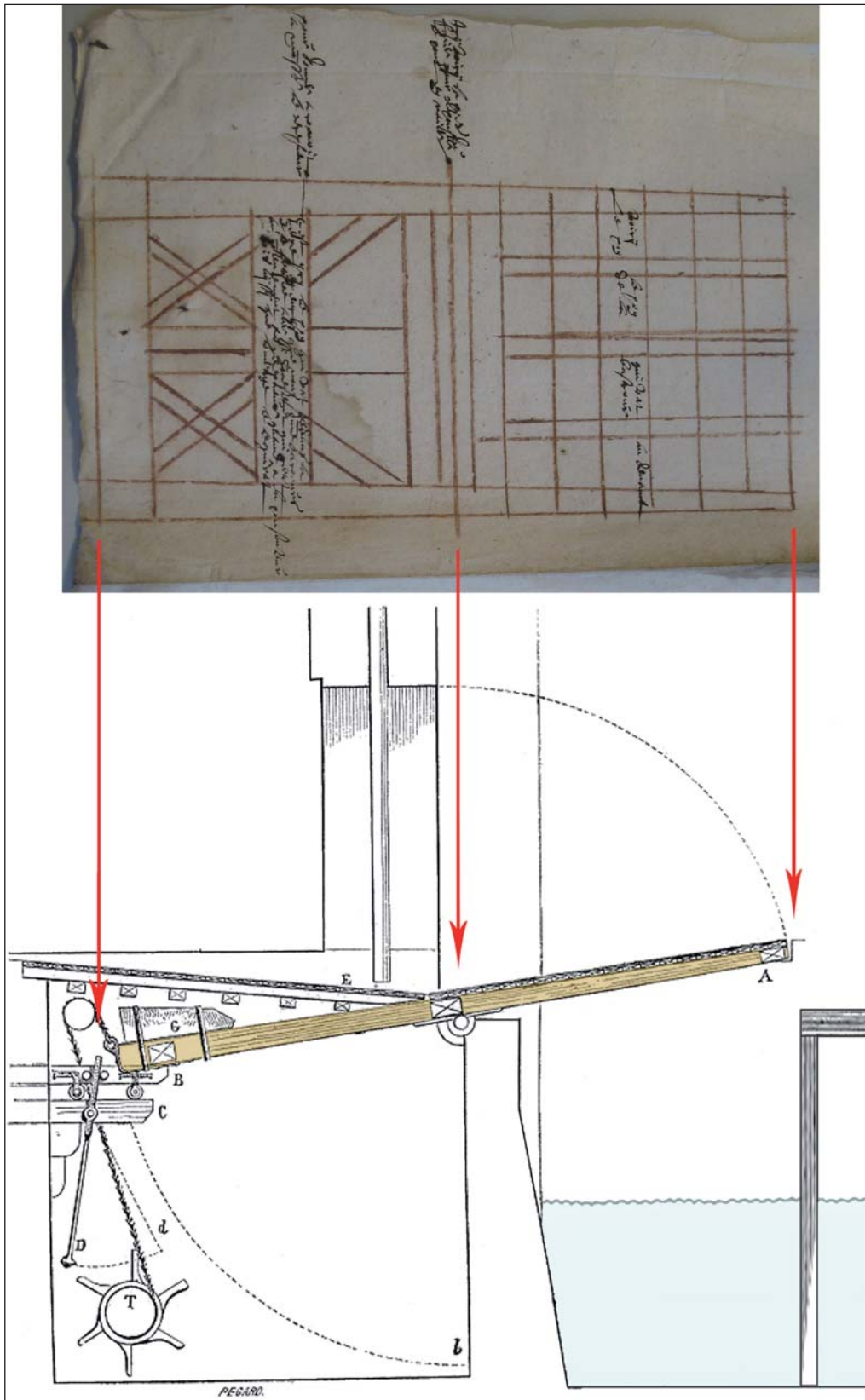
²²⁶ Hupperetz e.a., 2005; Janssen e.a., 1996: Vaak is ook een voorhof nog een vereiste.

²²⁷ De *tappecu* is de balans met de tegengewichten voor de ophaalbrug.

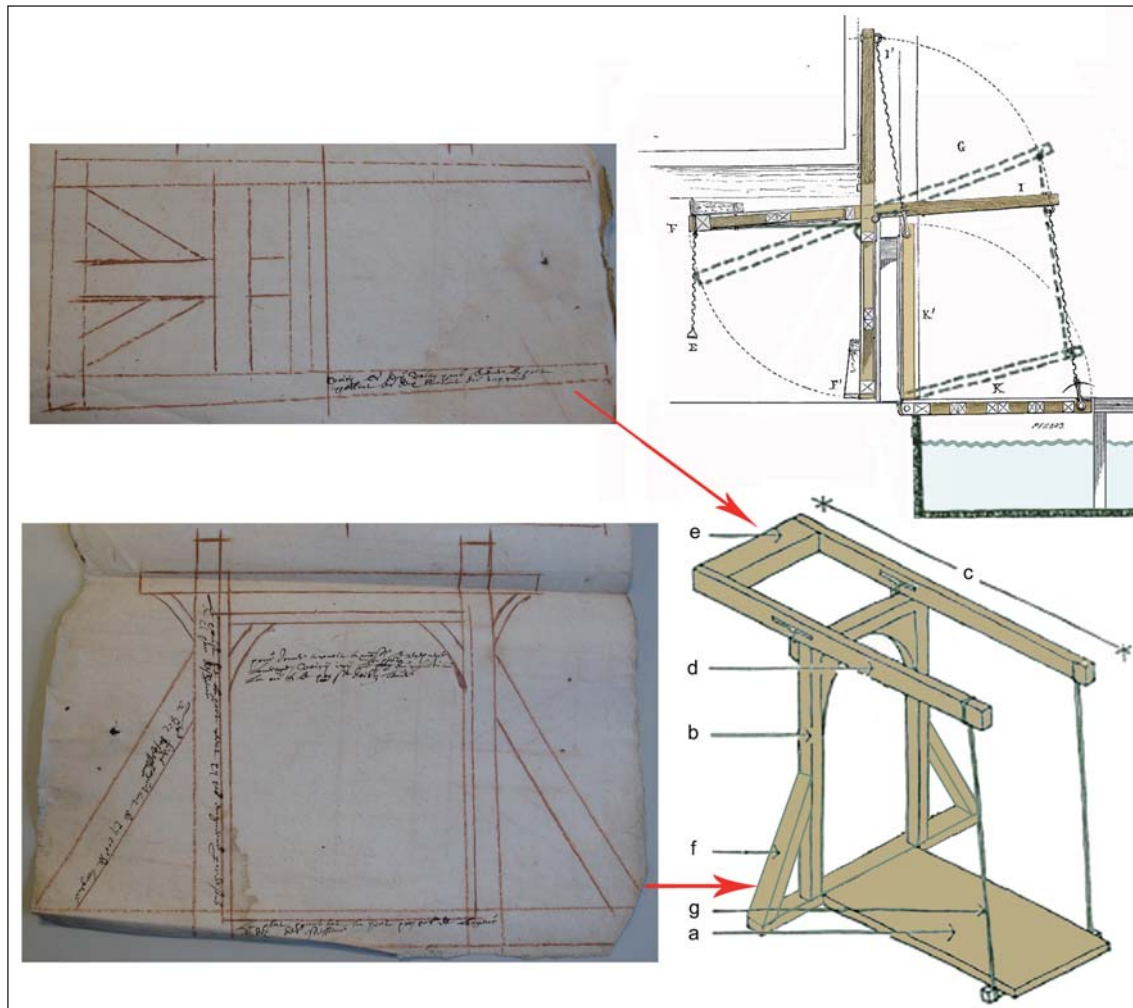
²²⁸ ARA, FA-U, rek. (1599-1600).

²²⁹ Het ontvangstbewijs dateert van juli 1600.

²³⁰ ARA, FA-U, rek. (1599-1600).

Figuur 28. Omstreeks 1600 werd voor de toegang van het neerhof van het kasteel een zogenaamde basculebrug gemaakt (bron: ARA, U, L 1412, 1599-1600). Bij dergelijke ophaalbruggen gaat het brugdek open en dicht, door te roteren om één centraal scharnierpunt, op vrijwel dezelfde hoogte als het wegdek. Afhankelijk van het tegengewicht moet een mechanisme ofwel de brug ophalen ofwel neer blijven houden.

Figuur 29. De toegang van het bovenhof werd in 1600 voorzien door middel van een 'klassieke' ophaalbrug met 2 scharnierpunten (bron: ARA, U, L1412, 1599-1600). Dergelijke brug bestaat uit diverse onderdelen: (a) brug of val, (b) hameipoort, (c) balans, (d) balanspriem, (e) tegengewicht, (f) steun en (g) hangstang of ketting.

5.5.6 Boomgaarden, tuin en viskweek

Op de kaart van 1598 hebben we een idee gekregen van de directe omgeving van het kasteel. De afgebeelde boomgaarden worden ook in de rekeningen vermeld. In de rekeningen van 1600 wordt uitdrukkelijk vermeld dat er 2 boomgaarden aanwezig zijn nabij de slotgracht.²³¹ Mogelijk gaat het om *den cleyne boomgaert* nabij de poort van het neerhof en een *cleyne boomgaert* achter het 'Herenhof' (*shereen hoff*) die in 1592 vermeld worden.²³² Naast deze boomgaarden had de heer van Wezemaal bovendien nog een bos (voormalige wijngaard) in bezit op de Middelberg tussen Wezemaal en Aarschot.²³³

Hoewel op de figuratieve kaart niet herkenbaar, wordt in 1592 en 1622 wel een andere nutsvoorziening genoemd, namelijk de tuin (1592: *cruijthoff*; 1622: *jardin*).²³⁴ Deze tuin lag in of in de

²³¹ ARA, FA-U, rek. 1599-1600).

²³² ARA, FA-U, rek. (1591-1592).

²³³ ARA, FA-U, rek. (1629), 16v. Dit bos lag op het oostelijke uiteinde van de Middelberg.

²³⁴ ARA, FA-U, rek. (1591-1592) & ARA, FA-U, rek. (1622), 30R.

directe nabijheid van het neerhof.²³⁵ Voor de aanwezigheid van een tuin met een geometrische aanleg, die in de loop van de 17e eeuw opkwam, hebben we geen aanwijzing. Waarschijnlijk was de tuin nog relatief klein en geïsoleerd.

Aan de viskweek in de grachten van het kasteel werd veel aandacht besteed. Zowel jonge karpers (*antenois en grauwen*), snoeken (*brochettes, brochettons*) als witte vis (waarschijnlijk karperachtigen) werden uitgezet. De vis werd ondermeer gekocht in Horst en Gelrode.²³⁶

5.5.7 Gevolgen van de Tachtigjarige Oorlog

Bij de inval van Brabant door Willem van Oranje in 1572 sloeg de paniek toe. Jonker Eustaas (II) en de onbekende juffrouw van Brimeu verlieten het kasteel en zochten hun toevlucht naar Leuven. Ook de inboedel van het kasteel (en die van de kerk) werd naar Leuven vervoerd. Toen Leuven door de protestanten bedreigd werd, waren er zelfs plannen om de inboedel over de Dijle naar Mechelen, te vervoeren. Uiteindelijk ging dat plan niet door omdat Leuven een inname en plundering wist te voorkomen door te betalen.²³⁷ De inboedel van het kasteel, zes karrenvrachten groot, verhuisde weer naar Wezemaal.²³⁸

In 1578 werd de kerk van Wezemaal door de protestanten geplunderd en een jaar later werd ze geteisterd door een brand.²³⁹ Het kasteel met zijn grachten en ophaalbruggen was het enige toevluchtsoord voor de bevolking. Uit de latere rekeningen blijkt dat ook het kasteel van Wezemaal direct of indirect betrokken was bij de Tachtigjarige Oorlog. Mogelijk is de vermelding van een gevangenis in 1592 al een eerste indirect voorbeeld.²⁴⁰ Deze ruimte zou pas 200 jaren later nog eens vermeld worden.²⁴¹

Directe aanwijzingen voor een betrokkenheid in de Tachtigjarige Oorlog zijn er echter in de eerste helft van de 17e eeuw. In 1600 werd veel hout rondom de slotgracht gekapt en verbrand om schade door de soldaten te vermijden. Indien de soldaten immers geen hout gereed vonden, braken ze huizen af. De afbraak van huizen gebeurde dagelijks en was mogelijk ook onlangs op het kasteel gebeurd.²⁴² Mede door de onrust was bovendien de wijngaard van de heer op de Middelberg omgezet naar bos.²⁴³

²³⁵ ARA, FA-U, rek. (1622), 30R.

²³⁶ ARA, FA-U, rek. (1621), 24r; ARA, FA-U, rek. (1630), 30v ; ARA, FA-U, rek. (1638), 15v. Er wordt in 1638 ook gesproken over het uitzetten van vis in de gracht van het 'rode huis' Het Rood huis was een herberg in de Eekt: Sovet, d'Ursel, doos 124 (1680).

²³⁷ Minnen, 2011.

²³⁸ Sovet, d'Ursel, 30 september 1571-30 september 1572, f° 24v°-25r°.

²³⁹ Van Uytven, 1980 en Lefevre, 1966: 78.

²⁴⁰ In het kasteel van Eindhoven werden tijdens de Tachtigjarige Oorlog ook soldaten opgesloten, hoewel hier vermoed wordt dat er geen aparte gevangenis aanwezig was; Arts, 1992

²⁴¹ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-90r.

²⁴² 22.11.1600, ARA, FA-U, rek. (1600)

²⁴³ ARA, FA-U, rek. (1629), 16v. De wijngaarden waren al opgegeven rond 1560, toen een reeks strenge winters alle wijnstokken in de regio bevroor. De economische malaise en de kort daarna uitgebroken Tachtigjarige Oorlog maakten elk herstel onmogelijk en gaven de genadeslag. De herinnering aan de vroegere bestemming van percelen bleef nog vele decennia doorzinderen in de heerlijke cijns- leen- en pachtboeken: Avermaete e.a., 1999. Zo wordt in 1680 nabij de windmolen nog een goed beschreven dat *plach wijngaert* te zijn: Sovet, d'Ursel, doos 124 Wezemaal.

In 1625 plaatste men voor de brug van het neerhof een *stacket* (staketsel) om de Kroaten en anderen de toegang tot het kasteel te belemmeren.²⁴⁴ Meer nog, er werden in hetzelfde jaar diverse soorten nagels aangekocht om enkele *harquebus* op te hangen. *Arquebuse* oftewel haakbussen zijn vuurwapens met een lange loop en een groot kaliber. Ze werden veelvuldig gebruikt in de Tachtigjarige Oorlog.

Ondanks deze maatregelen zijn in 1635-1636 blijkbaar toch Fransen in het kasteel geweest. Sloten werden door een slotenmaker van Aarschot vervangen omdat ze door de Fransen waren meegenomen. Ook het dak van het poortgebouw (*colombier*), dat door de Fransen beschadigd was, diende door een schaliedekker hersteld te worden.²⁴⁵

5.6 Kasteel van Wezemaal: periode 1640-1725

5.6.1 Inleiding

In 1640 kwam Lancelot II Schetz in het bezit van Wezemaal. Hij werd ongeveer 25 jaar later opgevolgd door zijn zoon Antoine-Ignace Schetz. In 1672 sterft Antoine-Ignace en gaan de bezittingen over naar zijn broer Charles-Hubert-Augustin Schetz. Vermits Wezemaal geen kernfunctie meer vervulde binnen hun lenen, werd het kasteel in de 17de & 18de eeuw bewoond door de plaatselijke intendant (secretaris of rentmeester) van de hoogadelijke graven van Grobbendonk en vanaf 1725 de hertogen van Ursel. In ieder geval was het kasteel in 1680 al niet meer bewoond en was er een conciërge aangesteld.²⁴⁶

5.6.2 Kaartboek van de abdij van Averbode

In het kaartenboek van de norbertijnenabdij van Averbode (1650-1680) worden de bezittingen van de abdij weergegeven.²⁴⁷ Door de ligging van de in 1624 gebouwde norbertijnenpastorij in de kern, wordt de gehele kern inclusief het kasteel van Wezemaal afgebeeld (figuur 30). Voor Wezemaal zijn de gebouwen vanuit het noordwesten afgebeeld.

Wezemaal

Centraal op de kaart is de kerk van Wezemaal met hoge torenspits geflankeerd door 4 torentjes. Rondom de kerk is de halfronde kerkmuur herkenbaar. De kerk is weergegeven met bruine muren en een grijs dak. Dit duidt waarschijnlijk op natuursteen en leisteen waarmee respectievelijk de muren en het dak van de kerk gebouwd zijn.

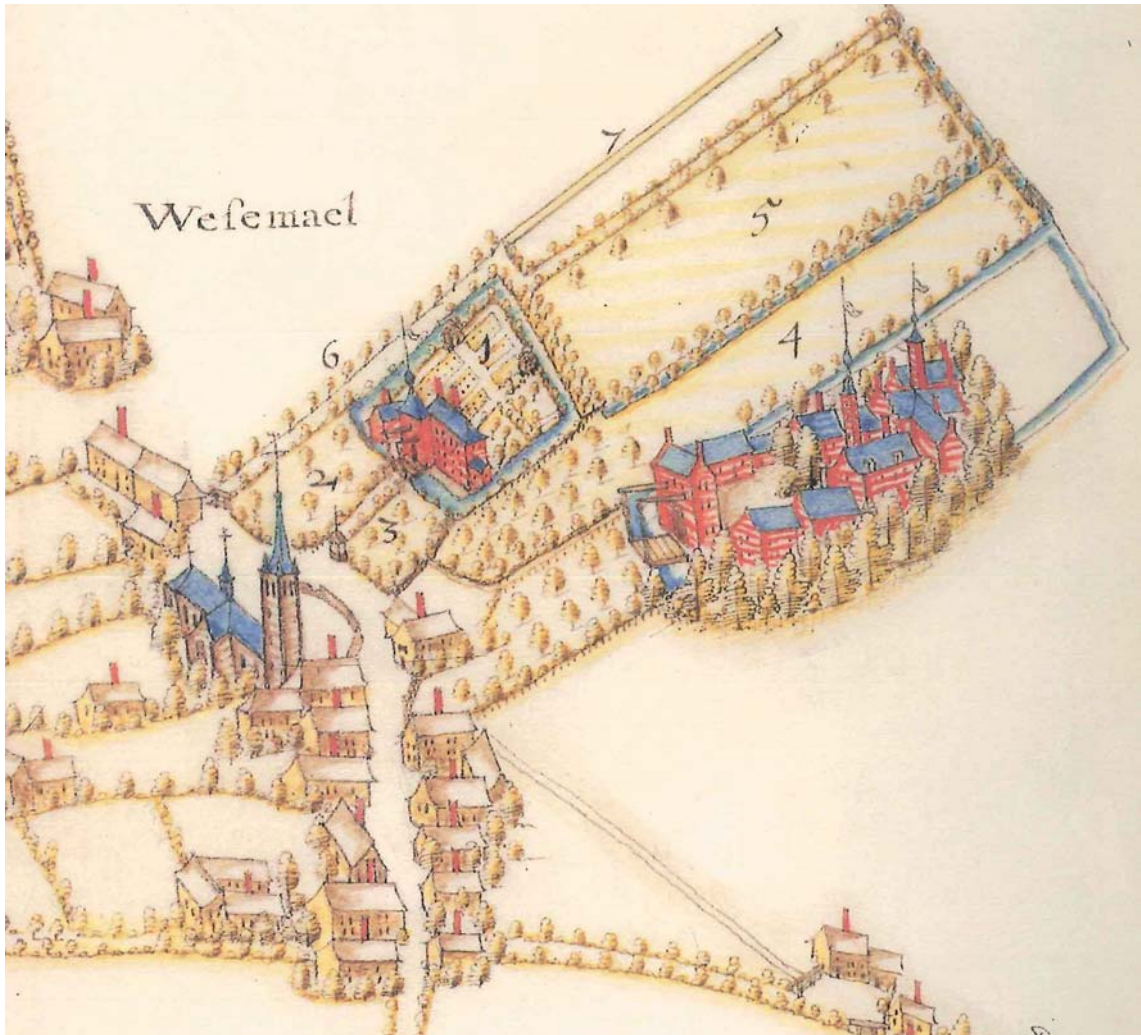
De huizen in Wezemaal lijken nog grotendeels van hout en leem met een strooien dak. Alleen de schoorstenen lijken van baksteen. Dit geldt niet voor de in 1624 gebouwde, omgrachte norbertijnenpastorij. Deze pastorie werd in 1638 voorzien van een stenen poortgebouw met ophaalbrug.

²⁴⁴ ARA, FA-U (1625), 25v-36r; Het Spaanse leger bestond voornamelijk uit huurlingen waaronder Kroaten.

²⁴⁵ ARA, FA-U, rek. (1636), 26r-26v; De Fransen waren bondgenoten van de Staatsen.

²⁴⁶ Sovet, d'Ursel, doos 124 Wezemaal.

²⁴⁷ Van Ermen, 1997.

Figuur 30. Het centrum van Wezemaal omstreeks 1650-1680. Het kasteel is hier afgebeeld als een indrukwekkend gebouwencomplex. Ten noordoosten van het kasteel is nu ook de omgrachte pastorie uit 1624 aanwezig. (bron: Van Ermen, 1997).

Kasteel

Het kasteel is een complex geheel van gebouwen waarbij de afbakening van neerhof en bovenhof alleen globaal herkenbaar is. De gracht rondom het kasteel is niet overal weergegeven. De westelijke gracht rondom het kasteel is te traceren doordat ze omringd is door bomen. De tussengracht is echter nauwelijks zichtbaar.

Het kasteel wordt bereikt via een laan vanuit de kern van Wezemaal, geflankeerd door bomen. De ingang van het neerhof wordt gevormd door de al genoemde *colombier* met valbrug. Het rechthoekige poortgebouw heeft ramen aan de zij- en voorkant en is voorzien van een zadeldak. Aan weerszijden van het binnenhof zijn 3 gebouwen aangeduid. Vooral het meest zuidelijke gebouw aan de westzijde is groot en voorzien van dakkapellen. Mogelijk zijn er op het binnenhof bomen aanwezig. Het bovenhuis lijkt een complex geheel van gebouwen. In ieder geval zijn er 2 torens aanwezig en een trapgevel. De zuidelijke omgrachting is herkenbaar via de bomen.

Het bovenhuis lijkt aan de zuidelijke zijde niet direct omgracht te zijn. Ook aan de oostzijde lijkt nog een tussenstrook langs het bovenhof aanwezig. Duidelijk is dat het achterliggende zuidelijke en oostelijke perceel in een grachtensysteem opgenomen worden. Bovendien is ook een verbinding van dit grachtensysteem met de pastoriegracht waarneembaar.

Op basis van de kaart lijken zowel de gebouwen op het voorhof als het bovenhuis gebouwd uit baksteen.²⁴⁸ Er zouden bijgevolg geen houten structuren meer aanwezig zijn op het kasteel. Ook de daken lijken op basis van de grijze kleur allen bedekt met leisteen.

In hoeverre deze afbeelding het kasteel juist weergeeft, blijft echter de vraag. Het is algemeen bekend dat de bezittingen van de abdij van Averbode relatief nauwkeurig zijn afgebeeld maar in hoeverre dit ook geldt voor de omliggende gebouwen die niet in hun bezit waren, is allesbehalve bewezen.

5.6.3 Gravure van Harrewijn

Omstreeks 1768-1770 verschijnt een gravure van het kasteel van Wezemaal in de *Vermakelijkheden van Brabant en deszelfs onderhoorige landen* (figuur 31: boven).²⁴⁹ De gravure geeft een zicht op het kasteel vanuit het noordwesten.

Datering

Linksboven op de gravure staat het wapen van de familie Schetz afgebeeld. Dit wapen was bij de aankoop van Wezemaal in 1561 tot stand gekomen. Het combineerde het oorspronkelijke wapen van de familie, namelijk een raaf op een driekoppige heuvel, met het oude wapen van Wezemaal zijnde in keel 3 staande lelies van zilver. De aanwezigheid van dit wapen mag enigszins opmerkelijk genoemd worden aangezien al in 1725 de bezittingen waren overgegaan naar de familie van Ursel. Het wapen van deze familie, in keel een schildhoofd van zilver beladen met drie mereltjes van het veld, is nergens afgebeeld.

Onderaan de gravure staat het opschrift: *J. Van Croes delin* en rechts onderaan *Harrewijn fecit*. J. Van Croes was een tekenaar die leefde op het einde van de zeventiende en in het begin der achttiende eeuw. Ook de graveur J. Harrewijn was in deze periode actief. Het lijkt er daarom op dat de gravure van het kasteel van Wezemaal aanmerkelijk ouder is. De *Vermakelijkheden van Brabant en deszelfs onderhoorige landen* blijkt een zoveelste herdruk te zijn van een origineel dat door Jacobus le Roy, baanderheer van het Heilige Roomse Rijk, werd uitgebracht in 1694.²⁵⁰ In dit boek onder de titel *Castella et Praetoria Nobilium Brabantiae et Coenobia Celebriora* werden kastelen en kloosters uit geheel Brabant afgebeeld en beschreven.²⁵¹ De gravures werden door diverse graveurs vervaardigd, waaronder Jacobus Harrewijn, naar tekeningen van Jacques van Croes. Daar de gravures in elke herdruk een eigen nummering hadden, zijn losse gravures nog

²⁴⁸ Op de afbeelding lijken ook alternerende witte 'speklagen' aanwezig maar het is niet duidelijk of dit ook overeenstemt met de werkelijkheid. De afwisseling tussen bakstenen en natuurstenen horizontale banden lijkt een kenmerkende Brabantse stijl aangezien ze in Limburgse bronnen aangeduid wordt als 'in die manieren van Brabant': Hupperetz e.a., 2005.

²⁴⁹ De Cantillon, 1768-1770.

²⁵⁰ Klapwijk, 1982.

²⁵¹ Le Roy, 1694; Het gaat hier uiteraard om zowel Belgisch als Nederlands Brabant.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

vrij makkelijk te dateren. Op de website van de Familie d'Ursel staat een tweede identieke gravure met andere nummering en opschrift, vermoedelijk uit de oorspronkelijke uitgave van le Roy of uit een herdruk uit het begin van de 18e eeuw (figuur 31: beneden).²⁵² De oorspronkelijke gravure van het kasteel van Wezemaal kan dus gedateerd worden aan het einde van de 17e eeuw wat bevestigd wordt door Deneef die de gravure ook in 1694 dateert.²⁵³

Figuur 31. Gravure van het kasteel van Wezemaal door J. Harrewijn naar een tekening van J. Van Croes uit het einde van de 17e eeuw. Boven de gravure zoals afgebeeld omstreeks 1768-1770. Onder dezelfde gravure in de oorspronkelijke uitgave van 1694 of een herdruk uit het begin van de 18e eeuw.

²⁵² <http://www.ursel.org/castels/castels7nl/castels7nl.htm>

²⁵³ Deneef, 2007.

Het kasteel

Op de gravure van Harrewijn is de tweeledigheid van kasteel met een neer- en bovenhof duidelijk waarneembaar. Ze zijn van elkaar gescheiden door een niet onaanzienlijke gracht.

Het **neerhof** is toegankelijk via een houten brug. Deze brug is slechts voor een gedeelte voorzien van armléuningen wat duidt op de aanwezigheid van een ophaalbrug. Opmerkelijk is dat de balans van de ophaalbrug, in tegenstelling tot het bovenhof, niet is afgebeeld. Dit versterkt het vermoeden van een basculebrug.²⁵⁴

Aan de ingang van het neerhof staat een rechthoekig toegangsgebouw met ronde doorgang. De ronde doorgang is omlijst door grote stenen, waarschijnlijk natuursteen. In het poortgebouw is aan de westzijde een enkelvoudig venster herkenbaar terwijl aan de zuidzijde muurankers bevestigd lijken. Het poortgebouw is voorzien van een leistenen schilddak waarop 2 kleine versieringselementen zijn aangebracht.

Het toegangsgebouw is door middel van een lage muur waarin zich een poortje bevindt, verbonden met één groot gebouw dat de volledige westzijde van het neerhof omvat. Het gebouw staat niet direct aan het water aangezien nog een smalle strook met boompjes en struiken waarneembaar is. In tegenstelling met de afbeelding van Averbode heeft het gebouw globaal één groot zadeldak met aan de westzijde één dakkapel. In het enigszins golvend dak zijn twee schoorstenen herkenbaar.

Aan het grote gebouw zijn 3 uitbouwen aan de grachtzijde aanwezig. De noordwestelijke uitbouw, voorzien van steunberen, heeft op het hoogste deel een schilddak. Een lager gedeelte heeft een lessenaarsdak van dakpannen. De westgevel is voorzien van diverse openingen, waarbij halverwege de gevel een kruisvenster aanwezig is.

De middelste uitbouw is enigszins merkwaardig. De uitbouw lijkt driehoekig en voorzien van een puntdak. Bovendien bevindt deze uitbouw zich, in tegenstelling tot de rest van het gebouw direct aan het water. Naast de uitbouw is mogelijk een deur, met een dakpannen afdakje, aanwezig die op de gracht uitkomt.

De zuidelijke, rechthoekige uitbouw heeft een zadeldak en is voorzien van een tuitgevel.

Alleen in de top zijn twee openingen aanwezig. Direct ten zuiden van deze uitbouw is een groot kruisvenster afgebeeld.

Het **bovenhof** bestaat uit een indrukwekkend gebouwencomplex dat geheel in het water lijkt te staan. Het precieze grondplan van deze gebouwen is niet precies te achterhalen, maar een oostelijke en westelijke vleugel lijken in ieder geval aanwezig.

Aan de noordzijde bevindt zich de toegang die evenals het neerhof wordt bereikt via een houten vaste brug en een ophaalbrug. De ophaalbrug is bevestigd aan een vierkant, uitspringend poortgebouw. De poort is omlijst en ook de sleuven voor de ophaalbrug zijn in het poortgebouw herkenbaar. Waarschijnlijk was boven de poort het wapenschild van de familie Schetz afgebeeld. Het poortgebouw heeft een spitsdak met dakkapel en op de top is een vlaggenmastje bevestigd. Direct ten westen van het poortgebouw is een hoge ronde (trap)toren aanwezig, eveneens met rond puntdak in verschillende vlakken. Onder het dak zijn diverse kleine openingen aanwezig, mogelijk duivengaten.

²⁵⁴ Zie § 5.5.5.

De noordelijke zijde van het bovenhof vormt de verbinding tussen de westelijke en oostelijke vleugel. Hoewel de oostelijke vleugel lager lijkt dan de westelijke, is er door middel van de (tuit) gevels gestreefd naar enige vorm van symmetrie.

De westelijke vleugel is aan de noordzijde duidelijk hoger. Zowel deze verhoging als het overige deel is voorzien van een zadeldak en ook een dakkapel is herkenbaar. Langs de grachtzijde zijn diverse vensters aanwezig, ogenschijnlijk op verschillende hoogtes. Het gaat hier zowel om kruisvensters, dubbele als enkelvoudige vensters. Ook muurankers zijn herkenbaar. Het gebouw heeft bovendien een kleine uitbouw, waarschijnlijk een latrine.

Of ook een zuidelijke vleugel aanwezig is, kan moeilijk achterhaald worden. Wel is langs de zuidgracht nog een uitspringend gebouw deels herkenbaar.

Van de **omgeving** van het kasteel is op de gravure weinig op te maken. Wel lijkt aan de zuidzijde van het kasteel een boomgaard aanwezig. De vissers aan de gracht bevestigen de oudere bronnen van visrijke grachten.

Ook over de gebruikte **materialen** kan niet veel afgeleid worden. Wel geeft de gravure ons informatie over de vensters. Duidelijk is dat het meestal om vensters gaat waarbij de bovenste helft voorzien is van glas in loodwerk en de onderste helft van luiken.

Betrouwbaarheid

De gravures van Harrewijn blijken door vergelijking met nog bestaande kastelen relatief goed de werkelijke situatie weer te geven (kleine afwijkingen uitgezonderd). Er mag dan aangenomen worden dat de gravure van Harrewijn een redelijk gedetailleerd beeld schept van het kasteelcomplex aan de westzijde. Hoe het kasteel aan de oostzijde eruit zag is niet bekend. Mede op basis van de latere Ferrariskaart lijkt het erop dat de westzijde van het kasteel het meest indrukwekkend was. Om het kasteel nog imposanter te doen overkomen kwam het vaak voor dat de meest imposante gezichten werden getekend waarbij soms de afmetingen bewust groter werden gemaakt dan de werkelijkheid.²⁵⁵

De gravure van Harrewijn is slechts 40 jaar jonger dan de afbeelding in het kaartboek van Averbode. Aangezien er duidelijke verschillen aanwezig zijn, lijkt de oudere afbeelding van Averbode het kasteel, en vooral de hoofdburcht, niet nauwkeurig weer te geven. Anderzijds komt na het midden van de 17e eeuw de nadruk te liggen op meer symmetrische gebouwen. In 1679 had Charles-Hubert-Augustin Schetz een ontwerp om te bouwen aan het kasteel. Mogelijk is het kasteel hierbij grondig verbouwd.²⁵⁶

5.6.4 Rekeningen

Vrij snel na het einde van de Tachtigjarige Oorlog (de Opstand), in 1650, heeft Lancelot Schetz grote onderhoudswerken aan het kasteel uitgevoerd. Van zijn opvolger, Charles-Hubert-Augustin Schetz, lijken op basis van de rekeningen vooral in 1679 werkzaamheden in opdracht gegeven. Opmerkelijk is dat de dorpsheer hiervoor een ontwerp had, zowel om te bouwen als om de noodzakelijke reparaties te verrichten.²⁵⁷

²⁵⁵ Nijssen en Van Laere, 2005.

²⁵⁶ ARA, FA-U, rek. (1679), z.f. Hoewel verbouwingen werden uitgevoerd is het in de rekeningen onduidelijk of het kasteel zeer uitgebreid verbouwd werd.

²⁵⁷ ARA, FA-U, rek. (1679), z.f.

Gebouwen en vertrekken

De rekeningen geven ons niet veel nieuwe informatie over de gebouwen en kamers. Op het **bovenhof** worden het salet en de toren boven de brug vermeld.²⁵⁸ De (water)put in de keuken dreigde in 1713 in verval te raken.²⁵⁹ In 1705 was ook de zoldering boven de grote zaal geheel verrot en dreigde de bouw van de *kelderingen* in te storten.²⁶⁰

Kelders worden meerdere malen vermeld maar het is niet altijd duidelijk waar ze gelegen zijn. In ieder geval was er op het **neerhof** naast de brouwerij een gebouw met kelder aanwezig. Het gebouw boven deze kelder werd in 1717 opgemaakt.²⁶¹ Mogelijk was in dit gebouw ook de neerhofkeuken met watersteen aanwezig.²⁶² Tussen een kelderkamer en de gang van deze keuken richtte men namelijk een nieuwe 'afscheiding' op.

De brouwerij komt dikwijls voor in de rekeningen. Aangezien het een groot bouwwerk schijnt te zijn, gaat het hier waarschijnlijk om (een onderdeel van) het grote gebouw dat op de gravure van Harrewijn op het neerhof zichtbaar is.²⁶³ In 1679 werd de brouwerij van schouwen, kachels en plaveisel voorzien.²⁶⁴ De brouwerij werd in ieder geval al in 1687 verhuurd.²⁶⁵ Aan het einde van de 17e en begin van de 18e eeuw hebben diverse reparaties aan de ketels, vaten e.a. plaatsgevonden.²⁶⁶

Op het neerhof wordt verder nog de toren boven de voorste poort genoemd en ook de varkensstal en (een groot deel van) de overige *stallinge* mogen hier gesitueerd worden.²⁶⁷ Waar de *Roijkamer* en het vernoemde bakhuis (figuur 32) met zolder lag, is onzeker.²⁶⁸

Een merkwaardige vermelding is het *plecken* van het *huijs naest het casteel* in 1722.²⁶⁹ Deze verwijzing doet vermoeden dat in de directe omgeving van het kasteel nog een huisje, waarschijnlijk in vakwerk, aanwezig was.

Bouwwijze en techniek

De '**verstening**' van het kasteel in de 17e eeuw wordt bevestigd in de grootschalige reparatiewerkzaamheden. Slechts enkele gebouwen lijken nog uit hout te bestaan. In ieder geval geldt dit voor de varkensstal tegen de gracht die in 1654 bijna was ingevallen.²⁷⁰ Ook bepaalde kelders en stallen betroffen mogelijk nog houten constructies.²⁷¹

²⁵⁸ ARA, FA-U, rek. (1707), 43-46r.

²⁵⁹ ARA, FA-U, bewijsstuk (24-11-1713).

²⁶⁰ ARA, FA-U, rek. (1705), 25r-25v.

²⁶¹ ARA, FA-U, rek. (1717), z.f.

²⁶² ARA, FA-U, bewijsstuk (1716) & ARA, FA-U, rek. (1717), z.f.

²⁶³ Het feit dat aan de stenen funderingen van de brouwerij werd gewerkt en dat het gebouw net als het kasteel gevoelig was voor stormen wijst op een groter bouwwerk.

²⁶⁴ ARA, FA-U, rek. (1679), z.f.

²⁶⁵ RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1711, rek. (1687), 12v.

²⁶⁶ ARA, FA-U, rek. (1700), z.f., ARA, FA-U, rek. (1701), 39r-40r, ARA, FA-U, rek. (1709), 30v & ARA, FA-U, rek. (1716), z.f. Voor enkele reparaties in 1701 werd de hulp ingeroepen van de brouwer van de cisterciënzerinnenabdij Vrouwenpark.

²⁶⁷ ARA, FA-U, rek. (1654), 34r-35v. & ARA, FA-U, rek. (1707), 43-46r.

²⁶⁸ ARA, FA-U, rek. (1690), 36r & ARA, FA-U, bewijsstuk (1716).

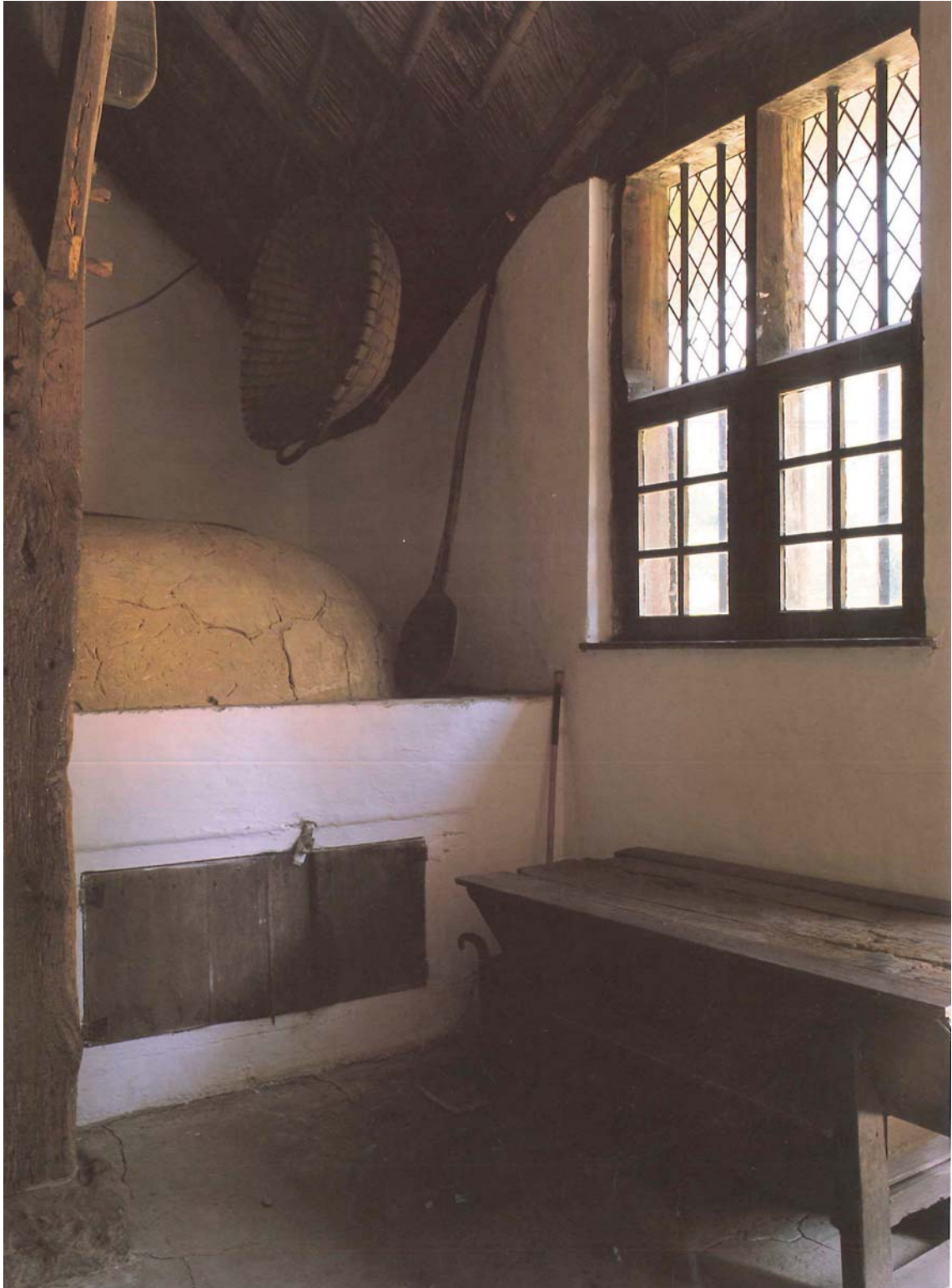
²⁶⁹ ARA, FA-U, rek. (1722), 49r.

²⁷⁰ ARA, FA-U, rek. (1654), 34r-35v.

²⁷¹ ARA, FA-U, rek. (1707), 43-46r.: er wordt bij deze gebouwen gesproken van een decker en plecker wat mogelijk duidt op vakwerk. Het dekken van het dak en het afsmeren met leem ('leemplecken') werden meestal door dezelfde personen uitgevoerd.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 32. Bakhuis in een van de huisjes op het Provinciaal Domein te Bokrijk.

Wederom worden metselaars regelmatig vermeld.²⁷² Ze werkten zowel aan de binnen- als buitenmuren.²⁷³ De brouwerij op het neerhof werd in 1654 bijgemetseld en in 1679 kreeg deze een nieuwe muur of *peignon*.²⁷⁴ Zelfs de trap van een kelder werd uit steen gemaakt.²⁷⁵ Enkele stenen muren van het kasteel die dreigden in te storten, werden verstevigd door middel van muurankers.²⁷⁶

Bij de reparaties in 1650, 1679 en 1722 hebben de metsers zeer veel aandacht geschonken aan de **fundamenten**.²⁷⁷ Op sommige plekken dreigden de fundamenten immers in te storten. Al in 1650 kwam rondom het hof (binnenkoer?) van het kasteel een stenen goot om te verhinderen dat nog water in de fundamenten kon sijpelen. Voor de fundamenten van het bovenhuis hakten steenkappers in hetzelfde jaar zelfs 393,5 voet stenen (ijzerzandsteen) uit de bergen van Wezemaal en Rotselaar. Verder werden, zowel voor de fundamenten als de muren, vanuit Aarschot nog eens 10.000 bakstenen, 73 kisten van kalk en 18 planken van dennenhout aangekocht.²⁷⁸ In 1722 werd zowel gewerkt aan de fundamenten van het kasteel (bovenhuis) als die van de brouwerij. Ook nu gebruikte men voornamelijk ijzerzandsteen.²⁷⁹ Voor de bouwwerkzaamheden van 1679 zijn diverse bouwmaterialen beschreven. Er werd veel ijzerzandsteen aangekocht, ondermeer afkomstig uit Rotselaar en Gelrode.²⁸⁰ In 1698 werden vanuit Mechelen *calck clinckaert* ofe *cleyne steen* gehaald.²⁸¹ Of bij de diverse werkzaamheden ook andere natuursteen werd verwerkt, bijvoorbeeld voor versieringsornamenten zoals omlijstingen van ramen en poorten, is onbekend.

Hoewel nog aanwezig, bestaan in de rekeningen geen duidelijke aanwijzingen voor reparaties aan strooien **daken**.²⁸² Het dak van het kasteel (bovenhuis) had zowel een leistenen dak als een dak van dakpannen (ticheldak). Mogelijk had vooral de achterzijde van het kasteel een ticheldak want er wordt herhaaldelijk gesproken van een ticheldak achter het kasteel. In 1650 werden nog 600 leistenen aangekocht om het dak van het (boven)huis te hermaken.²⁸³ In 1696 en 1705 was het ticheldak van het kasteel zodanig vervallen dat het van alle kanten doorregende.²⁸⁴ De brouwerij daarentegen lijkt vooral bedekt met dakpannen. In 1654 gebruikte men 1500 dakpannen voor het verrotte dak van de brouwerij en ook in 1679 kreeg de brouwerij een ticheldak (dakpannen).²⁸⁵

De daken waren bovendien extra kwetsbaar bij stormen. Op 21 april 1662 moest het dak van het neerhof opnieuw gedekt worden, dat het jaar voorheen was weggewaaid door een grote

²⁷² ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v., ARA, FA-U, rek. (1654), 34r-35v. & ARA, FA-U, rek. (1679), z.f.

²⁷³ ARA, FA-U, rek. (1679), z.f.

²⁷⁴ ARA, FA-U, rek. (1654), 34r-35v. & ARA, FA-U, rek. (1679), z.f.

²⁷⁵ ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v.

²⁷⁶ ARA, FA-U, rek. (1655), 35r., Muurankers worden bij stenen muren gebruikt.

²⁷⁷ ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v, ARA, FA-U, rek. (1679), z.f. & ARA, FA-U, rek. (1722), 49r

²⁷⁸ ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v.

²⁷⁹ ARA, FA-U, rek. (1722), 49r.

²⁸⁰ ARA, FA-U, rek. (1679), z.f. De genoemde *pierre gris* zou ook slaan op ijzerzandsteen.

²⁸¹ ARA, FA-U, rek. (1698), 47r.

²⁸² Uit latere bronnen kunnen we afleiden dat op het neerhof nog strooien daken voor met name de agrarische activiteiten aanwezig zijn.

²⁸³ ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v.

²⁸⁴ ARA, FA-U, rek. (1696), 35r. & ARA, FA-U, rek. (1705), 25r.

²⁸⁵ ARA, FA-U, rek. (1654), 34R-35V & ARA, FA-U, rek. (1679), z.f.

wind en storm (*grand vent et oraige*).²⁸⁶ Op 1 augustus 1674 was er opnieuw onweer en een grote storm (*tempest et oraige*) te Wezemaal, waardoor het huis (bovenhof) en het neerhof aanzienlijke schade hadden opgelopen. Vooral het dak moest worden hersteld, waarbij 3200 dakpannen vanuit Aarschot werden overgebracht.²⁸⁷ In 1707 waren er door stevige wind opnieuw onderhoudswerken nodig. Het ticheldak achter het kasteel en dat van de brouwerij was weggewaaid, waardoor water binnensijpelde. Het schaliëndak van de torens (zowel boven de voor- als achterpoort) en van het *salet* waren beschadigd, waardoor het houtwerk door regen en sneeuw dreigden te vergaan. Voor de reparaties werden ondermeer 6 zakken kalk, 2000 schaliën en 5000 nagels aangekocht. Ook de daken van de kelders en de stallen waren beschadigd. Opmerkelijk is dat hier alleen gesproken wordt van een *dekker* en *plecker* en niet van het type dak waardoor niet uitgesloten wordt dat het hier nog om strooien daken ging.²⁸⁸ In 1714 was er wederom melding van een hevige stormwind die het ticheldak en schaliëndak van het kasteel en het ticheldak van de brouwerij beschadigd had.²⁸⁹

De **vensters** hadden, net als de daken, veel te lijden van stormen.²⁹⁰ In 1705 had een zeer harde wind veel vensters beschadigd.²⁹¹ In 1709 waren o.a. de ramen van de keuken opnieuw door zware wind getroffen.²⁹² Zowel het glas als het lood moest gerepareerd worden.

Watervoorziening

Het was zeer belangrijk dat de slotgrachten altijd voldoende water bevatten. De staat van de sluis (*Arcke*), waarlangs het water moest passeren om uiteindelijk op de grote hofgracht te komen, diende dan ook nauwlettend in het oog gehouden te worden. In 1698 was deze door ouderdom en door vernielingen van soldaten zodanig beschadigd dat hierlangs geen water meer kon passeren. Ze was dan ook aan dringende reparatie toe.²⁹³ In 1710 was wederom een groot deel van de Ark door soldaten afgebroken. Bij de nieuwe reparatie werd ze van de grond af opgebouwd met steenwerk. Een grote hoeveelheid *grauwe steen* (ijzerzandsteen) werd op de *berg* gekapt en verder werden zavel, 600 *clinkaert* en 3 grote stukken van een molensteen gebruikt.²⁹⁴

Ook op de slotgrachten zelf waren voorzieningen aanwezig zodat het waterpeil op orde bleef. Al in 1650 werden in deze grachten extra houten goten geplaatst om het (hoog) water te laten afvloeien.²⁹⁵

Bruggen en poorten

De ophaalbruggen moesten blijkbaar om de 50 jaar gerepareerd of vervangen worden. De bruggen uit 1600 waren namelijk al 50 jaar later in slechte staat. Bij de grote reparatiewerkzaamheden

²⁸⁶ ARA, FA-U, rek. (1662), 36r.

²⁸⁷ ARA, FA-U, rek. (1674), 32r.

²⁸⁸ ARA, FA-U, rek. (1707), 43-46r.

²⁸⁹ ARA, FA-U, bewijsstukken (1714).

²⁹⁰ ARA, FA-U, rek. (1690), 36r., ARA, FA-U, rek. (1695), 40r. & ARA, FA-U, rek. (1697), 35r.

²⁹¹ ARA, FA-U, rek. (1705), 25r.

²⁹² ARA, FA-U, rek. (1709), 32r.

²⁹³ ARA, FA-U, rek. (1698), 47r. De soldaten waren vermoedelijk bij de Negenjarige Oorlog (1688-1697) betrokken.

²⁹⁴ ARA, FA-U, rek. (1710), 39v-41v. Vermoedelijk gaat het hier om ongeregeldeheden tijdens de Spaanse Successieoorlog (1702-1713).

²⁹⁵ ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v.

in 1650 kwamen opnieuw 2 nieuwe eiken ophaalbruggen aan het kasteel.²⁹⁶ In 1658 werd de ophaalbrug van het neerhof wederom gerepareerd.²⁹⁷ In 1697 werd alweer een volledige nieuwe ophaalbrug gemaakt.²⁹⁸

Naast het ophaalbaar gedeelte waren ook de vaste bruggen aan vervanging toe. In 1654 werd een brug gemaakt en in 1655 kwamen er nieuwe leuning(en) (*bras*) of *sweemers* aan een brug omdat ze van ouderdom verrot waren.²⁹⁹ In 1689 was de brug van het neerhof (voorbrug) verrot en in 1707 was een muur onder deze brug ingevallen.³⁰⁰ De brug van het bovenhof was in 1696 aan reparatie toe.³⁰¹

In 1651 werd ook een nieuwe eiken poort namelijk de *slijckpoort* gemaakt.³⁰² De slijckpoort zou grenzen aan 't *Hoogh Eussel*, maar ook met de aanduiding van dat toponiem blijft de locatie van de poort onbekend. Het is zelfs niet duidelijk of er enig verband is met het kasteel.³⁰³ Aangezien een slijckpoort een poort in het slijk (moerassig gebied) is, zou het mogelijk om een doorgang gaan die uitkwam op de gracht. Uit de gravure van Harrewijn blijkt dat deze wel degelijk aanwezig waren. De slijckpoort werd in 1717 nog gerepareerd.³⁰⁴ Verder duikt in 1650 ook nog de melding van een achterpoort op, die uitkwam op de tuin.³⁰⁵

Tuin, boomgaarden en viskweek

Waar de tuin precies was gelegen is onbekend maar ze lag relatief dicht bij het kasteel, aan de oost- of zuidzijde. Op basis van de kaart van Averbode lijkt vooral de omgrachte plek ten zuiden van het bovenhof hiervoor in aanmerking te komen.

In 1650 werd nabij de achterpoort een houten palissade geplaatst om de tuin vrij te maken. Blijkbaar was de ingang aan deze zijde toch te licht en nog hetzelfde jaar werd de palissade vervangen door een muur.³⁰⁶ De achterste en voorste boomgaard zijn in 1673 nog steeds aanwezig.³⁰⁷

Zoals uit de gravure van Harrewijn blijkt waren de slotgrachten zeer visrijk. Vooral jonge karpers werden uitgezet.³⁰⁸ In 1659 plaatste men in de grachten nog een klein ijzeren traliehek om de vissen te verhinderen weg te zwemmen.³⁰⁹

²⁹⁶ ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v.

²⁹⁷ ARA, FA-U, rek. (1658), bewijsstuk.

²⁹⁸ ARA, FA-U, rek. (1697), 35r.

²⁹⁹ ARA, FA-U, rek. (1654), 34R-35V & ARA, FA-U, rek. (1655), 35r.

³⁰⁰ ARA, FA-U, rek. (1689), 39v. & ARA, FA-U, rek. (1707), 43-46r.

³⁰¹ ARA, FA-U, rek. (1696), 35r.

³⁰² ARA, FA-U, rek. (1651), 34v.

³⁰³ ARA, FA-U, bewijsstuk (1716). De locatie van het Hoogh Eussel is niet duidelijk en een toponymische studie van het dorp Wezemaal is nog niet gevoerd. Op het Hoogh Eussel was in ieder geval een draaiboom aanwezig.

³⁰⁴ ARA, FA-U, rek. (1717), z.f.

³⁰⁵ ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v.

³⁰⁶ ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v.

³⁰⁷ ARA, FA-U, bewijsstuk (1673).

³⁰⁸ ARA, FA-U, rek. (1662), 34r.

³⁰⁹ ARA, FA-U, rek. (1659), 39r.

5.7 Kasteel van Wezemaal onder Conrard en Charles d'Ursel (1725-1775)

5.7.1 Inleiding

In 1723 werd een deel van het dorp Wezemaal door landlopers in brand gestoken. Het leek wel een voorbode voor de neergang van het kasteel. Vanaf 1725 kwam Conrard Albert, eerste hertog d'Ursel, in het bezit van Wezemaal.

Het middeleeuws kasteel van Grobbendonk was al in de zeventiende eeuw als een meer eigentijds landhuis ingericht. Tot en met het einde van de zeventiende eeuw bleven ook de middeleeuwse kastelen van Hoboken en Wezemaal nog belangrijke residenties van de twee takken der familie Schetz. Met de hertogen van Ursel verschoof de aandacht echter naar het kasteel van Hingene dat toen tot een prachtig classicistisch paleis werd verbouwd.³¹⁰ Bovendien had hertog Charles d'Ursel, grote financiële problemen

Figuur 33. Uitsnede van de Ferrariskaart uit 1775, Blad Aarschot 110 (bron: Koninklijke Bibliotheek van België e.a., 2009).

5.7.2 Ferrariskaart

Henriette d' Ursel, een dochter van hertog Charles d'Ursel, was getrouwd met de bekende maarschalk Jozef de Ferraris. Deze leidde de opname en uitvoering van de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1777) beter bekend als de Ferrariskaart.

³¹⁰ De Vlieger – De Wilde & Bungeneers, 2010.

Het kasteel

Op de Ferrariskaart staat het kasteel van Wezemaal voor de laatste keer afgebeeld (figuur 33).³¹¹ Het kasteel wordt bereikt vanuit de kern van Wezemaal, op een kruispunt van wegen, door een met bomen geflankeerde dreef. De centraal gelegen ingang lijkt evenals het grachtenstelsel vertekend weergegeven. Desondanks is de tweeledigheid van het kasteel nog goed herkenbaar.

Aan de westzijde van het neerhof staat, identiek als bij de gravure van Harrewijn, één groot gebouw (waarschijnlijk de brouwerij). Dit gebouw heeft zowel in het midden als aan de noordzijde een uitbouw. Vermoedelijk wordt met de noordelijke uitbouw het poortgebouw bedoeld. In de oosthoek van het neerhof is evenwijdig met de noordelijke gracht een 2e kleiner gebouw aanwezig. Verder zijn ook langs de oostgracht en in de zuidoosthoek nog gebouwen aangeduid.

Het bovenhuis is weergegeven als één groot gebouw (zonder binnenkoer), volledig omringd door water. Het gebouw vertoont echter een onregelmatige plattegrond met een lange voorgevel. Deze voorgevel heeft aan de ingang een uitbouw zoals ook Harrewijn al aangaf. De zuidelijke uitbouw volgens de gravure van Harrewijn, is niet herkenbaar. Meer nog, volgens de Ferrariskaart is de west- en noordzijde van het gebouw langer dan de oost- en zuidzijde.

De omgeving

Ten zuiden van het kasteel zijn net als op de Averbodekaart, hoewel enigszins verschillend, twee omgrachte percelen zichtbaar. Op het noordelijke eiland is een kruisgewijs ingedeelde tuin aangegeven. Het zuidelijke eiland lijkt in gebruik als akker.

Direct ten westen van het kasteelcomplex ligt een met bomen geflankeerde weg. Ten westen van deze weg is een noordwest-zuidoost georiënteerde gracht aanwezig die mogelijk in verband staat met de omgrachte eilanden.

5.7.3 Gebouwen en vertrekken

In de 18e eeuw sprak men niet altijd meer van neerhof en bovenhof, maar van het voorste en het achterste kasteel. Aangezien het woord kasteel gebruikt wordt voor zowel het totale kasteelcomplex als het bovenhof, is het niet altijd even duidelijk waar de genoemde ruimtes zich bevinden.

Verreweg de meeste reparaties worden in het 3e kwart van de 18e eeuw uitgevoerd onder hertog Charles d'Ursel. Deze reparaties en verbouwingen hebben vooral betrekking op het interieur en de inwendige indeling van het bovenhof.

Vanaf de jaren 1760 waren diverse verbouwingen aan de **zaal** van het kasteel. Er wordt zelfs gesproken van een nieuwe zaal maar mogelijk wordt hiermee ook de oude hernieuwde zaal bedoeld.³¹² De buitendeur van de zaal werd aangepakt. Verder kreeg de zaal een nieuw plafond en binnenin werd een nieuwe trap geplaatst.³¹³ De muren boven deze trap kregen een lambrisering.³¹⁴

³¹¹ Koninklijke Bibliotheek van België, 2009.

³¹² ARA, FA-U, rek. (1774).

³¹³ ARA, FA-U, rek. (1765), 67R; ARA, FA-U, rek. (1767) (zie bewijsstuk van 7-08-1768) & ARA, FA-U, rek. (1774).

³¹⁴ ARA, FA-U, rek. (1766), 61R.

Onder de trap van de zaal kwam een **bougerie** (voorraadkamer of -kast).³¹⁵ Deze **bougerie** en ook de trap werden beschilderd.

Naast de zaal kwam een nieuw **salet**.³¹⁶ Of deze hetzelfde is als de **beneden salet**, is onbekend, maar er waren in ieder geval meerdere saletten aanwezig.³¹⁷ Zo had ook de **slaepkamer** op het kasteel een dergelijke ruimte.³¹⁸

In 1758 werden twee nieuwe kleine **kamers** gemaakt.³¹⁹ In de jaren 1770 werd ook de **keuken** van het kasteel aangepakt.³²⁰ In de keuken was een waterput en een trap aanwezig. Verder kunnen op het bovenhof ook de **bovenkamer**, het **kantoor** en een **kamer boven de poort** gesitueerd worden.³²¹ Nabij de zaal lag ook een **kelder**.³²² Bovendien werd in 1773 een nieuwe kelderkamer (op het bovenhof) gemaakt.³²³ Er waren op het complex, zowel op het neer- als bovenhof, diverse kelders aanwezig.³²⁴ Hoewel er op het neerhof diverse gebouwen aanwezig waren, zijn we hierover relatief slecht ingelicht.³²⁵ De grote kamer boven de **voorste poort** kan gesitueerd worden op het neerhof.³²⁶ Ook worden de **schuere, peerdenstalle en brouwhoven** (brouwerij) vermeld. De brouwerij werd nog steeds verhuurd.³²⁷ Het **vleeshuis** en het **bakhuis** kunnen moeilijk gelokaliseerd worden.³²⁸ Het **vorste huijs** kan gaan om een gebouw op het neerhof maar het kan ook duiden op de hal of vestibule die toegang verleende tot aangrenzende vertrekken.³²⁹

5.7.4 Bouwwijze en techniek

Het interieur

Vermoedelijk paste hertog Charles het interieur zodanig aan, naar de mode van de tijd, dat er een grotere eenheid werd bereikt.³³⁰ Uit de reparatierekeningen blijkt dat vooral de **plafonds** van de diverse ruimten werden aangepakt: die van de zaal, het salet van de slaapkamer, de nieuwe kelderkamer, de bovenkamer en het benedensalet.³³¹ Hoe deze plafonds er precies uitzagen is moeilijk te zeggen maar het gebruik van lijsten komt voor. In 1758 was zelfs een Duitse plafonneur, Martin Luts, werkzaam aan de twee nieuwe kamers.³³² Dit plafond werd zeker vervaardigd van stucwerk.

³¹⁵ ARA, FA-U, 65R. & ARA, FA-U, rek. (1766), 61R

³¹⁶ ARA, FA-U, rek. (1774).

³¹⁷ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773).

³¹⁸ ARA, FA-U, rek. (1774).

³¹⁹ ARA, FA-U, rek. (1758), 39r-40v.

³²⁰ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773) & ARA, FA-U, rek. (1774)

³²¹ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773), ARA, FA-U, rek. (1757,) & ARA, FA-U, rek. (1774).

³²² ARA, FA-U, bewijsstukken (1773)

³²³ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773) & ARA, FA-U, rek. (1774).

³²⁴ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-88r.

³²⁵ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-88r.

³²⁶ ARA, FA-U, rek. (1757)

³²⁷ RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1712, rek. (1734), z.f. & RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1714, rek. (1767), 25r-25v.

³²⁸ ARA, FA-U, rek. (1757) & ARA, FA-U, rek. (1774).

³²⁹ ARA, FA-U, rek. (1757); Janssen, 1996.

³³⁰ Tussen 1761 en 1765 liet Charles het barokke kasteel van Hingene aanpassen tot een classicistisch kasteel waardoor het kasteel een bijzondere homogene indruk kreeg. Ook het interieur werd hier grondig aangepakt: De Vlieger – De Wilde & Bungeneers, 2010..

³³¹ ARA, FA-U, rek. (1767), ARA, FA-U, bewijsstukken (1773) & ARA, FA-U, rek. (1774).

³³² ARA, FA-U, rek. (1758), 39r-40v.

Bij de muren werd onder meer **lambrisering** toegepast.³³³ Behalve de nieuwe trap werden ook nieuwe **buffetten** geplaatst en diverse ruimten en onderdelen werden geschilderd.³³⁴

Sinds de 16e eeuw was de **schoorsteen** het voornaamste architectonische element van het interieur. In de rijkere interieurs kreeg de schoorsteen allerlei soorten versieringen. Boven de haard kwam een pendant in stucwerk versierd met allegorische of mythologische figuren, bloemfestoenen, bustes en allerlei soorten friezen. De haard was omgeven door witstenen of marmeren wangen in de vorm van zuilen of kariatiden vaak met fijne uitsnijdingen, beeldhouwwerk en sierlijsten.³³⁵

In het kasteel van Wezemaal werden in de 18e eeuw diverse werkzaamheden uitgevoerd aan diverse schouwen, wat aangeeft dat ze een prominente rol vervulden.³³⁶ Al in 1759 werd de melding gemaakt van een nieuwe 'Spaanse schouw'. Deze specifieke naam duidt op een bepaalde stijl, mogelijk de Lodewijk XV-stijl of zelfs de Lodewijk XVI-stijl die vanaf de 2e helft van de 18e eeuw voorkomen. Dat er meerdere van deze schouwen aanwezig waren wordt bewezen door een Spaanse schouw *voor die ander plaets* en de Spaanse schouw in het *nief salet neven den sael*.³³⁷

Het uiterlijk van het kasteel

Zoals vermeld geven de rekeningen niet veel informatie over uitgebreide verbouwingen die het aanzicht van het kasteel veranderen. Hoewel de meest bekende reparaties en verbouwingen betrekking hebben op het interieur, werd sporadisch ook het exterieur aangepakt. Zo is in 1756 sprake van de **afbraak van een oude bouw**, zonder verdere precisering van die bouw.³³⁸

Werkzaamheden in verband met **muren** komen nauwelijks voor. Alleen in 1756 wordt een metsers vermeld voor het maken van een nieuwe muur (waarschijnlijk binnen het kasteel), werden honderd stenen (*klinckaert*) aangekocht en werden stenen gekapt voor de kelder van het kasteel.³³⁹

Zoals al uit de rekeningen vanaf de 17e eeuw is gebleken, bestaan ook in de 18e eeuw de **daken** voornamelijk uit leistenen en pannen. In 1756 werden nog 14811 schaliën en 1618 oude pannen aangekocht.³⁴⁰ Belangrijk is wel de bevestiging dat op het neerhof nog strooien daken voorkomen. In 1774 waren *dekkers* namelijk 16 dagen bezig om de strooien daken van de *schuere*, *peerdenstalle* en andere te repareren.³⁴¹

Glas-in-loodramen waren in de 18e eeuw nog steeds de standaard. In de nieuwe kelderkamer werden dergelijke vensters met 74 ruitjes geplaatst.³⁴² Wel werden vanaf het einde van 17e eeuw in bijna alle kastelen de oude kruiskozijnen geleidelijk vervangen door 'modernere' schuiframen.³⁴³

³³³ ARA, FA-U, rek. (1766), 61r

³³⁴ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773) & ARA, FA-U, rek. (1774).

³³⁵ Hupperetz e.a., 2005.

³³⁶ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773) & ARA, FA-U, rek. (1774).

³³⁷ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773) & ARA, FA-U, rek. (1774).

³³⁸ ARA, FA-U, bewijsstuk (28-08-1756).

³³⁹ ARA, FA-U, bewijsstuk (28-08-1756).

³⁴⁰ ARA, FA-U, bewijsstuk (28-08-1756).

³⁴¹ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773).

³⁴² ARA, FA-U, bewijsstukken (1773).

³⁴³ Janssen e.a., 1996.

Dit lijkt ook in Wezemaal gebeurd te zijn aangezien in 1774 een *schuifplaat* voor een venster op het kasteel werd vermeld.³⁴⁴

De bruggen tot het kasteel zijn ook hernieuwd. Al in 1732 liet de rentmeester met overleg van de heer een stenen **brug** maken bij het kasteel, waarvoor men 10.000 bakstenen aankocht.³⁴⁵ Het gaat hier om een vervanging van een bestaande vaste brug want in 1789 waren nog steeds ophaalbruggen aanwezig.³⁴⁶ Omstreeks 1760 zijn ook de *sweemers voor d'achterste brugge* (bovenhof) hernieuwd.³⁴⁷ In de slotgracht waren nog steeds goten aanwezig.³⁴⁸

Het uiterlijk van het kasteel is vermoedelijk perfect samengevat in de *Vermakelijkheden van Brabant en deszelfs onderhoorige landen (1768-1770)*: “het kasteel was eertyds pragtig, maar heden geven deszelfs oudheid, en de erflyke bedieninge van Maarschalk, aan hetzelfde, den voornaamsten luister”.³⁴⁹

5.8 Kasteel van Wezemaal onder Wolfgang-Guillaume d’Ursel (1775-1790)

5.8.1 Inleiding

De familie d’Ursel was in de loop van de 18e eeuw in financiële problemen gekomen. Onder hertog Wolfgang-Guillaume d’Ursel, die in 1775 in het bezit kwam van het kasteel van Wezemaal, lijken reparaties zich dan ook tot het uiterst noodzakelijke beperkt te hebben. Bovendien waren er in deze periode diverse twisten met de pastoor van Wezemaal. Het kasteel lijkt in plaats van een lusthof veranderd te zijn in een lasthof.

5.8.2 Het kasteelcomplex

Zoals uit het voorgaande bleek, was het kasteel van Wezemaal enigszins verouderd. In 1778 moesten nog zeer dringend muurankers bevestigd worden.³⁵⁰

Toch woonden er onder hertog Wolfgang-Guillaume nog altijd zijn ontvangers die een uitgebreid kasteelcomplex beheerden. Naast het bovenhof waren er op het neerhof diverse gebouwen aanwezig zoals **paardenstallen**, **(vee)stallen**, **schuren**, **brouwerij** etc.³⁵¹ Verder wordt op het kasteelcomplex een ondergrondse **gevangenis**, het **kantoor** en een **kot** vermeld.³⁵² In 1780 werd een stenen **cisterne** gemaakt.³⁵³

Het hele complex was nog omgracht en de **toegangen** waren nog steeds voorzien van ophaalbruggen.³⁵⁴ In 1781-1782 werd voor de poort van het kasteel de nieuwe dreef van een houten

³⁴⁴ ARA, FA-U, bewijsstukken (1773).

³⁴⁵ ARA, FA-U, rek. (1732), 66-67r.

³⁴⁶ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-88r.

³⁴⁷ ARA, FA-U, rek. (1774).

³⁴⁸ ARA, FA-U, rek. (1774).

³⁴⁹ De Cantillon, 1768-1770. De beschrijving staat bij de eerder besproken gravure van Harrewijn. Tijdens de uitgave van het werk van De Cantillon was Charles, 2de hertog van Ursel, veldmaarschalk in de dienst van Maria Theresia.

³⁵⁰ ARA, FA-U, rek. (1778), 53r.

³⁵¹ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-88r.

³⁵² ARA, FA-U, rek. (1794-1797) & 85-88r, ARA, FA-U, rek. (1778).

³⁵³ ARA, FA-U, rek. (1780). Voor de cisterne werden 13 zakken *Doomicknschen calck* aangevoerd.

³⁵⁴ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-88r.

balustrade voorzien.³⁵⁵ Opmerkelijk is dat behalve de grachten ook uitdrukkelijk vijvers vermeld worden. Waarschijnlijk bedoelde men de visrijke grachten maar het wordt niet uitgesloten dat er ook nog aparte vijvers aanwezig waren.

5.8.3 Proces over het Vlietje

In de loop van de 18e eeuw verslechterde de relatie tussen de hertogen van Ursel en de norbertijnen. Vooral met de komst in 1768 van pastoor Bruno Provoost, een uitzonderlijk ijverige zielenherder, bereikten de spanningen een hoogtepunt.³⁵⁶ De abt en pastoor hadden gerechtelijke stappen ondernomen tegen het exclusief beheer van de kerkgoederen door de hertog wat felle reacties uitlokte van drossaard Van Coeckelbergh, waarbij hij de norbertijnen achterlijkheid in deze verlichte tijden verweet.³⁵⁷

De strijd werd zelfs doorgezet op privévlak. De hertog en pastoor ruzieden jarenlang over het Vlietje, de leigracht die zowel de grachten van de pastorie als die van het vlak daarachter gelegen hertogelijk kasteel van water uit de Lostingbeek voorzag. Bovendien had ook de heer Van Gobbelschroije, slager te Leuven, diverse aftakkingen van het Vlietje gemaakt zonder toestemming.³⁵⁸

De hertog en pastoor vochten hun burenruzie uit tot in de Raad van Brabant, de hoogste recht-bank in het hertogdom Brabant. In 1782 concludeerde de Raad van Brabant dat de hertog zijn rechten onverminderd kon blijven uitoefenen.³⁵⁹

5.7.4 De watertoevoer van het kasteel

Over de conflicten omtrent het Vlietje zijn in de archieven diverse gegevens bewaard gebleven. De diverse schetsen die hierbij werden gemaakt, geven ons een goed idee van de watertoevoer van de slotgrachten (figuur 34).

Het water voor de slotgrachten werd circa 1 km ten zuidoosten van het kasteel afgetakt van de Losting. Hiertoe was een sluis of *stijghsel*, genoemd *Arke*, aangebracht om de watertoevoer te regelen. Het Vlietje, ook wel het aquaduct of *Vlietken* van de heer genoemd, voorzag tussen de aftakking en het kasteel nog diverse vijvers van water (figuur 35). Vele van deze aftakkingen waren onrechtmatig door de heer Van Gobbelschroije uitgevoerd. Niet alleen werd het waterdebiet naar de slotgrachten hierdoor verlaagd, ook de vissen van de kasteelvijvers gingen verloren.³⁶⁰

Direct ten zuidoosten van de pastorie doorkruiste het Vlietje de Holsbeeksebaan door middel van 2 houten goten. Één hoger gelegen goot takte af naar de pastorie om hier de grachten van water te voorzien, de lagere goot diende voor de watervoorziening van de kasteelgrachten (vijvers van het kasteel).

Oorspronkelijk had het Vlietje direct achter de pastorie een rechte loop. Pastoor Noë (1749-1766) had hier echter al rond 1764, zonder toestemming, de loop verlegd om de dijk tussen zijn hofgracht

³⁵⁵ ARA, FA-U, rek. (1781-1782), 56v.

³⁵⁶ Provoost was pastoor van Wezemaal in de periode 1768-1804.

³⁵⁷ Minnen, 2011 en gegevens aangereikt door W. Bollens.

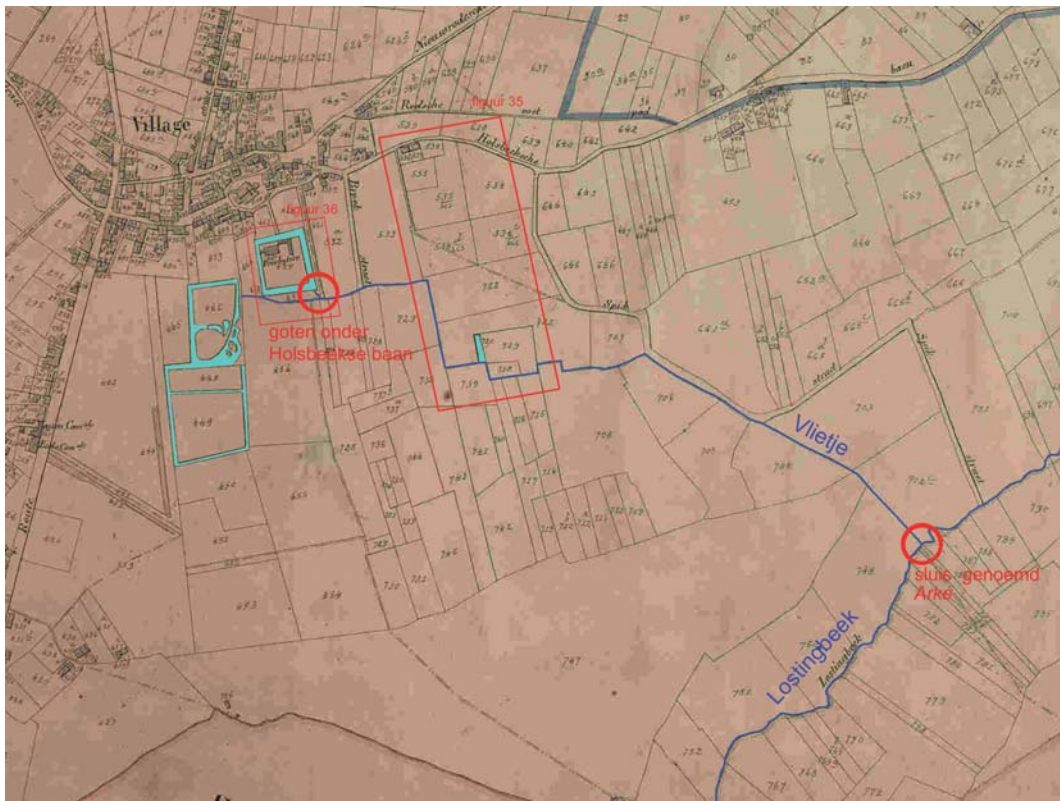
³⁵⁸ ARA, FA-U, rek. (1781-1782), z.f.

³⁵⁹ Sovet, d'Ursel, doos 121 Wezemaal (register met drie documenten); Minnen, 2011.

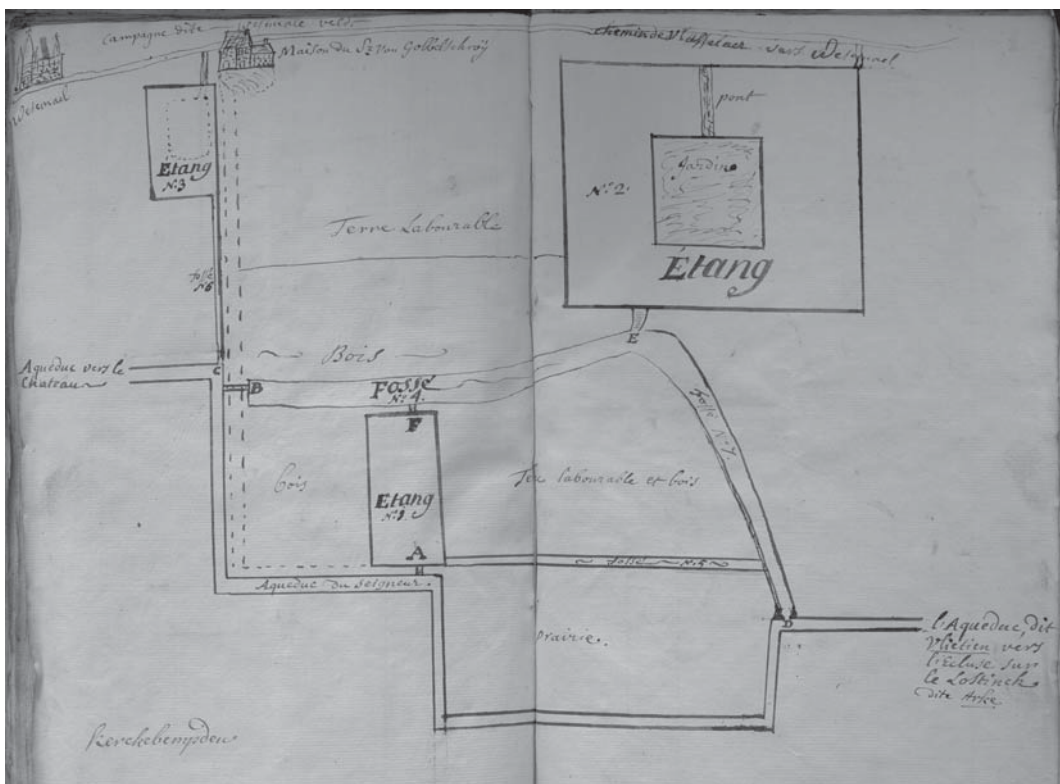
³⁶⁰ ARA, FA-U, rek. (1781-1782), z.f.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

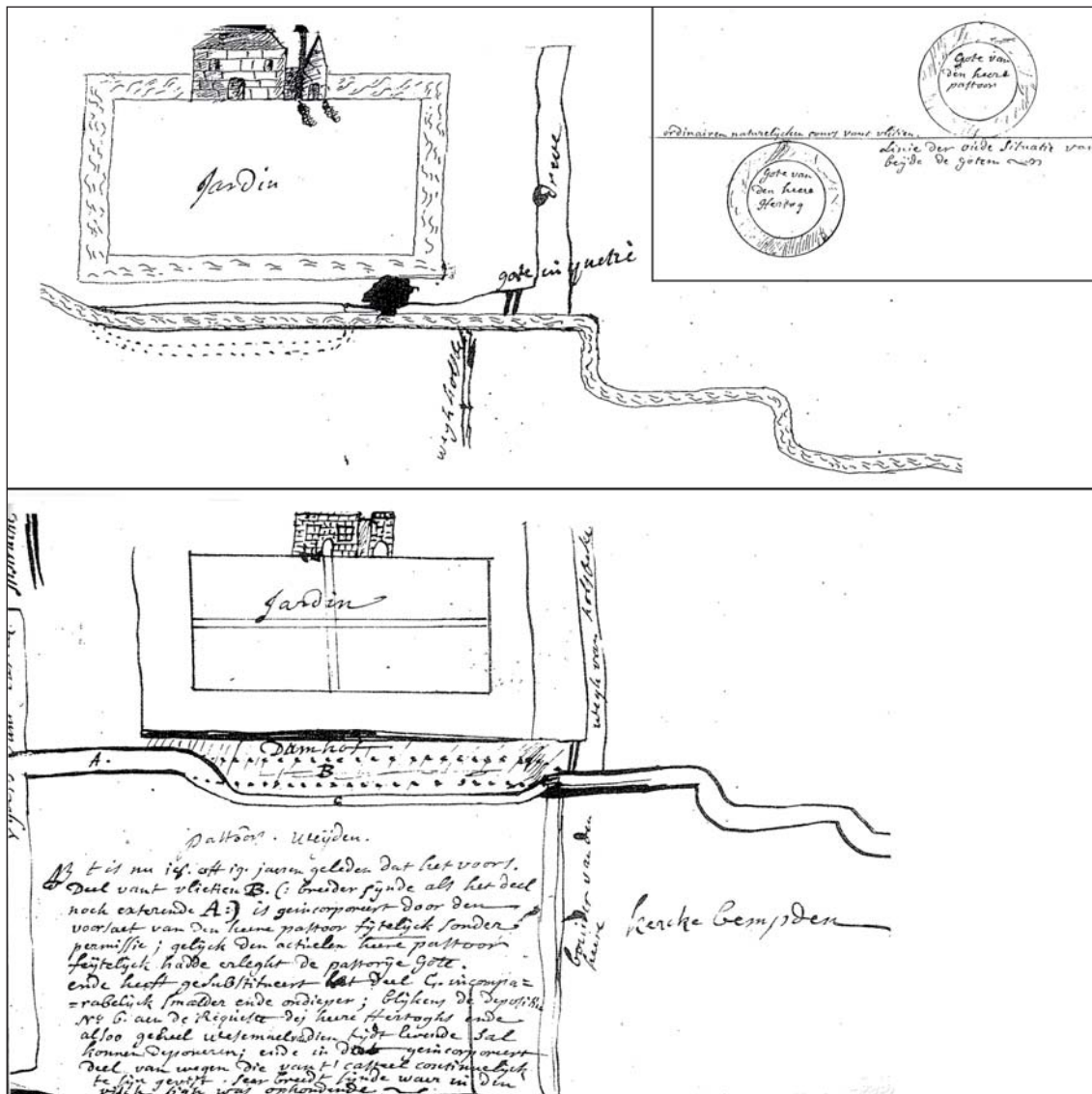
Figuur 34. De loop van het Vlietje is nog goed zichtbaar op de kadasterkaart van Popp (bron: Koninklijke Bibliotheek van België).

Figuur 35. Schets van het Vlietje tussen de Losing en het kasteelterrein. Vanuit het Vlietje werd water afgetapt naar diverse vijvers (bron: ARA, FA-U, rek. 1781-1782, z.f.).

en het Vlietje te verbreden (figuur 36). De nieuwe loop was echter ondiep en bovendien te smal wat overstromingen veroorzaakte van stroomopwaarts gelegen gemene weiden en particuliere gronden.³⁶¹ Nog rond 1780 dreigden de dorpelingen gerechtelijke stappen te ondernemen als de hertog niets ondernam.³⁶²

De relatie verslechterde toen pastoor Provoost in 1780 zijn goot onder de Holsbeeksebaan verlaagde en zelfs nieuwe goten aanbracht (figuur 37). Hierdoor zakte het debiet naar de slotgracht van het kasteel.³⁶³ Het Vlietje dat altijd had gediend voor de watertoevoer naar het kasteel leek nu in eerste instantie te dienen voor de watertoevoer van de pastorij. Meer nog, door de ingrepen van de

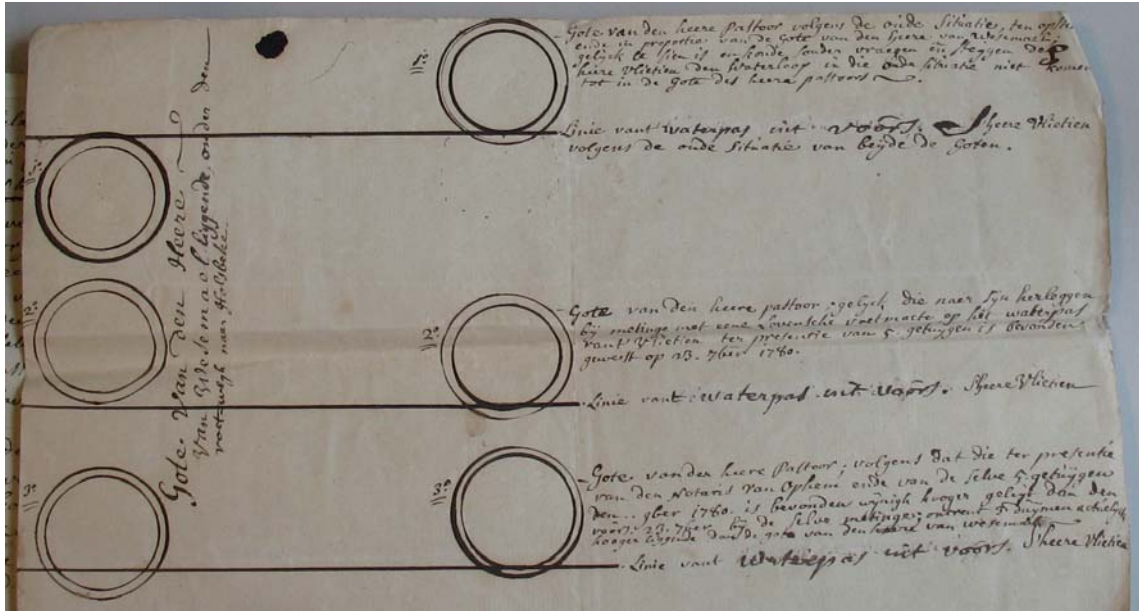
Figuur 36. Oorspronkelijk liep het Vlietje direct ten zuiden van de pastorie (boven). In de 18e eeuw werd deze hier echter naar het zuiden omgelegd (beneden) (gegevens aangereikt door W. Bollens).

³⁶¹ Gegevens aangereikt door W. Bollens. Originele bron vermoedelijk in het archief van Sovet, d'Ursel.

³⁶² Sovet, d' Ursel, doos 121 Wezemaal.

³⁶³ ARA, FA-U, rek. (1781-1782), z.f. & ARA, FA-U, R160-162.

heer Van Gobbelschroije en de pastoor was de baron in de zomer, wanneer de Losing niet genoeg water vervoerde, zelfs verplicht om water te kopen van de watermolen.³⁶⁴

Figuur 37. Onder de Holsbeekse baan lagen goten die zowel de slotgrachten als de pastorijgracht van water voorzagen. De goot naar de slotgrachten lag oorspronkelijk lager als de goot naar de pastorij (1). Omstreeks 1780 had pastoor Provoost de goten verlegd waardoor zijn goot lager kwam te liggen dan deze naar de slotgracht (2). Hoewel de goten terug werden herlegd, lag de pastoriegoot maar weinig hoger dan deze naar de slotgracht (3) (bron: ARA, FA-U, R 162).

5.7.5 De afbraak van het kasteel

Het definitieve einde van het kasteel van Wezemaal werd ingeluid met de Brabantse Omwenteling die in 1789 was begonnen.³⁶⁵ Het kasteel met de diverse gebouwen was hierbij al gedeeltelijk afgebroken. De restanten van de gesloopte gebouwen werden in 1790 afgebroken en verkocht door advocaat Dirix, toenmalig rentmeester van de hertog. Deze afbraak was echter niet gebeurd volgens een overeenkomst noch opdracht en diende slechts om de duurzame materialen van het kasteel zoals ijzer, lood, hout en gehouwen steen (*pierre de taille*) te recupereren. Van het uitgebreide kasteelcomplex restte in 1790 uitsluitend een enorme massa puin. Uiteindelijk werd beslist om het kasteel niet meer op te bouwen.³⁶⁶

Het kasteel van Wezemaal onderging aldus een gelijkaardig lot als het kasteel van Hoboken, ook in het bezit van hertog Wolfgang-Guillaume van Ursel. In 1788 werd vermeld dat het huis een fortuin aan reparaties kostte. Het zou gemakkelijk afgebroken kunnen worden en de aanzienlijke materialen als ijzer, lood, hout en gehouwen steen konden wordengerecupereerd en publiekelijk

³⁶⁴ ARA, FA-U, rek. (1781-1782), z.f. & ARA, FA-U, R160-162. De Uithemmolen (molen van de heer van Wezemaal) in het gehucht Vlasselaar lag aan de Winge maar had waarschijnlijk een verbinding naar de hier dichtbij gelegen Losing. Zo kon extra water naar de Losing en dus ook naar het kasteel geleid worden.

³⁶⁵ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-88r. In de bron staat vermeld de Revolutie maar vermoedelijk wordt vooral de Brabantse Omwenteling bedoeld.

³⁶⁶ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-88r.

verkocht.³⁶⁷ Drie jaar later, in 1791, werd het kasteel met bijgebouwen verkocht aan een aannemer die die alles zou afbreken en de materialen voor eigen rekening verkopen.³⁶⁸ Het kasteel van Hingene, dat niet een dergelijk luisterrijk middeleeuws verleden kende, overleefde de Franse Revolutie wel.

5.9 Besluit

Bij de aanvang van de Nieuwe tijd lijkt het kasteel van Wezemaal nog een laat-middeleeuws karakter te hebben waarbij verdedigingselementen, hoewel weinig functioneel, nog het uiterlijk bepalen. Op het kasteel zijn nog vele gebouwen aanwezig ten dienste van een uitgebreide hofhouding. Vele van deze bouwwerken waren gemaakt van vakwerk en diverse daken bedekt met stro.

In de loop van de 17e eeuw verandert geleidelijk het uitzicht. Aangezien een uitgebreide hofhouding niet meer nodig is worden diverse houten structuren gesloopt. De meeste gebouwen lijken nu in steen opgetrokken en ook de belangrijkste daken worden bedekt met pannen en leien. Zowel op het neer- en bovenhof komen stenen fundamenteen voor en bovendien worden ook diverse ondergrondse ruimten vermeld.

In de 18e eeuw wordt voornamelijk aan het interieur van het kasteel gewerkt. Er komen nieuwe ruimten en vooral de plafonds worden 'gemoderniseerd'. Ondanks deze reparaties verandert het kasteel van Wezemaal aan het einde van de 18e eeuw, onder hertog Wolfgang-Guillaume d'Ursel, van een luthof naar een lasthof. Het onderhouden van een kasteel is duur en mede door de financiële problemen van de familie d'Ursel is het kasteel aan het einde van de 18e eeuw enigszins verouderd.

Het definitieve einde komt bij de Brabantse Omwenteling in 1789. In dit en het daaropvolgende jaar wordt het kasteel gesloopt en verandert het eens zo prachtige kasteelcomplex in een enorme massa puin.

³⁶⁷ ARA, Archief d'Ursel, R 106 (Observations faites à Hingene dans mon voyage de 1788).

³⁶⁸ De Vlieger – De Wilde & Bungeneers, 2010: 467.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

6 De Nieuwste tijd (ca. 1790 na Chr.-heden)

6.1 Inleiding

Na de dood van hertog Wolfgang-Guillaume in 1804 kwamen de gronden in Wezemaal in het bezit van de vierde hertog van Ursel, Karel-Joseph (1777-1860). Hij was burgemeester van Brussel onder Napoleon, minister onder koning Willem I en uiteindelijk senator in het jonge België. Ondertussen verminderde hij de enorme schuldenberg die zijn vader en grootvader hem hadden nagelaten, door delen van het eeuwenoude familiepatrimonium te verkopen.

De gronden in Wezemaal werden in 1860 geërfd door zijn dochter Caroline en na diens dood (1868) door haar neef, graaf Charles Henri d'Ursel (1839–1875). Via Henri's dochter Caroline kwamen de landerijen in Wezemaal (226 hectaren en 42 aren) aan het einde van de 19e eeuw in het bezit van de hoogadelijke familie de Virieu. De gronden werden door deze familie deels geschonken aan de kerkfabriek en een vrije meisjesschool en voor het overige verkocht aan inwoners van Wezemaal.³⁶⁹ Rond het midden van de 20e eeuw kwamen de gronden van het kasteelterrein grotendeels in bezit van de familie Liekens.

Erfgenamen van de heren van Wezemaal na de Franse Revolutie:³⁷⁰

- Wolfgang-Guillaume, hertog van Ursel (+1804)
- Charles Joseph, hertog van Ursel, rijksgraaf (1804 - +1860), minister in het Verenigd Koninkrijk (1816-1819), Belgisch senator.
- Caroline d'Ursel (1860 - +1868, kinderloos).
- De gronden in Wezemaal gaan in 1868 bij testament naar Carolines neef, graaf Charles Henri d'Ursel (1868-1875).
- Door het huwelijk in 1896 van Henri's dochter Caroline (°1874 - +1935) met Henri, graaf van Virieu (Frankrijk) komen de gronden in Wezemaal in handen van de familie de Virieu.

6.2 Kasteel van Wezemaal: periode 1790-1850

6.2.1 Twist over het Vlietje gaat door

Hoewel het kasteel van Wezemaal in 1790 werd afgebroken, blijkt de oude twist over het 'Vlietje' nog niet ten einde. In 1793 schreef pastoor Provoost immers een brief dat de gracht van de pastorie in de zomer van 1792 nog voor $\frac{3}{4}$ droog lag. Het conflict zat blijkbaar zeer diep en was zeer persoonlijk. Niet alleen zou pastoor Provoost geen recht hebben op het water maar bovendien had drossaard Van Coeckelbergh vermeld dat zolang Provoost pastoor bleef er geen water door de pastoriegrachten zou vloeien.³⁷¹

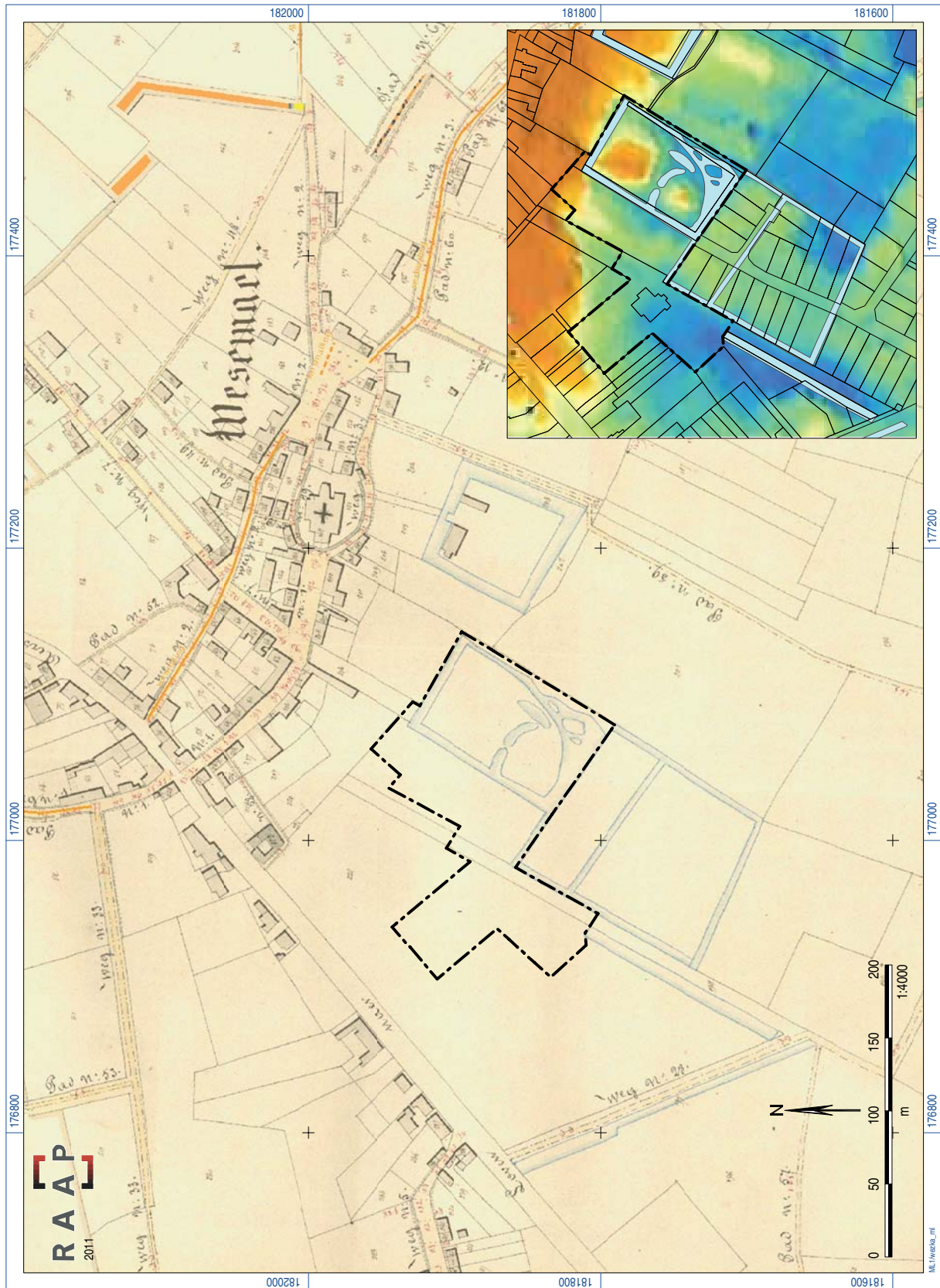
³⁶⁹ D'Ursel, 2004b, 503-504) en D'Ursel, 'Kort overzicht'.

³⁷⁰ De jaartallen tussen haakjes verwijzen naar het bezit van de goederen; Minnen, 2011; <http://gw1.geneanet.org/familiedursel?lang=fr;p=antoine;n=schetz+de+grobendonk;oc=1>.

³⁷¹ Gegevens aangereikt door W. Bollens. Originele bron vermoedelijk in het archief van Sovet, d'Ursel.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 38. Wezemaal afgebeeld op de Atlas van de Buurtwegen (ca. 1840). Het toenmalige grachtenpatroon gaat nog deels terug op de oude kasteelgrachten en is globaal nog steeds zichtbaar in het reliëf (bron: Provincie Vlaams-Brabant & Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV)).

6.2.2 Primitieve kadasterkaart

Op de Primitieve kadasterkaart van J. Gullikers uit 1819 en de latere identieke kaarten van Popp en de Atlas van de Buurtwegen (1845) is elk spoor van bebouwing verdwenen (figuur 38). Het perceel is nu in gebruik als boomgaard. Op de kaart is wel nog de dubbele eilandstructuur van neer- en bovenhof herkenbaar waardoor de herinnering aan het kasteel in het collectieve geheugen van de inwoners van Wezemaal is opgeslagen (figuur 38: inzet). Het grachtenstelsel omstreeks 1820 is in de zuidhoek enigszins merkwaardig te noemen. Zo is een noord-zuid georiënteerde gracht aanwezig ter hoogte van de tussengracht en wordt de zuidhoek gekenmerkt door een brede gracht met diverse eilanden en inhammen. Ten zuiden van het kasteelterrein is het strakke geometrische grachtenstelsel nog aanwezig.

6.2.3 'Engelschen Hof'

Deneef vermoedt dat het eigenaardige grachtenstelsel te wijten is aan de plannen van de familie d'Ursel om de oude kasteelsite om te vormen naar een buitengoed in nieuwe stijl.³⁷² Al in de loop van de 18e eeuw ontstaat een groeiende aandacht voor de natuur en het gevoelsleven. Men stapte af van het idee dat de natuur beheerst moet worden door de mens en er werd aansluiting gezocht met het ongerepte (romantische) landschap. Onder invloed van de late barok en rococo werd de stijl al verfijnder en minder streng. Het strakke geometrische padenpatroon van de Franse stijl werd verlaten en er worden meer kronkelige wandelpaden en bochtige oevers aangelegd: de zogenaamde vroege (Engelse) landschapstijl.³⁷³ Terwijl de vroege landschapstijl nog relatief kleinschalig en besloten is, komen in de loop van de 19e eeuw de late (Engelse) landschapstuinen in zwang die grootschaliger en open zijn. Engelse tuinen kenmerken zich door grasvelden met slingerende paadjes, het creëren van een glooiend landschap en waterpartijen met onregelmatige boorden.³⁷⁴

Archivalische bronnen bevestigen het vermoeden voor de aanwezigheid van een tuin in Engelse landschapstijl. In 1796 en 1797 zijn immers vele werken uitgevoerd aan *den Engelschen hof op de plyne van het gewesene kasteel tot Wesemaal*.³⁷⁵

Reden voor het aanleggen van de tuin

In tegenstelling tot het middeleeuwse kasteel te Hoboken bleef het voormalige kasteeldomein van Wezemaal wel in het bezit van de familie d'Ursel. Na de sloop van het kasteel lag op het terrein echter een aanzienlijk massa van puin. Aan verschillende boeren van Wezemaal werd aangeboden het terrein tegen betaling op te ruimen. Wegens de grote wanorde die er op het terrein heerste, durfde echter niemand deze onderneming aan te gaan.

Gedurende 6 jaar werd geen vooruitgang geboekt. Diverse geraadpleegde boeren en ervaren personen concludeerden dat het terrein wegens zijn ongelijke en onregelmatige ligging niet geschikt was als landbouwgrond. Er waren namelijk grachten, mestkuilen, kelders, een ondergrondse gevangenis, etc. aanwezig en ook het feit dat de fundamenten van de afgebroken gebouwen nog in de grond zaten, zal een rol hebben gespeeld. Mede door de aanwezigheid van de visrijke grachten

³⁷² Deneef, 2007.

³⁷³ Backer e.a., 2000.

³⁷⁴ Albers, Karssen-Schuermann & Haartsen, 2007.

³⁷⁵ Sovet, d'Ursel, doos 125 Wezemaal, bundel pandbeschrijvingen.

werd geadviseerd er een tuin van te maken, beplant met allerlei fruitbomen etc. Omdat uiteindelijk de verkoop van hout, fruit en vis het terrein het meeste rendabel zou maken, besliste men einde 1795 dit plan uit te voeren.³⁷⁶

Het karakter van de tuin

In 1796 en 1797 werd druk gewerkt aan *den Engelschen hof*. Om de enorme hoeveelheid puin op het terrein en in de grachten (vijvers) te verwijderen, werd gewerkt van maart tot december 1796.³⁷⁷ Hiertoe werd ondermeer een (stenen) *ark* aangelegd zodat het water kon worden afgelaten.³⁷⁸

Het terrein werd beplant met fruitbomen en struiken. De boorden van de vijvers werden bekleed met graszoden om verdere erosie tegen te gaan. De toegang van het terrein werd afgesloten door een ijzeren poort, versierd met punten. Aangezien bij deze ingang metsers ook de fundamenten van de brug repareerden, lijkt een (gedeeltelijke) stenen brug aanwezig.

Hoewel op de primitieve kadasterkaart geen gebouwen staan aangegeven, moeten deze wel aanwezig zijn geweest. Metsers legden de fundamenten voor een gebouw dat zou dienen voor de 'boswachter'. Deze moest in de zomer diefstal van fruit en vis vermijden en bovendien de grond bemesten met kalk.³⁷⁹ Daarnaast werd door de metsers gewerkt aan een zgn. *gloriette* (tuinpriee). Dergelijke tuinprieeltjes zijn zeer typerend voor de landschapsstijl.³⁸⁰

De op de kaart van Gullikers zichtbare kleinschaligheid en vijvers met eilandjes zijn typerende elementen van de vroege landschapsstijl. De visrijke vijvers waren samen met de fruitbomen het hoofddoel van de tuin. Netvormige traliewerken moesten de vissen binnen de vijvers houden. Om het water, dat nog steeds via de Vliet werd aangevoerd, op peil te houden, werd een sluis aangelegd.³⁸¹

De diverse eilandjes werden mogelijk bereikt via bruggen. Zo werd ondermeer een brug aangelegd om het 'kleine bos' te bereiken. Eikenhout werd ook aangekocht voor het vervaardigen van 2 (nieuwe?) bruggen.

6.2.4 Een nauwkeurige kaart

Hoewel op de primitieve kadasterkaart van Gullikers het kasteel verdwenen is, geeft de percelering nog een schat aan informatie over de ligging en omgeving van het kasteel. Voor de kadasterkaarten werden namelijk de grondeigendommen nauwkeurig opgemeten en op kaart gezet. Aangezien de eigendommen in het begin van de 19e eeuw nog de oude bezittingen en veelal landschapsgebruiken weerspiegelen, kan veel informatie van de oudere kaarten voor het eerst nauwkeurig weergegeven worden. Bovendien zijn vele percelen (en nummers) nog steeds herkenbaar op de huidige kadasterplannen.

³⁷⁶ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-90r.

³⁷⁷ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-90r.

³⁷⁸ Sovet, d'Ursel, doos 125 Wezemaal, bundel pandbeschrijvingen.

³⁷⁹ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-90r.

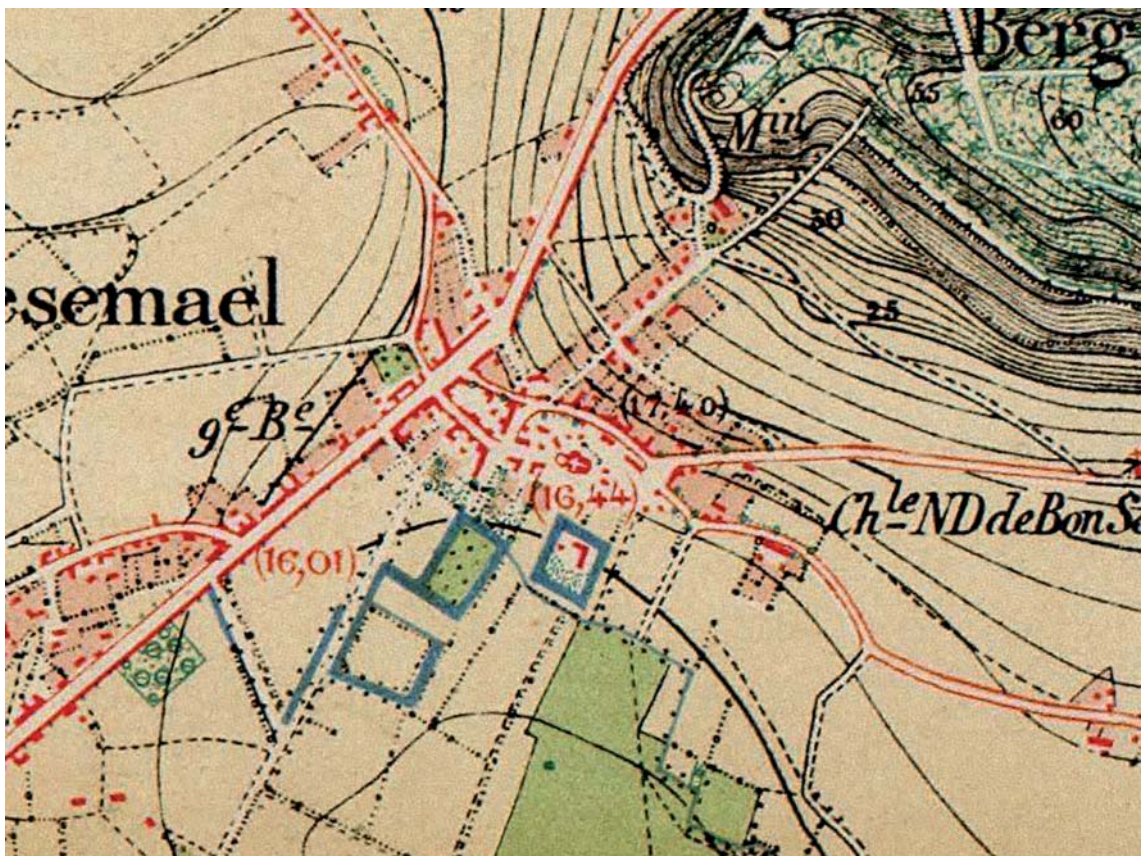
³⁸⁰ Sovet, d'Ursel, doos 125 Wezemaal, bundel pandbeschrijvingen.

³⁸¹ ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-90r.

Figuur 39. Resultaten onderzoek van de heer P. Kempeneers. De kasteelreconstructie en de begroeiing is gebaseerd op de Ferrariskaart.

De heer P. Kempeneers heeft voor de omgeving van het kasteel de gegevens van de oudere kaarten geprojecteerd op de kadasterkaarten (figuur 39). Uit deze studie blijkt dat met betrekking op de kaart van Averbode, de bezittingen van de abdij relatief goed geprojecteerd kunnen worden op het kadasterplan. Voor het kasteel is de situatie echter anders. Hier kloppen de verhoudingen veel minder, wat het vermoeden bevestigt dat vooral de bezittingen van de abdij zelf goed zijn weergegeven. Opmerkelijk is dat op de oude kaart van 1598 de ingang van het neerhof nog het meest nauwkeurig lijkt weergegeven. Op deze kaart bevindt de ingang zich in de noordwesthoek van het terrein terwijl op de latere afbeeldingen van Averbode en Ferraris de ingang centraal staat afgebeeld. Hoewel onwaarschijnlijk, kan op basis van de primitieve kadasterkaart echter niet volledig uitgesloten worden dat de ingang ooit centraler gelegen heeft.

Figuur 40. Wezemaal omstreeks 1878. Op het kasteelterrein is het grachtenstelsel van de 'Engelse Tuin' in de loop van de 19e eeuw aangepast tot een volledig rechthoekig grachtenstelsel (bron: Institut Cartographique Militaire, 1878).

6.3 Kasteel van Wezemaal: periode 1850-heden

Adolf Everaert (1806-1870) verwijst in de 19e eeuw nog naar het volledig verdwenen kasteel en ook Gens schrijft in 1848: *“Mais, parmi les modestes maisons de Wezemaal où donc était ce château, residence de ses puissants barons? Pas un debris n’est resté de cette magnifique residence. Un peu au-dessous du village, au bord de la chaussée, de larges et profonds fosses entourent une petite prairie couverte de buissons d’aulnes (= elzen) et de saules (= wilgen). Ces fosses sont ceux du château et ces buissons ont effacé jusqu’à la dernière trace de ses murailles. Les ruines, renversés*

*à terre par la main du temps, ont été arrachées et balayées par la main des hommes. Où sont ces tours carrées ou rondes dont Leroy nous a conservé le dessin? Qu'est devenu ce grand donjon crénelé qui commandait le pont-levis? Leurs pierres dispersées ont servi peut-être à construire quelques pauvres cabanes de paysans, comme les droits et les privilèges des seigneurs féodaux, disséminés dans les masses, ont servi à fonder les droits et les pouvoirs de leurs vassaux émancipés!*³⁸²

In 1861 merkt Vanden Bruel in zijn beschrijving van het kanton Haacht het volgende op: “*Er is niets overgebleven van dat sterk en vermaerd kasteel, hetwelk niet verre van de pastory gelegen was; er bestaet nog een stuk boomgaard. Digt bij den steenweg op Leuven, links ziet men grachten, bosschagiën, beplant met kanada en andere boomen, elsen hout, eene leegte, uitmakende eene weide waer het kasteel zich bevond; de grachten hoorden er aen toe.*”³⁸³

De boomgaard is nog steeds aanwezig op de stafkaarten van 1864 en 1893. Hoewel de vroeglandschappelijke vormgeving kadastraal pas afgevoerd wordt in 1943, is op deze stafkaarten toch een andere situatie zichtbaar (figuur 40). Het kasteelterrein, volledig in gebruik als boomgaard, is totaal omringd door een rechthoekige gracht. De tussengracht en de waterpartijen van de *Engelse hof* zijn niet meer aangeduid.³⁸⁴ Ook ten zuiden van het kasteelterrein zijn enkele grachten niet meer herkenbaar. Het Vlietje, de oude leigracht, is wel nog te traceren.

De huidige eigenaar de heer R. Liekens en buurtbewoner de heer A. Segers kunnen zich nog herinneren dat het kasteelterrein omgeven was door een circa 1,5 m diepe en circa 4 m brede gracht. Toch waren ook de contouren van de oude Engelse landschaptuin in de zuidhoek herkenbaar. De heer Liekens bevestigde immers dat de gehele zuidhoek aanmerkelijk lager was en in deze laagte ‘eilanden’ aanwezig waren, volgens hem uitkijktorens van het kasteel. De laagte heeft hij in de jaren 50-60 van de 20e eeuw aangevuld met van elders afkomstig materiaal. Iets later is tenslotte ook de rechthoekige gracht opgevuld met van elders afkomstig materiaal.

In deze jaren 50 van de 20e eeuw waren in ieder geval nog fundamenten van het kasteel bewaard gebleven. De familie Liekens wilde namelijk de grond gaan bewerken als akker maar door de vele stenen tijdens het ploegen bleek dit niet mogelijk. Om de grond alsnog geschikt te maken werden op het bovenhof diverse fundamenten tot circa 70 cm -Mv gesloopt. Tijdens dit slopen werd ondermeer een ruimte blootgelegd van circa 80 bij 80 cm, binnenin volledig met kalk bepleisterd.³⁸⁵ In deze ruimte werden ondermeer fragmenten bot, een fragment van een ijzeren recipiënt (*mortier*), een fragment van een pot van wit baksel en een munt uit 1712 aangetroffen (figuur 41).³⁸⁶ De familie Liekens had de archeologische instanties nog verwittigd voor een onderzoek maar hieraan werd te laat gehoor gegeven.

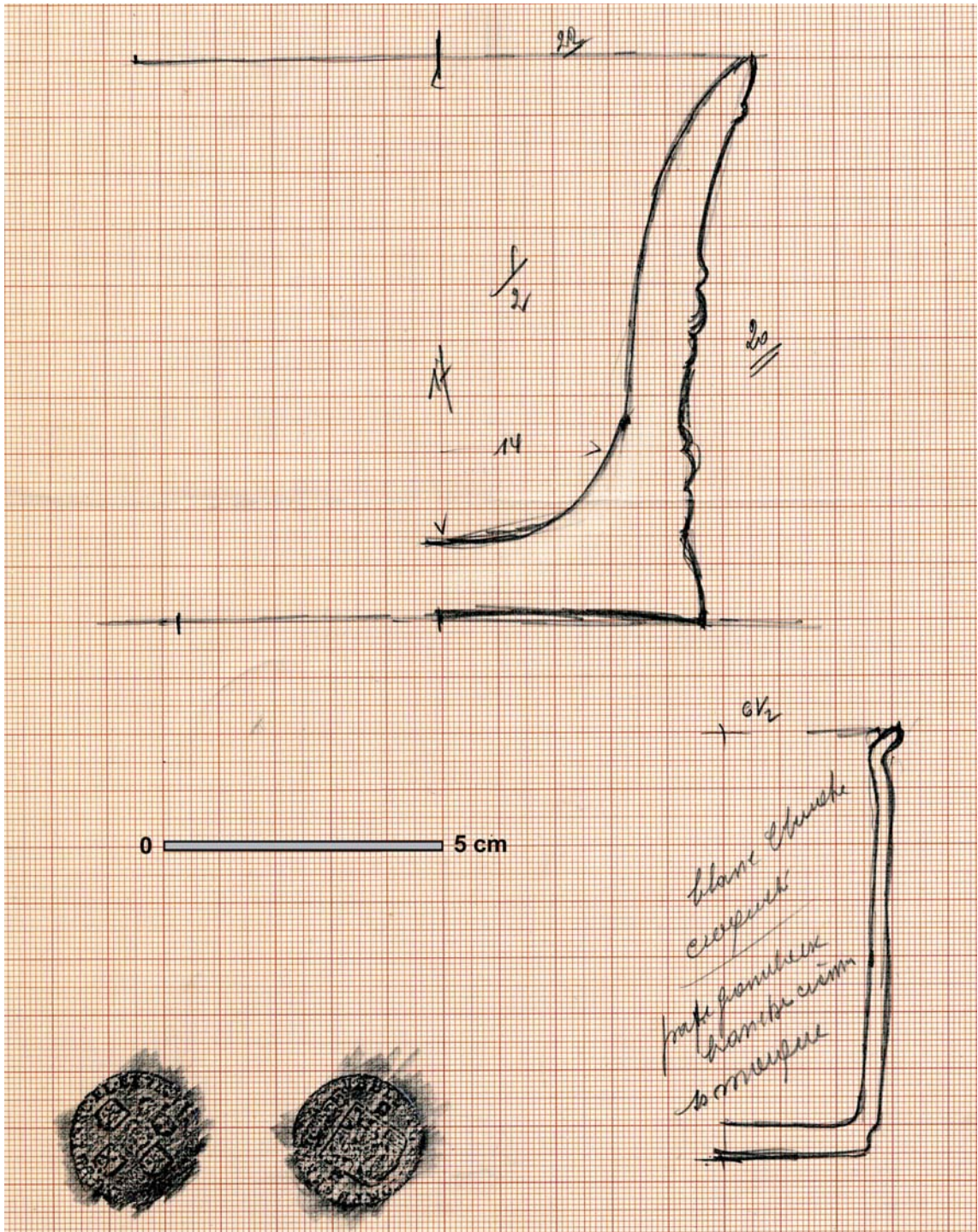
³⁸² Gens, 1848. Met dank aan W. Bollens en B. Minnen voor het aanleveren van de bron. Met de *dessin* van *Leroy* is zoals hiervoren reeds aange- toond de gravure van Harrewijn bedoeld.

³⁸³ Everaert, s.d.; Vanden Bruel, 1861.

³⁸⁴ Deneef, 2007.

³⁸⁵ Mededeling de heer R. Liekens. Deze ruimte wordt in het archief van het agentschap Onroerend Erfgoed omschreven als kelder maar lijkt gezien de afmetingen een andere ruimte te betreffen.

³⁸⁶ archief agentschap Onroerend Erfgoed; Bij de beschrijving staat een middeleeuwse munt. De bijhorende tekening maakt echter duidelijk dat het om een oord van Maximiliaan-Emmanuel van Beieren uit 1712 gaat: Bos, 1995.

Figuur 41. Vondsten die door de heer Liekens werden gedaan bij de sloop van een kleine ondergrondse ruimte op het bovenhof (bron: Archief agentschap Onroerend Erfgoed).

Later werden ook aan de noordzijde, nabij de ingang, muurrestanten gesloopt. Tijdens deze sloop kwamen in de voormalige gracht ondermeer 2 parallelle, volle muren te voorschijn, gemetseld met kalk en korenmeel.³⁸⁷ Hoewel de heer Liekens naar eigen zeggen de fundamenten nagenoeg volledig gesloopt heeft, is het terrein tot op heden nog steeds in gebruik als boomgaard.³⁸⁸

6.4 Besluit

Na de sloop van het kasteel in 1790 bleef het gebied gedurende 6 jaren braak liggen. Er werd druk overlegd wat het kasteelterrein rendabel kon maken. Door de onregelmatige en ongelijke ligging en ook het feit dat fundamenten van de afgebroken gebouwen in de grond waren gebleven, was het niet geschikt als landbouwgrond. Het meest rendabel was om de grond te beplanten met fruitbomen en dit samen met de visrijke grachten te beheren als een tuin in vroege (Engelse) landschapstijl. In de jaren 1796-1797 werd druk gewerkt aan de *Engelse hof*.

Tot wanneer het terrein beheerd werd als Engelse Hof is onduidelijk. In de 2e helft van de 19e eeuw was het gebied nog in gebruik als boomgaard maar het grachtenstelsel werd gedeeltelijk aangepast. De oude vijvers van de Engelse tuin lijken nu vervangen door een rechthoekige gracht.

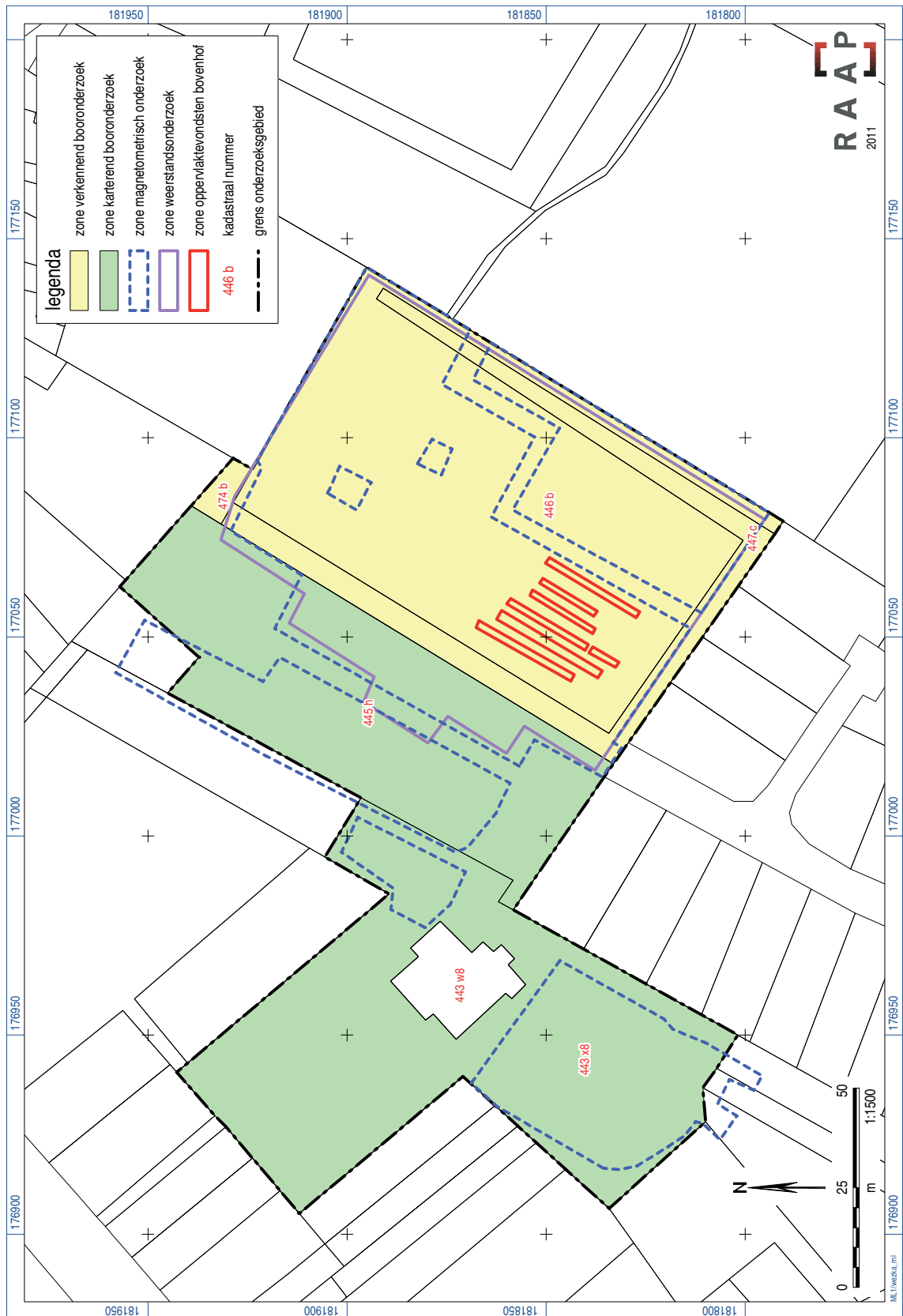
In de 2e helft van de 20e eeuw komt de familie Liekens in het bezit van de voormalige kasteelsite. Zij willen het gebied omvormen tot akkergrond maar dit bleek niet mogelijk vanwege de vele stenen in de grond. Diverse fundamenten werden gesloopt en het gebied werd deels geëgaliseerd door het opvullen van laagtes en grachten. Toch werd uiteindelijk besloten om de boomgaard te behouden.

³⁸⁷ Mededeling van de heer R. Liekens. De heer Segers bevestigt dat vele fundamenten gesloopt zijn en dat nabij de ingang de oude 'toegangspoort' werd aangetroffen, gemetseld met kalk en korenmeel.

³⁸⁸ Uit latere gesprekken met de heer Liekens kunnen we afleiden dat de diepere delen van de muren in de gracht bewaard zijn gebleven tot deze diepte dat ze niet van invloed waren op de agrarische activiteiten. Verder zijn op het neerhof nooit muurrestanten gesloopt. Op het bovenhof waren volgens de heer Liekens alleen aan de westzijde muren aanwezig en deze zijn volgens hem nagenoeg volledig gesloopt. Alleen nabij de toegang van het bovenhof heeft hij stukken muur op een grotere diepte laten zitten.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotseelaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 42. De diverse onderzoeksmethoden in het onderzoeksgebied.

7 Veldonderzoek

7.1 Inleiding

Het bureauonderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het kasteel van Wezemaal een zeer rijke bewoningsgeschiedenis heeft gekend. Met de afbraak van het kasteel in 1789 en 1790 bleven funderingen nog in de grond bewaard. In het midden van de 20e eeuw zijn volgens de huidige eigenaar echter de meeste funderingen verwijderd.

Het veldonderzoek diende in eerste instantie de aanwezigheid van eventuele archeologische resten, in het bijzonder fundamenten, te bevestigen. Verder diende het onderzoek ook een inzicht te geven in de omvang en gaafheid van deze resten en de landschappelijke context van het kasteelterrein.

In dit hoofdstuk worden eerst de diverse toegepaste methoden en technieken beschreven. Vervolgens worden de resultaten van het veldwerk gepresenteerd. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen het daadwerkelijke kasteelterrein en het gebied ten westen hiervan.

7.2 Methoden en technieken

Het onderzoeksgebied is met diverse methoden en technieken onderzocht (figuur 42). In het oorspronkelijke Plan van Aanpak maakte ook een proefsleuvenonderzoek deel uit van het veldwerk. Hiertoe werd echter geen toestemming verkregen. In overleg met de stuurgroep is daarom besloten om het onderzoek af te ronden op basis van het overige veldonderzoek. Een extra proefsleuvenonderzoek zal later plaatsvinden indien er toestemming voor wordt verkregen.

7.2.1 Visuele inspectie en oppervlaktekartering

Een oppervlaktekartering heeft in principe alleen zin indien er voldoende vondstzichtbaarheid is en indien vindplaatsen zich dicht nabij het oppervlak bevinden. Hoewel het onderzoeksgebied ten tijde van het onderzoek overwegend in gebruik was als boomgaard en grasland, bleken smalle zones rondom de bomen relatief goed zichtbaar. Vooral op het bovenhof bleek veel materiaal aanwezig waarvan in het bijzonder aardewerkfragmenten verzameld zijn (figuur 43). De zones waar op het bovenhof materiaal is verzameld, zijn met GPS ingemeten. Bovendien bleek aan de ingang van het neerhof nog een zichtbaar muurrestant aanwezig. Dit is evenals extra topografische elementen met GPS ingemeten.

7.2.2 Verkennend en karterend booronderzoek

In eerste instantie is in het oostelijk deel van het plangebied, waar de resten van het voormalige kasteel verwacht worden, een verkennend booronderzoek uitgevoerd om meer inzicht te verkrijgen in de landschappelijke context, de grachten en de bodem op het beneden- en bovenhof. Hierbij zijn 22 boringen (boringen 1 t/m 22) verricht in 4 noordoost- zuidwest georiënteerde raaien (20 bij 25 m grid). Het verkennend booronderzoek werd uitgevoerd met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm (figuur 44).

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 43. Tussen de boomrijen op het bovenhof zijn nog diverse puinfragmenten aan het oppervlak zichtbaar.

Figuur 44. Impressie van het booronderzoek met een Edelmanboor en het inmeten door middel van een GPS.

Het westelijke deel van het onderzoeksgebied lijkt niet direct tot het omgrachte kasteelterrein te hebben behoord. Om zowel inzicht te krijgen in de landschappelijke context als het opsporen van archeologische resten is hier een karterend booronderzoek uitgevoerd. Hiertoe zijn 28 boringen gezet met Edelmanboor met een diameter van 15 cm (boringen 23 t/m 50). Het boorgrid (20 bij 25 m) was waar mogelijk verspringend.

Alle boringen zijn onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven. Het opgeboorde materiaal is geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. Alle boringen zijn ingemeten door middel van een GPS (figuur 43) en een Robotic Total Station (RTS). De metingen zijn gebeurd in het Lambertcoördinatensysteem, de hoogte ten opzichte van het Tweede Algemene Waterpeil (TAW). De beschrijvingen van de boringen zijn als bijlage 2 op CD-rom bijgevoegd.

7.2.3 Geofysisch onderzoek en controlerend booronderzoek

Op de kasteelsite van Wezemaal is geofysisch onderzoek uitgevoerd om te testen of met een dergelijke non-destructieve methode archeologische structuren (greppels, sporen, waterput, etc.) in kaart kunnen worden gebracht. Welke geofysische onderzoeksmethode het meest geschikt is voor een bepaald onderzoeksgebied, is afhankelijk van de bodemopbouw en de aard en diepteligging van de archeologische resten ter plaatse. Kortom, het is niet of nauwelijks te voorspellen of en welke methode (de beste) resultaten oplevert. Bovendien levert een combinatie van geofysische technieken een meerwaarde op ten opzichte van het gebruik van één geofysische methode.

Voor het onderzoeksgebied zijn daarom diverse onderzoeksmethodes getest. Het gaat hierbij om een magnetometrisch onderzoek en een elektrisch weerstandsonderzoek. De zones waar beide technieken hebben plaatsgevonden, zijn nauwkeurig gegeorefereerd door middel van GPS.

Magnetometrisch onderzoek

Bij een magnetometrisch onderzoek worden verstoringen van het aardmagnetisch veld gemeten. Dicht bij het aardoppervlak vertoont het aardmagnetisch veld afwijkingen. Op welke manier het aardmagnetisch veld verstoord wordt, is afhankelijk van de magnetische eigenschappen van de bodem en de zich hiervan onderscheidende archeologische resten die zich hierin bevinden. Met deze methode kunnen archeologische resten zoals grachten, kuilen, sloten en muurfunderingen tot circa 2 m -Mv in kaart worden gebracht. Een dergelijk onderzoek kent echter zijn beperkingen. Zo kunnen kabels en leidingen, prikkeldraad en dergelijke het magnetisch veld erg verstoren, zodat de in verhouding kleine afwijkingen die veroorzaakt worden door archeologische structuren, niet meer herkenbaar zijn.

In het onderzoeksgebied is door Archeopro een gebied (circa 10400 m²) onderzocht met behulp van een Bartington Grad601 magnetometer (figuur 45). De Grad601 meet afwijkingen van aardmagnetisch veld met twee magnetometer sensoren die op één meter afstand van elkaar op gelijke hoogte geplaatst zijn, de zogenaamde gradiometing. Het gebruikte instrument heeft twee gradiometers op 1 meter afstand van elkaar zodat direct twee meetlijnen opgenomen kunnen worden. Op de meetlijn wordt iedere 25 centimeter een meting verricht. Zo ontstaat een meetraster van 0.25 x 1 meter, een datadichtheid van 40.000 metingen per hectare. Via een datalogger worden meetgegevens opgenomen opgeslagen en uitgelezen in een computer. De maximaal te bereiken meetdiepte is circa 4,50 meter voor grotere objecten.

Figuur 45. Impressie van het magnetometrisch onderzoek op het bovenhof.

De meetresultaten worden zichtbaar gemaakt door een kaart waarop de verstoringen van het aardmagnetisch veld gepresenteerd worden in de vorm van *greyscale plots*. Op deze 'grijze schalen' zijn de meest extreem gemeten waarden zwart of wit. Veelal wordt dit veroorzaakt door de aanwezigheid van metaal en andere moderne verstoringen. De waarden kunnen vergeleken worden met de polarisatie van een magneet. De zwarte kleur geeft de positieve magnetische veldlijnen weer. De negatieve magnetische veldlijnen worden wit weergegeven. Ferrohoudende objecten geven doorgaans, zowel een positieve als negatieve afwijking van het aardmagnetisch veld. Naar gelang de ligging van een ferrohoudend object kan een grotere positieve of negatieve afwijking gemeten worden. Archeologische sporen zijn meestal zichtbaar als lichtgrijze verkleuringen.

Het onderzoek is gepresenteerd in de vorm van een rapport.³⁸⁹ Dit rapport is opgenomen als bijlage 3. Hier worden de resultaten van de studie geïntegreerd en geïnterpreteerd in combinatie met de overige resultaten.

Elektrisch weerstandsonderzoek

Bij een weerstandsmeting wordt de elektrische weerstand van de bodem gemeten. Hierbij gaat het om het vaststellen van een verschil in weerstand tussen de eventuele archeologische verschijnselen en het omringende bodemmateriaal. De weerstandswaarde wordt hoofdzakelijk bepaald door de grondsoort en de mate waarin de bodembestanddelen water vasthouden. Doordat water goed geleidt,

³⁸⁹ Orbons, 2011

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 46. Impressies van het elektrisch weerstandsonderzoek.

heeft bijvoorbeeld natte klei en organisch materiaal (houdt vocht vast) een lagere weerstand dan droog zand. Funderingen leveren in de metingen hogere weerstandswaarden op. De weerstandsmetingen worden uitgevoerd met behulp van een RM15 weerstandsmeter met ingebouwde datalogger (geautomatiseerde dataopslag) en 4 elektroden. Twee elektroden staan gedurende de meting vast op één plaats buiten het te onderzoeken terrein. De 2 andere zijn mobiel en worden op regelmatige afstanden binnen het te onderzoeken terrein in de grond gestoken. De mobiele elektroden bepalen de waarde van de meting. Omdat een meting op één punt onvoldoende informatie geeft, zijn meerdere metingen noodzakelijk. Daarom is een grid uitgezet van 1 bij 1 m (figuur 46).

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 47. Diverse bodemprofielen in de gutsboor.

In het onderzoeksgebied is een gebied van circa 9520 m² met behulp van elektrisch weerstands-onderzoek onderzocht. Het meetbereik van de weerstandsmeter werd ingesteld tot op 1 m diepte. De meetresultaten worden gepresenteerd in de vorm van een *greyscale plot*. Hoge weerstandswaarden zijn hier donker (zwart) terwijl de lage weerstandswaarden licht van kleur zijn.

Controlerend booronderzoek

Helaas kon er geen controle middels gravend onderzoek plaatsvinden. Voor de interpretatie van de resultaten van het geofysisch onderzoek is derhalve een controlerend booronderzoek uitgevoerd. Het booronderzoek heeft tot doel informatie te verkrijgen over de aard en diepteligging van 'structuren' die bij het geofysisch onderzoek in kaart zijn gebracht. Verder werden extra boringen in raaien verricht om de grachten te begrenzen.

Er zijn in totaal 61 controleboringen gezet met een Edelmanboor met een diameter van 7,5 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm.

7.3 Landschappelijke ligging

Het booronderzoek bevestigt dat het kasteel van Wezemaal werd opgericht in een relatief vochtig terrein. Vooral de boringen ten westen van de kasteelsite geven een inzicht in de natuurlijke opbouw (kaartbijlage 1). Hier worden de meeste profielen gekenmerkt door een humeuze bouwvoor op het moedermateriaal (C-horizont). De C-horizont heeft veelal een grijze schijn, hetgeen wijst op oxidatie-reductieverschijnselen. In de diepere ondergrond, waar deze volledig gereduceerd is, krijgt ze een blauwe kleur. Plaatselijk bleken in de C-horizont nog houtresten (wortels) aanwezig.

Het moedermateriaal verschilt sterk qua structuur (figuur 47). Leemafzettingen zijn sterk afgewisseld met klei- en zandlagen, soms sterk glauconiethoudend. Vermoedelijk is in het onderzoeksgebied vooral het alternerend complex van de Formatie van Gent aanwezig. Indien aanwezig, is het homogene pakket van deze Formatie zeer dun.

Zoals vermeld is vanwege de nattere omstandigheden geen duidelijke bodemvorming opgetreden. Plaatselijk is evenwel onder de bouwvoor een geoxideerde laag herkenbaar. Hoewel deze laag is aangegeven als een B-horizont, hoeft ze niet direct in verband te staan met inspoeling van ijzer. Mogelijk is de bodem plaatselijk droger waardoor het aanwezige ijzer sterker oxideert. Ook de sterke gelaagdheid en de nabijheid van grachten, kan tot dergelijke verschijnselen leiden.

In een aantal boringen bleek het bodemprofiel dieper verstoord dan 50 cm -Mv. Ook zijn duidelijke ophogingspakketten vastgesteld. Vooral in het uiterste westelijke deel van het onderzoeksgebied was dit pakket homogeen en (licht) humeus. Hoewel het humeuze pakket niet altijd een dikte van 50 cm bereikte, lijkt de ophoging hier mede te danken aan plaggengronden.

7.4 Het Kasteelterrein

7.4.1 Inleiding

Het veldwerk op het kasteelterrein bestond uit geofysisch onderzoek, namelijk magnetometrisch onderzoek (figuur 48) en elektrisch weerstandsonderzoek. Ter controle van de resultaten zijn vooral op het bovenhof veel boringen geplaatst. Tot slot is er tussen de boomraaien divers oppervlaktemateriaal verzameld.

7.4.2 Opbouw neer- en bovenhof

Gezien de vele bouwactiviteiten is het niet verwonderlijk dat de bodem op het boven- en neerhof soms sterk gevlekt is en doorspekt met puinpartikels. Vooral op het bovenhof lijken vele van deze kenmerken ook te wijten aan ophoging. Zowel het neer- als bovenhof liggen hoger dan de omgeving (kaartbijlage 1). Bovendien is regelmatig een licht humeuze laag aangetroffen die geïnterpreteerd kan worden als een begraven A-horizont. Onder de A-horizont bevindt zich de sterk gelaagde C-horizont.

De dikte van de ophoging varieert maar circuleert op het bovenhof globaal rond 1 m dikte. De diepte waarop de C-horizont zich bevindt, varieert van 0,9 tot 1,3 m -Mv. Mede doordat het kasteel werd opgericht in een relatief natte omgeving, heeft men om bewoning alsnog mogelijk te maken het neer- en bovenhof opgehoogd. Het ophoogmateriaal is waarschijnlijk afkomstig van de brede grachten die het kasteel hebben omgeven.

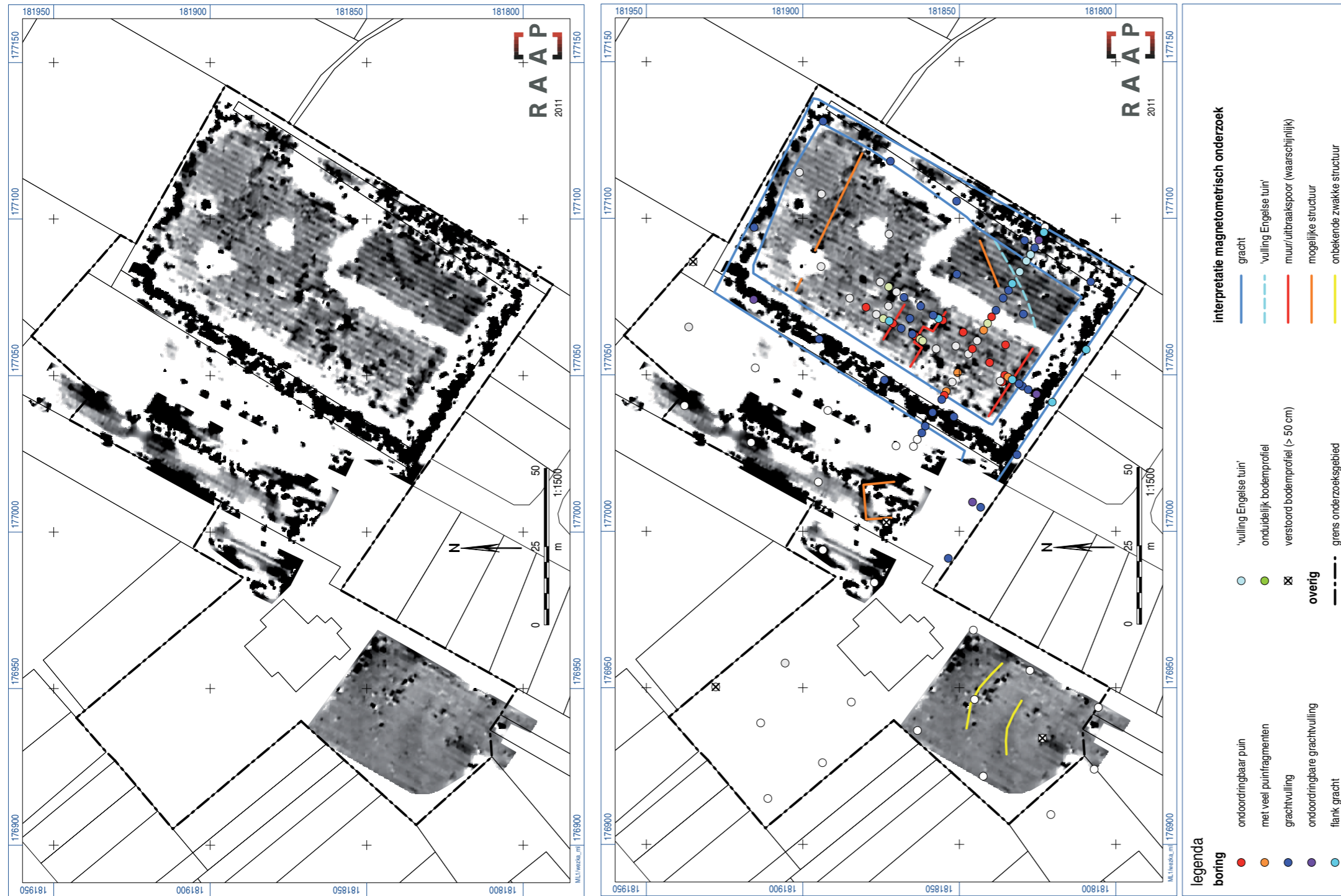
7.4.3 Grachten (kaartbijlage 1)

De globale locatie van de grachten is nog steeds visueel zichtbaar in het terrein. Het geofysisch onderzoek en met name het controlerend booronderzoek heeft de locatie van deze grachten bevestigd.

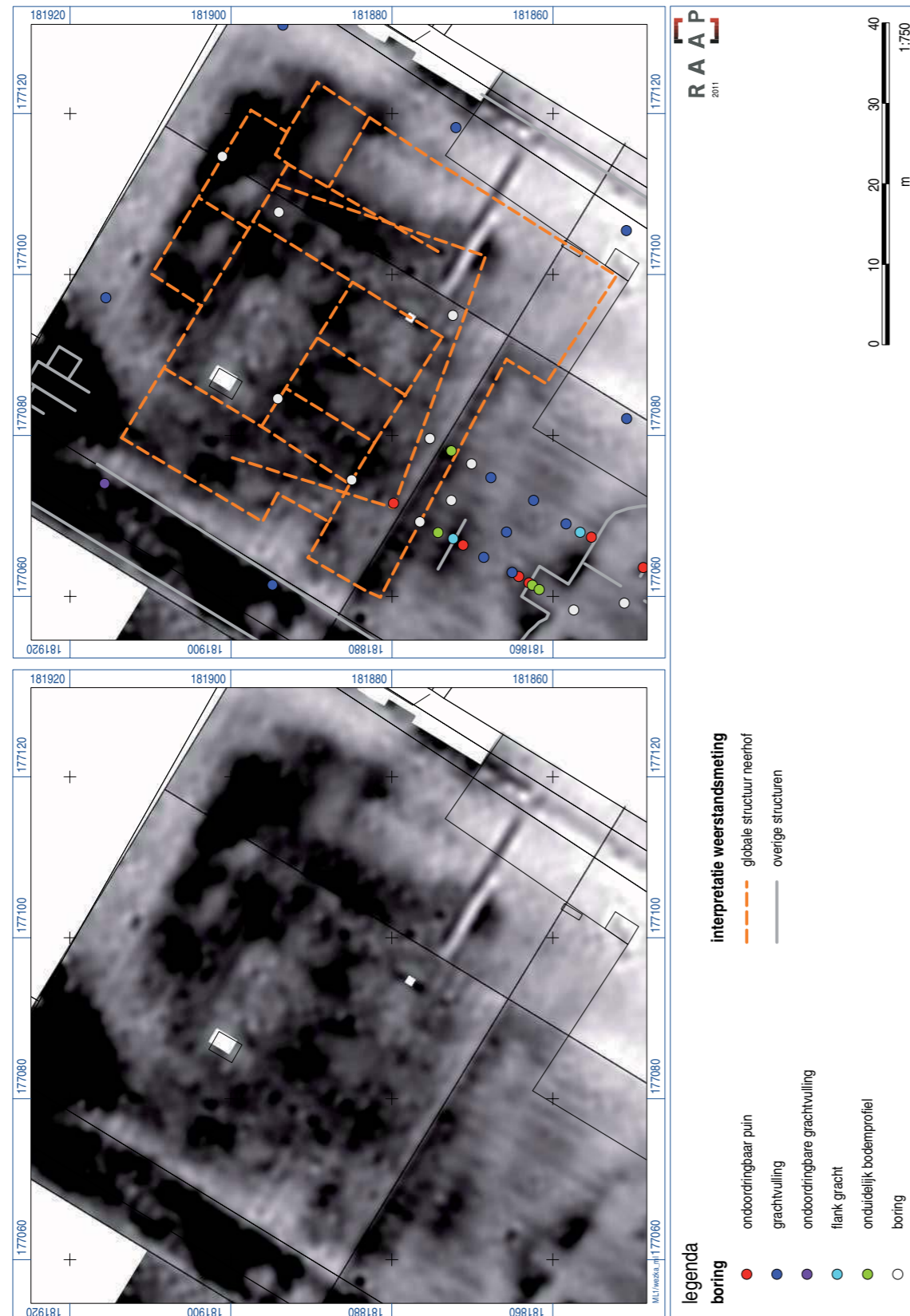
Kasteelgracht

In diverse boringen is een grachtvulling aangetroffen. Voor de grachten rondom het bovenhof is de breedte en diepte van deze grachten bepaald door middel van diverse raaien. De westgracht had een breedte van circa 14,5 m met een diepte van circa 2 m -Mv (kaartbijlage 1: raai M, boringen 56, 57, 58 en 60). De breedte van de zuidgracht kan niet volledig bepaald worden, aangezien deze zich nog deels bevindt in de percelen ten zuiden van het onderzoeksgebied (kaartbijlage 1: raai N, boringen 4 en 81 t/m 85). Binnen het onderzoeksgebied bedraagt de breedte circa 15,5 m met een diepte van circa 2,1 m -Mv.

De breedtes van de oostgracht en de gracht tussen het neer- en bovenhof is moeilijker te bepalen. De oostgracht had zeker een breedte van circa 12 m en een diepte van circa 1,9 m -Mv (kaartbijlage 1: raai M, boringen 65, 67, 68 en 76). Deze breedte hoeft echter niet de oorspronkelijke breedte van de kasteelgracht te weerspiegelen aangezien op het einde van de 18e eeuw deze gracht aan de buitenzijde is aangepast. Bovendien wordt niet uitgesloten dat de gracht oorspronkelijk ook aan de binnenzijde breder is geweest. In boring 77 wordt het profiel namelijk gekenmerkt door veel puinfragmenten tot op grote diepte. Dit kan te wijten zijn aan oude vergravingen (muren), maar ook een oudere grachtvulling wordt niet uitgesloten. Bovendien bevindt zich op een dieper niveau

Figuur 48. Resultaten magnetometrisch onderzoek.

Figuur 49. De resultaten van het weerstandsonderzoek op het neerhof.

een dun laagje dat zowel geïnterpreteerd kan worden als natuurlijk maar ook een restant kan zijn van een oudere grachtvulling.³⁹⁰ Ook de gracht tussen neer- en bovenhof bereikte op basis van de duidelijke grachtvullingen zeker een breedte van circa 14,5 m (kaartbijlage 1: raai P, boringen 105 t/m 107). De diepte bedroeg circa 2,2 m -Mv. Ter hoogte van de uitspringende toegang (kaartbijlage 1: raai O, boringen 93 en 95) was de gracht vanzelfsprekend smaller. Toch zijn nabij deze noordelijke gracht diverse lagen aangetroffen (boringen 90, 97, 98 en 109) die moeilijk interpreteerbaar zijn en niet direct in relatie gebracht kunnen worden met duidelijke grachtvullingen. Vooral aan de toegang treden onduidelijke profielen op (kaartbijlage x: raai O, boringen 90, 91 en 98). Aan de bovenhofzijde kunnen deze verklaard worden doordat de uitspringende toegang later is aangebouwd en men hiervoor de oude gracht deels heeft opgevuld (boringen 90 en 91). Anderzijds kan ook de nabijheid van de natte gracht hier tot plaatselijke bodemverschijnselen hebben geleid in het natuurlijk profiel. Aan de neerhofzijde lijkt het sterk humeus laagje in boring 98 toch onder invloed van water ontstaan te zijn. Mogelijk is de gracht vooral bij de toegang dikwijls veranderd of had ze hier een variërend profiel. Voor het onduidelijke bodemprofiel in boring 109 wordt een natuurlijke oorzaak niet uitgesloten.

Grachten Engelse tuin

Aan het einde van de 18e eeuw werd in het kasteelterrein ingericht als Engelse tuin. Zoals gebleken uit het bureauonderzoek werd het oude grachtenstelsel van het kasteel hierbij aangepast. De projectie van deze nieuwe grachten op de aangetroffen grachtvullingen geeft een idee van deze aanpassingen. De gracht tussen neer- en bovenhof werd eveneens als de westelijke en zuidelijke gracht versmald. Hoewel niet gecontroleerd is dit mogelijk ook bij de noordgracht gebeurd. Ten oosten van het bovenhof waren de aanpassingen het meest ingrijpend. De oostgracht werd hier grotendeels dichtgegooid en een grote 'vijver' met eilandjes werd aangelegd. Op het magnetometrisch beeld is de gebogen lijn van deze 'vijver' nog herkenbaar (figuur 48). Uit het controlerend booronderzoek blijkt dat de grote vijver in de zuidoosthoek een diepte had variërend van circa 1 m -Mv aan de binnenkant tot circa 1,9 m -Mv aan de buitenzijde. Mogelijk was deze vijver dus aan de buitenrand verbonden met een diepere gracht maar gezien de latere ontwikkelingen is dit niet verifieerbaar. Een aantal van deze eilandjes zijn nog steeds vaag herkenbaar in het microreliëf van het terrein. Ook op het weerstandsbeeld zijn in de zuidoosthoek enkele zones met hogere weerstand zichtbaar die globaal overeenkomen met de (schematisch) aangegeven eilandjes zoals zichtbaar op de Primitieve kadasterkaart van Gullikers. Hoewel boring 70 zich in een dergelijk 'eilandje' bevindt, duidt het humeuze laagje toch op de aanwezigheid van de vijver. Dit kan duiden dat hier geen eilandje lag maar ook een latere aanleg van de eilandjes in de vijver is mogelijk.

Opvulling rechthoekig grachtenstelsel uit de 19e eeuw

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat in de loop van de 19e eeuw de grachten zijn aangepast naar een volledig rechthoekige vorm. De west- en noordgracht waren hierbij nog identiek met deze van de Engelse tuin uit het begin van de 19e eeuw.³⁹¹ De zuidelijke en oostelijke gracht werd echter rechtgetrokken.

³⁹⁰ Het laagje is zeer zwak humeus en sterk glauconiethoudend. Door de nabijheid van een natte gracht kan de invloed van water (en waterstromingen) het natuurlijk bodemprofiel plaatselijk beïnvloeden.

³⁹¹ Zie primitieve kadasterkaart van Gullikers uit 1819.

Zowel bij het magnetometrisch als het weerstandsonderzoek is rondom het kasteelterrein een smalle rechthoekige structuur zichtbaar met sterke verschillen in de ondergrond. Uit het booronderzoek blijkt dat deze verschillen te wijten zijn aan de opvulling van de grachten in de 2e helft van de 20e eeuw. Naast recenter materiaal zoals plastic wordt deze opvulling vooral in de westelijke gracht gekenmerkt door relatief veel puin.³⁹² In het noordwestelijke deel zijn zeer hoge weerstandswaarden gemeten, boring 16 moest zelfs vroegtijdig gestaakt worden omdat het puin ondoordringbaar was.

In de zuidoosthoek is de rechthoekige gracht niet aangelegd in het oude grachtenstelsel van het kasteel.³⁹³ De grachtvullingen zijn hier ook iets minder diep, circa 170 m -Mv terwijl het oude grachtenstelsel van het kasteel ruim 2 m diep was.

Langs de oostelijke en zuidelijke grens van het onderzoeksgebied is bij het weerstandsonderzoek een duidelijke lijnvormige structuur herkenbaar. Het gaat hier ontegensprekelijk om de riolering die in de 2e helft van de 20e eeuw is aangelegd in deze 19e-eeuwse gracht. Op het weerstandsbeeld zijn zelfs de rioleringsputjes herkenbaar.³⁹⁴

7.4.4 Structuren

Tijdens het onderzoek is de aanwezigheid van ondergrondse muurrestanten bevestigd. Zowel uit het geofysisch onderzoek als het controlerend booronderzoek zijn deze aangetoond.

Neerhof

Op het neerhof zijn met behulp van het geofysisch onderzoek geen duidelijke structuren aangetroffen. Hoewel zowel uit het magnetometrisch- en vooral het weerstandsbeeld diverse verschillen in de ondergrond herkenbaar zijn, blijft de precieze interpretatie vaag (figuren 48 en 49). Uit het controlerend booronderzoek blijkt alvast dat funderingen op het neerhof bewaard zijn gebleven (boring 100).

Voor het ontbreken van duidelijke structuren zijn diverse oorzaken denkbaar:

- Op het neerhof waren vele gebouwen van vakwerk en gefundeerd op zogenaamde stiepen. Deze zijn archeologisch veel moeilijker traceerbaar;
- Stenen gebouwen hadden geen defensieve functie en hoefden bijgevolg niet zo diep gefundeerd te worden;
- Bij verbouwingen was men op het neerhof veel minder afhankelijk van de funderingen van oudere gebouwen waardoor er meerdere archeologische 'verstoringen' op het terrein aanwezig zijn (a.h.w. palimpsest);
- Het neerhof had ook een agrarische functie en de activiteiten die hiermee gepaard gingen (bijv. mestputten) hebben ook voor meerdere 'verstoringen' gezorgd.

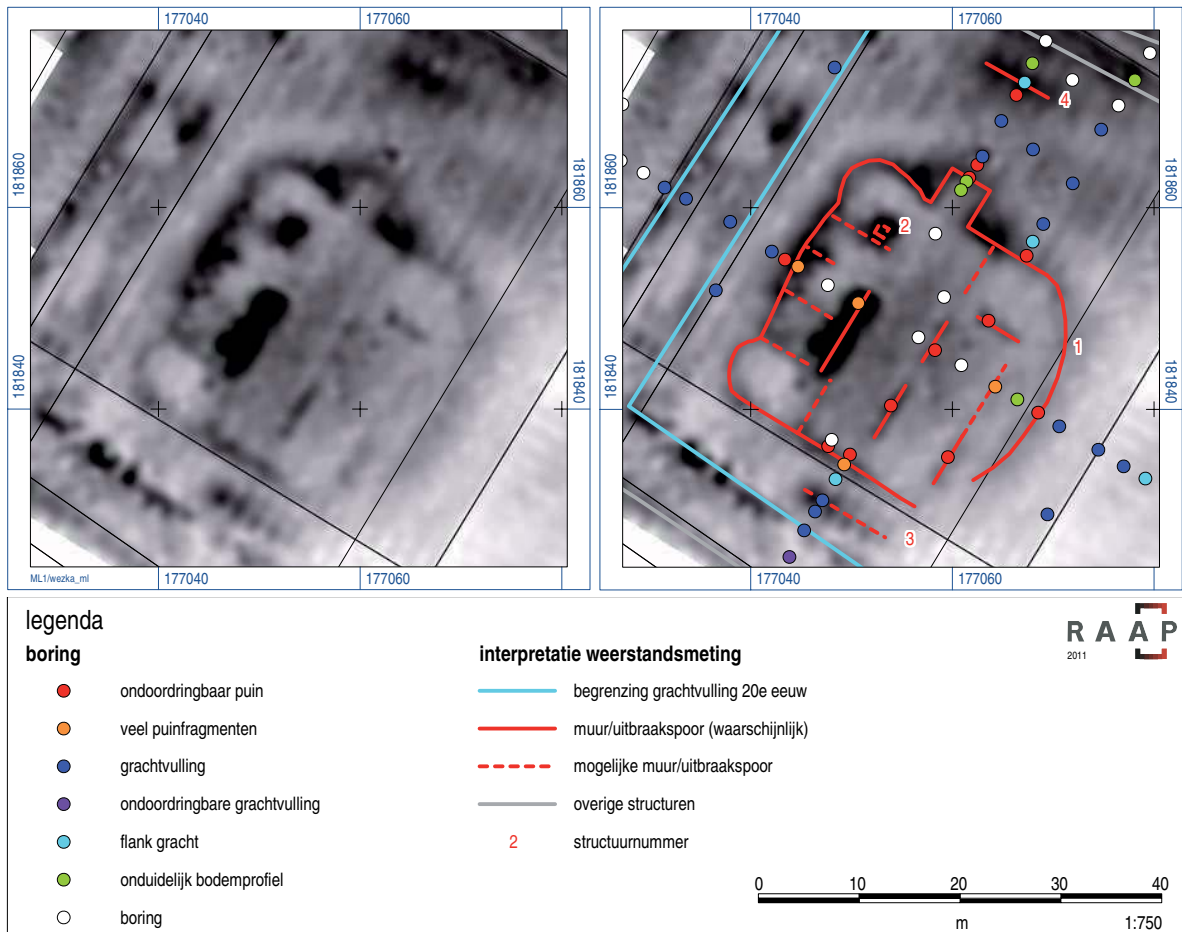
³⁹² Door dhr. Segers werd bevestigd dat in de westelijke gracht veel puin gestort is.

³⁹³ Het wordt niet uitgesloten dat ook de Engelse tuin al een diepere rechthoekige gracht had die in de zuidoosthoek werd aangevuld door een hoger gelegen vijver. Door het verlagen van de waterstand zou uiteindelijk alleen de rechthoekige gracht nog van water voorzien zijn.

³⁹⁴ De rioleringsputjes zijn ook opgemeten met GPS. Ze komen zeer goed overeen met de hogere weerstandswaarden op het weerstandsbeeld.

Bovenhof

Tijdens het magnetometrisch onderzoek zijn op het bovenhof enkele lineaire structuren te zien die vermoedelijk overeenkomen met muurrestanten (figuur 48). Op de resultaten van het weerstandsonderzoek is een duidelijke structuur zichtbaar van circa 27 (NO-ZW) bij 26 m (NW-ZO) met hogere weerstandswaarden (figuur 50: nr. 1).

Figuur 50. De resultaten van het weerstandsonderzoek op het bovenhof.

De structuur heeft een aantal opmerkelijke eigenaardigheden. Zo is de toegang aan de noordzijde duidelijk herkenbaar als een uitsprong van circa 4 bij 4 m. Uit het weerstandsbeeld is bovendien duidelijk dat de hoeken aan de westzijde niet haaks zijn. Een ronding is zelfs enigszins herkenbaar. Dit is merkwaardig aangezien op de gravure van Harrewijn duidelijk rechte hoeken staan aangegeven. Aan de oostzijde is de structuur over de volledige lengte afgerond. Ook binnen de structuur zijn lijnen met een hogere weerstand herkenbaar. Aan de westzijde van de structuur en aan de noordzijde zijn bovendien bredere zones met zeer hoge weerstandswaarden aanwezig. Het controlerende booronderzoek bevestigt dat de hogere weerstanden te wijten zijn aan veel of ondoordringbaar puin in de ondergrond. Het gaat hier vooral om baksteen en mortelfragmenten maar in enkele boringen is ook duidelijk ijzerzandsteen aangetroffen.

Het weerstandbeeld staat dus duidelijk in verband met het voormalige kasteel. Indien de afbeelding uit circa 1550 alleen het bovenhof weergeeft, lijkt het weerstandsbeeld hier enigszins op.³⁹⁵ Op deze afbeelding zijn net als op het weerstandsbeeld aan één zijde 2 bastions op de hoeken herkenbaar terwijl de overliggende zijde afgerond was. De buitenste lineaire structuur zou bijgevolg in verband staan met deze bastions en de weermuur. Of het weerstandsbeeld uiteindelijk overeenkomt met deze oudste kaart dient echter nader onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Puin dat in de grachten is gevallen kan namelijk het weerstandsbeeld vertekenen. De aanwezigheid van een zwaar gefundeerd gebouw (donjon) is niet duidelijk op het weerstandsbeeld. Mogelijk was één van de vermoedelijke bastions de oorspronkelijke donjon. De noordelijke uitbouw op het weerstandsbeeld kan in verband gebracht worden met het poortgebouw dat onder meer op de gravure van Harrewijn duidelijk staat afgebeeld.

De gesprekken met de heer Liekens geven ook een verklaring voor de zeer hoge weerstandswaarden (zwart). Deze komen namelijk globaal overeen met de zones waar hij muren zou hebben uitgebroken. De kleine zone met hoge waarden in de noordoosthoek is dan mogelijk de locatie waar de zogenaamde 'kelder' uitgebroken is (figuur 50: nr. 2).³⁹⁶

Indien het globale grondplan op het weerstandbeeld overeenkomt met de oudere fase van het kasteel, is de vraag waarom de jongere fase (met rechte hoeken) niet herkenbaar is. Dit kan verschillende oorzaken hebben:

- de jongere fase was minder diep gefundeerd en is bij de sloop volledig uitgebroken (mogelijk deels egalisatie);
- de jongere fase is grotendeels voortgebouwd op de oudere funderingen waarbij slechts lichte aanpassingen werden gedaan.

Grachten

Opmerkelijk is dat ook in de grachten sporen van hoge weerstandswaarden zijn aangetroffen die mogelijk duiden op muurwerk.

Aan de zuidzijde van het bovenhof, in de gracht, is over een beperkte afstand nog een lijn met hogere weerstandswaarden herkenbaar (figuur 50: nr. 3). Uit het controlerend booronderzoek blijkt dat deze hoge weerstandswaarden veroorzaakt zijn door grote hoeveelheden baksteenfragmenten etc. Het kan hier gaan om een muur die in een latere fase in de gracht werd gebouwd. Op de gravure van Harrewijn is immers een zuidelijke uitbouw op het kasteel herkenbaar. Anderzijds kunnen de hoge weerstandswaarden ook veroorzaakt zijn door afbraakmateriaal van het kasteel.

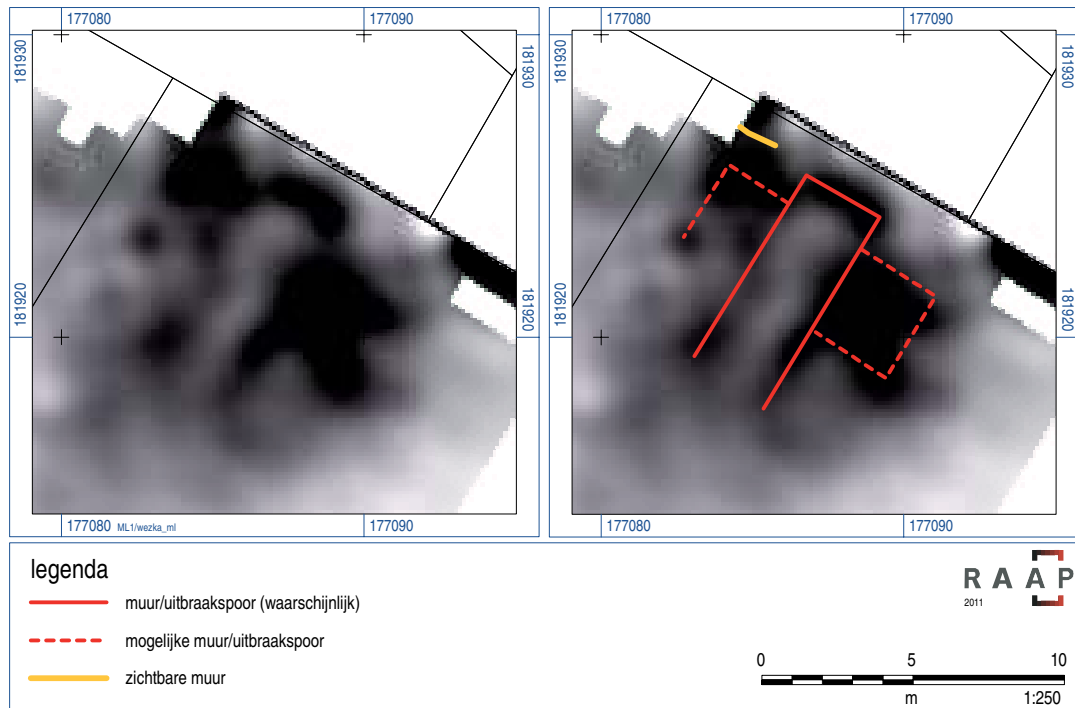
In de gracht tussen het neerhof en bovenhof is aan de noordzijde ook een korte structuur met hogere weerstandswaarden aanwezig (figuur 50: nr. 4). Aangezien deze structuur zich bevindt direct tegenover de toegang van het kasteel gaat het hier vermoedelijk om een bruggenhoofd.

Tot slot bleken na uitsnede van het weerstandsbeeld ook enkele lijnen met hogere waarden aanwezig in de gracht ten noorden van het neerhof, ter hoogte van de ingang (figuur 51). Deze lijnen staan loodrecht op de gracht. Waarschijnlijk gaat het hier om restanten van de stenen

³⁹⁵ K.U.Leuven, universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 2444..

³⁹⁶ Deze kleine vlek met hoge weerstandswaarden valt bovendien samen met de boomraaien. Volgens de heer Liekens werd de 'kelder' gesloopt bij het planten van een boom.

brug die in de 18e eeuw werd gebouwd. Ook de heer Liekens had deze muren in het verleden al opgemerkt en gedeeltelijk gesloopt. Direct ten noorden van deze brug, nabij de oude ingang, zijn nog muurrestanten aan het oppervlak zichtbaar.³⁹⁷

Figuur 51. De resultaten van het weerstandsonderzoek nabij de ingang.

7.4.5 Vondsten

De verkennende boringen die in het onderzoeksgebied gezet zijn, hadden niet tot doel om archeologische vindplaatsen op te sporen. Zowel het gebruikte grid als de boordiameter zijn hiervoor niet geschikt. Desondanks bleken enkele boringen archeologische indicatoren te bevatten, voornamelijk scherven. De meeste vondsten zijn echter gedaan tijdens de oppervlaktekartering op het bovenhof (figuur 52). Op het neerhof was het oppervlaktemateriaal zeer beperkt.

Het vondstmateriaal is gedetermineerd door Jacob Schotten. Voor de precieze determinatie wordt verwezen naar bijlage 4. Wij beperken ons hier tot de algemene hoofdlijnen.

Aardewerk

Op het neerhof is het aantal fragmenten aangetroffen aardewerk zeer beperkt. Het gaat hier om een fragment geproduceerd in het Maasland (zgn. Andenne; 14e t/m 15e eeuw), 3 fragmenten steengoed (16e en 18e eeuw) en 2 fragmenten roodbakend aardewerk met loodglazuur. Het roodbakend aardewerk kan niet nauwkeuriger gedateerd worden dan de 14e t/m 18e eeuw.

Op het bovenhof zijn 60 fragmenten aardewerk verzameld. Het aardewerk kan gedateerd worden vanaf de 12e/13e tot aan de vroege 20e eeuw. Hoewel het aantal fragmenten te klein is om een uitgebreide analyse toe te laten, is ondanks de lange bewoning van het kasteel het grote aantal

³⁹⁷ Deze muurrestanten zijn ingemeten met GPS. Ze waren al gedeeltelijk gesloopt door de heer Liekens.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 52. Vondsten uit het onderzoeksgebied.

Figuur 53. Fragmenten van daktichels (onder) en leistenen dakbedekking (boven).

middeleeuws aardewerk opvallend. Twee fragmenten handgevormd grijsbakkend aardewerk zijn het oudst en dateren uit de 12e of 13e eeuw. Verder is het opvallend dat de 25 fragmenten behoren tot het zogenaamde grijsbakkend gedraaid aardewerk. Dit aardewerk kan geplaatst worden in de 13e t/m 14e eeuw. Van het aardewerk gefabriceerd in het Maasland (zgn. Andenne) kunnen 2 fragmenten in de 13e eeuw geplaatst worden en 1 fragment in de 14e t/m 15e eeuw. Drie fragmenten (bijna) steengoed behoren tot de (vroeg) 14e eeuw en een fragment witbakkend aardewerk met paarse engobe dateert uit de 14e of 15e eeuw.

Een fragment aardewerk uit het Maasland (zgn. Andenne) kan op de overgang van de Middeleeuwen naar de Nieuwe tijd geplaatst worden (15e t/m 16e eeuw). Duidelijk uit de Nieuwe tijd zijn 9 fragmenten steengoed (16e t/m 18e eeuw), twee scherven van witbakkend geglazuurd aardewerk (16e t/m 17e eeuw) en een relatief recente scherf uit de 19e of begin 20e eeuw. De 6 scherven van roodbakkend aardewerk kunnen niet nauwkeuriger gedateerd worden dan de 14e t/m 18e eeuw terwijl 7 scherven niet determineerbaar zijn.

Fragment tegelkachel

Tussen de oppervlaktevondsten van het bovenhof bevond zich een fragment witbakkend aardewerk met groen glazuur. Het fragment kan toegewezen worden aan een zogenaamde tegelkachel. In adellijke huizen kwam vanaf de Middeleeuwen naast het open vuur ook een gesloten warmtebron in gebruik. Vanuit Centraal-Europa verspreidde zich in de 13de eeuw de zogenaamde tegelkachel over Noordwest-Europa.³⁹⁸ Hierbij werd een stookruimte volledig omringd door 'holle' tegels. De warmte werd via deze tegels uitgestraald in de ruimte. De tegelkachel had vele voordelen zoals de afwezigheid van hinderlijke rook, een gelijkmatiger verspreiding van de warmte en een economischer brandstofverbruik. Aanvankelijk puur functioneel, evolueerden tegelkachels in de 14de eeuw naar pronkobjecten. Men verfraaide de tegels met geel- en groenkleurig loodglazuur en ook aan de vormgeving stelt men hogere eisen. Tegelkachels kwamen alleen voor in kastelen, kloosters en huizen van rijke stadsbewoners, vele tegels werden in Keulen gemaakt. Het fragment uit Wezemaal kan gedateerd worden in de 15e of 16e eeuw.

Dakbedekking

Dat gebouwen op het bovenhof (deels) bedekt waren met een leien dak wordt ruimschoots bevestigd door de grote hoeveelheden leisteenfragmenten die aan het oppervlak liggen. Diverse fragmenten zijn nog voorzien van het gat waarmee de lei aan het dak werd genageld (figuur 53).

Uit het bureauonderzoek bleek dat er ook 'ticheldaken' aanwezig waren, hetgeen door zeven fragmenten van daktegels wordt bevestigd. Deze fragmenten zijn echter recht terwijl vanaf de 15e eeuw algemeen gebogen vormen opkomen. Hierdoor wordt een datering in de periode 13e t/m 15e eeuw niet uitgesloten.

³⁹⁸ Hillewaert & Van Besien, 2007.

Overig

Naast bouw materiaal zijn op het bovenhof ook nog enkele oesterfragmenten aangetroffen. Aangezien weekdieren slechts beperkt houdbaar zijn en het transport vanaf de zee een tijdje duurde, moesten ze goed 'geconserveerd' worden. Dit transport maakte de oesters betrekkelijk duur en duidt derhalve op een welgesteld huishouden.³⁹⁹

Opmerkelijk is dat op het bovenhof ook een distaal fragment van een afslag of kling werd gevonden. Door het ontbreken van verder diagnostische kenmerken kan het artefact niet nader gedateerd worden dan de Steentijd. Waarschijnlijk is dit artefact met het ophoogpakket ter plekke gekomen.

7.5 Het gebied ten westen van het kasteelterrein

7.5.1 Inleiding

Het veldonderzoek in het gebied ten westen van het kasteelterrein is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek en een magnetometrisch onderzoek.

7.5.2 Structuren en grachten

Het magnetometrisch onderzoek ten westen van het kasteelterrein heeft geen duidelijke structuren aangetoond (figuur 48). Op het perceel direct ten westen van het kasteelterrein zijn grotere verstoringen van het magnetisch veld aanwezig. Doorheen het terrein is duidelijk een noordoost-zuidwest georiënteerde lijn aanwezig, waarschijnlijk te wijten aan een leiding. In het zuidelijke deel van dit perceel is op het magnetometrisch beeld mogelijk een vage, rechthoekige structuur herkenbaar. Uit het booronderzoek blijkt dat hier de bodem iets dieper verstoord is (boring 32). De reden en datering van deze verstoring is echter onbekend.

In het zuidwestelijke deel van het onderzoeksterrein, ten zuiden van de leegstaande villa, zijn enkele zeer zwakke reflecties aanwezig waar niet direct een structuur in te herkennen is. Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem hier plaatselijk sterk verschilt. De reflecties kunnen bijgevolg een natuurlijke oorsprong hebben.

Tijdens het booronderzoek zijn in 3 boringen aan de zuidrand van het onderzoeksgebied (boringen 27, 28 en 33) wel oude grachtvullingen aangetroffen. Het gaat hier om de gracht die op de historische kaarten uit de 19e eeuw in verbinding staat met de grachten op het kasteelterrein. Hoewel de breedte van de gracht hier niet bepaald is, varieerde de diepte van 2,15 m -Mv (boring 28) en 1,9 m -Mv (boring 33).

7.5.3 Karterend booronderzoek

Tijdens het karterend booronderzoek zijn in enkele boringen fragmenten archeologische indicatoren aangetroffen. Het gaat hier onder meer om een fragment protosteengoed uit het einde van de 13e of begin van de 14e eeuw (boring 39) en een steengoedscherf (boring 31) uit de periode 16e t/m 18e eeuw. Aan beide scherven kunnen weinig conclusies getrokken worden.

³⁹⁹ De Jong, 1994.

Vermeldenswaardig zijn wel de 2 fragmenten verbande leem uit boring 31. De fragmenten zijn sterk gekneden en duiden op zogenaamd hutteleem (vakwerk). Tussen deze boring en boring 26 lagen ook diverse fragmenten (oud) bouw materiaal aan het oppervlak.⁴⁰⁰ Het wordt niet uitgesloten dat hier een structuur uit vakwerk gestaan heeft. Op de historische kaart van 1598 staat in ieder geval ten westen van het bovenhof een huisje aangegeven.⁴⁰¹ Bovendien wordt in 1722 nog melding gemaakt van een *huijs naest het casteel*, vermoedelijk in vakwerkbouw, maar de precieze ligging van dit huis is onbekend.⁴⁰²

In boring 23 werden op de overgang van het ophogingspakket en de natuurlijke bovengrond 2 scherven aangetroffen. Het gaat hier ondermeer om een fragment van een kogelpot uit de 10e of 1e helft 11e eeuw. Een tweede randfragment is secundair verbrand waardoor de determinatie moeilijker is. Ook hier kan het gaan om een fragment van een kogelpot maar een handgevormde prehistorische scherf lijkt waarschijnlijker. Boring 23 bevindt zich landschappelijk op de overgang naar de drogere gronden waar Wezemaal gesticht is. De vondsten wijzen erop dat Wezemaal al in de 10e eeuw bewoond was en mogelijk zelfs in de Prehistorie.

7.6 Conclusies

Verschijningsvorm en datering

Uit het veldonderzoek blijkt dat het kasteel van Wezemaal was opgebouwd in een relatief natte omgeving. Zowel op het bovenhof als het neerhof lijkt om deze reden een ophoging te zijn aangebracht om bewoning mogelijk te maken. Uit de resultaten van het veldonderzoek blijkt ook dat de kaart uit circa 1598 het kasteelcomplex relatief goed weergeeft.⁴⁰³ Niet alleen zijn boven- en neerhof in relatief goede verhoudingen en positie ten opzichte van elkaar aangegeven, ook de niet centrale ingang van het terrein lijkt beter aangegeven dan op jongere iconografische bronnen.

De locatie en vorm van het gebouw op het bovenhof kon relatief nauwkeurig vastgelegd worden. Dit gebouw was in overeenstemming met de historische kaarten volledig omringd door water. Opmerkelijk is dat de vorm van het kasteel op het weerstandsbeeld enigszins kan vergeleken worden met de oudste bekende afbeelding van het kasteel. Op deze afbeelding is een laat-middeleeuwse burcht herkenbaar met 2 bastions en een weermuur die aan de overzijde gebogen is.⁴⁰⁴ Indien het weerstandsbeeld overeenkomt met deze verschijningsvorm blijkt dat de afbeelding enigszins is uitgerekt, de werkelijke situatie heeft een meer vierkante vorm. De bastions bevinden zich bovendien aan de westelijke zijde van het hoofdgebouw. Dit zou zeer goed aansluiten met de landschappelijke situatie want het kasteel was voornamelijk kwetsbaar langs de drogere noordelijke en westelijke zijden. Aan de oost- en zuidzijde was de landschappelijke situatie te nat om vanuit deze richtingen bedreigd te worden. Of het weerstandsbeeld daadwerkelijk overeenkomt met deze oudste afbeelding dient onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Voor de aanwezigheid van een donjon,

⁴⁰⁰ De heer Segers meldde dat hij in deze omgeving ook een grote steen heeft gevonden.

⁴⁰¹ Duvosquel e.a., 1985.

⁴⁰² ARA, FA-U, rek. (1722), 49r.

⁴⁰³ Duvosquel e.a., 1985.

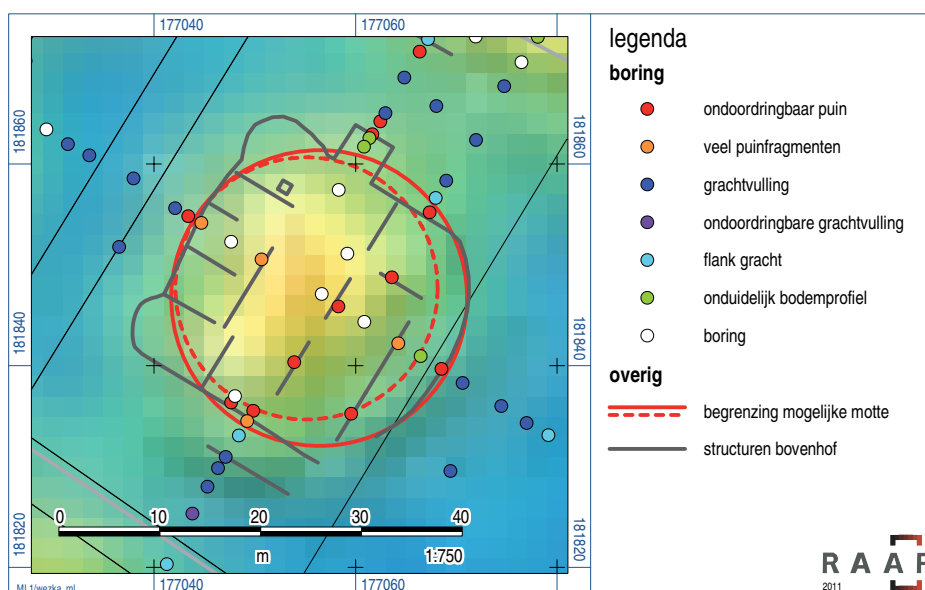
⁴⁰⁴ Indien de afbeelding alleen de hoofdburcht weergeeft.

een veel voorkomend kasteeltype in de omgeving, zijn geen aanwijzingen gevonden. Gezien de ontwikkeling van kastelen lijkt een stenen hoofdgebouw aanwezig geweest. Hoewel redelijkerwijs mag aangenomen worden dat een dergelijk zwaar gefundeerd gebouw met dikke muren zichtbaar zou moeten zijn op het magnetometrisch en weerstandsbeeld, kunnen de fundamenteën ook voor een groot deel uitgebroken zijn of kan een van de mogelijke 'bastions' aan de westzijde de oorspronkelijke donjon betreffen. Verder waren diverse gebouwen waarschijnlijk in hout (gestypten) gebouwd en tegen de weermuur geplaatst.

Uit het controlerend booronderzoek blijkt dat in de fundamenteën zowel baksteen als ijzerzandsteen gebruikt werd. Het vondstmateriaal maakt verder duidelijk dat delen van het kasteel bedekt zijn geweest met een leien dak en daktegels. In de 15e of 16e eeuw was ook een tegelkachel op het bovenhof aanwezig.

De datering van de structuur op het weerstandsbeeld blijft onzeker, temeer daar het onbekend blijft of al deze muren wel tot één fase behoren. Het is opvallend dat op het bovenhof relatief veel middeleeuws aardewerk werd aangetroffen, voornamelijk uit de 13e t/m 14e eeuw. Aangezien het aardewerk verspreid is over het gehele bovenhof, lijkt al een uitgebreider kasteeltype met vierkante, polygonale of ronde vorm aanwezig te zijn. Een alleenstaande donjon temidden van water (bijv. Rivieren, toren Ter Heyde) of een hoge motteheuvel was in de 13e of 14e eeuw niet (meer) aanwezig.

Enkele scherven dateren van de 12e of 13e eeuw. Of in de 12e eeuw of de periode hiervoor ook al een versterking aanwezig was, kan niet bevestigd worden. Een eventuele oudere versterking betrof mogelijk een zogenaamde motte, eventueel met donjon. De aanwezigheid van een motte zou een mogelijke verklaring zijn voor een gebogen weermuur aan de oostzijde. Afhankelijk van de interpretatie van het boorprofiel van boring 77 (natuurlijk of oude gracht) zou een kleinere motteheuvel met een doorsnede van circa 30 of 25 m op het kasteelterrein mogelijk zijn geweest (figuur 54). Bij de aanpassing van het kasteel zou dan de heuvel zijn afgevlakt waarbij ook oudere

Figuur 54. Een oudere motte is een mogelijke verklaring voor de gebogen structuur op het bovenhof.

scherven en constructies verdwenen zijn. Een ringmuur werd gebouwd en aan de westzijde ontstond geleidelijk een meer rechthoekige weermuur met torens op de hoeken. Dat dergelijke ontwikkelingen niet vreemd zijn bewijst de opgraving aan het kasteel van Londerzeel.⁴⁰⁵ Voor Wezemaal is deze ontwikkeling echter zeer hypothetisch en dient nader onderzocht te worden.

In de loop van de Nieuwe tijd kreeg het kasteel een rechthoekige vorm. Deze is niet direct zichtbaar op het weerstandsbeeld. Mogelijk waren de jongere fases minder diep gefundeerd en bij de sloop volledig uitgebroken en waren ze grotendeels voortgebouwd op de oudere funderingen.

Op het neerhof is de situatie complexer. Hoewel uit het geofysisch onderzoek diverse globale structuren zichtbaar zijn, blijft de precieze interpretatie toch onduidelijk. Waarschijnlijk is dit te wijten aan het feit dat in de loop van de tijd veel verschillende structuren zijn aangelegd, verbouwd en ten dele gesloopt.

Tot slot zijn ook de grachten en de latere Engelse tuin tijdens het veldonderzoek aangetoond. Aan de ingang van het neerhof zijn in de gracht 2 muren herkenbaar, vermoedelijk restanten van de stenen brug die in de 18e eeuw werd gebouwd. In de gracht tussen het neer- en bovenhof is mogelijk een bruggenhoofd aanwezig.

Gaafheid en conservering

Uit het geofysisch onderzoek en het controlerend booronderzoek blijkt duidelijk dat nog funderingen en/of uitbraaksporen van het kasteel in de ondergrond herkenbaar zijn. Ook op het neerhof zijn nog funderingen/uitbraaksporen aanwezig, hoewel de precieze verschijningspatronen van de gebouwen hier onduidelijk zijn. De grachten zijn nog globaal herkenbaar, zowel visueel als qua opvulling.

De conservering van organisch materiaal onder droge omstandigheden is over het algemeen slecht. Meestal is buiten de grondsporen alleen keramiek en steen bewaard gebleven. De grachten zijn echter relatief vochtig tot zeer nat waardoor organisch materiaal in de diepere ondergrond bewaard is gebleven. Dit betekent dat naast organisch vondstmateriaal zoals objecten van hout, bot, textiel en leer ook veel informatie over het landschap, landschapsgebruik en de voedsel economie aanwezig is.

⁴⁰⁵ De Wilde, e.a., 1994.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

8 Beschermingscriteria

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van beschermingswaarden- en criteria van het agentschap Onroerend Erfgoed bepaald of de kasteelsite te Wezemaal in aanmerking komt voor de status van beschermd archeologisch monument. De gehanteerde waarden en criteria waren als bijlage toegevoegd aan het bestek: 'Onderhandelingsprocedure voor aanneming van diensten zonder voorafgaande bekendmaking. Bestek nr. 2010-ARCHEO2 *Archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal (gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant)*'.

De beschermingswaarden zijn inhoud, vorm en beleving; de daarbij behorende criteria zijn zeldzaamheid, representativiteit, wetenschappelijk potentieel, historische, archeologische en landschappelijke context (inhoud), bewaringstoestand (vorm), waarneembaarheid en herinnering (beleving). Hieronder worden deze waarden en criteria besproken en worden de vragen beantwoord die al dan niet leiden tot bescherming.

8.2 Inhoud

■ INHOUD (Inhoudelijke waarde)

Inhoud betreft de inhoudelijke waarde. Hiermee worden monumenten gewaardeerd op basis van 4 verschillende criteria: **zeldzaamheid**, **representativiteit**, **wetenschappelijk potentieel** en **archeologische en/of landschappelijke context**. Bij het waarderen van de inhoudelijke waarde is het belangrijk om voor ogen te houden dat het monument niet aan al deze criteria hoeft te voldoen om voor de inhoudelijke waarde een positieve eindbalans te behalen. In principe kan één criterium al doorslaggevend zijn.

● Criterium: ZELDZAAMHEID

Zeldzaamheid wordt geëvalueerd aan de hand van vergelijkbare monumenten uit dezelfde periode en uit dezelfde geografische regio, waarvan de aanwezigheid is vastgesteld in de meest recente archeologische inventaris.

Vraag: *In welke mate is de archeologische site uniek voor Vlaanderen, voor een bepaalde periode en/of binnen een bepaalde geografische regio?*

Antwoord

Mede door het ontbreken van een precieze oorsprong en de onduidelijkheid van de oudste verschijningsvormen is deze vraag moeilijk te beantwoorden.

Globaal gezien zijn kastelen niet zeldzaam in Vlaanderen. Ook in de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn diverse kasteelsites aanwezig: bijvoorbeeld het kasteel van Rotselaar, Toren ter Heyde, kasteel Rivieren en het kasteel van Horst. Op zowel macro- als regionaal niveau is het kasteel van Wezemaal op zich dus niet uniek.

Op regionaal niveau is het wel opvallend dat het kasteel van Wezemaal relatief dicht bij de historische dorpskern lag. De kastelen in de directe omgeving liggen vrijwel allemaal verder van de historische bewoningskern verwijderd. De kastelen lagen vrijwel allemaal in een nat gebied, de meeste vlak bij een waterloop. Ook het kasteel van Wezemaal lag in een vochtig gebied hoewel hier de afstand tot een natuurlijke waterloop veel groter was.

Het kasteel van Wezemaal was al zeker aanwezig in het begin van de 13e eeuw en mogelijk nog vroeger. Hoe de oudste versterking eruitzag is onbekend. Versterkingen in de 11e en 12e eeuw zijn veelal van het mottetype, eventueel met donjon. Hoewel het onzeker is of een dergelijk versterkingstype in Wezemaal aanwezig was, kan alvast gesteld worden dat castrale mottes en donjons niet zeldzaam zijn. Er zijn in Vlaanderen nog diverse gaaf bewaarde exemplaren bewaard gebleven.⁴⁰⁶

De aanwezigheid van diverse scherven uit de 13e en/of 14e eeuw over het gehele bovenhof verspreid duidt op een uitgebreider kasteeltype in deze periode. Blijkbaar stond er geen alleenstaande donjon in het water. Uit het bureauonderzoek lijkt in de 15e eeuw een kasteeltype met ronde, vierkante of polygonale vorm aanwezig te zijn geweest. Ook het veldonderzoek sluit dit niet uit. Hoe de verschillende bouwfasen er hebben uitgezien, blijft echter onbekend. Waarschijnlijk hebben geleidelijke aanpassingen tot deze vorm in de 14e en 15e eeuw geleid. Kortom, de vele onbekendheden van de verschijningsvormen in de Middeleeuwen maakt het moeilijk om het criterium zeldzaamheid afdoende te beantwoorden. Bovendien ontbreekt voor Vlaanderen een synthetiserend overzicht ten aanzien van alle kasteeltypen uit de Volle en Late Middeleeuwen (circa 1250 tot 1500).⁴⁰⁷ Hierdoor wordt het moeilijk kastelen onderling te vergelijken.

Het kasteel bleef, na diverse verbouwingen, in gebruik tot 1789. In de Nieuwe tijd werd het kasteel aangepast aan de mode van de Tijd. Uit deze periode zijn echter nog diverse fraaie kastelen volledig bewaard gebleven.

Concluderend kan gesteld worden dat de *zeldzaamheid* van de kasteelsite onbekend is.

• Criterium: REPRESENTATIVITEIT

Met representatief wordt bedoeld de site die uit een geheel van gelijkwaardige en gelijkaardige sites net deze is die een voorbeeldfunctie vervult van de groep. Het is noodzakelijk om na te gaan of er naast de gekende sites in de archeologische inventaris ook andere – meer representatieve sites – redelijkerwijs verwacht mogen worden.

Vraag: *In hoeverre is de site kenmerkend voor een bepaalde geografische regio en/of periode?*

Antwoord

Om dezelfde redenen als beschreven bij het criterium zeldzaamheid is ook deze vraag moeilijk te beantwoorden. De *representativiteit* is dan ook onbekend.

⁴⁰⁶ Berkers, 2006, De Decker, 1998, Claes, 2002 & Dopéré & Ubregts, 1991.

⁴⁰⁷ De Meulemeester & Mignot, 2008.

● **Criterion: WETENSCHAPPELIJK POTENTIEEL**

Het wetenschappelijk potentieel wordt bepaald door de mate waarin het monument kan bijdragen tot een nieuwe kennisontwikkeling over het verleden.

Vraag: *Is er recent onderzoek naar vergelijkbare monumenten uit dezelfde periode, al dan niet binnen dezelfde geografische regio?*

Antwoord

Volgens de onderzoeksbalans van Vlaanderen heeft in het verleden (tot 2008) bij circa 30 kastelen archeologisch onderzoek plaatsgevonden (motteskastelen niet meegerekend).⁴⁰⁸ In de directere omgeving van het kasteel van Wezemaal kunnen we met name het archeologisch onderzoek van het kasteel van Roost te Haacht, het onderzoek in het kasteel van Horst te Sint-Pieters-Rode en de opgraving van de donjon van Rivieren (Gelrode) vermelden. In Haacht werd ondermeer een woontoren uit het laatste kwart van de 15e eeuw ontdekt.⁴⁰⁹ De opgraving in Gelrode maakte duidelijk dat omstreeks het midden van de 13e eeuw een zeer grote en fraai afgewerkte donjon is gebouwd (figuur 55). Merkwaardig was dat het grote bouwwerk was gebouwd in Gobertangesteen en niet in het lokale ijzerzandsteen. Het gebruik van dergelijke steen duidt op de macht en de welvarendheid van het kasteel. Een oudere donjon in ijzerzandsteen wordt echter niet uitgesloten.⁴¹⁰ Het onderzoek in het kasteel van Horst heeft 2 oudere bouwfases aangetoond.

Figuur 55. De opgraving van de donjon te Gelrode in 2007 (bron: Pauwels, 2007).

⁴⁰⁸ Ameels & Dewilde, 2008.

⁴⁰⁹ Verbeeck, 1984

⁴¹⁰ Pauwels, 2007; Pauwels e.a., in press..

Al in de eerste helft van de 14e eeuw zijn een donjon, *aula* en *camera* aanwezig gefundeerd op ijzerzandsteen. In de 2e helft van de 14e eeuw werd aan weerszijden een nieuwe vleugel aangebouwd. In de 1e helft van de 15e eeuw werden alle gebouwen heropgebouwd in kalkzandsteen. De huidige donjon, *aula* en *camera* zijn nog grotendeels identiek met deze 15e-eeuwse fase. De zijvleugels zijn echter verbouwd of zelfs verdwenen. Vanaf de 16e eeuw werd het kasteel voorzien van twee kleine rondtorens waarvan er een verdwenen is.⁴¹¹

Bij de meeste kastelen (in heel Vlaanderen) heeft het onderzoek zich beperkt tot de hoofdburcht. Met betrekking tot de neerhoven zijn de gegevens veel beperkter. Bovendien worden vele archeologische onderzoeken ruimtelijk begrensd omdat nog steeds gebouwen op het terrein aanwezig zijn. In dit opzicht heeft de kasteelsite van Wezemaal het voordeel dat het toelaat om zowel het boven- als het neerhof uitgebreid te onderzoeken. Mede doordat het kasteel van Wezemaal vlak bij de historische dorpskern is gelegen en Wezemaal van oorsprong een allodiaal goed was, kan modern onderzoek op de kasteelsite bijdragen aan de kennisontwikkeling betreffende de geschiedenis van Wezemaal en de directe omgeving. Bovendien ligt Wezemaal dicht bij Leuven, de oorsprong van het hertogdom Brabant en behoorden de heren van Wezemaal tot de hoge adel binnen dit hertogdom. Onderzoek naar de kasteelsite kan bijdragen tot de geschiedenis van het hertogdom Brabant. In combinatie met vele historische onderzoeken is het wetenschappelijk potentieel daarom hoog.

• Criterium: CONTEXT

Onder context wordt hier verstaan: de relatie van het monument met historische gegevens, andere archeologische sites en/of met landschappelijke elementen in de ruimere omgeving. De archeologische context gaat hier om een relatie boven het 'site niveau' en niet de relatie spoor-artefact. Landschappelijke context verwijst naar de mate waarin het oorspronkelijke landschap nog aanwezig of herkenbaar is.

Vraag: *Heeft het archeologische monument een meerwaarde op grond van de historische context, archeologische en/of landschappelijke context waarin het zich bevindt?*

Antwoord

Historische context

De historische context van het kasteel van Wezemaal is zonder meer zeer hoog. Niet alleen ligt Wezemaal vlakbij Leuven, de kern van het hertogdom Brabant, de familie Wezemaal was tevens één van de belangrijkste adellijke families binnen dit hertogdom. Over de heren van Wezemaal en de geschiedenis van het dorp zijn diverse archivalische gegevens opgezocht door Willy Bollens, Prof E. Van Ermen en historicus Bart Minnen. De heer Baudouin d' Ursel heeft veel onderzoek gedaan naar de heren van Wezemaal in de Nieuwe tijd: de familie Schetz en d'Ursel.

Op een hoger detailniveau zijn er voor het kasteel van Wezemaal vele bronnen bekend met betrekking tot onderhoud en beheer van het kasteel. Deze zijn in de hoofdstukken 4 en 5 van deze studie omschreven. Deze bronnen zeggen veel over ambachtlieden uit de eigen streek of van verder afgelegen regio's, over het oude landschapsgebruik en over de relatie met de naburige

⁴¹¹ Lodewijckx & Franscois, 2003; Lodewijckx & Franscois, z.d.; Bovendien heeft ook van november 2010 tot maart 2011 nog een opgraving plaatsgevonden in de Ridderzaal en nabij de oostelijke weermuur.

dorpen. Zo werd bijvoorbeeld ijzerzandsteen gebruikt van de 'bergen' te Wezemaal maar ook van Rotselaar. Vanuit Betekom en kasteel Rivieren werd bouw materiaal aangevoerd. Naast een losplaats aan de burchtruïne van Rotselaar lijkt op basis van de bronnen ook een aanlegsteiger aanwezig bij kasteel Rivieren. Vissen werden onder meer aangekocht in kasteel Horst en in verband met de brouwerij zijn zaken aangekocht bij de cisterciënzerinnenabdij Vrouwenpark. Verder geven de bronnen aanwijzingen dat het kasteel (en Wezemaal) niet van de Tachtigjarige Oorlog gespaard is gebleven. Discussies over de watertoevoer geven een ruimer inzicht hoe deze tot stand kwam en tonen een duidelijke relatie met de nabijgelegen norbertijnenpastorie aan.

Archeologische context

In de directe omgeving van het kasteel van Wezemaal waren diverse kastelen aanwezig zoals het kasteel van Rotselaar, Toren Ter Heyden, kasteel Rivieren en het kasteel van Horst. Toren ter Heyden en het kasteel van Horst zijn bovendien nog steeds zeer fraai bewaarde kastelen met een middeleeuws uiterlijk. Ten westen van het kasteel van Wezemaal lag de voormalige cisterciënzerinnenabdij Vrouwenpark.

Vlak bij het kasteel ligt de historische dorpskern van Wezemaal met de kerk en de omgrachte norbertijnenpastorij (figuur 56). De kerk en de pastorie worden momenteel gerestaureerd. Het kasteel behoorde samen met de kerk en later ook de pastorie tot de gebouwen die lange tijd het uiterlijk van Wezemaal hebben bepaald. Het kasteel hoort duidelijk bij de geschiedenis van het dorp en is bijgevolg ook duidelijk een meerwaarde. De archeologische contextwaarde is dus zeer hoog.

Figuur 56. De omgrachte norbertijnenpastorij ten noordoosten van het onderzoeksgebied.

Landschappelijke context

Met betrekking tot de landschappelijke context moet onderscheid worden gemaakt tussen landschappelijke ligging en landschapsgebruik.

De landschappelijke ligging van het kasteel was zonder meer nabij de historische kern van Wezemaal in een vochtig tot nat terrein. De huidige ligging van de kasteelsite binnen de kern benadrukt dit. Deze ligging is door de toenemende bebouwing zelfs nog versterkt.

Recente bebouwing heeft er wel toe bijgedragen dat de nattere en lagere ligging enigszins verloren is gegaan. Vooral de woonwijk aan de zuidzijde heeft de relatie met het oorspronkelijke lage en natte landschap verstoord. Alleen aan de oostzijde is het nattere karakter nog herkenbaar maar doordat het chirolokaal vlak tegen het onderzoeksgebied is gebouwd, komt deze relatie niet direct tot uiting. Op het kasteelterrein zelf komt de vochtige en nattere context enigszins tot uiting doordat de ophoging van het neer- en bovenhof nog steeds waarneembaar is.

Het landschapsgebruik rondom de kasteelsite kan per periode sterk verschillen. Ten noorden van het kasteel is sinds de Middeleeuwen vrijwel altijd bebouwing aanwezig geweest. Hier lag ook de historische toegang tot het kasteelterrein, maar deze toegang is nu niet meer aanwezig. Het gebied ten westen was waarschijnlijk zowel in gebruik als akker- en grasland en ook bebouwing kwam hier slechts (beperkt) voor. Algemeen mag worden aangenomen dat vanwege de nattere omstandigheden het gebied ten oosten en zuiden van de kasteelsite vooral in gebruik is geweest als bos (boomgaard) en grasland. Zo lagen ten oosten van het kasteel de zogenaamde Kerkebeemden. Beemden duiden op graslanden in een nattere context (zogenaamde hooilanden). Op historische kaarten is bovendien duidelijk dat ten oosten en zuiden ook boomgaarden aanwezig zijn geweest. Het gebied ten zuiden van het kasteelterrein was ook doorsneden met een regelmatig grachtenpatroon waar zeker in de 18e eeuw een tuin van het kasteel aanwezig was. In samenhang met de ligging heeft de recente bebouwing ook het historische landschapsgebruik verstoord. Van de voormalige tuin ten zuiden van het onderzoeksgebied is door de bebouwing vrijwel niets meer herkenbaar. Verder oostwaarts zijn nog wel natte bossen aanwezig. Hoewel op het kasteelterrein de bebouwing volledig verdwenen is, werd het gebied na afbraak in gebruik genomen als Engelse Tuin waarbij fruitbomen een grote rol speelden. Het grondgebruik is hier sinds de afbraak niet meer veranderd.

Concluderend kan gesteld worden dat het criterium *context* van het kasteel van Wezemaal hoog tot zeer hoog is.

8.3 Vorm

■ VORM (vormelijke waarde)

De vormelijke waarde wordt vastgesteld op basis van de **bewaringstoestand**. Met het waarderen op basis van de vormelijke waarde wordt invulling gegeven aan het streven naar het behoud van kwaliteit.

● Criterium: BEWARINGSTOESTAND

Het criterium bewaringstoestand heeft betrekking op de intactheid van de archeologische sporen en hun onderlinge relatie, de relatie tussen de artefacten en de nog aanwezige sporen en de relatie tussen de artefacten onderling.

Vraag 1: *In welke mate is de archeologische site nog niet verstoord en in welke mate is het archeologische vondstenmateriaal nog in zijn oorspronkelijke positie aanwezig?*

Antwoord

Het kasteel heeft bestaan vanaf minstens de 13e eeuw tot in 1759. Gedurende deze eeuwen hebben diverse verbouwingen, sloop, nieuwbouw, etc. plaatsgevonden waarbij oudere fasen (deels) werden afgebroken.

Bij deze verbouwingen is de gaafheid van de oudere fasen afhankelijk van de oorspronkelijke aard van de archeologische sporen en de aard van de nieuwbouw. Uit het bureauonderzoek blijkt dat diverse structuren (vooral op het neerhof) waren opgebouwd uit hout en vakwerk met leemvulling. Deze structuren zijn meestal gefundeerd op stenenclustertjes ('stiepen' of 'ploerten') of zelfs een volledige stenen voeting. Dergelijke funderingswijze is erg erosiegevoelig en bijgevolg archeologisch moeilijk traceerbaar. Op het bovenhof waren waarschijnlijk zwaardere stenen gebouwen aanwezig. Hierdoor is meer kans dat restanten bewaard zijn gebleven. Bij verbouwingen werd dikwijls voortgegaan op de bestaande fundering of werd deze slechts deels uitgebroken.

Na de sloop van het kasteel heeft veel hergebruik van bouwmateriaal plaatsgevonden. Funderingen bleven (deels) bewaard. De heer Liekens heeft in de jaren 50 van de 20e eeuw nog diverse funderingen uitgebroken. Hoewel funderingen of verplaatst puin niet onderscheiden kunnen worden met behulp van geofysisch onderzoek, lijkt het grondplan op het bovenhof toch herkenbaar. Ook op het neerhof zijn vermoedelijk funderingen en/of uitbraaksporen nog aanwezig. Aangezien het (opgehoogde) boven- en neerhof nog steeds in reliëf herkenbaar is, blijken bovendien geen grootschalige egalisatiewerkzaamheden gebeurd te zijn. Ook de diverse ondergrondse structuren zoals kelders, waterputten, etc. die tijdens het bureauonderzoek zijn aangetoond, moeten in de bodem bewaard zijn gebleven.

Ook het grachtenstelsel is na de sloop van het kasteel, en mogelijk zelfs tijdens de verbouwingen, aangepast. Oudere grachtvullingen (ouder dan circa 1800) zijn echter nog steeds aanwezig. De globale ligging van het grachtenstelsel is herkenbaar in het landschap.

Vraag 2: *In welke mate is het archeologische vondstenmateriaal nog bewaard gebleven? (met archeologisch vondstenmateriaal wordt bedoeld de meest diverse archaeologica, zowel in organisch als in anorganisch materiaal, en hun bewaringstoestand).*

Antwoord

Op het drogere boven- en benedenhof zijn anorganische resten nog aanwezig. Vooral op het bovenhof zijn vele fragmenten van scherven en bouwmetaal verzameld.

De conservering van organisch materiaal onder droge omstandigheden is over het algemeen slecht. De grachtvullingen zijn echter nog steeds nat. Hier en in de voormalige waterputten is organisch materiaal goed tot zeer goed bewaard zijn gebleven. Waarschijnlijk werden kastelen in natte context vaak gefundeerd op houten heipalen.⁴¹² Deze moeten gezien de natte omstandigheden op grotere diepte bewaard gebleven zijn.

Vraag 3: *Bevindt de site zich in een voldoende stabiele omgeving? (deze vraag doelt zowel op de huidige situatie van de site als op een toekomstgerichte inschatting).*

Antwoord

Het kasteelterrein is in gebruik als boomgaard en weide. Dit bodemgebruik scheidt niet direct gevaar voor de archeologische resten. Een gevaar treedt wel op als de boomgaard of bomen verwijderd wordt. Wortels kunnen zich namelijk hebben genesteld in ondergrondse muurrestanten. Indien de stobben uitgetrokken worden, kunnen de archeologische resten worden verstoord.

Door de ligging nabij het centrum van Wezemaal bevindt het kasteelterrein zich naar de toekomst gericht niet in een stabiele omgeving. Het mag een 'wonder' heten dat het terrein nog niet bebouwd is. In de toekomst bestaat echter het reële gevaar voor bebouwing. Het oostelijke deel en centrale deel van het onderzoeksgebied (percelen 446b, 447c, 474b en 445h), staat op het gewestplan aangeduid als woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde. Het uiterste westelijke deel staat aangeduid als woongebied.⁴¹³ Er zijn al plannen om vooral het westelijk deel van het onderzoeksgebied (buiten het kasteelterrein) te bebouwen. Het oostelijke deel, met de locatie van het voormalige kasteel, zou dan als park worden ingericht.⁴¹⁴ Mocht dit plan werkelijk gerealiseerd worden, dan zou de site zich in een zeer stabiele omgeving bevinden.

⁴¹² Pauwels, 2007; van Kempen & Keijers, 2009.

⁴¹³ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/gwp>.

⁴¹⁴ Medeling Veerle Lauwers.

8.4 Beleving

■ BELEVING (belevingswaarde)

Met de belevingswaarde wordt vanuit een meer maatschappelijk oogpunt invulling gegeven aan het behoud van wat zichtbaar is. De belevingswaarde van een monument wordt omschreven op basis van de criteria **waarneembaarheid** en **herinnering**. Deze waarde kan op zich geen doorslaggevend argument zijn voor de bescherming en is ondergeschikt aan de inhoudelijke en de vormelijke waarde. Het invullen van de belevingswaarde kan echter wel een meerwaarde betekenen voor het te beschermen monument.

● Criterium: WAARNEEMBAARHEID

Het is niet noodzakelijk dat het monument spontaan herkenbaar is, maar er moeten voldoende aspecten aanwezig zijn om het (desnoods met enige duiding) te kunnen aanwijzen. Er moet een herkenbare vorm en/of structuur in het landschap aanwezig zijn.

Vraag: *Is het monument visueel herkenbaar in het landschap en wat is de relatie met de omgeving?*

Antwoord

Het neer- en bovenhof van het kasteel van Wezemaal zijn nog duidelijk herkenbaar in het reliëf van het terrein net zoals de globale ligging van de oude grachten. Vanuit het terrein heeft men een mooi uitzicht op de kerk van Wezemaal waarmee het kasteel altijd een historische relatie heeft gehad. Vlakbij het kasteelterrein ligt bovendien de gaaf bewaarde pastorie, ook omgeven door slotgrachten. Deze pastorie is op het bestemmingsplan aangeduid als park.⁴¹⁵

Het kasteelterrein is tegenwoordig volledig omringd door bebouwing. Aan de oostzijde is een chirolokaal aanwezig maar verder oostwaarts is in het natuurgebied de relatie met de oude natte gronden (bos) nog duidelijk. Ook aan de westzijde is de bebouwing (hoewel deze er vroeger ook was), mede door de weg Leuven-Aarschot enorm toegenomen. De oude relatie met de omgeving is echter het meest verstoord aan de zuidzijde door de aanwezigheid van een woonwijk (figuur 57).

Het kasteelterrein, temidden van de kern van Wezemaal, is echter nog steeds onbebouwd. Als onbebouwde boomgaard wordt de historische relatie met de kern van Wezemaal zelfs nog benadrukt.

Concluderend kan gesteld worden dat de waarneembaarheid van het kasteel goed is.

● Criterium: HERINNERING

Vraag: *Roept het monument voor een gemeenschap een herinnering op aan het verleden?*

Antwoord

Het kasteel van Wezemaal heeft altijd tot de geschiedenis van Wezemaal behoort. Vele inwoners hebben wel enig idee van het bestaan van het kasteel. Doordat het kasteel tot in de 18e eeuw nabij de historische dorpskern lag, heeft het altijd in de herinnering van de inwoners bestaan.

⁴¹⁵ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/gwp>.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Van de heren van Wezemaal, de dorpsgeschiedenis en met betrekking tot het kasteel zijn diverse bronnen bekend. In deze bronnen worden diverse familienamen genoemd wat de herinnering beleefbaarder maakt. Aangezien de heren van Wezemaal tot de hoge adel van het Hertogdom Brabant behoorden, vormt het kasteel in ruimer opzicht ook een herinnering voor de inwoners van Vlaams-Brabant. Bovendien ligt het kasteelterrein vlakbij een school (en chirolokaal). Indien het kasteel in het lessenpakket behandeld wordt, is ook de herinnering naar de toekomst toe verzekerd,

Concluderend kan gesteld worden dat de herinnering van het kasteel hoog tot zeer hoog is.

Figuur 57. Zicht vanuit het kasteelterrein naar het zuiden. Het chirolokaal aan de oostzijde en de woonwijk aan de zuidzijde verstoren enigszins de visualiteit van het terrein.

8.5 Conclusie

In § 8.5.1 wordt een uitspraak betreffende de beschermingswaardigheid van het kasteel van Wezemaal. In § 8.5.2 wordt tenslotte een advies gegeven met betrekking tot de afbakening van de te beschermen zone.

8.5.1 Bescherming

In tabel 3 wordt voor het kasteel van Wezemaal een waardering gegeven op basis van de beschermingscriteria. De waarderingen bestaan uit: (uniek), zeer hoog, hoog, goed, voldoende en onbekend.

criterium	waardering
■ inhoud	
zeldzaamheid	onbekend
representativiteit	onbekend
wetenschappelijk potentieel	hoog
context	hoog tot zeer hoog
■ vorm	
(vermoedelijke) bewaringstoestand	goed
■ beleving	
waarneembaarheid	goed
herinnering	hoog tot zeer hoog

Tabel 3. Waardering van de kasteelsite op basis van de beschermingscriteria.

De beantwoording van de vragen in het kader van de verschillende criteria heeft duidelijk aange-
toond dat de vormelijke waarde en de belevingswaarde van het kasteel van Wezemaal hoog zijn.

Alleen met betrekking tot de inhoudelijke waarden is dit minder eenduidig. Er is tot op heden te
weinig bekend over de oudste fasen van het kasteel om de criteria *zeldzaamheid* en *representa-
tiviteit* afdoende te beantwoorden. Daarom zijn deze als onbekend aangeduid.

Het criterium context kan duidelijk als hoog worden beschouwd. Niet alleen zijn er diverse historische
bronnen bekend, in de ruimere en directe omgeving zijn nog diverse bouwwerken uit de Middeleeuwen
en Nieuwe tijd bewaard gebleven. Alleen de landschappelijke context is minder goed bewaard.

Geconcludeerd kan worden dat de kasteelsite van Wezemaal zeker in aanmerking komt voor
bescherming als archeologisch monument. Dat de kasteelsite belangrijk was, werd al ingezien
in 1964.⁴¹⁶ Het voorstel om de site te klasseren als landschappelijk monument werd echter door
de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen afgewezen op grond van een
meer dan een eeuw oud verslag: *“Er is niets overgebleven van dat sterk en vermaerd kasteel,*

⁴¹⁶ Deneef, 2007.

*hetwelk niet verre van de pastory gelegen was; er bestaet nog een stuk boomgaerd...".*⁴¹⁷ De precieze inhoudelijke waarden blijven nog onbekend, aangezien een proefsleuvenonderzoek naar de aard van de resten niet kon plaatsvinden. Het geofysisch- en booronderzoek hebben echter aangetoond dat met verscheidene resten in de bodem rekening te houden is. Verder onderzoek kan de criteria zeldzaamheid en representativiteit beantwoorden en de wetenschappelijke kennis alleen maar verhogen.

8.5.2 Afbakening van de te beschermen zone

De te beschermen zones worden bij voorkeur afgebakend op perceelsniveau. De restanten van de kasteelgrachten waren tot in de 20e eeuw aanwezig en deze vormen nog steeds de perceelsbegrenzingslijnen op de huidige kadastrale kaarten (perceel 447c). De percelering biedt dus mogelijkheden voor het begrenzen van het kasteelterrein maar geeft anderzijds ook problemen bij de afbakening van de te beschermen zone.

Uit vergelijking van de GPS-metingen en de topografische ondergrond blijkt dat er verschuivingen zijn opgetreden. Zo zijn aan de zuidzijde van het kasteelterrein de boringen tot tegen de percelen van de nieuwbouwwijk geplaatst. Volgens de kadastrale kaart liggen de boringen echter nog circa 2 m van de perceelsgrenzen verwijderd. Dit kan enerzijds te wijten zijn aan onnauwkeurige perceelsafbakening en onnauwkeurige opmetingen van de percelen. Ook het herhaaldelijk kopiëren en het digitaal maken van de kadastrale kaarten kan een oorzaak zijn dat de perceelsgrenzen niet volledig correct in het Lambert-stelsel geplot zijn. Tot slot kan ook een minder nauwkeurige topografische kaart een oorzaak van de verschuiving zijn.⁴¹⁸ Kortom, de localisatie van de boringen zoals ingemeten met GPS komt niet exact overeen met de ligging op de digitale kadastrale kaart. Meest merkwaardig is dat het huis van de familie Segers (perceel 445 k) in werkelijkheid wel zeker 10 m verder zuidoostwaarts ligt dan kadastraal aangegeven en daarmee volledig binnen het onderzoeksgebied ligt.⁴¹⁹

Verder blijkt dat de grachten die in de 19e en 20e eeuw nog aanwezig waren, slechts smalle restanten van de oorspronkelijke kasteelgracht zijn. Uit het booronderzoek blijkt immers dat oudere grachtvullingen, die het meest waardevol zijn, nog doorlopen buiten de bestaande percelering. Hoewel deze begrenzing niet overal is vastgesteld, lijken de oude grachten nog een klein stukje door te lopen op de zuidelijk aangrenzende percelen (hoewel dit zoals hierboven beschreven niet direct zichtbaar is op de kaart). Ook aan de westzijde loopt de gracht nog door in het aangrenzende perceel. De oostelijke gracht daarentegen lijkt zich wel nog binnen het huidige perceel te bevinden.⁴²⁰

Er dient wel opgemerkt te worden dat de daadwerkelijke begrenzing van de kasteelgrachten slechts op enkele plaatsen is vastgesteld tijdens het booronderzoek. Aan de noordzijde is wel een gracht aangeboord maar zijn geen exacte grenzen vastgelegd.

⁴¹⁷ Vanden Bruel, 1861.

⁴¹⁸ Bij het dossier in een kadastrale kaart meegeleverd waarop 2 topografische lijnen zichtbaar zijn die onderling een kleine verschuiving hebben. Zowel bij gebruik van de ene als de andere lijn is een verschuiving aanwezig.

⁴¹⁹ Het huis zou volgens de kadastrale gegevens buiten het onderzoeksgebied vallen maar ligt in werkelijkheid volledig binnen het gebied.

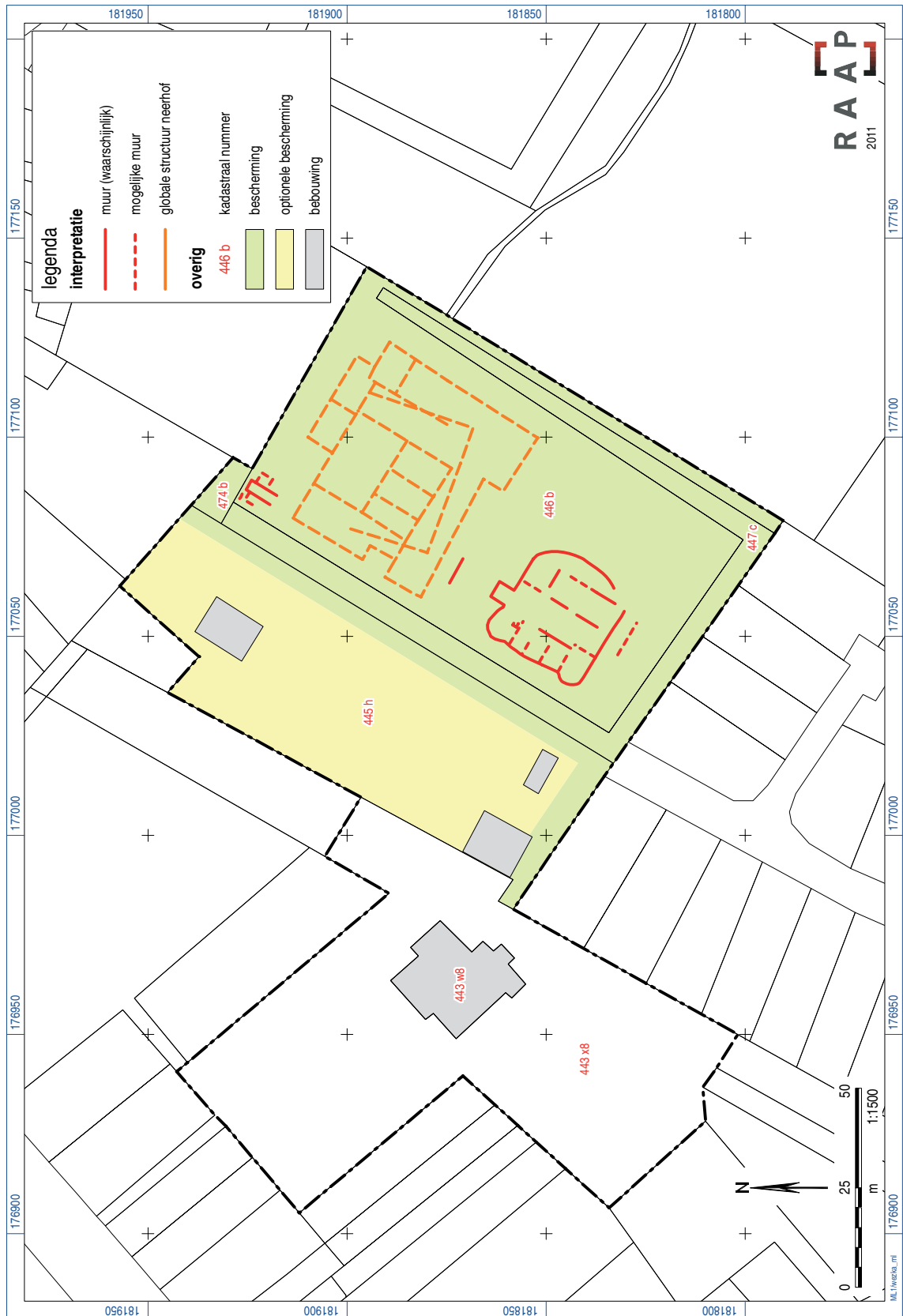
⁴²⁰ Aan de oostzijde behoort ook nog een kleine zone buiten de 19e eeuwse gracht tot het huidige perceel.

Op basis van de resultaten van het archeologisch onderzoek wordt voorgesteld om (figuur 58):

1. De percelen 446b, 447c en 474b volledig op te nemen als archeologische zone. Op perceel 446b bevindt zich het beneden- en bovenhof met de restanten van het kasteel. Ook het grootste deel van het oude grachtenstelsel liggen binnen deze percelen. Bovendien zijn in de noordwestelijke hoek nog oude fundamenten aan het oppervlak zichtbaar.
Perceel 447c geeft het grachtenstelsel weer na de afbraak van het kasteel. Deze is aangelegd binnen het oude grachtenstelsel. Ondanks dat de grachten relatief recent zijn opgevuld, kunnen op een dieper niveau nog oude grachtvullingen bewaard zijn gebleven.
Perceel 474b maakte deel uit van de oude ingang van het kasteel. De toegang kwam oorspronkelijk uit het noorden, vanuit de historische kern, en is nog steeds op deze plaats te situeren.
2. Perceel 445h bevindt zich grotendeels buiten de oude kasteelsite. Wel blijkt dat zowel langs de oostelijke als zuidelijke rand van dit perceel restanten van het oude grachtenstelsel bewaard zijn gebleven. Deze smalle zone wordt voorgesteld op te nemen als archeologische zone.
In het overige deel van een perceel hebben de aanwezigheid van een loods (zuiden), schuur (zuiden) en onderkelderde woning (noorden) zeker voor verstoringen gezorgd. Ook hebben hier ondergrondse leidingen gelegen voor de serres. Anderzijds wordt niet uitgesloten dat in het centrale deel van het perceel in het verleden nog structuren in vakwerkbouw aanwezig zijn geweest. Dergelijke structuren zijn echter sterk gevoelig aan 'erosie'. Aangezien een bescherming bij voorkeur op perceelsniveau gebeurt, kan er voor gekozen worden om het perceel als archeologische zone aan te duiden.
3. Percelen 443w8 en 443x8 liggen volledig buiten de kasteelsite. Het is net als het overige deel van het onderzoeksgebied een van oorsprong vochtig gebied. Bovendien zijn buiten de bestaande bebouwing nog plaatselijke verstoringen vastgesteld tijdens het veldonderzoek. Anderzijds bevond zich aan de oostrand van het perceel een oude dreef. Het kan derhalve niet volledig worden uitgesloten dat zich enkele structuren van vakwerk op het terrein hebben bevonden. Of restanten van dergelijke moeilijk te traceren structuren (ondiepe fundering, nat, plaatselijke verstoringen) nog terug te vinden zijn, valt te betwijfelen.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Figuur 58. Voorstel tot bescherming archeologische zone.

9 Conclusies en aanbevelingen

9.1 Inleiding

In dit laatste hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies gegeven (§ 9.2). Daarna worden aanbevelingen met betrekking tot de waardering van de kasteelsite van Wezemaal gegeven, alsmede aanbevelingen betreffende de cultuurhistorische en landschappelijke waarde van de site (§ 9.3).

9.2 Conclusies

De ontwikkelingen vanaf het Tertiair hebben voor een uitermate gevarieerd landschap gezorgd in de omgeving van Wezemaal. In het oosten komen de oude tertiaire getuigenheuvels voor, in het zuiden bevindt zich een oud tertiair dal waar de Winge stroomt en in het westen en noorden hebben de vroegere Dijle en Demer de brede uitloper van de Vlaamse uitgeschuurd. Dit heeft er mede voor gezorgd dat het landschap ten oosten van Wezemaal relatief droog is terwijl ten noorden, ten westen en vooral ten zuiden een relatief vochtig en nat landschap aanwezig is.

De bevolkingsgroei en agrarische hoogconjunctuur in de 10e tot 13e eeuw leidden in het Hageland overal tot ontginningen en waarschijnlijk is in de beginfase van deze periode ook Wezemaal ontstaan. Wezemaal wordt al vermeld in 1044. Een tijdens het veldwerk aangetroffen scherf bevestigt dat Wezemaal al in de 10e of 1e helft 11e eeuw bewoond was. Een verbrande handgevormde scherf sluit niet uit dat ook al in de Prehistorie bewoning aanwezig was.

Met de middeleeuwse ontginningen zijn de grondslagen gelegd voor het huidige cultuurlandschap. De inrichting van dit landschap was sterk afhankelijk van de natuurlijke omstandigheden. Ook het kasteel van Wezemaal werd in nauwe samenhang met het natuurlijke landschap geplaatst. Zowel uit het bureau- als verkennend booronderzoek blijkt dat het kasteel in een relatief vochtige omgeving werd aangelegd, maar dicht bij de drogere delen en de historische kern. Om het gebied alsnog voor bewoning geschikt te maken is het kasteelterrein deels opgehoogd.

Het kasteel van Wezemaal is al aanwezig in het begin van de 13e eeuw en mogelijk nog vroeger. Over de verschijningsvorm van het kasteel in de Middeleeuwen bestaan nog vele vraagtekens. Op basis van het onderzoek wordt niet uitgesloten dat een oudere motte eventueel met donjon, aanwezig was. Dit dient echter nader onderzocht te worden door middel van proefsleuven.

Het aangetroffen aardewerk op het bovenhof duidt er op dat in de 13e of 14e eeuw geen motte of alleenstaande donjon in water (meer) aanwezig was. Pas in de 15e eeuw, tijdens het bewind van Jan II, bestaat een beter zicht op het kasteel (tabel 4). Uit de diverse overgebleven rekeningen blijkt dat vooral in de jaren 1440-1442 vele werkzaamheden aan het kasteel zijn gebeurd. De rekeningen geven ons vooral een idee over het onderhoud, bewoning en beheer. Eventuele 'verdedigingskenmerken', nog altijd eigen aan laat-middeleeuwse kastelen, worden echter niet of nauwelijks vermeld.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

	1417-1464	1464-1472	1580-1640	1640-1725	1725-1775	1775-1789
Bovenhof (vermoedelijk)	ridderhuis	ridderhuis (=woonhuis?)	ovenkamer met bovenliggende kamers	keuken	keuken	
	kelder aan het Ridderhuis		grote zaal	grote zaal	zaal	
	Latrine aan het ridderhuis		salette met bovenliggende ruimte	salet	salet	
	beyde die riddercameren		slaapkamer van de vrouwe	kelders	kelder	
	zaal met <i>jonkerkamer</i>	zaal	3 graanzolders	toren boven brug	beneden-salet	
	poortgebouw/ poortkamer	poort	neerkamer		slaapkamer met <i>salet</i>	
	keuken/ kamer boven de keuken				2 nieuwe kleine kamers	
	kaaskamer				bougerie (in de zaal)	
	<i>Graet</i> (trap) in het water				bovenkamer	
	gestypten	gestypten				
Neerhof (vermoedelijk)	voorstee poort	poort	Colombier (poortgebouw)	toren boven voorste poort	grote kamer boven voorste poort	
	duifhuis	duifhuis	schuur	gebouw met kelder	schuur	Schuren
	wijnkamer	wijnhuis	brouwerij	brouwerij	brouwerij	brouwerij
	kleine stal	stallen	keuken met bovenliggende kamer	neerhofkeuken	paardenstal	paardenstallen
	koestal		zaal	varkensstal		(vee)stallen
	hooischuur	schuur	melkkelder	overige stallen		
		halfwinningschuur	varkensstal	kelderkamer		
		vierde schoofschuur	oven			
	gestypten	gestypten	huis met kamer			
	kapel		kelder			
onbekend	bakhuis/ovenhuis	4 <i>huisinge</i>	koestal			
	kelders		paardenstal	Rooikamer	kantoor	kantoor
	bottelrie		glaciere	bakhuis	kamer boven de poort	kot
	kuiphuis		gevangenis	huis naast het kasteel	kelders	gevangenis
	grote paardenstal		bakhuis		vleeshuis	kelders
	middelste paardenstal		schuur		bakhuis	
	<i>Beyde die graete</i> (trappen)		salette (in gebruik als kapel)		voorstee huis	
	prieel		keuken			
	hondenhuis					

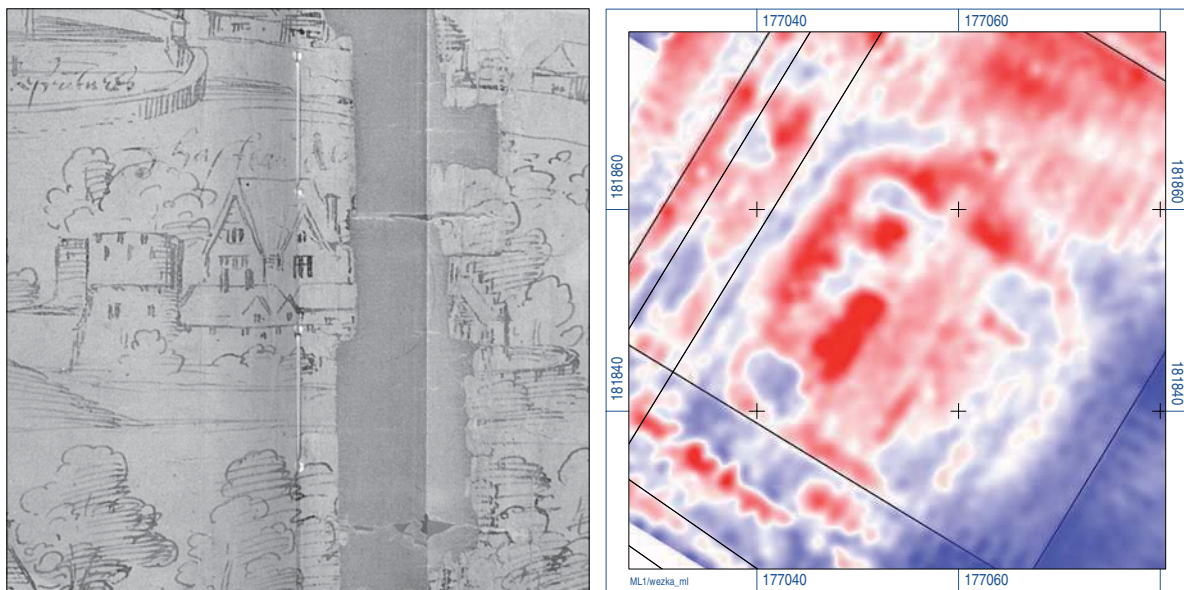
Tabel 4. Diverse gebouwen en vertrekken opgenoemd in de archivalische bronnen.

Het kasteel bestond in ieder geval uit een omgracht neer- en bovenhof. De toegang tot het omgrachte neerhof werd bereikt via een poort. Op het neerhof stonden onder meer stallen, een wijnhuis, een duifhuis, een schuur en waarschijnlijk een aantal huisjes. Ook de kapel was mogelijk op dit neerhof aanwezig. Met uitzondering van de poort lijken de gebouwen voornamelijk uit vakwerk te bestaan.

De ingang van het bovenhof werd gevormd door een poortgebouw. Tenminste twee belangrijke gebouwen zijn aanwezig namelijk het Ridderhuis en de Zaal. Vermoedelijk waren ze beiden van steen en het Ridderhuis lijkt zelfs onderkelderd. Verder waren op het bovenhof nog diverse houten structuren aanwezig waaronder de kaaskamer.

Het globale grondplan (en de plaatsing van de gebouwen) op het bovenhof is moeilijk te bepalen. Op basis van de algemene ontwikkeling van laat-middeleeuwse kastelen en de vermelding van diverse structuren (*gestypten*), lijkt een kasteeltype met rond, veelhoekig of vierkant grondplan aannemelijk.

Bij de aanvang van de Nieuwe tijd lijkt het kasteel van Wezemaal nog een laat-middeleeuws karakter te hebben waarbij verdedigingselementen, hoewel weinig functioneel, nog het uiterlijk bepalen. Op de oudst bekende afbeelding van het kasteel (ca. 1550) is een complex herkenbaar met 2 bastions en een weermuur die aan de overzijde gebogen is. Zeer opmerkelijk is dat op het weerstandsbeeld ook een gebogen vorm in het oostelijk van het terrein te herkennen is (figuur 59). Aan de westzijde heeft deze structuur geen haakse hoeken en rondingen zijn zelfs enigszins herkenbaar. Hoewel in de omgeving van Wezemaal de meeste kastelen een donjon hadden (kasteel Rivieren; Toren ter Heyde, kasteel Horst), zijn in Wezemaal geen sporen van een zwaar gefundeerde donjon herkenbaar op het weerstandsbeeld. Gezien de algemene ontwikkeling van kastelen zal een stenen hoofdgebouw aanwezig geweest. Op de kaart van circa 1550 zijn in ieder geval enkele grotere gebouwen zichtbaar en het wordt ook niet uitgesloten dat één van de

Figuur 59. De oudste afbeelding van het kasteel (links) vertoont globale gelijkenissen met het weerstandsbeeld op het bovenhof (rechts).

afgebeelde bastions oorspronkelijk de donjon betrof. Zoals bij vele kastelen zou deze dan zijn ingepast in het uitgebreid kasteel. De geofysische gegevens kunnen zonder controlerend gravend onderzoek hierover echter geen uitsluitsel geven.

Op een kaart uit 1598 is het onderscheid tussen het neer- en bovenhof duidelijk aanwezig, hetgeen de resultaten van het veldonderzoek goed weergeven. Niet alleen zijn boven- en neerhof in relatief goede verhoudingen en positie ten opzichte van elkaar aangegeven, ook de niet centrale ingang van het neerhof lijkt beter aangegeven dan op jongere iconografische bronnen. Op het neerhof waren vele gebouwen aanwezig die ten dienste stonden van een uitgebreide hofhouding. Vele van deze bouwwerken waren gemaakt van vakwerk en diverse daken bedekt met stro.

De vorm van het bovenhof is niet direct in overeenstemming te brengen met de oudere kaart van 1550. Mogelijk is het kasteel in de tussenliggende periode aangepast tot een meer vierkantig kasteel.

In de loop van de 17e eeuw verandert geleidelijk het uiterlijk op basis van een veranderde wooncultuur. Aangezien een uitgebreide hofhouding niet meer nodig is worden diverse houten structuren gesloopt. De meeste gebouwen worden nu in steen opgetrokken en ook de belangrijkste daken worden bedekt met pannen en leien. Ook diverse ondergrondse ruimten worden op het kasteelterrein vermeld.

Volgens een afbeelding uit het einde van de 17e eeuw is een rechthoekig kasteel aanwezig met aan de noordzijde een uitspringend poortgebouw. Een oudere woontoren die in het complex is ingepast, veel voorkomend bij kastelen, is niet herkenbaar. Opmerkelijk is dat op het weerstandsbeeld deze vorm, uitgezonderd het uitspringend poortgebouw, niet direct te herkennen is. Mogelijk waren de jongere fases minder diep gefundeerd en zijn ze bij de sloop volledig uitgebroken. Ook kunnen deze fases grotendeels zijn voortgebouwd op de oudere funderingen. Hoewel ook op het neerhof grote stenen gebouwen aanwezig waren met stenen fundamenteën, blijft het geofysisch beeld hier relatief vaag. Slechts globale structuren zijn te herkennen. Op basis van het booronderzoek zijn er nog funderingen en/of puin aanwezig.

In de 18e eeuw wordt voornamelijk aan het interieur van het kasteel gewerkt. Er komen nieuwe ruimten en vooral de plafonds worden 'gemoderniseerd'. Ook wordt gewerkt aan een stenen brug. Het is waarschijnlijk de brug die op het weerstandsbeeld zichtbaar is bij de ingang.

Ondanks de reparaties kent het kasteel aan het einde van de 18e eeuw, onder hertog Wolfgang-Guillaume d'Ursel, een verval. Het onderhouden van een kasteel is duur en mede door de financiële problemen van de familie d'Ursel is het kasteel aan het einde van de 18e eeuw enigszins verouderd. Het definitieve einde komt er bij de Brabantse Omwenteling in 1789. In dit en het daaropvolgende jaar wordt het kasteel gesloopt en verandert het eens zo prachtige kasteelcomplex in een enorme massa puin.

Na de sloop van het kasteel in 1790 bleef het gebied gedurende 6 jaren braak liggen. Er werd druk overlegd wat het kasteelterrein rendabel kon maken. Door de onregelmatige en ongelijke ligging en ook het feit dat fundamenteën van de afgebroken gebouwen in de grond waren gebleven, was het niet geschikt als landbouwgrond. Het meest rendabel was om de grond te beplanten met fruitbomen en dit samen met de visrijke grachten te beheren als een tuin in vroege (Engelse) landschapstijl. In

de jaren 1796-1797 werd druk gewerkt aan de *Engelse hof*. Uit het booronderzoek blijkt dat bij het aanleggen van de Engelse hof de oostgracht van het bovenhof grotendeels werd gedempt. In de zuidoosthoek van het kasteelterrein ontstond een grote vijver met diverse eilandjes. De rand van deze vijver is op het magnetometrisch beeld nog goed herkenbaar. Bij het aanleggen van de tuin werd ook het overige grachtenstelsel van het kasteel versmald.

Tot wanneer het terrein beheerd werd als Engelse Hof is onduidelijk. In de 2e helft van de 19e eeuw was het gebied nog in gebruik als boomgaard maar het grachtenstelsel werd gedeeltelijk aangepast. De oude vijvers van de Engelse tuin zijn vervangen door een rechthoekige gracht.

In de 2e helft van de 20e eeuw komt de familie Liekens in het bezit van de voormalige kasteelsite. Zij willen het gebied omvormen tot akkergrond maar dit bleek niet mogelijk vanwege de vele stenen in de grond. Diverse fundamenteen werden gesloopt maar uit het geofysisch onderzoek blijkt dat nog muren of uitbraaksporen bewaard zijn gebleven. Uiteindelijk bleef het gebied in gebruik als boomgaard. De grachten en de laagte van de oude Engelse tuin werden wel opgevuld met van elders afkomstig materiaal. Uit het boor- en geofysisch onderzoek blijkt dat met name in de vulling van het rechthoekige grachtenstelsel veel puin en ander afval werd gestort.

Het kasteelterrein is conform de beschermingscriteria van het agentschap Onroerend Erfgoed gewaardeerd op basis van zeldzaamheid, representativiteit, wetenschappelijk potentieel en archeologische/landschappelijke context. Mede door het niet mogen uitvoeren van gravend onderzoek kunnen de criteria zeldzaamheid en representativiteit niet afdoende beantwoord worden. De overige criteria scoren echter goed tot zeer hoog. Volgens RAAP komt het oostelijke deel van het onderzoeksgebied dan ook in aanmerking voor waardering als archeologisch monument. Het centrale deel kan als archeologische zone aangeduid worden (in ieder geval de oostelijke en zuidelijke rand). In het westelijke deel van het onderzoeksgebied worden niet direct gaaf bewaarde archeologische resten verwacht. De uiteindelijke keuze dient gemaakt te worden door het agentschap Onroerend Erfgoed.

9.3 Aanbevelingen

De aanbevelingen op basis van deze studie hebben betrekking op bescherming (§ 9.3.1), beheersmaatregelen (§ 9.3.2), ontsluiting (§ 9.3.3) en eventueel toekomstig onderzoek (§ 9.3.4).

9.3.1 Bescherming

Volgens RAAP komt het oostelijke deel van het onderzoeksgebied (percelen 446b, 447c en 474b) in aanmerking voor waardering als archeologische zone. In dit gebied moeten de restanten van het kasteelterrein en de grachten hoofdzakelijk gezocht worden.

Het perceel 445h valt grotendeels buiten de oude kasteelsite. Toch blijkt dat aan de oostelijke en zuidelijke randen nog restanten van het voormalige grachtenstelsel aanwezig zijn. Deze smalle zone wordt voorgesteld op te nemen als archeologische zone. In het centrale deel van het perceel wordt de aanwezigheid van een (in vakwerk gebouwd) huisje niet uitgesloten. Het gebied is hier

wel plaatselijk verstoord door ondermeer plaatselijke leidingen en gebouwen. Mede in combinatie met de ligging vlak langs het kasteelterrein kan ervoor gekozen worden het perceel aan te duiden als 'archeologische zone'.

Percelen 443w8 en 443 x8 liggen volledig buiten de kasteelsite. Gezien de nattere landschappelijke omstandigheden en de ligging buiten de kasteelsite, worden niet direct archeologische resten in het gebied verwacht.

9.3.2 *Beheersmaatregelen*

Het terrein dat voor bescherming in aanmerking komt, heeft momenteel een agrarische functie (boomgaard en grasland). De belangrijkste (huidige) bedreiging voor de archeologische resten zijn dan ook diepe bodemingrepen indien fruitbomen met wortels worden verwijderd. Op het kasteelterrein zijn het opgehoogde neer- en bovenhof en zelfs de globale ligging van de grachten in het landschap herkenbaar. Vanwege de nog aanwezige reliëfverschillen, kan ook erosie optreden waarbij de hogere neer- en bovenhoven afkalven en de oude grachten verder worden opgevuld. Hierbij kunnen ook eventuele archeologische resten aan erosie onderhevig zijn. Om verstoringen van archeologische resten tot een minimum te beperken worden hier een aantal beheersmaatregelen voorgesteld:

- Voor het kasteelterrein vormen vooral *bodemactiviteiten* in verband met de boomgaard een bedreiging, zowel voor landschappelijke als archeologische erosie. De wortels van deze bomen kunnen zich nog tussen aanwezige muurrestanten hebben genesteld. Indien de bomen verwijderd worden, is het **ten sterkste aanbevolen om de stobben in de bodem te laten zitten**. Uittrekken van stobben zorgt bovendien voor bodemverlies wat erosie in de hand werkt. In dit zelfde kader wordt ook een omzetting tot akker ten stelligste afgeraden omdat dit de erosie bevordert en bij het ploegen muren beschadigd kunnen raken. Algemeen wordt aanbevolen **alle werkzaamheden waarbij de bodem dieper dan circa 25 cm wordt verstoord, te vermijden**. Alleen ter hoogte van de grachtvulling van de 20e eeuw kan eventueel dieper verstoord worden. De precieze diepte (centraal dieper, aan de randen minder diep) dient echter nauwkeurig bepaald te worden voor aanvang van eventueel geplande bodemverstoringen.
- Tussen de bomenrijen en in de zuidoosthoek van het terrein is grasland aanwezig. Door het gras wordt de erosie van het boven- en neerhof tot een minimum beperkt. Algemeen wordt dan ook aanbevolen de huidige grasbegroeiing te handhaven. Indien het hele terrein als grasland gebruikt wordt, komt het kasteelterrein zelfs visueel zeer mooi tot uiting.
- Ook grondwaterpeilverlaging kan een bedreiging vormen voor het kasteelterrein. Naast de teloorgang van organische resten kan er een sterkere erosie plaatsvinden.
- De relatie van de kasteelsite met de historische kern van Wezemaal komt langs de noordzijde visueel zeer mooi tot uiting. Het is dan ook belangrijk dat deze waarneembaarheid behouden blijft. Er wordt dan ook aangeraden om de openheid langs de noordzijde te behouden.

9.3.3 *Ontsluiting*

Wezemaal ligt in een landelijk gebied nabij enkele historische steden. Bovendien is het landschap door de directe nabijheid van de getuigenheuvels en de natte vallei van de Winge erg gevarieerd en liggen in de nabijheid diverse historische monumenten. Door de aanwezigheid van cultuur, authenticiteit, rust, ruimte en natuur is dit gebied aantrekkelijk voor toerisme. Het spreekt voor zich dat cultuurhistorie een belangrijk gegeven in deze toeristisch-recreatieve sector vormt.

Het kasteelterrein ligt in het historische centrum van Wezemaal dat eveneens is aangeduid als woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde. Bovendien liggen in de directe nabijheid een natuurgebied en de beschermd, omgrachte pastorie.⁴²¹ Het kasteelterrein biedt dus perfecte mogelijkheden om dit gebied te ontsluiten en de historische verbondenheid met de kern van Wezemaal inzichtelijk te maken. In de huidige toestand is ontsluiting echter zeer moeilijk omdat het terrein zeer moeilijk te bereiken is en als boomgaard in gebruik is.

Er zijn echter plannen om het gebied aan te kopen en te herinrichten. Een bestemming als park zou ideaal zijn, niet alleen om de archeologische restanten te beschermen maar ook om de historische verbondenheid met de kern en zelfs het natuurgebied ten oosten terug duidelijk te maken. Indien het gebied in de toekomst zou worden ingericht als park kan men met eenvoudige, maar ook met meer ingrijpende middelen de kasteelsite opnieuw ontsluiten. Gedacht kan worden aan:

1. Informatieborden die informatie geven over het kasteel en de historische ligging in het landschap.
2. Verbindingen maken met het natuurgebied ten oosten van het kasteelterrein.
3. De woonwijk ten zuiden van het onderzoeksgebied komt de aanblik niet ten goede. Men kan deze bewoning enerzijds aan het zicht onttrekken door een haag en/of bomen. In dezelfde optiek stoort ook het chirolokaal ten oosten van het kasteel de aanblik, hoewel hier al een heg aanwezig is. Het chirolokaal bevindt zich echter op een terrein van de kerfabriek en is nog niet zo lang geleden aangelegd. In de verre toekomst zouden de gebouwen bij een herinrichting verplaatst kunnen worden, waardoor zowel de openheid als de verbinding met het oostelijke gelegen natuurgebied verbeterd wordt. Een ingang aan deze zijde zou het kasteelterrein opnieuw een historisch aanblik geven.
4. Het kasteelterrein zou kunnen bijdragen om de waterproblematiek van de omgeving op te lossen. Hierbij zou men het oude grachtenstelsel van het kasteel kunnen uitgraven en ook de historische verbinding met het Vlietje (en bijgevolg de pastorijsgracht) duidelijk te maken. Indien men grachten zou uitgraven is het belangrijk om **alleen het rechthoekige grachtenstelsel dat in de 20e eeuw** is opgevuld open te leggen. Dit grachtenstelsel is opgevuld met van elders afkomstig materiaal en heeft archeologisch geen meerwaarde omdat het vooral om recent puin en afval gaat. Het openleggen van dit grachtenstelsel heeft een duidelijke meerwaarde doordat het zowel de waterproblematiek, de aanblik van het kasteelterrein als de sanering ten goede komt. Het openleggen is uiteraard beperkt in breedte en diepte en ook nabij de oude ingang moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van een brug. Hier zou men echter de gracht niet kunnen uitgraven waardoor de oude ingang gevisualiseerd wordt.
5. Bij een parkaanleg zou in de zuidoosthoek van het terrein de **oude Engelse tuin** een inspiratiebron kunnen zijn. Deze tuin behoort duidelijk tot de geschiedenis van het kasteelterrein. Aangezien in deze hoek ook weer van elders aangevoerd materiaal aanwezig is, zou men hier gedeeltelijk reliëf kunnen aanbrengen door een beperkte afgraving. De oude eilandjes kan men zo gedeeltelijk visualiseerbaar maken.
6. Hoewel muurrestanten of uitbraaksporen nog in de ondergrond aanwezig zijn, wordt afgeraden om deze permanent bloot te leggen. Muurrestanten, en zeker deze die altijd onder de grond hebben gelegen, zijn zeer gevoelig voor de natuurelementen. Bovendien kost conservering veel geld. Er zijn echter ook andere mogelijkheden om het oude kasteel te visualiseren.

⁴²¹ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/gwp>.

Zo zou men bijvoorbeeld ondiep wortelende heggen kunnen plaatsen ter visualisering van het kasteel. Mede door de al aanwezige reliëfverschillen komt het kasteel met gracht hierdoor extra tot uiting. Door het neer- en bovenhof op te hogen met van elders aangevoerde grond worden bovendien de archeologische resten beschermd en de zichtbaarheid van het oude kasteelterrein benadrukt.

7. Informatie over de eeuwenoude koppeling tussen het kasteel en de historische kern van Wezemaal kan door de dienst Toerisme opgenomen worden.
8. Zoals vermeld kent ook de omgeving van Wezemaal een rijke geschiedenis met nog duidelijk zichtbare monumenten (kasteel van Horst, Toren ter Heyden, pastorie Wezemaal, etc.). Er kunnen diverse fietsroutes uitgestippeld worden die bepaalde thema's behandelen waarbij ook het kasteel van Wezemaal ruimschoots aan bod komt (bijvoorbeeld kastelenroute).

9.3.4 Toekomstig onderzoek

Het onderzoek heeft diverse historische gegevens over de geschiedenis van het kasteel opgeleverd en heeft bovendien bevestigd dat er nog resten van dit bouwwerk in de bodem bewaard zijn gebleven. Desondanks zijn mede door het niet kunnen uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek een groot aantal kwesties onopgelost gebleven. Vooral over de oorsprong van het kasteel en zijn precieze verschijningsvormen gedurende de daarop volgende eeuwen bestaan nog diverse vragen.

Verder heeft dit onderzoek alleen een *inzicht* verschaft over de aanwezigheid van muurrestanten en/of uitbraaksporen. In hoeverre dergelijke resten bewaard zijn gebleven en wat hun aard en ouderdom is, kan op basis van huidig onderzoek niet uitgemaakt worden. Ook op het neerhof lijken structuren met funderingen aanwezig, maar het beeld blijft hier vooralsnog zeer vaag.

De belangrijkste vragen om het beschermingsdossier (en vooral de criteria zeldzaamheid en representativiteit) te vervolledigen zijn:

- Wat zijn de oudste verschijningsvormen van het kasteel?
- Wat is de precieze aard en conservering van ondergrondse restanten op neer- en bovenhof?

Een gericht proefsleuvenonderzoek zou dergelijke vragen kunnen beantwoorden. Het spreekt voor zich dat hoe intenser dit proefsleuvenonderzoek, hoe duidelijker het beeld wordt. Bovendien geven ook diverse dateringsmethoden, macrobotanische onderzoeken, etc. meer informatie. Aangezien gravend onderzoek bijdraagt tot beschadiging en vernietiging van archeologische resten, wordt aanbevolen het gravend onderzoek zo beperkt mogelijk te houden. Hieronder wordt kort beschreven hoe men met enkele gerichte sleuven de belangrijkste vragen in functie van het beschermingsdossier zou kunnen beantwoorden:

1. *Oudste verschijningsvorm, aard en conservering. De oudste vorm van de versterking die in Wezemaal aanwezig was, blijft onduidelijk. Bovendien lijken op het weerstandsbeeld afgeronde hoeken aan de westzijde aanwezig te zijn, mogelijk torens.*
 - Een sleuf over 1 van de hoeken aan de westzijde kan bevestigen of hoektorens aanwezig waren en zo ja, ook de ouderdom van deze torens bepalen. Bovendien kan men door middel van een diepere proefput bepalen of deze hoeken zijn gebouwd in een oudere gracht. Een eventuele oudere gracht met dateerbaar materiaal (scherven, organisch materiaal, e.d.) kan bepalen of een oudere versterking aanwezig was.

- Een circa 15 m lange sleuf haaks op de oostelijke gebogen structuur vanuit het centrum van het bovenhof. Deze sleuf geeft inzicht van restanten van muren op het bovenhof (en de gaafheid) en bepaalt bovendien of de gebogen vorm van oorsprong een gebogen weermuur betreft. Zo ja, kan bepaald worden of deze dan gelijktijdig met de eventuele torens is opgericht. Ook hier kan worden bepaald of een oudere gracht aanwezig is.
2. *Neerhof. Op het neerhof zijn op het weerstandbeeld globale structuren zichtbaar maar ze zijn onduidelijk. Toch lijken funderingen bewaard gebleven.*
- Een kleine sleuf aan de rand van dit neerhof, en vertrekkende van boring 100, kan de aanwezigheid van fundamente bevestigen. De aanwezigheid van eventuele funderingen en de vorm hiervan kan ook helpen om het weerstandsbeeld beter te interpreteren.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Bronnen

Rijksarchief te Brussel (Anderlecht)

- Leenhof van Brabant, register 535

Algemeen Rijksarchief Brussel (ARA)

- Rekenkamer (ARA, RK), rentmeestersrekeningen van Wezemaal, 50819 (1440-1441), 50820 (1441-1442), 50821 (1464-1465), 50822 (1465-1466), 50823 (1466-1467); rentmeestersrekeningen van het Land van Mechelen, Wezemaal, Westerlo en Herselt, 11897 (1467-1468 en 1468-1469); rentmeestersrekeningen van Wezemaal, Westerlo en Herselt, 50828 (1469-1470), 50829 (1470-1471), 50830 (1471-1472), 50831 (1472-1473).
- Familiearchief de Merode-Westerloo (ARA, FA-MW), rentmeestersrekeningen van Wezemaal, Westerlo en Herselt, C 455 (1476-1477, 1477 en 1478-1479).
- Familiearchief d'Ursel (ARA, FA-U), rentmeestersrekeningen van Wezemaal, R.163 (1720-1733), R.164 (1734-1744), R.165 (1745-1755), R.166 (1745-1755) en R.167 (1756-1768), L.1412-1438 (1546-1831).
- Collectie zegelafgietsels, 370 (zegel van Jan II van Wezemaal).

Rijksarchief te Leuven (RAL)

- Archief van de Schepenbank van Wezemaal, Schepengriffies Kanton Leuven, rentmeestersrekeningen van Wezemaal, 1706 (1453-1454), 1707 (1589-1590), 1708 (1595-1596), 1709 (1609), 1710 (1660), 1711 (1687), 1712 (1734), 1713 (1738), 1714 (1767).

Archief van Baudouin d'Ursel te Sovet

- Dossiers Wezemaal, doos 124-125 (notities Bart Minnen).

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Literatuur

- Aerts, E.**, 1996. *Geschiedenis en archief van de Rekenkamers* (Algemeen rijksarchief en rijksarchief in de provinciën. Overzichten en gidsen, 27), Brussel.
- Albers, A., J. Karssen-Schuermann & A. Haartsen**, 2007. Cultuurhistorisch onderzoek van de Stedelijke Kruidtuin van Mechelen. *Lantschapsstudies* 80. Lantschap, Adviesbureau voor landschap en cultuurhistorie. Haften.
- Amand, D.**, 1999. De Hertogelijke Burcht op de Keizersberg te Leuven (12de-18de eeuw), historisch overzicht en computerreconstructie, 3 dln., Onuitgegeven Licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Geschiedenis.
- Amand, D. & E. Van Ermen**, 1999. De hertogelijke burcht op de Keizersberg tot de 16e eeuw. In: Van Ermen, E. e.a., *Loven Boven altijd Godt Loven; 1899-1999. 100 jaar abdij Keizerberg* Leuven, Uitgeverij Peeters, Leuven.
- Ameels, V. & M. Dewilde**, 2008. Late Middeleeuwen en Moderne Tijden. in: *Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen*. Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed. s.l.
- Arts, N. (red)**, 1992. *Het kasteel van Eindhoven. Archeologie, ecologie en geschiedenis van een heerlijke woning (1420-1676)*. Museum Kempenland Eindhoven, Eindhoven.
- Avermaete, T.**, 1996. *De Wijnbouw in Oost-Brabant (13de-16de eeuw) met bijzondere aandacht voor de regio Leuven (Boek I)*. Onuitgegeven Licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Geschiedenis.
- Avermaete, T., B. Minnen, E. Van Ermen & W. Bollens**, 1999. De wijnmuur te Wezemaal, unieke getuige van een wijnbouwproject uit de vroege 19e eeuw. *Monumenten en Landschappen*, XVIII, 3, 1-25.
- Backer, A.M., E. Blok & C. Oldenburger-Ebbers**. 2000. *Gids voor de Nederlandse tuin- en landschapsarchitectuur. Deel Zuid. Zeeland, Noord-Brabant, Limburg*. De Hef publishers, Rotterdam.
- Baeyens, L.**, 1960. *Bodemkaart van België. Deel 74E Rotselaar*. Militair Geografisch Instituut, Brussel.
- Baeyens, L. & G. Scheys**, 1958. *Bodemkaart van België. Deel 75W Aarschot*. Militair Geografisch Instituut, Brussel.
- Berendsen, H.J.A.**, 2000. *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.
- Berkers, M.**, 2006. *Machtige heuvels: Mottekastelen in de Belgische provincie West-Vlaanderen en het Franse arrondissement Dunkerque*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit van Gent, Gent.
- Bets, P.V.**, 1861. *Histoire de la ville et des institutions de Tirlémont d'après des documents authentiques*, Leuven: 104.
- Bogemans, F.**, 2007. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart; Kaartblad 24: Aarschot*. Vrije Universiteit Brussel.
- Bollens, W.**, 1993, De Wijngaardmuur te Wezemaal. Een relict van de vroegere Hagelandse wijncultuur, *Oost-Brabant. Heemkundig tijdschrift voor het Hageland en omgeving*, 30 (3): 127-129.
- Bos, K. & F. Gullentops**, 1990. IJzerzandsteen als bouwsteen in en rond het Hageland. *Herdruk van het Bulletin van de Belgische Vereniging voor Geologie*, Volume 99-2, pp. 131-151.
- Bos, W.S.**, 1995. *Oord en duit uit Noord en Zuid. Nieuwe overzichtelijke catalogus van koperen munten zoals die in de Provinciale tijd circuleerden in de Nederlanden*. Zwolle.

- Broothaers, L.**, s.d. *Geologie van Vlaanderen: een schets*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.
- Bruel, J.B. Vanden**, 1861. *Beschryf der dorpen van het kanton Haecht*, Leuven, C.J. Fonteyn: 22.
- Cantillon, P. De**, 1768-1770, *Vermakelijkheden van Brabant en deszelfs derhoorige landen: vervattende eene historische, chronologische, geographische en genealogische beschrijving der, steden, dorpen, vlekken en aanzienlykste heerlykheden van dit hertogdom, Uit het frans vertaald en met 200 kunstplaten versiert*. Amsterdam (herdruk 2008, Amsterdam): 133.
- Claes, B.**, 2002. *Castrale motten in het noordwesten van Vlaams-Brabant. Een inventaris en vergelijking*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit van Gent, Gent.
- Claes, B. & H. Degryse**, 2006. *Castrale mottes in het noordwesten van Vlaams-Brabant*, *Archeologie*, 2006: Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant: 27-32.
- Cools, H.**, 2001. *Mannen met macht. Edellieden en de moderne staat in de Bourgondisch-Habsburgse landen (1475-1530)*. Zutphen: 49.
- Croenen, G.**, 2003 *Familie en Macht. De familie Berthout en de Brabantse adel*, Leuven.
- Culturele Kring Wezemaal**, 1981. *Wezemaal in de Middeleeuwen*. Culturele Kring Wezemaal, Wezemaal.
- Culturele Kring Wezemaal**, 1982. *Wezemaal van het jaar 1500 tot heden*. Culturele Kring Wezemaal, Wezemaal.
- Culturele Kring Wezemaal**, s.d. *Wezemaal*. Culturele Kring Wezemaal, Wezemaal.
- Culturele Kring Wezemaal**, 1988. *Pelgrims naar Sint Job*. Culturele Kring Wezemaal, Wezemaal.
- Culturele Kring Wezemaal**, 1992. *De Norbertijnen in Wezemaal*. Culturele Kring Wezemaal, Wezemaal.
- Cuvelier, J.**, 1912-1913. *Les dénombremens de foyers en Brabant XVe-XVIe siècle*. (Academie royale de Belgique. Commision royale d'histoire. Publications in 4. Collection de chroniques belges inédites, XXXIX), 2 dln., Brussel.
- De Decker, S.**, 1998. *Vanuit de hoogte. Een vergelijkende studie van de inplanting van castrale mottes in de provincie Oost-Vlaanderen*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit van Gent, Gent.
- De Meulemeester, J. & Ph. Mignot**, 2008. *Castellologie Belge. Un survol Histographique, Chateau Gaillard*, 23: 91-103. Publications du CRAHM, Caen.
- Deneef, R. (red.)**, 2007. *Historische tuinen en parken van Vlaanderen. Inventaris Vlaams-Brabant. Hageland- noordoosten van Vlaams-Brabant*. Vlaamse Overheid - Agentschap R-O Vlaanderen. Brussel.
- Denis, J.**, 1992. *Geografie van België*. Gemeentekrediet. Brussel.
- Dewilde, M. e.a.**, 1994. *De Burcht te Londerzeel. Bewoningsgeschiedenis van een motte en een bakstenen kasteel. Archeologie in Vlaanderen, Monografie 1*, Instituut voor het archeologisch patrimonium, Zellik.
- Divaeus, P.**, 1564-1565. *Jaerboeken der stad Leuven van 240 tot 1507, in 't Latyn opgesteld door Petrus Divaeus [1564-1565]*, in 't Nederduitsch overgebracht door W.-A. Van Dieve, thans voor de eerste maal gedrukt met inlasschingen en aenteekeningen van Edward van Even (ed. E. Van Even), Brussel, 1856-1857.
- Dopéré, F. & W. Ubregts**, 1991. *De donjon in Vlaanderen. Architectuur en Wooncultuur. Acta Archaeologica Lovaniensia, Monographiae 3*, Gemeentekrediet/Universitaire Pers Leuven, Brussel/Leuven.

- Dreesen, R., M. Duser & F. Doperé**, 2001. *Atlas natuursteen in Limburgse monumenten; geologie, beschrijving, herkomst en gebruik*. Provinciaal Natuurcentrum Het Groene Huis, Genk.
- Duvosquel, J.-M., R. Berger, Ph. Jacquet-Ladrier & B. Minnen**, 1985. *Albums de Croÿ. Deel 3: Bezittingen der Croÿ's in Brabant, Vlaanderen, Artesië en het Naamse*, Brussel.
- D'Ursel, B.**, 1984. "Grobendonk : morphologie d'une seigneurie du XVIe au XVIIIe siècle", (*Recueil de l'Office Généalogique et Héraldique de Belgique*, 34), Brussel : 42-114.
- D'Ursel, B.**, 2004a. Les Schetz : la maison de Grobendonk (*Recueil de l'office généalogique et héraldique de Belgique*, 54), Brussel.
- D'Ursel, B.**, 2004b. Les Schetz : la maison d'Ursel (*Recueil de l'office généalogique et héraldique de Belgique*, 55), Brussel.
- D'Ursel, B.**, s.d. *Kort historisch overzicht van de Familie d'Ursel*. (<http://www.ursel.org/history/baudouinnl/audouinnl.htm>; Laatst geraadpleegd 29 juni 2011).
- Ermen, E. Van**, 1978. *De heren van Wezemaal* (Onuitgegeven Licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Geschiedenis.): 130-132.
- Ermen, E. Van**, 1982. De landelijke bezittingen van de heren van Wezemaal in de middeleeuwen. Deel 1. Tot de dood van Jan I (1166-1417), *Belgisch centrum voor landelijke geschiedenis* 68; Leuven: 15 en 17.
- Ermen, E. Van**, 1984. Een Brabantse adellijke familie in de middeleeuwen. De heren van Wezemaal en hun verhouding tot de vorst, de geestelijkheid, de steden en andere adellijke families., in: s.n. Lopend rechtshistorisch onderzoek. Handelingen van het achtste Belgisch Nederlands rechtshistorisch colloquium. (*Historica Lovaniensia. Studiën van leden van het departement geschiedenis van de Katholieke Universiteit te Leuven* 169): 119-142.
- Ermen, E. Van**, 1985. 'De familie van Wezemaal (ca 1166-1464): een synthese van drie eeuwen familiegeschiedenis', Verbesselt, J. e.a. (red.), *De Adel in het hertogdom Brabant*, Brussel, 45-73.
- Ermen, E. Van**, 1986. De landelijke bezittingen van de heren van Wezemaal in de middeleeuwen, Deel 2. Onder Jan II (1417-1464). (*Belgisch Centrum voor Landelijke Geschiedenis*, 87), Leuven.
- Ermen, E. Van**, 1988. 'Het ambtenarenkorps in enkele laat-middeleeuwse heerlijkheden: een Brabants voorbeeld', *Machtsstructuren in de plattelandsgemeenschappen in België en aangrenzende gebieden. 12de-19de eeuw. Gemeentekrediet van België. 13e internationaal colloquium Spa 3-5 sept. 1986. Handelingen. (Pro Civitate. Historische uitgaven. Reeks in -8°, 77)*. Brussel, 293-309.
- Ermen, E. Van**, 1997. *Het kaartenboek van Averbode 1650-1680 (Cartografische en iconografische bronnen voor de geschiedenis van het landschap in België)*, Brussel: 176-179.
- Everaert, A.**, s.d. *Histoire tombale de Louvain et ses environs*, s.l.
- Gaillard, A.**, 1989. Processen van het Leenhof van Brabant (1434-1794), Deel II . *Rijksarchief Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Toegangen in Beperkte oplage*, 54, Brussel.
- Galesloot, L.**, 1870-1884. *Inventaire des archives de la Cour féodale de Brabant*, 2 dln., Brussel.
- Gens E.**, 1848. *Ruines et paysages en Belgique*, Brussel.
- Graffart, A.**, 1998. *Inventaire des archives de la famille d'Ursel. Algemeen Rijksarchief. Toegangen in beperkte oplage*, 463, Brussel.
- Gullentops, F.**, 1957. L'origine des collines du Hageland. *Extrait du Bull. de la Soc. belge de Géol., de Paléontol. et d'Hydrol.*, tome LXVI, pp. 81-85.
- Gullentops, F. & L. Wouters (red.)**, s.d. *Delfstoffen in Vlaanderen*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBL.

- Gullentops, F. & U. Radelet**, s.d. *De Blauwmolen*. s.l. (<http://users.telenet.be/Holsbeek/Publicaties/Artikels/HWH013C1.htm>)
- Gysels, H.**, 1993. *De landschappen van Vlaanderen en Zuidelijk Nederland. Een landschappelijke studie*. Onderzoekscentrum voor landschapsecologie en milieuplanning (OLM) 19, Leuven/Apeldoorn.
- Gysseling, M.**, 1960. Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord Frankrijk en West Duitsland (vóór 1226). *Bouwstoffen en studiën voor de geschiedenis en lexicografie van het Nederlands VI1*, Belgisch interuniversitair centrum voor Neerlandistiek.
- Haegendoren, M. Van**, 1964. *Inventarissen van de archieven van de heerlijkheden, dorpen en schepenbanken van de kantons Leuven*, Brussel.
- Haslinghuis E.J. & H. Janse**, 2005. *Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*, Leiden.
- Hillewaert, B & E. Van Besien (eds.)**, 2007. Het Prinsenhof in Brugge. Brugge.
- Hupperetz, W. & J.M. Van Winter (red.)**, 1995. *Dagelijks leven op kastelen in Limburg (1350-1600): Voeding en voedselbereiding*. Venlo.
- Hupperetz, W., F. Hermans, H. Van Hall & E. Kloek (red.)**, 1996. *Middeleeuwse kastelen in Limburg*. Venlo.
- Hupperetz, W., B. Olde Meierink & R. Rommes (red.)**, 2005. *Kastelen in Limburg. Burchten en landhuizen (10000-1800)*. Stichting Limburgse kastelen -Stichting Matrijs, Utrecht.
- Janssen, H., J. Kylstra-Wielinga & B. Olde Meierink**. 1996. *1000 jaar kastelen in Nederland. Functie en vorm door de eeuwen heen*. Stichting Matrijs, Utrecht.
- Jong, T. de**, 1994. Weekdieren. In **N. Arts (red.)**, *Sporen onder de Kempische stad. Archeologie, ecologie en vroegste geschiedenis van Eindhoven 1225-1500*. Museum Kempenland Eindhoven, Eindhoven.
- Kempen, P. van & D. Keijers**, 2009. Archeologische evaluatie en waardering van een kasteelsite te Schendelbeke; gemeente Geraardsbergen; provincie Oost-Vlaanderen. *RAAP-rapport*, 1995. Raap Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Koninklijke Bibliotheek van België, Nationaal Geografisch Instituut van België, Uitgeverij Lanno & Uitgeverij Racine**, 2009. *De Grote Atlas van Ferraris. De eerste atlas van België. 1777 Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik*. Uitgeverij Lannoo, Tielt.
- Klapwijk, P.J.**, 1982. 'Naar't leven geteekent...'. Topografische tekenaars in Noord-Brabant in de achttiende eeuw. In: s.n., *Kastelen in Brabant. Van burcht tot landhuis*. Noordbrabants Museum, 's-Hertogenbosch, 28-40.
- Lefevre, P.**, 1966. 'De brand van de kerktoeren te Wezemaal in 1488', *Mededelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring voor Leuven*, VI, 77-87.
- Lejour, E.**, 1995, Inventaire des archives de la famille d'Ursel (*Algemeen Rijksarchief. Toegangen in beperkte oplage*, 283), Brussel.
- Le Roy, J.**, 1694. *Castella et praetoria nobilium Brabantiae*. Antwerpen.
- Lodewijckx, M. & B. Franscois**, 2003. Verdergezet onderzoek in het kasteel van Horst te Sint-Pieters-Rode (VI.Br.), *Archaeologia Mediaevalis* 26, 42-44.
- Lodewijckx, M. & B. Franscois**, z.d. *Archeologisch onderzoek in het kasteel van Horst te Sint-Pieters-Rode (VI.-Brabant; (opgravingscampagne 2002)*. Opgravingsverslag. Katholieke Universiteit Leuven.

- Minnen, B.**, 1986. 'Achter de kaleidoscoop. Een kritische kijk op de pre-kadastrale kaartboeken van Karel van Croy (+1612) voor het hertogdom Aarschot', H. Van Der Haegen red., *Oude kaarten en plattegronden: bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de- 18de eeuw): handelingen van de studiedag 20 sept. 1985.* (Archives et bibliothèques de Belgique), Brussel, 9-25.
- Minnen, B.**, 1987a, *Oost-Brabant : kennismaking met: Rotselaar*, Leuven.
- Minnen, B.**, 1987b. Een verdwenen motteburcht : het kasteel van de heren van Rotselaar. *HOGT 2*: 92-101, 201-208.
- Minnen, B.**, 1993. *Het hertogdom Aarschot onder Karel van Croÿ (1595-1612)*. Kadasters en gezichten. (Albums de Croÿ), Brussel: 310-311.
- Minnen, B.**, 1997. 'Het kastelenlandschap in het hertogdom Aarschot op het einde van de 16de eeuw'. *Ons Heem*, 51: 219-222.
- Minnen, B.**, 1998. *Kennismaking met Rotselaar (Oost-Brabant)*, Leuven: 25-26.
- Minnen, B. (red.)**, 2011, *Den heyligen Sant al in Brabant. De Sint-Martinuskerk van Wezemaal en de cultus van Sint-Job (1000-2000)*, 2 dln., Averbode.
- Minnen, B.**, s.d. *Het Hageland. De vorming van een historisch landschap.* (<http://www.gempemolen.be/documents/home/het-hageland/de-vorming-van-een-historisch-landschap.xml?lang=nl>).
- Nationaal Geografisch Instituut**, 1993. *Topografische Atlas België, schaal 1:50.000*. Nationaal Geografisch Instituut/Uitgeverij Lannoo, Brussel/Tielt.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Nelis, H., A. Dierkens & R. Laurent**, 1995. Inventaire des archives des Chambres des Comptes, VI., Archives générales du royaume. *Inventaires*, 263, Brussel.
- Nijssen, R. & R. Van Laere**, 2005. Kastelen op papier. Aquarellen van Limburgse kastelen uit de eerste helft van de negentiende eeuw. *Limburgse Studies*, 2. Wijer.
- Nonn, U.**, 1983. Pagus und Comitatus in Niederlothringen. Untersuchungen zur politischen Raumgliederung im früheren Mittelalter. *Bonner Historische Forschungen* Band 49, Bonn.
- Orbons, J.**, 2011. Kasteel Wezemaal. Gemeente Rotselaar (B). Geofysisch onderzoek; magnetometingen. *ArcheoProArcheologisch rapport* 11045. Archeopro, Maastricht.
- Paravicini, W.**, 1975. Guy de Brimeu: der burgundische Staat und seine adlige Führungsschicht unter Karl dem Kühnen. *Pariser Historische Studien* Band XII. Bonn.
- Pauwels, D.**, 2007. Een donjon bij de Demer in Aarschot: de middeleeuwse woontoren bij het Kasteel van Rivieren te Gelrode komt even aan de oppervlakte, *Archeologie* 2007, Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant (Provincie Vlaams-Brabant).
- Pauwels, D., F. Doperé & B. Minnen**, in press. De Demer gedomineerd: de heer van Rivieren en zijn middeleeuwse woontoren te Gelrode (gem. Aarschot, prov. Vlaams-Brabant).
- Peeters, L.**, s.d. *Vermeldingen van de Holsbeekse watermolens.* s.l. (<http://users.telenet.be/Holsbeek/Publicaties/Artikels/HWH013C1.htm>)
- Pouillet, E.**, 1864. *Sire Louis Pynnock, patricien de Louvain, un maieur du XVe siècle: étude de mœurs et d'histoire de la période bourguignonne.* Leuven:, 286
- Prevenier, W. (red.)**, 1998. *Prinsen en poorters*. Mercatorfonds, Antwerpen.
- Ranst, E. Van & C. Sys**, 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1: 20.000)*. Laboratorium voor Bodemkunde, Universiteit Gent.

- Reijen, P. E. van**, 1979. *Middeleeuwse kastelen in Nederland*. Bussum (4^e druk).
- Renes, J.**, 1988. *De geschiedenis van het Zuid-Limburgse cultuurlandschap*. VanGorcum, Assen/Maastricht.
- Schellart, A. & T. De Vries**, 1974. *Burchten en kastelen. Stenen getuigen van onze historie*. Wasenaar (4^e druk).
- Schut, P. A.C.**, 2007. Oud onderzoek opnieuw bekeken: vroege versterkingen in Gelderland. *Het Brabants kasteel* 28.
- Steegmans, J., I. Van De Staey & P. Driesen**, 2009. Prospectie met ingreep in de bodem aan de Aarschotsesteenweg te Rotselaar. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van NV Coffeemill. *ARON rapport 97*. ARON Archeologisch Projectbureau bvba.
- Tits-Dieuaide, M.J.**, 1958. 'Un exemple de passage de la ministerialité à la noblesse: la famille de Wesemael', *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 36, 335-355. (http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/rbph_0035-0818_1958_num_36_2_2211; laatst geraadpleegd 29 juni 2011).
- Toelen, T. (red.)**, 2002. *Vitsen & Lemen*. Domein Bokrijk.
- Toelen, T. (red.)**, 2003. *Stro- & rietdekken*. Domein Bokrijk.
- Toelen, T. (red.)**, 2005. *Vakwerk*. Domein Bokrijk.
- Uytven, R. Van**, 1980. 'Wezemaal'. In H. Hasguin (red.), *Gemeenten van België, geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek, 2*. Vlaanderen-Brussel, 1222-1223.
- Van der AAA, J. e.a. (red.)**, 1855, *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*, dl. II, Haarlem, 1316-1321. (<http://www.biografischportaal.nl/persoon/69951152>; laatst geraadpleegd 29 juni 2011).
- Vanrie, A.**, 1982. Archives de la famille d'Ursel. 1 : Série des cartes et plans : inventaire analytique, (*Inventarissen*, nr. 227), Brussel.
- Verbeeck, M.**, 1984. Het archeologisch onderzoek van het kasteel van Roost te Haacht (Br). *Archaeologia Mediaevalis*, 7, 24-28.
- Vlieger-De Wilde, K. De & J. Bungeneers**, 2010. 'Kasteel d'Ursel in Hingene: from maison de plaisance to ducal lieu de mémoire? in Janssens, P. red., 'Vivre noblement', De veranderende levensstijl van de Belgische adel, 15de-21ste eeuw. *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 88.

Gebruikte afkortingen

AGIV	Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen
CAI	Centrale Archeologische Inventaris (België)
DHM	Digitaal Hoogtemodel
GPS	Global Positioning System
KUL	Katholieke Universiteit Leuven
LIDAR	Light Detection And Ranging of Laser Imaging Detection And Ranging
-Mv	beneden maaiveld
RTS	Robotic Total Station
TAW	Tweede Algemeen Waterpeil

Verklarende woordenlijst

Anorganisch

Niet organisch.

Antropogeen

Ten gevolge van menselijk handelen (door mensen gemaakt/veroorzaakt).

Artefact

Alle door de mens gemaakte of gebruikte voorwerpen.

Beemden

Een afwisseling van sloten en bermen haaks op de oriëntatie van de beek.

Colluvium

Tijdens het Holoceen van de hellingen geërodeerde en in de dalen afgezette lössleem.

Dagzomen

Aan de oppervlakte komen, zichtbaar worden van gesteenten (met inbegrip van zand, klei, etc.).

erosie

Verzamelnaam voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water.

fluviaal

Door rivieren gevormd, afgezet.

glaciaal

a) IJstijd: koude periode uit het Pleistoceen; b) betrekking hebbende op het landijs.

Glauconiet

Groen gekleurd mineraal dat ontstaat op de bodem van zeeën (vooral daar, waar de sedimentatie zeer langzaam gaat).

gloriette

gebouw in een tuin met een verhoogde ligging ten opzichte van het omringende landschap. Het architectonisch ontwerp en de vorm kan heel verschillend zijn, vaak in de vorm van min of meer open paviljoens of tempietto.

Holoceen

Jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste IJstijd: ca. 9700 jaar voor Chr. tot heden).

Horizont

Een bodemlaag waarin zich bepaalde bodemkundige processen afspelen.

in situ

Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponneerd, weggegooid of verloren.

interglaciaal

Periode tussen twee glacialen (ijstijden).

leem

Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

löss

Eolische (=wind-) afzetting van zeer fijnkorrelig materiaal waarvan het overgrote deel van de korrels (60-85 %) kleiner is dan 63 µm.

ministeriaal

Een ministeriaal was in de Middeleeuwen een persoon van onvrije afkomst aan wie een belangrijke post in bestuur en leger werd toevertrouwd.

Palissade

Omheining.

Pleistoceen

Geologisch tijdperk dat circa 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatwisselingen van gematigd warm tot zeer koud (de vier bekende IJstijden). Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.).

Prehistorie

Dat deel van de geschiedenis waarvan geen geschreven bronnen bewaard zijn gebleven.

sediment

Afzetting gevormd door het bijeenbrengen van losse gesteentefragmentjes (zoals zand of klei) en eventueel delen van organismen. Soms in iets te ruime zin ook gebruikt voor sedentaat bestaande uit gronddeeltjes ter grootte van 2 tot 50 µm.

Steentijd

Archeologische periode die zich kenmerkt door het gebruik van stenen werktuigen.

Tertiair

Geologische periode vóór het Pleistoceen (dat samen met het Holoceen tot het Kwartair wordt gerekend), circa 65-2,3 miljoen jaar geleden.

Weichselien

Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), circa 120.000-10.000 jaar geleden.

Overzicht van figuren, tabellen en (losse kaart-)bijlagen

- Figuur 1.** Ligging onderzoeksgebied (rode lijn); inzet: ligging in België (ster).
- Figuur 2.** Het onderzoeksgebied ligt vlakbij de dorpskern van Wezemaal en is voornamelijk in gebruik als boomgaard.
- Figuur 3.** Hoogtekaart van het onderzoeksgebied volgens DHM Vlaanderen (Bron en eigendom DHM-gegevens: Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV)).
- Figuur 4.** De tertiaire Formaties in de omgeving van Wezemaal (rode stip).
- Figuur 5.** De Pleistocene en Holocene afzettingen in de omgeving van het onderzoeksgebied. De globale ligging van het onderzoeksgebied is centraal met rode kleur aangegeven (naar Bogemans, 2007).
- Figuur 6.** De diverse bodemeenheden in (blauw) en nabij het onderzoeksgebied (naar: Baeyens, 1960; Baeyens & Scheys, 1958).
- Figuur 7.** Globale cultuurhistorische kaart van Wezemaal en omgeving omstreeks de 15e eeuw.
- Figuur 8.** De dorpskern van Wezemaal omstreeks 1598. Het pleintje ten oosten van de kerk is mogelijk een restant van een oude dries. In de linkerbovenhoek is de oude windmolen op de Molenberg (nu Wijngaardberg) aangeduid (bron: Duvosquel e.a. 1985).
- Figuur 9.** Op de Wijngaardberg zijn nog groeven herkenbaar waar ijzerzandsteen werd gewonnen (links). Ook de middeleeuwse kerk van Wezemaal was voor een groot deel opgebouwd uit ijzerzandsteen (rechts).
- Figuur 10.** Afgietsel van het zegel van Jan II van Wezemaal (bron: ARA, Zegelafgietsels, 370).
- Figuur 11.** Karel De Stoute geschilderd omstreeks 1460 door Rogier van der Weyden (bron: Staatliche Museen zu Berlin).
- Figuur 12.** De 'Tombe van Pepijn' in het St. Gitterdal te Landen is geen grafheuvel maar een motteversterking uit de 12e eeuw.
- Figuur 13.** Een reconstructie zoals het kasteel Horn (Nederlands Limburg) er uitzag omstreeks 1500. De ronde grondvorm van het kasteel bestond al in de 13e eeuw. Een oudere motte wordt hier niet uitgesloten (bron: Hupperetz e.a., 2005. Reconstructie vervaardigd door Jan de Rode, Utrecht).
- Figuur 14.** De Toren Ter Heyden in Rotselaar werd in de 14e eeuw opgericht door Gerard II vander Heiden, een leenman van de heren van Rotselaar.
- Figuur 15.** Het kasteel Horst te St. Pieters-Rode is geëvolueerd tot een polygonaal kasteel (grondplan naar Lodewijckx & Franscois, 2003).
- Figuur 16.** Jacht was traditioneel een adellijk privilege. Dit 15e eeuwse jachttafereel toont dat afgerichte dieren zoals honden een grote rol speelden bij de jacht (bron: Koninklijke Bibliotheek van België, Ms. II 158, fol. 12, Brussel).
- Figuur 17.** Metsers aan het werk in de 15e eeuw. Baksteen en cement werden op de schouders naar bovengedragen terwijl men de mortel klaarmaakte met de hand (bron: Koninklijke Bibliotheek van België, Ms. 9243, fol. 168, Brussel).

- Figuur 18.** De diverse aspecten van de vakwerkbouw. Miniatuur uit de 15e eeuwse Chroniques de Hainaut (bron: Koninklijke Bibliotheek van België, Ms. 9242, fol. 232, Brussel).
- Figuur 19.** Het kasteeldomein van Schoonhoven omstreeks 1596-1598. Opmerkelijk is de weergave van de viskweekbakken (geel omcirkeld) in de grootste vijver (bron: archief K.U. Leuven, 2413, f°58r°).
- Figuur 20.** Heren van Wezemaal in de Nieuwe tijd. 1. Gaspar Schetz en zijn tweede vrouw, Catherine van Ursel. 2. Antoine Schetz. 3. Conrard-Albert van Ursel. 4. Charles van Ursel. 5. Wolfgang-Guillaume van Ursel (bron: D' Ursel, B., s.d.).
- Figuur 21.** Weergave van het territorium van de heerlijkheden Wezemaal en Rotselaar omstreeks 1550 (bron: K.U.Leuven, universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 2444).
- Figuur 22.** Het kasteel van Wezemaal omstreeks 1550 (bron: K.U.Leuven, universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 2444).
- Figuur 23.** Het kasteel van Rivieren weergegeven op de kaart van omstreeks 1550 (links). De globale situatie van een donjon temidden van water met aan de andere zijde het neerhof komt overeen met de afbeelding (rechts) uit 1596-1598 door Pierre de Bersacques (bron: K.U.Leuven, universiteitsarchief, Arenbergarchief, nr. 2444 (links) en nr. F. 281 fol. 116(59) (rechts)).
- Figuur 24.** Het Hof ter Bruggen wordt omstreeks 1596-1598 gekenmerkt door een gebogen weermuur met kantelen (bron: archief K.U. Leuven, 2413, f°59r°).
- Figuur 25.** Figuratieve kaart van het dorp Wezemaal uit circa 1598 (bron: Duvosquel e.a. 1985).
- Figuur 26.** Het kasteel van Wezemaal omstreeks 1598 (bron: Duvosquel e.a. 1985).
- Figuur 27.** Kasseien werden gelegd en aangestampt in een onderlaag van aarde. Met uitzondering van het gebruik van moderne werktuigen is de techniek in de loop van de tijd weinig veranderd. Uitsnede van een miniatuur uit de 15e eeuwse Chroniques de Hainaut (bron: Koninklijke Bibliotheek van België, Ms. 9242, fol. 45, Brussel).
- Figuur 28.** Omstreeks 1600 werd voor de toegang van het neerhof van het kasteel een zogenaamde basculebrug gemaakt (bron: ARA, U, L1412, 1599-1600). Bij dergelijke ophaalbruggen gaat het brugdek open en dicht, door te roteren om één centraal scharnierpunt, op vrijwel dezelfde hoogte als het wegdek. Afhankelijk van het tegengewicht moet een mechanisme ofwel de brug ophalen ofwel neer blijven houden.
- Figuur 29.** De toegang van het bovenhof werd in 1600 voorzien door middel van een 'klassieke' ophaalbrug met 2 scharnierpunten (bron: ARA, U, L1412, 1599-1600). Dergelijke brug bestaat uit diverse onderdelen: (a) brug of val, (b) hameipoort, (c) balans, (d) balanspiem, (e) tegengewicht, (f) steun en (g) hangstang of ketting.
- Figuur 30.** Het centrum van Wezemaal omstreeks 1650-1680. Het kasteel is hier afgebeeld als een indrukwekkend gebouwencomplex. Ten noordoosten van het kasteel is nu ook de omgrachte pastorie uit 1624 aanwezig. (bron: Van Ermen, 1997).
- Figuur 31.** Gravure van het kasteel van Wezemaal door J. Harrewijn naar een tekening van J. Van Croes uit het einde van de 17e eeuw. Boven de gravure zoals afgebeeld omstreeks 1768-1770. Onder dezelfde gravure in de oorspronkelijke uitgave van 1694 of een herdruk uit het begin van de 18e eeuw.
- Figuur 32.** Bakhuis in een van de huisjes op het Provinciaal Domein te Bokrijk.

- Figuur 33.** Uitsnede van de Ferrariskaart uit 1775, Blad Aarschot 110 (bron: Koninklijke Bibliotheek van België e.a., 2009).
- Figuur 34.** De loop van het Vlietje is nog goed zichtbaar op de kadasterkaart van Popp (bron: Koninklijke Bibliotheek van België).
- Figuur 35.** Schets van het Vlietje tussen de Losting en het kasteelterrein. Vanuit het Vlietje werd water afgetapt naar diverse vijvers (bron: ARA, FA-U, rek. 1781-1782, z.f.).
- Figuur 36.** Oorspronkelijk liep het Vlietje direct ten zuiden van de pastorie (boven). In de 18e eeuw werd deze hier echter naar het zuiden omgelegd (beneden) (gegevens aangereikt door W. Bollens).
- Figuur 37.** Onder de Holsbeekse baan lagen goten die zowel de slotgrachten als de pastoriegracht van water voorzagen. De goot naar de slotgrachten lag oorspronkelijk lager als de goot naar de pastorie (1). Omstreeks 1780 had pastoor Provoost de goten verlegd waardoor zijn goot lager kwam te liggen dan deze naar de slotgracht (2). Hoewel de goten terug werden herlegd, lag de pastoriegoot maar weinig hoger dan deze naar de slotgracht (3) (bron: ARA, FA-U, R 162).
- Figuur 38.** Wezemaal afgebeeld op de Atlas van de Buurtwegen (ca. 1840). Het toenmalige grachtenpatroon gaat nog deels terug op de oude kasteelgrachten en is globaal nog steeds zichtbaar in het reliëf (bron: Provincie Vlaams-Brabant & Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV)).
- Figuur 39.** Resultaten onderzoek van de heer P. Kempeneers. De kasteelreconstructie en de begroeiing is gebaseerd op de Ferrariskaart.
- Figuur 40.** Wezemaal omstreeks 1878. Op het kasteelterrein is het grachtenstelsel van de 'Engelse Tuin' in de loop van de 19e eeuw aangepast tot een volledig rechthoekig grachtenstelsel (bron: Institut Cartographique Militaire, 1878).
- Figuur 41.** Vondsten die door de heer Liekens werden gedaan bij de sloop van een kleine ondergrondse ruimte op het bovenhof (bron: Archief agentschap Onroerend Erfgoed).
- Figuur 42.** De diverse onderzoeksmethoden in het onderzoeksgebied.
- Figuur 43.** Tussen de boomrijen op het bovenhof zijn nog diverse puinfragmenten aan het oppervlak zichtbaar.
- Figuur 44.** Impressie van het booronderzoek met een Edelmanboor en het inmeten door middel van een GPS.
- Figuur 45.** Impressie van het magnetometrisch onderzoek op het bovenhof.
- Figuur 46.** Impressies van het elektrisch weerstandsonderzoek.
- Figuur 47.** Diverse bodemprofielen in de gutsboor.
- Figuur 48.** Resultaten magnetometrisch onderzoek.
- Figuur 49.** De resultaten van het weerstandsonderzoek op het neerhof.
- Figuur 50.** De resultaten van het weerstandsonderzoek op het bovenhof.
- Figuur 51.** De resultaten van het weerstandsonderzoek nabij de ingang.
- Figuur 52.** Vondsten uit het onderzoeksgebied.
- Figuur 53.** Fragmenten van daktichels (onder) en leistenen dakbedekking (bodem).
- Figuur 54.** Een oudere motte is een mogelijke verklaring voor de gebogen structuur op het bovenhof.
- Figuur 55.** De opgraving van de donjon te Gelrode in 2007 (bron: Pauwels, 2007).
- Figuur 56.** De omgrachte norbertijnenpastorie ten noordoosten van het onderzoeksgebied.

Figuur 57. Zicht vanuit het kasteelterrein naar het zuiden. Het chirolokaal aan de oostzijde en de woonwijk aan de zuidzijde verstoren enigszins de visualiteit van het terrein.

Figuur 58. Voorstel tot bescherming archeologische zone.

Figuur 59. De oudste afbeelding van het kasteel (links) vertoont globale gelijkenissen met het weerstandsbeeld op het bovenhof (rechts).

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Tabel 2. Lithostratigrafie van het Tertiair in Vlaanderen (bron: ALBON).

Tabel 3. Waardering van de kasteelsite op basis van de beschermingscriteria.

Tabel 4. Diverse gebouwen en vertrekken opgenoemd in de archivalische bronnen.

Bijlage 1. Resultaten archivalisch onderzoek.

Bijlage 2. Boorbeschrijvingen (CD-Rom).

Bijlage 3. Rapport magnetometrisch onderzoek (CD-Rom).

Bijlage 4. Vondstenlijst (CD-rom).

Kaartbijlage 1. Resultaten veldwerk.

Bijlage 1: Resultaten archivalisch onderzoek

Bronnen over het kasteel van Wezemaal tijdens Jan II (1417-1464)

ARA, Rekenkamers, 50819: 1440-1441

Rekening door Rifelart de Pape, meier en rentmeester van Wez, vd heerlijke inkomsten en uitgaven van zijn liefs jonckeren wegen heer te Wezemaal en te Fallais, °24 juni (Sint-Jansmis) 1440-24 juni (Sint-Jansmis) 1441 en 24 juni (Sint-Jansmis) 1441- 4 december 1441.

24 juni 1440-24 juni 1441:

- Inden yersten Janne den Pape ende Quinten Valke *tymmermannen* die verdijnjt hadden een gestijpte vanden groten pertstalle tot aende schuere op sijn cruysplaten staende met ij rijchelen van viij voeten lang gebonden ende met hangenden kepers. Item twee doren aen die heymelicheit bij tridder huys te maken. Item dat halleken bouen den kelder. Item een gestijpte aen die porte bouen tot aen die sale te maken met cruysplaten onder met ij rijchelen van viij voeten lang gebonden ende met hangenden kepers. Item eene keese camer met iij rijchelen, die stijle xij voete lang ende ouer elke sijde een gestijpte, gaende tot aen die poorte ende tot aen die zale, gebonden gerijchelt ende op cruysplaten staende als vore, te gader om ix. clijnckaerde daer Arnt van *templours* ende Aert Symons bij waren, valet ix. *grijpen* xvij pleck . (...) Item Goessen Geldens van dat hij toten *voirschreven* wercke xij dage te vij pleck sdaegs ende iijz dage te ix pleck sdaegs hadde gesaeght (...) Item Hennen Crol van dat hij xxij stucken houts tot desen *voirschreven* wercke hadde gehauwen op Stuyphers ende onder die groeue, daerof gegeuen van elken stucke z ouden boddrager, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item Merten Michiels Hennen Coppens ende Hennen *vander Coudeheyden* van dat sij verdijnjden die *voirschreven* gestijpten ende die keesecamer te fonderen ende te zullen om iij *hollantschen* guldenen op horen cost, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item te Faleys betaelt van v Mudde calx, op den calchouen gecocht om xz stuuers, valet xxxz pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item Willem Coppens te Betekom van xj. m steene min j hondert gehaelt te Betekem te iij malen, elc dusent xl. pleck die maken tsamen, betaelt bij Aerde Symons, x. *grijpen* xxxvj. pleck (...). Item van coste gedaen bij Janne Poelman, Langhe Gheerde, Willem Crol, Willem Loykens wijf, Heynken Kip ende Gheerde den Clerck doen sij xxij.c. steene haelden te Betekem metten vorsters die mede waren ende verterden te gader tot Aerts inden Hert, xvij pleck. Item Gheerde van Kelft, Aert Couse, Henric Couse, Jan die Coge, Jan die Cropel ende Jan Wielant late te Rotselaar gehaelt te Betekem iijz dusent ende ij.c steene, ende verterden, xvijz pleck. Item Wouter van Gheelee, Jan van Gheelee, Henric vanden Dijke, Gheerd Stor[.]e, Gueden Gheerds, ende die Jonge Beekman gehaelt te Betekem xxij.c steene, daerom sij verterden, xvij pleck. Item Janne Poelman ende Willeme Crol van dat sij elc ij voeder steene haelden te Betekem te wetene xvj.c. betaelt voer elc voeder ix pleck, valet xxxvj pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item verdijnjt aen Merten Michiels metser den moer te maken daer den houen op steet, des soudemen hem eenen knape setten op mijns jonckeren cost (...) Item gegeuen Janne Ra[t]elaerde van beyden den houenen te maken xvj stuuers (...) Janne Poelman van dat hij toten

- voirschreven wercke vj voeder leemps hadde gehaelt (...) Henric vanden Dijke ende Hennen Crol met mijnen peerden gehaelt toten houen ij voeder houen werx (...) Item die eerd tiechelen vanden houenen (...), ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item Lippen den Smet taerscot van xvij.c. lathisers elc hondert z ouden boddrager. Item noch ix.c. lathisers. Item noch vj.c. ende xxv nagle van xvj groten elc hondert, ende ij.c. van iiij. pleck thondert valet tsamen xxiiij stuuers ende j lelyaert (...) Item bij Reynken Theeus gehaelt ij.c myte nagle, ij. c viij d. nagle. Item vij.c. lathisers valet xxiiij pleck vj stuuers, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Fluerin Voet van dat hij eenen borren put aende cokene gemaect hadde daer ouer hij viij dage lang wrachte. (...) Item Hennen vanden Panhuysse hadde aende voirschreven put gehauwen iiij dage lang (...) ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Fluerin Voet van dat hij vj dage lang hadde gewracht aen die pijpe vanden houen (...), ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Fluerin Voet die verdijngt hadde beyde die ridder cameran, die poorte, die cokene, ende die keese camer te pauyen, op sijnen cost, ende met sijnen knape, ij rijders ende j peter (...), ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item op die groeue gehaelt steene toten putte, toten dorpel aen die cokene, toten dorpelen aen beyde die grate, te gader lxj. stuuers daer Aert Symons bij was, valet iiij grijpen xxiiij pleck., ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - (...) van iij.m. tiechelen ende ij.c. gehaelt ende oic xxv vorste elc durent j peter, valet j rijder ij peters iiijz stuuers (...) van tolle te Betekem gegeuen van al den tijde datmen daer dore geuaren heeft iiij stuuers valet xij pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Gheerde Goetknecht van dat hij drie dage latten hadde gesaecht toter keesecameren ende gestijpten te decken (...). Item Otteken die ticheldecker heeft aen die keese camer ende aen die gestijpten geladt ende gedect te gader xvj dage des daegs voer sijnen cost iiij pleck (...). Item te Pallenberge gehaelt bij Henric vanden Coruiere ende Willeken van Doenberge hondert vorste toten voirschreuen wercke costen j guldene rijder, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Janne den Pape tymmerman van dat hij iijz dage aen die veynsteren inde cokene te reeken, ende noch iiij dage aent scermael inde cokene aen die dore ende die veynsteren op die poorte camer te maken des daegs x pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Jan van Langdorp van dat hij dat gestijpte tusschen die cokene ende die poorte dat geuallen was wederom gericht ende van nuwes geplaet hadde ende j dore gat, daer in gemaect daer hij ouer was (...), ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Hennen Coppens metser van dat hij in mijns jonckeren camer aende dore bijder zalen j dach hadde gemetst ende z dach aen eenen dorpel aen den kelder aent ridder huys ende voer mijns jonckeren camer, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Ghijse den Glasemaker van iiij glaseveynsteren in mijns jonckeren camer houdende xij voete vj pleck den voet. Item iij glaseveynsteren inde cokene den voet vij pleck houdende vj voete. Item noch iiij stuccke van glasen costen vj pleck, item van ij ouden glasveynsteren eene te maken, die inde cokene staet vj pleck maken tsamen, iij grijpen xxvj pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Jan Valke, Willem ende Goeden Valke, sijn kinderen, van dat sij die gestijpten tusschen den stal ende de schuere die keese camer met beyden den gestijpten geladt, gevitst ende geplect hadden, ende oic die achterste camer vander ridderhuysse van bynnen al geplect te gader j rijder

- (...) van vj.c ende v busselen latten toten voirschreven wercke (...) die twee voeder vits roeden toten voirschreven wercke int Bosch, hadden gesneden (...) iij voeder leemps toten voirschreven wercke haelden metten ghenen die den leem ondeckte, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item Janne den Pape van dat hij thuysken ouer den houen maecte, ende dat ridder huys plaette ende rijchelde daer ouer hij was alleene xz dage metten be[.]nen inden middelsten peertstal die hij sprootte ende die crebben hermaecte (...) Joesse Poortman van dat hij den houen deckede ende die schuere buten der poorten daer hij ouer was (...) Item dacroeden ende theenen gehaelt (...) busselen theen die Joes van sijnen huysen met hem brachte, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Janne den Pape voirschreven van dat hij hadde verdijngt iij vedekens te maken ende te hangen, drie hulten stappen elc met ij rijchelen, ende ij poorten aen beyde die wijngaerde te gader om iij grijpen, daer Aert van Templours ende aert Symons bij waren (...) Item den seluen Goessen noch van dat hij xvj.c ende xij voet eberts hadde gesaegt met Peteren Crol, dat aen scutsel veynsteren ende doren verdaen is elc hondert xij pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Joesse Poortman van dat hij den houen deckede ende die schuere buten der poorten daer hij ouer was viijz dage, des daegs ix pleck (...) Item dacroeden ende theenen gehaelt bijden vorsters (...), ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Moen den Smet van ij slotelen te maken ende van sloten te reeken vjz stuuers (... Item noch van eenen slote met ij slotelen aende bottelrie, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item xij dage in septembrij anno xl Zegheren den Smet betaelt van (...) busselen stroes gegaen toten houen ende der voirschreven schueren c. ende xxv reste xxv die op die wijncamere sijn gegaen (...) Item opten seluen dach gerekent met den voirschreuen Zegher van iij yseren aen die houene gegaen van yseren banden aent ridder huys gegaen ende anderen wercke, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item Willem Florijns van Rotselaer van dat hij vjz dage aent halleken bouen den put, ende aent geraempte te maken inde cokene bijder heymelicheit getymmert hadde, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Henneken Reynbouts scrijnmaker van dat hij inde cokene gescudt hadde vanden veynsteren tot aen mijns jonckeren camer onder den graet ende j bottelrie metter doren daer hij te gader ouer was xjz dage. Item aende glase veynsteren te setten te water waert jz dach ende aende bedstat inde cokene te maken ij dage. Item aende veynsteren int ridder huys te maken viij dage. Item aende calu[.]pnen jz dach. Item aent gestijpte aenden hof te maken (...) van j scermale inde cokene bijden watersteen, een in mijns jonckeren camer ende die heymelicheit aent ridder huys te onderslane daer hij ouer was, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - (...) aenden vorsten wijngaert gegraven hadden ende die grachte op gemaect. Item Aerde den Tiecheldecker van Aerscot van dat hij bouen den put gedect hadde ende j hondert vorste geleet hadde op die gestijpten, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
 - Item des dijstdaegs xxvij dage in septembri anno xl. was den roeden wijn gesneden ende was gehaelt te brode xj. pleck te biere viij potte, den pot j pleck, te kесе vj pleck, valet sonder peper ende wittemoes, xxv pleck (...) Item den wagheman die de vat bracht teten gegeuen ende j nacht gevoedert die verterde metten cuper die met hem quam ende j geheelen dach ende ij nachte te Wesemale bleef (...) Item des goensdaes na Sinte Lucas dach xjz dage in octobri soe wart den witten wijn te Wesemale gesneden, ende was te brode gehaelt xij pleck, te byer x pleck, te keese x pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.

21 juni 1441-4 december 1441:

- Inden yersten iij dage in julio anno xlj Mase Scoesitters te Lovene van vj hondert ende twalef voeten papeliere droeg berts toten zolder bouen die cokene verdijngt elc hondert te leggen ende te rebatten om j peter des sal hij den cost hebben, als hij werken sal daer bij ende ouer waren Aert van Templours, Gheerd die Clerc ende Aert Symons welke vj.c ende xij voet berts voirschreven valet vj peters ij stuuers, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item die selue Maes was ses dage lanck ouer die voirschreven berden te leggen te rabatten ende te reeken welken tijt duerende hij moeste sijnen cost hebben, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item op dien seluen tijt betaelde die voirschreven Rifelart Henricke den Roeye, Maes Geselle tymmerman van dat hij ses dage lanck aende bruggen te leggen vander voirschreven zolder gewracht hadde des daegs xij pleck valet, lxxij pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item Goessen Geldens ende Otte Tote saechden die brugge tote voirschreven solre, daerouer sij ware, elc iijz dage, maken tsamen vij dage des daegs elc jx pleck valet, lxiij pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item die voirschreven Hennen die Pape was bij Rifelarde tandwerpen met Oestvorste gesonden om aldaer met den houtbrekers te spreken vanden coepe vanden voirschreven ij.c stucken houts daerom gegeuen den voirschreven Hennen den Pape voir sijnen cost ende loen, viij stuuers, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item van coste gedaen bij Hennen Abols, Ghijselen sijnen brueder, Nijs den Wageman ende sijnen knape doen sij dat voirschreven hout te Wesemale haelden met vj perden ende metten gesellen diet hielpen laden, daerouer sij waren j geheelen dach, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item verdijngt aen Jan Helse om die drie bogaerde te ruymen ende alle die breemen ende doerne ute te doene ende ewech te vueren ende dat om, lvj pleck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item opten seluen tijt verdijngde die selue Rifelart aen hennen Crol ende Aerde van Ingelbeke eenen mestpoel drie roeden groot sijnde ende iij voete diepe te maken voir de groten perdstal ende dat om ij clijnkaerts die Rifelart gelijc den anderen hen betaelt heeft qui valet ende hebben die pertstalle metten erden daerof comende gehoeyt, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Aerde vanden Panhuysse gegeuen ende betaelt van tween steynenen dorpelen den eenen aent ridder huys ende den anderen aenden kelder elc vj voete lanck, ARA, RK, 50819, rek. (1440-1441), z.f.
- Item Joesse Portmans, van dat hij aent ridder huys buten v dage lanck geplact hadde des daegs ix pleck (...) Item Henneken Clissen hem gedient v dage lanck des daegs vj pleck
- Item Segheren den Smet gegeuen ende betaelt van vij yseren aen glasen veynsteren iijz stuuers. Item ij hanckers aen die houen pijsse vj stuuers, ij yseren aenden borren put ij stuuers (...) Item j grendel aende ouerste porte
- Item Michiel den Custer, van dat hij iijz dage lanck aende cleyn stalle geplact ende gekent hadde

ARA, Rekenkamers, 50819: 1440-1441

Rekening door Rifelart de Pape, meier en rentmeester van Wez, vd heerlijke inkomsten en uitgaven van zijn liefs jonckeren wegen heer te Wezemaal en te Fallais, °21 juni 1440-21 juni 1441 (notities Bart Minnen)

- 26 aug. 1441 kwam mijn jonker van Brussel naar Wez met 8 paarden; savonds 8 maaltijden te Wez (met wijn) 40 pl
- “Item des sondaegs noenens noedde mijn jonckere den persoene ende sijn twee gesellen ende waren des noenens in sijn hof XI maeltiden” 55 pl
- 1 fles Rijnwijn te Leuven gehaald 15 pl
- “Item savons quam her Jan die lantdeken thoerken ende lueden, ende waren desgelijx savons int hof XI maeltide” 55 pl
- “Item des maendaegs morgens hat mijn jonckere die soppe met sijnen geselscape ende metten lantdeken ontrent XI hueren, daer vore gerekent IIII maeltiden” 20pl
- Zaterdag 2 sept kwam mijn jonker van Brussel naar Wez met 10 paarden
- Zondagmiddag at mijn jonker met de persoon en waren snoens int hof 6 maaltijden 30 pl
- Savons waren int hof met den lantdeken, Daneel Vanden Weerde, “lueden ende thoerken, ende Daneels knape”, samen 15 maaltijden 75 pl
- (opnieuw Rijnwijn gehaald te Leuven)
- 5 sept kwam mijn jonker weer van Westerlo naar Wez met 2 paarden
- Zondag 8 oktober, “doen die bede te Wesemale van hondert Rijnsche guldenen mijnen jonckeren geconsenteert was” kwam de jonker smorgens vroeg van Leuven naar Wez met 11 paarden en at die soppe te Wez

ARA Rekenkamers, 50820: 1441-1442

Rekening van Aert van Temploers, rentmeester te Wezemaal, 4 dec 1441-4 dec 1442

- (...) een huysken voer den houen te wesemale ende een gestijpte tusschen die vorste porte ende die capelle te maken, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Item van iij groten steenen op die groeue te Rotselaer gehaelt georboert toten kelder vanden capellen aent water die ingeuallen was, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Ghijse den Glasemaker te Louene van tweenglasen veynsteren op die camer bouen die cokene houdende ix voete (...) van ij gelijken glasen veynsteren staende inde cokene bijde scouwe, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- (...) geplect hadde die grote want aende cokene ende aen mijns jonckeren camer buten, (..) Joes Portmans oic desgelijx aent selue werck geplect vj dage metten gestijpte aenden put ten seluen prijse (...) Item Michiel de Custer hen gedient ende morte[.] gemaect vj dage lanck (...) ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- (...) gewracht aenden graet int water bijde ouerste porte, aen doren ende veynsteren int bachuys ende j dore aenden graet, daer ouer sijn waren elc vj dage des daegs elc viij val, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- dat bachuys ende dat hondehuys te decken ende te vorsten, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- die wijncamer te decken, ende dat gestijpte aenden groten peertstal te decken ende beyde te vorsten, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- gedect op die hoyscure, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

- plecten ij dage, elc met j knape aen dat houen huys, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- van vitsroeden ende dackroeden aent houenhuys aent hondehuys wijncamer ende gestijpte, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- op die veemert xxv nagels van xvij st. tstück toten grate aent waterscap, item iij paer hancsel tot doren ende veynsteren, aent bachuys ende aen die dore vanden grate, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Hennen Coppens gemetst aenden ouenboer te zullen, dat gestijpte aende vorste porte ende dat prijel te zullen, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Meester Henricke Vrederix die gewracht heeft aende schuere int hof die vallen Woude, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Jan den Pape die oic aende voirschreven schuere viij dage lanck ende j dach aen een vedeken inde groten bogaert ende j aluen dach, aen twee goten te maken aende grecht, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Getymmert hadde aen die voirschreven hoyschuere (...) Gheerde vanden Panhuysse ende Hennen Tymmermans die hem diende van jz dage te metsen aende schuere, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Aen gate te stoppen, in coestalle ende peertstalle, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Jan Sweuers kinderen leyden opten seluen dach dat prijel int hoff ende staken die rissche daer ouer sij waren, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Die gracht te maken aende cleynen bogaert voer die porte (...) van grauen inden groten beempt (...) aen die euselen gewracht (...) aenden morte[.] gegraven, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Des maendaegs iij dage in septembri quamen te Wesemale twee cupers van Westerlo om die trede cupen te maken ende te bynden daer ouer sij waren iij dage lanck, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Doemen den roeden wijn te Wesemale sneet te weten v dage in septembri indit tegewoirdich jaer van xlij. Te brode gehaelt xx pleck, te byere xvij potte den pot j labay. xij pleck, vj kесе elken kесе iij pleck valet xxiiij pleck. Te peper ende crude iij pleck, om wittemoes te maken, sonder die melck, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Des sondaegs anderen daegs na onser vrouwen dage nativitas wart den voirschreven wijn geperst, doen verterden, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Michiel die custer, ende Hennen Poelman elc gegraven twee dage [aan de gracht] achter dat ridder huys dat in geuallen was, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.
- Voer die wijnde ende honde geleverd bynnen desen tijde dat sij te Wesemale gelegen hebben vij roggen brode, ARA, RK, 50820, rek. (1441-1442), z.f.

ARA Rekenkamers, 50820: 1441-1442

Rekening van Aert van Temploers, rentmeester te Wezemaal, 4 dec 1441-4 dec 1442 (notities Bart Minnen)

Kosten en verteer door de jonker en zijn gezellen inden huysse van Wesemale

- 2 april 1442 kwam de jonker te Wez met 7 paarden met 6 valkeniers en met heyn de jager en zijn knape; savonds in het huys 15 maaltijden Loy de kok, 6 valkeniers, 2 jagers
- Dinsdag noen reed hij eten in VP; bleven in het huys

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

- Vrijdagnoen kwam de jonker terug met 3 paarden, daarna de landdeken met 2 paarden, + nog andere personen
- Zelfde avond mijn jonker, de landdeken, Wouter van Lathem, Loeden, Thoenken, e.a. personen
- Voor de 'wijnde' en honden geleverd toen zij te Wezemaal lagen 7 roggebroden
- 11 april savons woensdag kwamen de persoon van Wez, meester Andries en Rifelart samen van Brussel, en waren met anderen samen, 13 maaltijden
- Donderdagmorgen nadat mijn jonker mis had gehoord, at hij die soppe met het voors. gezelschap
- 'Willeken die bastaert' en meester Peters knape bleven te Wez, beydende de komst van mijn jonker, die van Brussel zou komen
- Willeken die bastaert bleef te Wez liggen 9 dagen tot datmen te Ghend waert vuerde
- (jonker komt ook nadien nog regelmatig naar Wez)
- "Mijn joncker quam wederom te Wesemale des donresdaegs X dage in meye int selve jaer met X perden, te weten met hem": Claes Vande Werve, Rigaut, Wijnxel, Thijs, Neel, Loy, Gybe, Bouwen die valkenere ende Rifelart
- Voor brood geleverd aan de grote windhonden die de valkenaars met hen hadden meegebracht
- (niets verder meer; vertrek: ?)
- Mijn jonker kwam terug van Brussel maandagavond 14 mei
- Dinsdagnoen met de persoon in het hof en Hendrik van Ghele 9 maaltijden

RAL, Schepengriffies Kantons Leuven, 1706 (Rekening van Jan Vanden Hove, in naam van heer Daneel van Boechout, rentmeester van Wezemaal, St-Baafs 1453-Bamis 1454)

- Item Willem van Loeffelberge ende zijn soen hebben gemaect op een duyphuys iijz duyvecote ende tselve duyphuys gedect ende anders aen de huysse geplect dair toe gegaen zyn iij.c. latten iij.m. latysers iij.c. walmen alsoe dat den cost dairaf loept met den spisen vanden duyven gelijc men dat met p[.]cheelen bewisen sal ixz gulden hollants, RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1706, rek. (1453-1454), z.f.
- Item Heyneken Goetknecht gedect opte capelle opten stal opt cuyphuys ende een nyeuw gelynt aenden hof dat gevallen was ende al af gewaeyt vj dage elx daighs op zijnen cost iij stuuers maict, j gulden vj pleck, RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1706, rek. (1453-1454), z.f.

(notities Bart Minnen)

- (de jonker verblijft in Wezemaal:) "Item op Sente Denijs dagh doen ic te Loeven was ende mijn joncker met hen (= "de geleidde van Loeven") over quam (...)" (ik verteerde met mijn wagenman en paarden, 1 dag, ½ g 3 pl)

Bronnen over het kasteel van Wezemaal periode 1464-1550

ARA Rekenkamers, 50821: 1464-1465

Rekening van Jan de Smit, rentmeester van Wezemaal, voor de graaf van Charolais, aangesteld Gent 31 dec. 1464, van 1 okt 1464 (jaar waarin Obeert Trabukier, religieus van Villers, van dit officie was 'verlaten' en Willem Trabukier, zijn broer, dat officie aanvaardde en bediende tot 22 jan. 1464, toen Jan de Smit in het officie werd gesteld en eed aflegde) tot 22 maart 1465 voor Pasen toen Jan stierf

- verhouden iijc. arduynen die comen waeren vander oude poirten vanden houe die afgebroken was, ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15r.
- van eender quade doere aenden kelder bynnen den houe gebroken te hermaken metten nagelen daer toe behoeuende, ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15r.
- Janne van Langdorp van eenen wande geheeten gestijpte te hermaken daer toe verwacht es geweest een vanden voirschreven eyken staende opt hof aende koekene dat veruallen was inde borchgrechte, ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15r.
- Den persoon van Wesemale van x mandelen stroes tegen hem gecocht ende die op de schueren ende stallen vanden houe verdeckt sijn metten xx bolsteren stroes die comen sijn vanden vierdenscoue, ARA, RK, 50821, rek. (1464-1465), 15v.

ARA Rekenkamers, 50823: 1466-1467

Rekening van Jan Espanault, rentmeester van Wezemaal, voor de graaf van Charolais, °1 okt 1466-30 sept 1467

- (...) om eene nuwe brugge ende eene nuwe poerte dyen hij aen thuyt te Wesemale gemaect heeft dwelc noodelic behoefde gemaect te wesen want men anders int huys nyet gaen en mochte sonder in vreesen te syn van int water te vallen, ARA, RK, 50823, rek. (1466-1467), z.f.
- Aende hellichtwynninge schuere, aenden vierdeschoofs schuere, aen tridderhuys, aen twinhuys, opde sale, ende opde stallen vanden houe te wesemale gedect ende geplect, ARA, RK, 50823, rek. (1466-1467), z.f.

ARA, RK, Administratieve Dossiers (Kartons), 2e reeks (ca. april 1468)

- Jierst is bevonden die eene sijde vander jerster poerten vanden nederhoue die metten metswerck is tot inden gront afgebroken also dat die helicht vander doere vander seluer poerten neder leeght ende is leenende aen die andere gestichten aldaer bij wesende, ende die andere helicht vander seluer doere der seluer poert is bleven hangende aen die ander sijde vander voirschreuen poerten diere is bleuen staende dwelc al wort verderffelic ouermids dat die muer ende beyde die helichten vander poerten deene leenende ende dander hangende sijn al onbedect ende sijn die selue twee helichten vander doeren seer kostelic. Item aen die selue afgebroken sijde vander voirschreuen poerte staet leenende een gestijpt ofte want met pleckerie die geschapen is mits dat doerde daerop dat staet aende kanten vande grechten omgaen is ende de grechten geuallen. Item int selue nederhof sijn vier lichamen van huysingen die beuonden sijn ennichssins in redeliken staet beyde van wanden ende van dake als wijnhuysen stallen duyfhuysen en eene schuere. Item die sale inden bouen hof is beuonden seer ruyneux so wel van wande als van dak ende sijn dmeeste deel vander doer ende veynsteren al af ende die selue dierre sijn, sijn seer quaet. Item die poerte

vander seluer bouen hove is bevonden oic ongerepareert beyde van wande ende van daeke.
Item die gestijpt ende wande staende ter sijden aenden hoofken sijn geschapen afte vallen ende sijn en noode te worden gerepareert. Item dwoenhuis is beuonden wel gedect ende staet voerts meer in redliken staet mitten putteborre daer aene. Item die grechten vander seluer houe aldaer sijn beuonden in redeliken staete daerop datmen jaerlijcx spijsen ende vueden soude wel hondert carpers. Item sijn aldaer die seuoerkens die nyet en sijn gerepareert, ARA, RK, Administratieve Dossiers (Kartons), 2e reeks, 44-47.

RAL, Schepenbankarchieven kantons Leuven, 1720

Inventaris Haegendoren: '1471'.

Register. Moderne foliëring (notities B. Minnen)

- (2r°) De leenmannen "mijns liefs joncheren heere van Westerle van Falays ende vanden Lande van Mechelen etc.", erfmaarschalk van Brabant, "van sijnen huysse ende hove van Wesemale' (= de leenmannen afhankelijk van het leenhof van het kasteel van Wezemaal):
- (18r°) Uit den consente gedaan bij wijlen hertog Filips van Boergondië aan de jonkheer van Wez van zijnen landen, goederen of renten van Wez (dat hij) zoude mogen derven en belenen in gronden of renten tot de som van 40 Leeuwen erfelijk en daarvan 1 of meer manschappen maken aan degenen die het hem gelieft, en dat die beleende goederen zouden worden in leen gehouden van d heer van Wez

Willem Trabukier krijgt een aantal lenen van wijlen de jonkheer van Wez, o.a.:

- een stuk beemd geheten den Ouwenhof aan die hofgracht
- 18v°) "douwe hofstat (= hoeve) gelegen tot Wesemale metter gracht dair omme gaende ende mitten gaen ten dorpe wert aldair"

ARA, FA-MW, C455: 1477

- Jan vanden Panhuysse van dat hij den ouen op thof gemaict heeft, ARA, FA-MW, C455, rek. (1477), 68v.

Bronnen over het kasteel van Wezemaal periode 1550-1640

Sovet, d'Ursel: 1571-1572

rekening van de rentmeester van Wezemaal, 30 september 1571-30 september 1572

(notities Bart Minnen)

- “Item wa(n)tmen ten voers. tijde vander intentien was om mijns heeren meublen met die vander kercken, mijns jonckeren Brimeurs ende andere nae Mechelen te beschicken, meynende de selve daer best versekert te zyne, soe heeft dese rekener daer toe gehuert een schip, maer tselfve schip tot Rotselaer hebbende houden ligghen om te sien waer over dat gaen soude, hebben namaels bevonden hen nyet geraden te wesen om te Mechelen te vluchten, hebbende alzo metten schippere gecomposeert voer IIII £ eens’: Sovet, d’Ursel, 30 september 1571-30 september 1572, f° 24v°-25r°.

ARA

- Den rentmeester des heer van Wesemael metten vuytgack vander berrender keerssen hoogen: [verhuringen en verkopeningen werden met de brandende kaars gesloten] diverschen wonne-plats van huijs (...) solren kelder schuren stallingen en anderssints alsoe hier naer gedelte ende ged(...) octobris 1592

lerst een huys met een camere daerbij gelegen opde nerhof bijder groot poort met een schonne geldre. Oyck seker camere ende solren bouen met et een speyme koyen stalle en. een deel vande schure vande [er..] de zijd naerde port ende den cleyn boomgaert voer de voers. port. Item noch een schonne groot sall camere ende solre daerboven een cleyn stalcken daerbey gelegen.

Item een ander corpus van wonningen camere beneden ende boven solren gelder ende een schonne stalle daerby gelegen bijder groot peert stalle.

Item een ander camere ende comptoir met een bachuys twee camere ende solre daerboven gelgeen opde groot sheerenhoff naest den tweeden bruggen ende het derdendeel vande groet peer stal.

Item een schonne groot kucken een schonne camer boven het gevangenisse, twee camer boven ende een schonne gelder met een deel vande peertstalle ende sheeren cruijthoff met

Item een schonne camer op dander zyden met een schonne camer noch daerby den salette datmen den dienst goids doende ende twee schonne camer boven ende het derdendeel vande peertstal ende de hellecht vande deen hellicht vande schuren ende oyck een cleyn boomgaert achter shereen hoff

Deze es vercondich binnen Wezemaal den xxviii octobris 1592 ter presentien van onsen hier ondergeth. Vanden Panhuijsse. Ita est. q. sr. Thomas Alcke humilis servus (...) ecclesie dei de Wesemael ...ARA, FA-U, rek. (1591-1592).

[Opmerking: Thomas Alcke = Thomas Van Al(c)ken, pastoor 1578-1579 en 1584-1593]

- Assavoir lung sur les fossez devant le port de ladite bassecourt suivans les projectes et patrons que ledit Jan Lucie en at donné et deliver audit Masquelier long sus les fossez de environ trente et ung piedz de longheur et dedans soubz le coullombier en terre de dix piedts pour avaller ledit pont levice qui se laissera tumber dehors desus lesdites fossez long de dix piedz et dedans soubz ledit colombier de environ semblable longheur. Encoire ung aultre pont entre ladite bassecourt et la maison denhault loing sur les fossez de environ quarante piedz y comprins ung pont levice quy se debvra faire avecq ung tappecuz avecq leur volan pour lever ledit pont levice

qui sera de la longueur de neuf ou dix piedz lesquels deux ponts sera tenu ledit maitre Jehan Lucie les faire de telle largeur comme ordinairement l'on est acoustume (...) semblables le tout de nouveaux bois de chesnes quil sera aussy faire soyer a ses propres despens en telles quarures et porpotions comme louveraige requerera assavoir les (...) despaisseur de douze poce gros quarez les soumier de semblable reliez par dessoubz comme il appartient aussy liver et faire tous nouveaux pillotz pour soustenir et porter lesdits ponts tant levuce que le ferme de grosseur et quarure que conviendra iceulx pillotz enfonser dedans la terre ausdits fossez souffisamment avecq engiens et ledit maitre charpentier furnira semblablement avecq toutes lesz cordes et aultres choses necessaires fors quil pourra faire ledit engien du bois de monseigneur a ce convenable sa doibt entendre et les fossez se doibvent faire nectoyer en bref de sorte et lesdits pillotz debvront estre fort enfonsez. Bien entendu aussy que ledit Jan Lucie sera tenu faire soyer tous les bois servants audits pontz. Aussy tous les terrasses plances et aultres bois pour les appaye des deux costez desdits pontz tous de chesnes large de cinq et demy poce et despaisseur de quatre poce. Le tout bien et nettement rabottez (...) Aussy sera tenu faire le ... la cave en terre desoubz le coullombier de telle profondeur et largeur quil conviendra pour y monter et descendre le tappecu dudit pont levice ayssy de y passer et mectre tous les terrasses et plances fermez et chemillez comme dit est cy devant et quil convient et tellement sera tenu ledit maitre Jan faire ledit pont levince et avecq sy juste contrepoix quil ne viendra point la toucher en hault quant il se debvra lever en fachon quelconcque contre la muraille dudit collomboier du moings en debra approcher quatre (...). Item encoire confesse ledit Jehan Lucie auoir prommis et prommet restaurer et remectre en estat (...) et convenable ung plancher lequel est [dessous] la grande sal entrant en la maison denhault adcause et les terrasses sont desjointes des somiers et les plances pareillement dejointes lune de laultre tellement et pour remedier a tout cela ledit Jehan Lucie sera tenu livrer huit pieces de bois assavoir a chacun costez quatre pieces chacune de huit poce de largeur et cinq poce despaisseur quy se debvront joindre et enhotter dedans chacun sommier et semblablement dedans le fillers quy sont dedans les murailles des deux costez et iceulx (...), ARA, FA-U, rek. (1599-1600).

- Aujourd'hui Jehan Lucie de son mestier charpentier (...). Assavoir que led. mr. charpentier sera tenu de faire ung pont devant la maison et bassecourt du sr. baron a Wesemal long hors sur les fossez de trente piedts et dedans soubz la port ou collombier en terre de dix piedtz que led. mr. Jehan sera tenu tout nouvellement faire de tous bois de chesnes soyez avecq tous nouveaux pilloz quy se debvront pilletter et enfonsser en terre dedans lesd. fossez de telle profondeur comme lad. ouvraige le permette et requiert (...) (...) Aussy les terasses et planches de bois de chesnes de lespeuseur quil convient. Aussy y faire des appoyeur des deux costez dud. pont mesme faire fe. la cave en terre desoubz la port du coullombier et faire pont levice de tel contrepoix quil ne vient point a touch(er) quant il se levera en hault en fachon quelconcq. contre la muraille dud. coulombier avis approchera a quatre doiz prez de lad. muraille affin q(ue) led. coullombier ne se ruine. Item sera tenu led. mr. Jean faire aussy a ses despens ung aultre pont entre la bassecourt et maison denhault quy sera loing de quarante piedz ou environ ensemble faire ung pont levice tappecuz tout de bois de chesnes soyez tant les terasses com.e plances avecq tous nouveaux pilloz de telles grosseurs et espesseurs et profondeur com.e le devante avecq des appoyeurs des deux dud. pont lesquels deux pontz levice iceluy mr. Jean sera tenu et obliger les faire monter et devaller de telle fachon et maniere que une personne seul les pourra

faire descendre en bas et monter en hault aultrem.t sera tenu furnir telz mrs. que led. pont debvront aussy descendre et monter et toutes les planches clouez avecq clous de bois et (...) de fer. Item sera tenu led. mr. Jean ralongier ung gros som.ier lequel est en la grande sallette pour le faire bien et heurement reposer dedans une muraille qui se debvra refaire dessoubz une nocquer joignant une monte et y passer ung fort gros ponteau quy se mectera dedans led. mur pour myeulx soustenir led. som.ier quant il sera ralongier dung pieche de gros bois de telle espaisseur et longueur quil co.viendra de manière que led. som.ier sera (...) sans contradictions de mrs. a ce (cognoissant) et ce quil co.viendra et sera necessaire de bois et charpenterie en lad. nocquer qui est desus led. Som.ier led. Mr. Jean sera tenu aussy sans contradiction de le faire com.e il coviendra aussy (...) nouveulx degrez de lad. monte faire restaurer et remectre en estat tel quil co.vient tout le planchier lequel est desour la sal entrant en la maison tellement que les terrasses quy sont desjoincts des somiers des deux costez se debvront rejoindre com.e ilz estoient premierement et tellement rejoindre et fermer ensemble lad. ouvraige et terrasses avecq six ou huit gros pieche de bois de chesnes soyez propice a lad. ouvraige quy se debvront enquaver et serre lung dedans laultre avecq (clevilles) tellement que jamais lesd.s terrasses ne se pourront plus desjoindre ensemble sera tenu led. mr. Jean racontrer tant de planches q. aultrement led. Plancher dessus lad. sal.

Bien entendu et pour (...) et led. mr. Jehan sera tenu et obliguez de faire bien et (...) faire taut lesd.s ponts et tout ce que dessus est dit a ses fraix et despens tant de soyaiges des bois et de la manufacture sans q. le sr. baron ny son receveur ou co.mis sera tenu livrer milles ou quelconque ferailles seullement de deux chaines pour mectre aux deux volan du pont entre la maison et basse-court bien entendu q. led. mr. Jean tenu faire soyer tous les bois necessaire pour louvraige que dit est au lieu ou les chesnes luy sera monstrier pour les luy faire abbattre et estans soyez sera tenu le recevueur ou nom de son mr. faire mener et charier y ceulx bois soyez joignant la maison de mond. sr. Baron pour laquelle. ouvraige bien et loiallement faire et accomplir sans contradictions desmeillieurs mrs. q. lon pouvoit prendre faics pour visiter led. ouvraige led. Receveur ou nom de soud. fr. et m.... promect payer aud. mr. Jehan la som.e (...), ARA, FA-U, rek. (1599-1600).

- Il y at audit lieu dudit Wesemal diuerses amasures en ladic maison et bassecourt de monseigneur assavoir une amasures que parci devant les anciens seigneurs ou dames de Wesemal se servoient pour chapelle laquelle est presentement fort ruynez et desolez causeroit grans fraix a la restauracion dicelle et a peu defect et service a mondit seigneur. Item il yat aussy aux amasures de la bassecourt diuerses garderobes et aultres placettes que parci devant ont estez apropiiez aux chambers lors et les anciens seigneurs et dames de Wesemal y residioient avecq grandes suytes de gentilhommes et damoiselles lesquelles places sont deuenues anciennes et caducqs cause et est necessaries grans fraix a la restauracions dicelles outre les reparacions des aultres chambres et amasures desquelles sa seigneurie se pourroit bien passer et excuser a tant de reparacions sil plaisoit a sa seignoure ordonner d'aneantir lesdites garderobes et placettes quy ne sont et de bois et argilles et de peu de service. Item il y at encoires en ladite bassecourt une aultre amasures d'une maison joignant assez des escuyries soubz laquelle amasure y sont deux caves lesquelles servoient aux anciens seigneurs et dames de Wezemal lors quil y residioient avecq grandes suytes pour y passer le vins et servoize lequel amasures et cause sont presentement quasy tot ruynez et seront icelles de grandes constances les vieillont sa seignourie faire reparer et continuer a les maintenir et entretenir et cela faict (...) considerer sans effect ny service a

personne aussy longhement a monseigneur ou successeurs ne y feront residence auecq suite comme leurs prediccesseurs ont faicts. Item pour les reparacions du surplus tant de la maison denhault comme de la bassecourt est necessaire dacheter des thuilles et des escailles pailles et semblables choses ce et ledit recepueur n'ose faire sans expres ordonnance de monseigneur. Item pour bien effectuer lesdits reparacions (...) et est necessaire grandes quantitez de pierres bricques sablons argilles et semblables de sorte set pour ce faire et charier (...). Item il y at audit Wesemal ung cours deauwe nomme le Losticq lequel durant ces troubeles at par faulte dentretenement des rues et foussez prins sons cours allieurs que la constance pour aquouy remedier convient que sa seigneurie soit servy faire (...) diverses reparacions pour faire retourner ladite riviere en sonddit cours ordinaire. Mesme que par ladite riviere souloient ester les fossez entour de la maison et bassecourt de monseigneur audit Wesemal entretenus et remplys de nouvelle et fresche eauwe ce que maintenant ne se peult faire sans prealablement posse rung arcken de bois comme parcidevant souloit ester aussy coviendroit faire reliever et reprofonder tout le courant depuis ladit arcken jusques auditz fossez assez de longhe distance de environ la xe part dune lieus de long quasy tout a la charge de monseigneur. Item seroit fort convenable et necessaire de faire massoner une muraille de pierre a la face et entree de la maison denhault pour serer et environner la place quy se joindroit dung coing de la muraille jusque a laultre coing mais conviendra faire les fondemans sur pillotz et plances comme a ce est necessaire., ARA, FA-U, rek. (1600).

- Ick Pauels van Quiersem ken ontfange hebben van Gloude Masquler rentmeester de banderheer van Wesemal de somma van drie gulden twolf steuvers ther kouse van glase venster gemackt op sheren hoff the voeten in de koken op de keller kamer in de gote salette (20.03.1600); Peeter Vandereycken schiper woonende tot Aentwerp (...) zessendertich kysten calck die ick van Antwerp tot Rivieren geleverd hebbe ende van daer met wagen tot Wesmal gevuert hier inne begrepen de vrachten van schepen de toll tot Rippelmont Werchter ende van Aerschot met ock den ammergelt tot Rivieren (1.07.1600); Ick Peeter van Beneden kenne mits desen (...) van alsulcken vier duysent tichelen ende xxxij vursten die den vs. rentmeester heeft gehadt om te verwesigen opt hoff tot Wesemael bedragende in alles sessendertich ringgulden (z.d.); Jan Oogst, Lambrecht Blommaerts, Giellis Douwe ende Hendrick Ijdelen, metsers (...) thien daghen gemetst ende verbesicht eenen groote quantiteyt van calck, soo mechelschen als naemschen op tsheeren hoff van Wesemael (15.07.1600); Huybrecht Moens ende Gijsbrecht vanden Poel schailledeckers ende ticheldeckers van onsen ambachte met onse cnechten woonende binnen der stadt van Loven (...) int decken met tichelen als met schailen ende een loote goete op het schailen dack te leggen, waer toe wij hebben vervracht ende daer toe oyck geemployheert omtrent vier duysent tichelen ende omtrent een duysent schailen, hier inne begrepen lxij furneelen (11.07.1600); Ick Henrick Craesbeeck heb yserenwerck geleuert tot twee opgaende brugghen te weten aen thof van Wesemael soo duymen oft pinnen met ooghen, onder ende bouen, vorts bouten, scyuen, ende spien, ketenen, ende crammen ende al wat de brugghen aengaet van yseren werck tsamen wegende acht hondert ende vie rende viertich beloopende tsamen, voer elck pont iijz st tot als hondert ende seuen veertich gulden xiiij st. (17.07.1600); Je Jehan Lucie confesse avoir receu (...) la somme de trente trois florins quatorze pattarts et ce a cause de certain ouvrage etc. moij avec mes ouvriers faict aud. Wesemal tant pour ung certain arriere et aultre marche faict du pont de la bassecourt a cause de point gaster le columbier et aussy pour aultre reparacions tant al la grange

qu' estableries et x journees et aultres (...) (24.07.1600); Willem Boon ende Nicolaes Leemans ende Jan Donckman pleckers van onsen ambacht ende stroodeckers met elck van ons een cnecht woon-
ende binnen Loeúen (...) plecken decken ende herdecken opt heeren hoff tot Wesemael (6.08.1600); Jan Donck, Peeter Stessen ende Laureys Bogaerts (...) om allen die doirne ende anderen quaet hout vuytroeden vandde die twee boogaerden commende aen sheeren hoffgrechte. Ende oock om allen die quaet hout rondome de zelve hoffgrechte affte houwen wijshout ende muysaert aff te gemaect om te verbranten op sheerenhuys aldaer bijdd. soldaeten om meeder ende ander schade te verhu-
den vanden affbrecht vande huysingen gelyck dagelyck gebeurt ende onlancx gedaen es soo ende wanneer die voers. soldaten geen hout gereet ende vinde om vier afmach. Item ock alle die vuelecheyt gedaen ende byder metser scailla tichel ende strodecker opder *sheerenhuys* deze somer 1600 wech gedrage ende schoenne gemak ende andressints (22.11.1600). ARA, FA-U, rek. (1600).

- Apres avoir pesche au mois de mars de cest an, ce compteur ast fait achapter a Horst pour rapoissonner les fossez premier ung cent d'antenois de viij lb., ung cent de, vj lb., aultre cent de iiij lb., trios cent grau de Gelroy, iij lb. xij st., a ung ouvrier pescheur et ung aultre d'avoir ayde a pescher, vj lb. xl st., raccoustres bottes a pescher x st; Aultres mises a cause de la brasserie, le xv.e de juing dud. an xljc. xxj paye a ung chaudronnier qui ast mis une piece a la grande chaudiere d'icelle brasserie v lb; au cuvelier pour deux nouveaux tonneaux et ung stortvat, iij lb viij st., ARA, FA-U, rek. (1621), 24r.
- Au masson qui at repare les fondements dela maison denhault lors quon peschoit et le four dela bassecourt ijz jours (...) couvert la toict dela maison tenant a la brasserie, scavoir celuy qui regarda la bassecourt (...) pour oster et remettre une partie de la cheminee ou cauche le compteur dessus la porte pour remedier a la fumer qui n'estoit souffrable en temps d'hiver, ARA, FA-U, rek. (1621), 25r.
- Aultres mises a cause dela brasserie, A Matthijs le masson pour avoir ouvrie ung jour dans la fournaise de lad. brasserie, xliij st., a Marischal pour avoir mi sung cercle de fer alentour de la grande cuve pesant 56 lb. a iij st. j liart et viij st. de petit ouvrage, ix lb. x st. , ARA, FA-U, rek. (1622), 29r.
- Au couvreur (...) d'avoir couvert une partie du toict dela sale dela bassecourt du costel du jardin, ARA, FA-U, rek. (1622), 30r.
- A ung couvreur appelle Steven pour avoir employe quatre jours et deux a raccoustrer la feytissure de l'estable des chevaux, une piece a la grange du costel du costel du bogart, l'appentis de la dite grange du costel du colombier et dessus la montee de la chambre desus la cuisine. Jan et Lenaert massons pour avoir mis une fournaise en la cuisine d'embas pour plus (espa...) le bois. Sensuict le redressement du colombier et maison d'enhault. Pour deux mille bricques (...) chaulx de Vilvoirden (...) trois milles d'escailles a iiij lb. x st. et quatre milles a v lb. v st. Aux couvreurs d'ardoises qui ont couvert ledit colombier et revisite tous les toicts de la maison, tant d'escailles que de thuiles. (...) pour xxiiij vorsten (...) aux massons et tailleur de pierre qui ont massonne ledit colombier et raccoustre les fondements de ladit maison ou il estoit besoigne, ARA, FA-U (1624), 27v-28r.
- Au couvreur Steven leqel en diverses fois at couvert tant sur les estables des pourceaux (...). Pour cloux de toutes sortes et raccoustrer quelques harquebuses. A ung verrurier de Louvain lequel a Septembre de cest an at raccoustre les verriers de la maison d'enhault ou il estoit besoing selon compte. Paye pour une charree de chaulx de Vilvoirden pour raccoustrer l'entredeux dela basse chambre qui est pres de la chambre de la salette. A deux masons demeurants audict Wesemale

- pour avoir remassonne ledit entredeux, pave une partie de lestable des chevaulx (...). Pour faire une stacket devant le pont de la bassecourt pour empêcher aux Croates et aultres d'approcher ladite pont, ARA, FA-U (1625), 25v-36r.
- Aultres mises a cause de la pescherie, aen Hanselyn om te helpen peylen tegen twaeter aende zijde vande brugge, ij lb. v st., ARA, FA-U, rek. (1626), 26v.
 - Aultres mises a cause de la brasserie, lei ij.e d'aougst de cest an ont este achaptees planches pour faire ung bacq qui recoit la biere dela grande cuve et paije pour iceless, v lb. xl st., ARA, FA-U, rek. (1627), 27r.
 - En may dudit an 1626 paye a ung casseyer pour avoir pave soubz le colombier. Audit temps il a convenu renouveler les montees de la maison d'enhault pour aller au quartier dessus la salette pour ester la plus part pourrie de vielesse, ARA, FA-U, rek. (1626), 30r.
 - Au charpentier Lambrecht Janssens et son frere pour avoir emplye chacun deux jours a redresser le pignon de la maison pres et tenant a la brasserie, ARA, FA-U, rek. (1627), 28v.
 - Au remettre ung nouveau carpentaige sur la brasserie que d'avoir mis ung nouveau plancher sur la chamber dessus le fournil d'enhault ensamble d'avoir remis le carpentaige de la glaciere deschue de vieillesse. Payé pour vingt quatre piedts de pierre grise pour emplier a la cave au laict de la bassecourt. Au mesme cinqq jours pour recouvrir de nouveau toute ladite glaciere, ARA, FA-U, rek. (1628), 26v-27v.
 - Aultres renseignement de la vignoble que mondict sr. at a luy appartenant sur la Montaigne de riviere allant de Wesemale a Arschoot ayant depuis les troubles este convertie en bois selon qu'est plus (...) declaire aux comptes precedens (...) ARA, FA-U, rek. (1629), 16v.
 - Item commie la cave proche de la cuisine de la bassecourt estoit en grand husardt de tomber. Il ast convenu y remedier pour eviter plus grand dommaige, ayant ce compteur trouve bon de quant et quant y (...) ung petit (...) pour y mettre une pompe; ARA, FA-U, rek. (1629), 26r.
 - Aultres mises a cause de la pescherie, le v. de jullet Jan at achapte d'ung certain garcon huit deux antenois de carpes (...) et d'ung Andries van Salen ij.c grauwen, ARA, FA-U, rek. (1630), 30v.
 - (...) masson qui at besoigne quatre jours a mettre les pompes tant en la cuisine et brasserie. Voyant ce compteur que les pilotaiges d'alentour dela maison d'enhault de l'estable des chevaulx et brasserie alloient fort en decadence at fait abbatre quinze a vingt chesnes tant sur les rues qu'au bois et de peu de valeur pour en faire bon ouvraige mais bien pour plancher et pilots.(...) Pour avoir renouvelle de nouvelles planches de blancq bois que ce compteur avoit de reserve trois greniers en la maison d'enhault, pour ester les vieux planchers de vieillesse tous en pieces, ARA, FA-U, rek. (1630), 31v-32v.
 - au peintre pour avoir donne couleur, de rouge noir et gris ausdites nouvelles fenestres en huyle, ARA, FA-U, rek. (1633), 30r.
 - Den xxij ten augustgus viertien gelaesen verloot staende in diuersche plaetsen meten t samen xxxvij voeten in gemaect xxxij viercanten en xxxv cruijsen; elf nieu gelaesen tsamen xxxvij voeten en gelevert (...) twee gelaesen verloot daer in gemaect iij ruijten ende twee nieu gelaesen gemaect meten vier voeten en half (...) vier nieu gelaesen gemaect meten xv voeten (...) seuen gelaesen verloot daer in gemeect vij viercantten d xxx cruijsen (...) noch aen putte twee nieu gelaese gemaect stuckt acht stuyvers, en op Marie camer een stuckt van vier stuyvers (...) drij gelaesen verloot daer in gemaect v viercantten en v cruijsen (...) xj viercanten jx cruijsen ende xvij ruijten. ARA, FA-U, rek. (bewijsstuk 1635).

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

- Au serrurier d'Arscot selon deux [...] billets pour diverses serrures au lieu de celles emportées par les Francois. A ung Hendrick Elsen, qui a recouvert de nouveau ledict puit a glace (...). Le vjc. d'octobre a ung escailleur de Louvain pour avoir raccoustré le colombier descouvert par le Francois. Au casseyer pour avoir relevé la chaussee de dessous le colombier, et pave jusques pres de la porte de la cuisine dembas, et aussy quelque peu devant la brasserie. ., ARA, FA-U, rek. (1636), 26r-26v.
- (...) dint dese dat u. l. seynden wilt 2 rollen dyck loot 2000 lateysers naghelen 2 cleyn appelkens op de dackvensters niet meer dan de Heer almachtich sy met u. l. ende ons allen. U. L. dienersse in alles Catherina Lemmens (...),ARA, FA-U, rek. (1636).
- Aultres mises a cause de la pescherie, le 9. D'apvril de cest an este achapte d'ung Ariaen de Rotselaer 25 brochetons pour xxxvj st., d'ung aultre 50 a jz st., iij lb. xv st., le xij d'ung aultre 22 au mesme pris, xxxiij st., le xv a deux aultres pour ung grand brochet, quatre plus que herencqs vingt petits et blancq poisson, vj lb., le 21 dud. mois trente six brochets et q.que blancq poisson, iij lb., le xxv. xj brochetons mis au fosse de la rouge maison, xxv st., de plusieurs aultres tant brochet et blancq poisson, xlij lb. xvj st., de joncker Eynatten pour cincq.te belles carpes luy at este paye la somme de xxiiij lb., ARA, FA-U, rek. (1638), 15v.

Bronnen over het kasteel van Wezemaal periode 1640-1725

ARA

- Le xxvj. dudit mois (juli) payé aux soyeurs Jan Minnen et son camarade pour avoir soyé iij.c. iij.xx pieds de planches et gistes de chesnes a xl st. le cent pour faire deux nouveaux pontz levis, et autres reparations a la maison. Le iij. d'octobre paijé a Louvain pour vj.c ardoises pour refaire le toict de la maison. Paye a Jan Willems charpentier pour xxxj jours quil a travaille a faire lesdits deux pontz levis, une palisade pres de laporte de deriere pour affranchir le jardin, noeuff goutieres a mettres dans les fossez ou il en mancquait; pour escouller les eaux (...). Paijé a Peeter Bauw-mans tailleur de pierres pour avoir taillé iij.c. xciiijz. pieds de pierres sur les montaignes de Wesemale en ij.c lviiij pieces a un sol du pied et xx st. pardessus et ce pour employer aux reparations des fondementz de la maison. Le vj. [juni] paye a Francois Janssens maconnier d'Aerschot pour avoir livré dix mille bricques a v lb. le mille et soixante kisten de chaux a xix st. chacun pour employer en reparation des fondementz de la maison et autrement. Item a esté cherche audit Aerschot autres treise kistes de chaux a xxj st., xviiij planches de sapin a xj st. chancune pour seruir aux ouvraiges des masons et quatre cuvelles a porter chaux, portant en tout selon la quictance d'Andries Vermeren qui les a livrer. A Thomas vanden Broeck pour avoir esté a Grobendoncq advertir le maitre masson pour venir travailler. Item at esté faicte une coruwée de xvj chariotz outré celluy de ce compteur, et quelques homes y assistans, pour aller chercher lesdits materiaux a Rivière e Aerschot, et les pierres que l'on avoit fait preparer sur les montaignes de Wesemale et Rotselaer. Payé au maijeur de Rotselaer pour cliij pieds de pierres pour une goutiere a mettre au long de la muraille tout allentour de la cour du chasteau pour escouller les eaux des pluijets et empescher quelle n'entre dans les fondementz et pour cincqz degrez pour la monteé d'une cave a xviiij st. chacun, et le pied des pierres de ladite goutiere a iij st. Item audit Bauwmans pour quatre journees qui lest venu travailler a le maison pour tailler et approprier quelques pierres selon que l'on vouloit les employer a xxij st. par jour. Le xv. dudit mois les masons aijans travaillé a la maison a reparer les fondemens d'icelle qui estoit en danger de tomber en diverses endroitz, le mettre ladite goutiere allentour de la cour du chasteau, la massonnier tant au dedans qu' au dehors ou il estoit le plus necessaire a faire une muraille aupres de la porte du petit meurter au lieu de la palisade qui ly estoit pour (...) jardin, don't l'entree estoit trop facile de ce costé l, et autrement, leur at esté paijé comme s'ensuijt (...), ARA, FA-U, rek. (1650), 36v-40v.
- le x de mars a Jan Minnen et Jan Willems pour avoir soye xxvij journees des chesnes pour faire une nouvelle porte dicte slijckporte, ARA, FA-U, rek. (1651), 34v.
- Paijé au charpentier Adriaen Janssens pour xxixz journées quil at emplijé a faire ledit pont, et un ouvrage de planche sa l'estabel des porcqs contre le fosse qui estoit quasy tombé (...). (...) xvc tuilles qui ont esté employees a refaire le toit de la brasserie qui estait preque tout pourry. Au masson Peeter Baumans pour iijz journées a remassonner a ladite brasserie, et aillieurs, a xxij st. par jour, ARA, FA-U, rek. (1654), 34r-35v.
- les bras ou sweemers du pont du chasteau estans rompus de viellesse a este paije le xxv de juillet a Marcq van Nijverseel et Jan Minnen pour avoir soije chacun. Janvier 1656 au marischal Frans Willems pour ancrs qui l a mis en aucuns endroitz du chasteau qui avecq le temps estait en dangier de tomber pesans j c xxviiij livres a iij st la livre ARA, FA-U, rek. (1655), 35r.
- de twee hoffden ende de bruggen vant optreckende bruggen vanden neerhof, ... 12 jul 1658, ARA, FA-U, rek. (1658), bewijsstuk.

- pour une petite treille de fer mise au devant de la base de bois par ou l'eau sorte du fossé de la maison pour empescher le poisson d'en sortir, ARA, FA-U, rek. (1659), 39r.
- Le xvij d'octobre de ceste annee at este mis sur le grand foss" de la maison iij.c antenois ou jeusnes carpes en la place de celles qui de avoient este peschees et vendues et en paije a l'advenant de vj lb. x st. le cent a Adrien Vrolijkcx (...), Le dernier de mars xlj.c soixante trois achapte du sr. Goffart v.c. grauwes ou jeusnes carpes pour mettre sur le fosse de la Maison Rouge a ij lb. viij st. le cent, xij lb., ARA, FA-U, rek. (1662), 34r.
- Le xxj. d'apvril paijé audt. Geert pour xxij journees a couvrir les toictz de la bassecourt qui avoient este emportez du grand vent et oraige l'an passé et autres qui estoient tout *vieux* et pourris (...), ARA, FA-U, rek. (1662), 36r.
- Ick ondergeschruen kenne ontfangen te hebben (...) ende het hof casteel ofte slot met *den* hof achterste ende voorste boomgaert met de grachten ende *den* dijck met boomen beplandt ende kemphof *samen* geschadt op hondert vijftich guldens beloopende *den* 20ste penninck ter somme van seuen guldens, ARA, FA-U, bewijsstuk (1673).
- Estant arrive tres grand dommaige a ceste maison et bassecourt et aillieurs par la tempeste et oraige qui a faict le premier d'aoust de ceste année et esté paijé a pierre monceau a aerschot pour 3200 tuilles a ix florins le mille pour refaire les toicts emportez par ledit oraige, ARA, FA-U, rek. (1674), 32r.
- Mondit seigneur ayant en dessein de faire bastir icij, et faire faire de les reparations necessaries. A paijé a Merten van Meerbeeck de Rotselaer pour quantité de pierre le xvij de juillet xvjc septante noeuff. A philippe van Wassenhove tailleur de pierre pour avoir taille lesdites pierres vuinten rauwe deux journees avecq deux aultres. Le xiiij s. d'octobre 1679 paijé a Peeter Raet pour quantité de pierres grises. Audit tailleur de pierres pour ester vecu icij diverses fois a Gelroij et aillieurs pour lesdites pierres. A Peeter Panhuysen pour 83 pieds de pierres grise a 2,1/2 st. le pied. A Marcellis Geyusens pour lj pieds audit pris. Paijé audit tailleur de pierre pour avoir taille j.c. xcijz pieds a j st. j qrt le pied. Paijé au masson Andries van Gessel pour dix jours et demy quil a travaille a faire nouveau mur ou peignon a la brasserie avecq reparation des cheminees, fourneaux, pavement et troict de thuilles, aussy en reparation des murs du chasteau contre l'eau et aucuns endroicts. Le xiiij de septembre paije aux masons Andries van Gessel et Peeter (...) pour chacun cinq jours a xx st. par jour et les deux (...) pour avoir travaille et repare les murs du chasteau. (...) in reparatie vande mueren van t'hoff inde fondamenten ende bujten mueren rontsomme van 't voirs. hoff als oock binnen ende noch reparatie mueren hoff aen het water, ARA, FA-U, rek. (1679), z.f.
- Alsoo de voorbrugge teenemael verot was, heeft men om alle perijckel te voorkomen de selue wat doen ondersteunen, ARA, FA-U, rek. (1689), 39v.
- eenighe nieuwe vensters als andere nootsaekelijckheden aende Roijcamer, ARA, FA-U, rek. (1690), 36r.
- Eerst alsoo de gelaesen op het casteel hier ende daer waren gebroken ende wel van ouderdom het loot niet meer en coste houden, ARA, FA-U, rek. (1695), 40r.
- schaliedekkers ticheldekken boven in t casteel op verscheijde plaetsen dusdanigh; gebroken sijnde datter op vele paetsen was door regen ende tot groot bederff vande voors: daecken ende solderingen heeft men genootsaect geweest de selue te doen repareren soo voor daghueren vande meester; het maekcen vande groote brugge van het achterste casteel, ARA, FA-U, rek. (1696), 35r.

- de boomen gecapt sijnde tote brugge te hebben verhouwen als eene nieuwe optreckende brugge te hebben gemaect ende de plancken daer op te hebben geleijdt als mede eenige venstgers aen het salet te hebben gemaect, ARA, FA-U, rek. (1697), 35r.
- Inden eersten de Arcke warlanx het water opden grooten hoffgrecht moet comen door lanckheyt van tijde als moetwilleghijte der soldaten soe gebroken sijnde datter geen waeter meer en coste passeren heeftmen genootsaect geweest de selue te doen repareren ende tot dijen eijnde van mechelen doen brengen calck clinckaert ofe cleyne: steenom aen het water te gebruijcken van het casteel eenige latten tote brauwerije, ARA, FA-U, rek. (1698), 47r.
- (...) eenige noodighe reparacie te hebben doen doen aenden grooten brauwketel als eenen brouwaecker niet meer gebryckbaer te hebben gewisselt ARA, FA-U, rek. (1700), z.f.
- Inder eersten eenen puteemer totte brauwerye te hebben gemaect aenden brauwer van Vrouwenperck betaelt (...) Item de cleyne cuype dusdanich ontrepereert sijnde dattse niet meer en coste worden gebruyckt heeftmen de selue het onderste doen bouen setten als mede daer toe doen maecken eenen loosen boden daer vore aenden cuyper in leech betaelt als bij quittance (...); Item eenige duygen te cort comende door dyen vele waeren dyemen niet meer en coste gebruycken dar voren aenden seluen betaelt als bij de selue quittance, 3g-10 st, Item voor bier byden voors. Cuyper gedroncken aen Hendrick Hennens betaelt , 1-11; Item voor eene groote duyge daer het tapgat moeste doorcomen aen mevrouwe van Vrouwenperck leechgelt betaelt, 1-2; Item voor vier nieuwe stuyckmanden dije mets de cuype int omsetten was ver[*min*]dert [*niet*] exspres daer toe heeft laeten maecken betaelt 14, 1/2 schellingen dus (...), Item de brauwhoüens beyde dusdanich gebroken synde datter sonder evident peryckel van brant niet en coste worden gebrauwen voor reparacie der selüer aenden metser betaelt (...), ARA, FA-U, rek. (1701), 39r-40r.
- Door eenen excessiuen wint op het casteel vele gelase vuyjt gewaijt ende beschadigt geweest sijnde soo om de selue te hebben verloot ende gerepareert (...) om 16 dagen besich geweest te zijn om de solderinghe vande groote saele geheel verrot sijnde te hebben verleedt als mede den bouw vande kelderinghe geheel peryckeleus wesende te vallen te hebben (...) Item het ticheldack op het casteel geheel vervallen sijnde soo verre datter van alle canten was doorregenende te hebben gerepareert (...), ARA, FA-U, rek. (1705), 25r-25v.
- Item alnoch voor ses sacken calck dyemen noodich hadde tot het ticheldacq achter het casteel geheel ontrepereert synde betaelt mette vrachte (...) Item het dack vande kelderinghen ende stal-lingen door den seluen windt insgelijcx seer beschadicht geweest synde te hebben doen repareren aenden decker, plecker die naer ende bier (...) Item om reparatien en het ticheldacq achter op het casteel benefens het ticheldacq vande brauwerye door den windt soodanich beschadicht synde dt het aen alle canten was doorregenende tot excessiue schaede te hebben doen repareren aenden metser met eenen cnecht als dienaer (...) Item eene partye vande muren op het casteel aff geval- len synde ende noch meer stonden aff te vallen als oock onder de brugge aen de voorste poorte ingevallen (...).Item het schaliendack van het casteel bouen het saeth de torens soo bouen de voor- poorte als achterpoorte dusdanich verdiert sijnde ende ontrepereert datten regen ende sneeuw op vele plaetsen was doorvallende ende datte berderinghe soude hebben beginnen te verrotten tot groote schaede soo heeft den rendant met eenen meester schaliedecker veraccordeert tot reparatie van allen tselven soo voor hen sijne cnechten als bier (...). Item voor tweeduysent schalien als 5000 nagelen diemen daer toe noodich hadde, ARA, FA-U, rek. (1707), 43-46r.

- Den brouwketel soo verre ontrepereert synde datter bij near niet meer en coste worden gebrauwen aen eenen ketelaer voor reparatie betaelt, ARA, FA-U, rek. (1709), 30v.
- Item om noetsaeckelijcke reparatien aende gelaesen soo inde keucken als andere plaetsen op het casteel door de swaren wint uijtgewaeydt als het loijsel versleten sijndne te hebben gerepareert ende verloijt als oock eenighe andere nieuwe vensters te hebben moeten doen maecken, ARA, FA-U, rek. (1709), 32r.
- Inden eersten de Arcke werlanx het water op den grooten hoffgrecht moet commen ten tyde van desen oorloge in diuersche reysen soodanich door moetwillechheyt der militaire gebroken sijnde datter geen water meer en coste affcommen heeftmen verobligeert geweest de selve vanden gront aft te doen repareren (...) Item alnoch kalck te cort comende ende seshondert clinckaert dyemen daer toe seer nootsaeckelijck vandoen hadde(...) Item om eene groote quantiteyt grauwe stenen op den berch ende saevel t o het maecken vande voors. arcke te hebben aengevoert als dry groote stucken van eenen molensten seer dienstich totte selve te hebben gecocht (...). Item noch eenen steenhauer vijftien dagen grauwe steenen totte arcke te hebben verhauwen (...) Item aenden metser met syne knechten de Arcke teenemael gerepareert ende in staedt gestelt hebbende (...), ARA, FA-U, rek. (1710), 39v-41v.
- als aenden pudt inde keucken van het casteel seer peryckekeus wesende van inne te vallen, ARA, FA-U, bewijsstuk (24-11-1713).
- aende daecken van het casteel, door eenen serieusen wint omverre geslagen sijnde te hebben gemaect (...) om thien dagen met twee knechten het schaliendacq ende ticheldacq op het casteel tenemael soo door sterken wint als anderssints ontrepereert geweest(...)om de tichel-daken soo vanden brauwerie als achter op het casteel door eene furieusen wint teenemael beschadicht geweest sijnde te hebben gerepareert, ARA, FA-U, bewijsstukken (1714).
- Item betaelt aen Peeter Bauwmans meester-metser van sijnen stiel de somme van elf guldens in voldoeninge van elf daegen gewerckt te hebben in de brauwraij om alle beijde de ketelen te keeren ende om eenen steenenback te maecken waer op de twee cuijpen op gestelt sijn volgens quic.ie, 11-0; Item betaelt aen Dionijs Roelants in voldoeninge over het maecken van eene nieuwe groote brauwcuijpe ende van d'oude eene clijne te maecken mitsgaeders om de bancken rontoms gestelt te hebben volgens qui(tan)tie de somme van tweentwintich guldens thien stuijvers, aen Frans Vermeulen meester ketelaer van sijnen stiele voor gerepareert te hebben de twee brauw ketelen volgens specificatie ende qui(tan-tie daer van zijnde de so.e van vijff endertich guldens negenthien stuijvers drij oorden, 35 g 19,3/4; Item Peeter Viskens molder vanden wintmolen verloren gehadt hebbende bij naer een heel brauwsel bier bij faute dat die oude cuijpen niet meer en dogen, en wilt aenden renant die brauwsel niet betaelen dus hier de somme van, 2-g 0, ARA, FA-U, rek. (1716), z.f.
- eenen dagh gewerckt aende solderdore bouen het backhuys, inde keucken van het voorste casteel ende aldaer den watersteen afgeschutselt oft gesepareert vande keucken, ARA, FA-U, bewijsstuk (1716).
- Item alnoch vier dagen gewerckt aenden draeijsboom van 't Hoogh Eussel achter de slijckpoort compt daer voor de somme, ARA, FA-U, bewijsstuk (1716).
- Item betaelt aen Huijbrecht Gesel in voldoeninge van het accordt met hem aengegaen tot het affnemen ende opmaecken van den bouw staende boven de kelders neffens de brouwerije ende voorde reparatie vande slijckpoorte (...) Item betaelt aende voors. om een deure gemaect te hebben aen de keucken van t' voorhuijs ende de sepratie opgerecht staende tusschen de kelder-

camer ende den ganck van de voors. keucken die soo goet als om verre laghden bouw staende boven de kelders neffens de brouwerije ende voordde reparatie vande slijckpoorte, ARA, FA-U, rek. (1717), z.f.

- aen Servaes Strojibants meester metser voor elff met sijnen diender gerepareert te hebben de fundamenten van het casteel ende brouwerije van sijne excellentie (...). Item betaelt aen Jan de Bontridder meester steenhouwer voor vijff en half daegen grauwen steen verhouwen te hebben tot reparatie van het voorschreven casteel (...). Item betaelt aen Anthoon van Meerbeeck meester plecker en decker voor ses en half daegen gepleckt te hebben t' huijs naest het casteel, ARA, FA-U, rek. (1722), 49r.

Sovet, d'Ursel, in doos 124 Wezemaal: 1680

**Beschrijving van de goederen van de graaf van Grobbendonk te Wezemaal:
(notities Bart Minnen)**

- Windmolen staende aenden berch, met huis en hof beneden den berch; item een block landts van een halff bunder achter t'voors. huys, oude stock goet, welck plach wijngaert te sijn.
- watermolen op Winge (leen)
- huis de Drie Koningen = herberg, met stallingen en hof, en schuur
- het Rood Huis, = herberg, in de Eekt (leen)
- huis en hof aan het plein
- de brouwerij in 's heren neerhoff, oude stock goet, gehouden door de concierge van de heer
- (...)
- "Het hoff, casteel oft slot vanden heere grave voors. inde selve baronnie metten hoff, achterste ende voorste boomgaert, mette grachten, oudestock goet"; niet bewoond, wel is er een concierge aangesteld.

RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL)

- Anderen ontfanck ter oorsaecke van de brauwerije gestaen op het neerhoff van het casteel, (als in de voorgaende rekeninghe) de brauwerije heeft den rendant in hueringe aengenomen voor sestigh gulden s' jaers dus alhier voor desen jaere, 60-0, RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1711, rek. (1687), 12v.

Bronnen over het kasteel van Wezemaal periode 1725-1775

ARA

- a cause d'un pont de bricques le quel le Rendant a fait avec consentement de monseigneur (...) pour avoir massonné le susdit pont de bricques sur le chateau (...) 20 groote naegelen ende vier clampe omde peijlen vast te clamppen van het fundament van de steene brugh van het casteel, ARA, FA-U, rek. (1732), 66-67r.
- voor de kaemer door boven de poort van het casteel (...)voor het casteel eenen voor het vorsrte huijs ende eene voor een door van bovenop het achterste casteel met een slodt op het vleeschuijs (...) alnoch eenen nieuwen sletel gemaect voor een slodt vande groote caemer boven de vorste poort, zie bewijsstuk van de smid Jan Baptista Willems voor de jaren 1741-1745 in ARA, FA-U, rek. (1757).
- Item paijez a Jean Laurent Versnaeven steencapper la somme de cinquante florins et demij et deux liards pour avoir coupé les pierre pour faire le cave du chateau et moulin a l'eau (...) a Guilliamme Gilis meester metser ... pour avoir fait un nouveau muraille dans le chateau (...) Item paije a Laurent Marissens la somme de sept florins et seize sols pour avoir travaillee au destruction du viell batiment ensamble (...) Item paije a la femme de Wagenaers la somme d'un florin et quatre sols pour avoir livre cent pierres nomme klinckaert selon la quittance (...) van de schaliedeckers la somme de quatre cent et quatre vingt florins et demij et deux liards ensemble pour ses serviteur et la bierre et pour avoir livre 14811 schalien a douze florins le mille et 1618 oude tichelen, rek. (1756), z.f. ontfangen van d heir drossaerd als rentmeester van sijne hooghydt den here hertog van Ursel et. De somme van ses guldes vijf stuivers voor twelf dagen gewerckt te hebben opt casteel sonder het kryweyden aent afbreken van den ouden bouw, ARA, FA-U, bewijsstuk (28-08-1756).
- Item paije a Guilliamme Gilis la somme de vingtcinq florins et deux sols pour avoir travaille pendant 46 journées a faire deux petites chambers dans le chateau a 10 sols la journée (...) Item paijé a Martin Luts plafonneur allemande la somme de vingt sept florins et dix huit sols pour avoir travaille a deux au plafon de ces petits chambers (...) Item paije a A. Sneyers la somme de deux florins dix neuf sols et deux liards pour avoir livré 35 livres de plaster pour le dit plafon (...), ARA, FA-U, rek. (1758), 39r-40v.
- Item paije a N. Fijtens la somme de quatre vingt deux florins pour avoir fait un nouveau escalier dans la sale du chateau, ARA, FA-U, rek. (1765), 67r;
- Item paije a N. Feijtens la somme de quatre florins et quatre sols pour avoir fait la bougerie sous le nouveau escalier dans la sale du chateau, ARA, FA-U, 65r.
- a J. FR. Berget la somme de sept florins pour avoir peint la bougerie dans la grande chamber y compris toutes le materiales necessaries. (...) Item paije a Anthoine Zangrij pour avoir plafonne ou lambrisse les murailles dessus le nouveau escaillier ensemble avec le serviteur et la bierre, ARA, FA-U, rek. (1766), 61r;
- Ontfangen van d'heer rentmeester van den heere hertogh van Ursel de somme van sestigh gulden en thien st. in voldoeninge van seventhien daegen gewerckt te hebben aen het plafonneren van den sael op het casteel van Wesemal, zie bewijsstuk van 7-08-1768, ARA, FA-U, rek. (1767).
- Alnoch 8 havasten gemaect met 2 langhe havasten met 2 cruijs ooghen voor de bellen met alnoch eenen langhen ijseren trecker voor de bel te trecken van 7 voet saemen (...) een lede met een schuijflaet vor een venster op t' casteel (...) 12 langhe haecken voor de vensters op te drij-

ven van 10 oorde weghende saemen 8 p. (...) een booghijser voor een spaensche schouw weghende 23 p. (...) Den 19 alnoch geleverd 6 ijzers voor de spaensche schouw weghende 19 pondt; een paer leden gemaect voor t casteel met 3 krammen met eenen grooten vinck daer de stove door komt aen de schouw met 50 enkel soldernaegelen en 25 dobben (15.04.1774); den 14 junius twee houvasten gemaect met 2 palmen met eenen bandt inden muer voor den nieuwen trap vast te maecten inden sael op het casteel met noch 50 naegelen samen voor den selven trap (...) den 17 junius alnoch vier houvasten gemaect voorde steijlen van het taperaet voor inden kelder tegen den sael vast te maecten (...) tem twee plancken geleverd voor balcken voor het welfsel van den borreput inde keken daer de poulppe op staet (...) den 27 ende 28 junius 1766 alnoch 600 dobbel soldernaegelen geleverd met 200 enckel ende 200 lateijzers voor de boomen tegen den muer te [l]eijen met twee haecken voor aen de bruggen vast te houden voor inden sael op het casteel (8.01.1772); ontfangen vanden heere rentmeester van sijne hoogheijt den heere hertogh van Ursel etc. etc. de somme van derthien guldesn en twelf stuijvers in vol-doeninghe van seshien daegen te decken a seventhien stuijvers per dagh aende stroije daecken vande schuere peerdenstalle etc. vant casteel tot wesemael (1.05.1774); ontfangen van d'heer rentmeester van den here hertogh van Ursel de somme van vijf en twintigh guldens in vold. van het plafonneren van de nieuw kelder caemer. Item ontfangen de somme van acht guldens invold. van acht daegen werckens aen het plaffon van een bovcamer ende eenige reparatie aen het plaff. ende listen van de beneden salet (8.12.1773); specificatie voor J. de Riddere tot laste (...) over eenigh werck gedaen in de nieuw kelder caemer op het casteel van Wesemael (...) 3 nieuw raemen (...) nieuw buffetten (...) voor het verven der buffetten etc. met het leveren van verven, olie etc. waer onder begrepen de trappen in de keucken ende bougeringe (...) voor het verven van den trap in den sael (...) voor het verven der schouwe op de kelder caemer (...) leggen der bruggen schaeven ende leggen der plancken in de selve caemer (...) 1 coppel vijsen 3 treckappels nagelen en lijm (...) aen de bouseringen met de 4 deurkens onde de schouw ende gat van de [keucken] (23.06.1774); Joseph Thibaut meester gelaesen maecker (...) in de nieuw kelder cameer den nieuwe vensters bestaende in 72 ruijten a 4 st. per stuck waer onder begrepen de stopverve (4.12.1773), ARA, FA-U, bewijsstukken (1773).

- Inde maent meert (1759) een eijser gemaect voor de nief spaensche schouw van u.l. eijser voor den boogh van voor dat woogh 45 pont swaer (...) twee anckers heijrmaect met twee slecken voor de bruggen aen een te clampen (...) een lanck eijser gemaect dat woogh 18 pont ½ swaer voor de schouw van boven tegen te houden met de nagelen (...) den 26 april twee tappen gemaect met spie gaeten ende spieden voor de lat in te leggen in de keken op het casteel (...) den selven dito alnoch twee dobbel sporen gemaect voor de buijten door aenden sael met een leet inde middel met spoor ende oogh (...) de sweemers voor d'achterste brugge die wogen 14 pont swaer met in ieder twee nief bauten door en door met vier spieden ende 6 revetten (...) een eijser gemaect voor een spaensche schouw van u.l. eijser alwaer ick een stuck van mijn eijser heb op geleijdt (...) de leden heijrmaect voor de door van het back huijs met een spoor van de door met een oogh aen gemaect (...) langh nief eijser gemaect voor een spaensche schouw voor die ander plaet[s] (...) den 18 een nieuf swaer heuf gemaect voor onder eenen bacck te naegelen die woogh ses pont swaer met eenen ouden baut van ul. eijser met een nief spiede ende revette daer bij de naegelen voor den heuf ende bautere voor door den balck aen malcanderen te clampen inden nieuwen sael op het casteel (...) door de lammeseerders gehaelt voor het casteel 15 pont groote sold. naegelen met alnoch drij pont

enckel voor het casteel om te plaveneeren (...) 10 febr. 1763 een nief langh eijser gemaect voor de spaensche schauw in het nief salet neven den sael mits een vierkant lanck eijser (...) twee lange eijzers gemaect van 6 a 7 voet langh en hebbe noch een stuck van mijn eijser aen gemaect datte cort was daer boven den heert om op te metsen van d'ander schauw daer aen verdint met mijn eijser voor het casteel (...) eenen bandt gemaect voor een gote voor de hoff-gracght van u.l. eijser (...) den selven dito alnoch een swaer nief oogh gemaect voor de vorste poort die woogh 9 pont $\frac{1}{2}$ met de naegelen met een sleck (...) met de 36 egemennekens met 350 dobbel solder naegelen met 100 enckel voor der bascour af te schitselen op het casteel (...) voor de brouw kuyp op het casteel (...) eijser vanden brouwhoven (...) 200 lateijzers geleverd met 50 dobbel met een nief pan voor een spoor ende noch een ander pan heijrmaect ende twee hou- vasten met een sleck samen voor het cantour op het casteel (...) twee nief sporen gemaect voor de binne door van het casteel (...) ende aen het vlees huijse van Anthoen de Widt (...) met 200 plaffeneer naegels voor dat [t]uperaet van boven het salet vande slaep kamer op het casteel (...) een swaer eijser gemaect voor een spaensche schauw van 25 pont swaer voor het casteel daer aen verdint (...) een lanck legheijser van binnen inde schauw van 18 pont swaer (...) 20 gelaes- gerden gerepareert van u.l. eijser voor plaffetieren op het casteel (...) drij schuijff sloten gemaect voor de bove vensters op het casteel (bewijsstuk J. B. Willems 25. [11].1772); verleggen van de plancken van de nieuw kelder camer van het casteel (7.6.1775), ARA, FA-U, rek. (1774).

RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL)

- Autre recepte de la brasserie, le rendant comme d'ordinaire rende pour la brasserie annuellement la somme de soixante florins a commencer le premier de janvier 1734 ainsi pour l'an escheve le dernier de decembre 1734 la somme de soixante florins ainsi, 60-0, RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1712, rek. (1734), z.f.
- Le rendant a rendu en ferme pour un terme de six ans la susditte brasserie publiquement et an plus offrant devant la loix de Wesemael selon l'appostille du compte de l'an 1762 a commencer le premier jour de janvier de l'an 1763 et est restée au rendant pour la somme de vingt florins par an comme il conste par la passée publique ainsi pour l'an eschevé le dernier jour de l'an 1767 étant la cuinziem année de son bail dico, 20-0-0, RAL, Schepengriffies Kartons Leuven (SKL), 1714, rek. (1767), 25r-25v.

Bronnen over het kasteel van Wezemaal periode 1775-1790

ARA

- Item paie pour la livraison des differents ancrs livrés pour les murailles du chateau etant tres necessairement et declaration de l'arpenteur gens, puisque une grande partie des dites murailles estoient jusqu'au sans avoir ete acrés pour les soutenir ensemble avec quelques atures reparations aux toicts despailles etc., ARA, FA-U, rek. (1778), 53r.
- Alnoch eenen halsbandt voor de kaeck [schandpaal] met een ketinghe gemaect (...) eenen sleutel gemaect voor het kot opt casteelhet slot vant contour hermaect en een nieuwen sleutel (15.06.1779), ARA, FA-U, rek. (1778).
- Item paie a differentes personnes pour les journées et materiaux livrés pour faire une citerne au chateau de Wesemael (...); 13 sacken Doornicknschen calck voor de cisterne opt casteel van Wesemael anno 1780 (20.11.1780); ARA, FA-U, rek. (1780).
- Paije aux differentes ouvriers pour avoir travaille aux reparations du chateau y comprise une nouvelle balustrade de bois dans la nouvelle dreve devant la porte du château, ARA, FA-U, rek. (1781-1782), 56v.
- Aen haere majesteyt de keyserinne douairiere ende coninginne in haeren souverijnen Raede geordonneert in Brabant,
Verthoont reverentelijck den den hertogh van Ursel ende Hobeken etc. dat aen hem in qualiteyt van baron van Wesemael seder talle immermorale tijden onder de gerechtigheden sijnder voors; baronnie competeert ende door hem beseten wordt het recht van eene arcke ofte stijghsel te stellen op de riviere de Lostinck, om daer van het water door sijn Vlietien (geteeckent litt. D. D. D. D. D. D. D. D. D. D. D. D. in de caerte alhier gevoeght sub n.° 1) tot sijne private utiliteyt te brengen in de vijvers van sijn cateel. Dat eenen der voorsaten van den actuelen heere pastoor van Wesemael eene houte gote (in de selve caerte geteeckent litt. B. [C]) hadde geleyt van in de hofgrachte van sijn pastoreel huys door de dreve der pastorie tot aen het voors. Vlietien des heere verthoonders, doch in soodanige hooghde, dat door de selve gote ende volgens den naturelijcken ende ordinairen cours van het water van het voors. Vlietien, het water van het selve Vlietien niet en konde loopen in sijne voors. grachte. Dat soo den voors. heere pastoor als sijne voorsaten (als sij water noodigh hadden t' elckers hebben gevraeght ende doen vraegen aen de geauthoriseerde des here verthoonders ende van sijne voorsaten, om door de voors. gote eenigh water te mogen bekomen op de voors. hofgrachte der pastorie; d' welck hun somwijlen is afgestaen ende somwijlen is toegestaen geweest bij middel van het Vlietien te stijgen door sheere gemployeerde, die t' eelker rijse, naer dat het geaccordeert water op die hofgrachte was geloopt, het gemeldt stijghsel seffens hebben geamoveert om den loop van het selve Vlietien wederom liber ende ongehindert te laeten in de vijver van t casteel. Allen t' welck nochtans niet tegenstaende den voors. heere pastoor tot eene openbaere nieuwigheyde ende tot eene openbaere misachtinge van de gemelde gerechtigheden ende possessie der verthoonders op den 12.en september lestleden de voors. houte gote in sijne presentie heeft doen verleggen tot ontrent eenen voet dieper dan die te voren lagh; dusdanighlijck dat hij nu niet alleenelijck het water daer van sonder vraegen ende sonder stijgen kan op sijne hofgrachte brengen, maer oock dat hij nu, ten tijde selfs van den ordinairen cours van het vlietien voors., concursivelijck met den verthoonder het water van het voors. vlietien is genietende; daer nochtans het selve water privativelijck aen den verthoonder is toebehoorende ende door

hem altijd ende privativelijck is genoten geweest. Allent welck voors. komt te blijcken bij de stucken alhier gevoeght nr. 1 2 3 4 5 6 et 7.

Ende alsoo het niet redelijck en is dat door een soo feijtelijck werck den verthoonder in sijne oude possessie getroubleert wordt, redenen van recours tot desen souverijnen hove. Ootmoedelijck biddend, gelieve gedient te wesen den verthoonder in sijne voors. possessie maintenerende, aen den voors. heere pastoor van Wesemael te ordonneren van de voors. gote in soo danigen staet te herstellen, dat den ordinairen ende naturelijcken cours van het water van het voors. Vlietien in de geseyde gote niet meer en kan loopen; den selven her pastoor daer sine, des nood, condemnerende gelijck oock in de costen (...)

[Overeenkomst voor een notaris met residentie in de Abdij van Averbode tussen de gevolmachtigde van de hertog van Ursel en Hoboken, als baron van Wezemaal ten eerste, en pastoor B. Proost ten tweede] ...: 1 que le deuxieme comparant reconnoit et declare de ne pretendre aucun droit audit Vlieten 2. Que la buse qu'il a sur le susdit aqueduc pour recevoir de l'eau sur le fossé du jardin de la cure devra toujours etre par le bas quatre pouces de Louvain plus haut que le bas de la buse qui conduit les eaux aux fosses du château sous le sentier qui conduit dans les prairies de la cure. 3. Que les buses ne pourront pas etre autrement changees de situation [s...] que celle sous le sentier pourra etre chargée s'il etoit trouvé necessaire pour prevenir les inondations des prairies et pour d'autres causes. 4. Que le premier comparant promet et s'oblige dans les cas de disette d'eau , lors qu'il en aura recu sufisamment pour les fossés du château de faire baisser l'ecluse ou mettre un arret d'eau sous le pont du sentier susdit pour en verser dans le fossé du curé autant qu'il en faut pour le remplir, et plus quand les eaux pourront le fournir. Promettant les parties comparants de se promptement a l'avenir regler et conformre selonc cet, sous renuntiation comme de droit et obligation de leurs personnes et biens presentes et futurs constituant a cet effet irrevocablement N. N. et tous porteurs ou la copie authentique de cet pour en leur nom comparaitre au conseil souverain de Brabant ou devant tous autres juge et cours ou il requis ou besoin sera, pour les faire et laisser condamner en la prestation et observation de cet avec depens. Ainsi fait et passé dans labbaije d' Everbode dato et anno(...),ARA, FA-U, rek. (1781-1782), z.f.

- Afschrift van een akte uit 1764.

Den ondergeschreven verklaert soo hij doet bij onse mits desen dat de gote, die den ondergeschreven heeft geloijt onder sijnen dreve comende regenoten het vlietien competerende den heere hertogh, langs waer het water op het casteel loopt, is geleijt bij gedoogh ende met permissie van den voors. heere hertogh ofte van desselfs rentmeester onder verklaeren van deselve altijdt te sullen amoveren soo haest den heere hertogh sulckx sal aensoecken, actum desen 19. 7.ber 1764 ende is onderteekent Joannes van Gobbelschroeij.

Autentiek afschrift door P. De Pauw, notaris, 1782, ARA, FA-U, rek. (1781-1782), z.f.

- Cas du sr. Van Gobbelschroije, boucher a Louvain, a l'egard de l'aqueduc seigneurial, dit Vlietien a Wesemael (*figuur 35*).

Ledit Van Gobbelschroije avoit fait il ij a quelque tems (mais pas encore 30 ans) l'etang figuré dans la carte figurative ci jointe, n. 1, Il avoit peu de tems après demandé la permission de pouvoir mettre la buse figurée par A., à fin d'avoir de leau dudit vlietien du seigneur precairement. Cette demande du precaire lui aiant été accordée sous son billet signé; il en a fait continuellement des abus.

Premierement il a très souvent pris de l'eau du vlieten par ladite buse preciaire sans demander et au prejudice meme des etangs du château.

2. Il a fait ensuite la buse B, pour communiquer l'eau dudit étang n. 1. au fossé n. 4 et par la buse [E of F]. à l'étang n. 2. Ainsi pour une perte considerable de l'eau.

3. Il a mis en apres clandestinement la buse B. dans le fossé n. 4. Ce qui n'avoit d'autre but (comme on verra parleffet ci apres) que d'en acquerir le droit par une possession de 30 ans, pour rendre alors inutile la buse preciaire A. lorsque le seigneur en feroit la revocation : car par la susdite buse B. l'eau du Vlietien entrant dans le fossé n. 4. Fait le m'eme effet, en communiquant l'eau audit étang n. 1. Par la buse F, et audit étang n. 2. Par la buse E.

4. Non content de pareils abus de la grace du seigneur, il a fait encore une ouverture dudit fosse n. 4, par laquelle le coulait du Vlietien coule librement dans le m'eme fossé n. 4, a l' endroit marqué par D, par ou les poissons, qui remontent dans le Vlietien des étrangs du château se retirent dans le susdit fossé n. 4, ainsi que dans le fossé n. 5.

5. Il a enfin, pour 5. abus, fait l'étang nr. [?] qui n'etoit ci devant qu'un petit gouffre, co[...] il est figuré par des points, dans lequel gouffre n'entroit cidevant que l'eau qui decouloit du chem [...]. et des terres voisines. Et il y a fait le fossé n. 6. Avec une ouverture libre jusques dans le Vlietien du seigneur à l'endroit, marqué par C. par ou les poissons, qui remontent dans le m'eme Vlietien des étangs du château se retirent dans ledit fossé n. 6 et il a fait nouvellement le fossé marque n. 7 d'[où il recoul de l'eau du vlietien par ouverture D] vers le m'eme tems, que le cure a cru de faire valoir l'usurpation de sa buse, le dit van Gobbelschroije a fait eclater un beaucoup plus mauvais dessein: il a, pendant l été seche dernier fait lesdites deux ouvertures C et D et il a l... couler l'eau du vlietien par la buse B; disans qu'elle y avoit été mise plus de 30 ans; comm.. a reflecti ci-dessus; et il y ajouta qu'il n'avoit pas besoin de la buse preciaire A. soutenant vis- a vis du dro... qy'il y avoit droit. Et comme le drossard, pendant les étés est dans le cas d'acheter de l'eau du meunier d'Uythem (le Lostinck etant alors souvent sec) il a été souvent dans le cas, sur tout pendant lété dernier que son eau achetée entre dans tous les susdits étangs et fossés de Van Gobbelschroije, sans qu'il en a eu la moindre ou peu de chose; avec quo... il aperdu la plus grande partie du poisson des étangs du château. Après que le seigneur duc avoit présenté requ[etre au conseil souverain de Brabant contre l'abus ou usurpation de la buse cu curé de Wesemael ledit van Gobbelschroije s'est présenté , pour insinuer, qu'il n'aimoit pas de soutenir proces, et qu'il redressera le tout. Comme ces abus sont claires, et que de pareilles concurren- ces resultent (outre ledit prejudice notable) des vixations continuelles et des proces les plus fraieux en matiere de preuves et de designations, ainsi que dans le cas du curé, et qu'il importe d'ailleurs, que le seigneur jouit librement du coulant de soudit aqueduc; l'avis unanime de tous les meilleurs avocats est, qu'il convient que, dans toutes les sudsdites circonstances (qui ne sent qu'une pepiniere es ruses assidues et proces fraieux) le seigneur profite de l' offre dudit Van Gobbelschroije incessamment; pour redintegrer les droits du m'eme seigneur, pas seulement en revoquant la permission abusée de la dite buse preciaire A (dont le billet se pourroit egarer plus tard) mais anssi en faisant [oter] la buse B. et mettre une digue, pour le moins de cinq pied de largeur, aux ouvertures C et D. Mais pour que le drossard s'y rend le mons odieux quil est possible, il conviendrait que mr. De La Laije propose cette casus-position au seig.r duc avec la carte jointe, et que ce seigneur feroit ecrire une lettre par mr. De La Haije en son nom; pour communiquer les ordres audit drossard; en revoquant, pour les raisons susmentionnées, la

permission de la buse preciaire, dont on a fait abus, et faisant [oter] la dit ebuse B. et mettre des digues, pour le moins de 5. pieds de largeur aux ouvertures C et D avec ordre au m'eme drossard, d'avertir le seigneur duc, dès que quelqu'un s'avisera [doresnavant], de prendre la moindre communication au coulant dudit Vlietien. ARA, FA-U, rek. (1781-1782), z.f.

- Cas : le seigneur baron de Wesemale y a le droit privatif d'une ecluse sur le Lostinck a fin d'en mener l'eau aux etangs et fossées du château du m'eme baron, par l'aqueduc dit Vlieke figurée dans la carte ci-jointe. Il est a considerer de plus que les biens adjacens audit aqueduc reclament celui-ci pour jointant, en termes, regenoten s'Heeren Vlieke, et que le meme aqueduc a toujours été netoïé et entretenu de la part du seigneur baron de Wesemale. Il est vrai que le curé de Wesemale a eu de tems immemoriable un tuyau de bois entre les points dans ladite carte Litt. A. A. qui etoit situé plus d'un pied plus haut que present; le curé moderne l'ayant fait mettre autant plus bas dans la semaine apres celle de la kermesse de Louvain de la presente année 1780 savoir le 12. 7.bre en l' absence du drossard. Il est a considerer encore que dans l'ancienne situation du tuyau le cure ne pouvoit jour du cours de l'eau du dit aqueduc que parmi faisant un digue devant le tuyau du seigneur baron C. C et pour faire ce digue le cure a toujours demandé la permission dudit seigneur ou de son autorisé la quelle permission ne lui a jamais été accordé, qu'apres que les etangs du château etoient fournis, (...) seulement pour quelques [moneaus] pour accorder un peu d'eau a la fossée qui entoure la cure, apres quoi le dit digue a toujours été levé incessamment pour laisser le cours libre vers le château. Ledit curé en mettant plus bas le dit tuyau a aussi mis les [bas] d'environ un pied celui des lettres D. D qui servoit pour laisser decouler l'eau dela fossée y joignante et il a fait en outre dans la m[eme] epoque un nouveau tyau enter les Lettres E. E. vers le nommé kerckenbempt. De sorte que ledit tuyau A. A etant maintenu beaucoup lus bas que le coulant, et les tuyaux de decoulement D. D. et E. E. etant abaissés a proportion; le coulant y ent[re] et decoulera preferablement et continuellement et aulieu que le curé etoit obligé de demander de l'eau comme il a fait constamment le seig.r baron sera obligé de lui demander chaque fois de faire un digue devant le tyau A. A.; et finalement le cours qui a servi constamment et sans aucune g[ene] pour le château servira presentement uniquement et un bon plaisir du curé en entier, sur tout en été ou souvent le seig.r baron ou son drossard est obligé de acheter l'eau du meunier du moulin d'Uythem, ledit Lostinck ne fournissant pas assé pendent l'été. D'ailleurs le coulant dudit aqueduc a toujours entierement et continuellement coule dans les etangs du château, dont d'eau decoule en la m[eme] proportion par une fossée du seigneur dans un endroit dudit Lostinck, ou il est beaucoup plus bas qu'a l'endroit ou est l'ecluse. Queritur dans ledit cas si le cure a un droit de servitude , et s'ila[...] abaisser les dit tuyaux. L'avis des advocats consultés est que l'ancienne situation du Tuyau A. A sseule montre assé qu'il ne pouvoit en jouir du coulant qu'au moien d'un digue vers le tuyau du seig.r (...) qui'il ne pouvoit faire sans le demander chaque fois; comme il a fait effectivement, tellement que cette jouissance du coulant a été preciaire et depende de la volonté du seigneur baron. En supposant meme que le curé y auroit acquis quelque droit de servitude en concurrence de l'ancien usage; dans cette supposition il ne se seroit pas permis d'abaisser (meme d'un demi pouce) ledit tuyau A. A. car il est constant qu'en matiere de servitude les instruments pour en jouir ne sont susceptibles d'aucun changement; tellement que le curé est incontestablement obligé de remettre le meme ancien tuyau dans la meme hauteur et situation ancienne. Et comme il a fait ce changement nouveau sans donner aucun part au seig.r baron ni a son autorisé; on avise pour

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

le rendre acteur, qu'on attachera un planchee assé large a deux piliers en les placant avant le tuyau A. A. contre le bord de l'aqueduc et en faisant en outre une digue contre la planche dans le coulant, mais en sorte que la planche et le digue n'excedent pas la hauteur qu'avoit l'ancienne situation d'u m[eme tuyau, en faisant ceci on ne se servira pas d'une voie de fait, car l'aqueduc appartient au seigneur. Si le curé se sert de la voie de fait de faire amouvoir ou lever les dites planche et digue; on en pourra s'en servir de celle de fermer son tuyau AA. Cequi le mettra dans la necessité de senplaindre s'il trouve matiere; qui n'est pas imaginable dans le cas ci-dessus expliqué. Il faut le mettre la plutôt possible dans ce cas de plainte; car si le tuyau A. A. reste un an dans la nouvelle situation la curé y obtiendra lettres de maintenue apres l'an et la seig. Baron seroit obligé de ... ARA, FA-U, R160-162.

Bronnen over het kasteel van Wezemaal periode 1790-1850

ARA

- Le rendeur observe que le chateau qui servait ci devant de logement aux receveurs de mon seigneur dans le departement de Wezemaël avec les autres batimens consistant en ecuries, etables, granges, brasserie etc. qui etaient destribués sur ce terrain, aiant été en partie detruits par la revolution commencée en 1789, et puis le restant des dits batimens demoli et vendu en 1790 par l'avocat Dirix alors receveur de monseigneur. Cette demolition en general aiant été faite sans arangement ni ordre pour n'en extraire que les ferailles, plombs, bois et les pierres de taille, tout le terrain du dit chateau qui etait entourré et coupé vers le milieu des fossés avec pont levis et deux etangs. Il n'y est resté qu'une masse considerable de decombres quel terrain aiant été presenté a plusieurs reprises tant par monsieur Ofthuijs lors intendant de monseigneur que par son receveur feu le sr. van Coeckelberg à differens manans de ce village pour le deblaijer de ces decombres immenses et en tirer pour autant que possible quelque parti avantageux en offrant meme jusqu' a cinq florins et dix sols par an d'indemnisation par journal d'étendue pour un terme de trois ans. Mais aucun manant n'aiait osé entreprendre ce deblaijement a cause du desordre qui a regné dans cette demolition dont les fondemens tant de ces batimens detruits en dernier lien que des anciens batimens etaient restés en terre. Demeura sans en faire aucun profit pendant six ans, lorsque vers la fin de l'an 1795 le rendeur apres avoires consulté plusieurs bons cultivateurs et autres personnes experimentées a été conseillé tant a cause de son assiette inegale et irreguliere et hors de toute possibilite de la rendre en terre cultivable, d'en faire un bois par forme de jardin a cause de ses eaux planté de raspe parsemé, de toutes sorte d'arbres fruitiers et autres, de nourrir du poisson dans les fossés et les etangs dont les eaux toujours fraiches et recentes par le moijen du Vlietjen qui appartient a monseigneur, dont mention a été faite ci devant fol 58 verso, etaient tres avantageuses pour gagner de bon poisson. En a demandé l'agrément de monseigneur qui chargea de vive voix le rendeur d'entirer le meilleur parti qu'il en put. En consequence l'assiette de ce chateau etant tres inégal a cause des anciens fossés qui ont eroisé ce terrain que des marais, fosse a fumier, plusieurs caves et d'une prison souterraine etc. Il ne restait au rendeur que de suivre le conseil general de planter ce terrain, après l'avoir deblaijé de la majeure partie des decombres de bois de raspe dont la coupe se fait tous les six ans et d'arbres fruitiers de toute sorte et autres pour en vendre les bois taillis, fruites, et poisson a en provenir au profit de monseigneur. Le rendeur espere d'autant plus d'en tirer un parti avantageux dans peu, que par la suppression de quelques abbaijes et de plusieurs couvens circonvoisins il s'est acquis de meme que de plusieurs [...] grande partie gratis et partie a peu des fraix pour plus de deux mille cinq cent florins d'arbres fruitiers et d'arbustes tous formés servant ici de ... memoire. (...). Le propriétaire n'etant pas d'intention de rebatir le ci devant chateau de Wesemaël ce jardin Anglois lui devient inutile, et est plutot le convenance au rendant, qui y a une habitation contigue dont on lui pa[...] un bail pour un terme (...). Payé aux ouvriers pour deblaijer et transporter les decombres et netoijer les fossées et les etangs des memes decombres depuis le 15 mars 1796 jusqu'au 7 x.bre (décembre) 1796 (...). Paijé au memes ouvriers pour gazonner les talus des fossées et les bords des etangs pour le soutien (...) Paijé a Guillaume van Kriekinghe maitre macon pour reparations du pont d'entrée

au dit terrain (...) pour achat d'une porte enfermée et garnée de pointes de fer pour fermer l'entrée (...). Paijé a Guillaume van Kriekinghe macon pour eliver les fondemens d'un ci devant souterein afin d'y placer une chaumiere ou logement pour le garder de bois pendant le saison d'été pour eviter le vol des fruites et du poisson, et pour platrer en terre cette retraite. (...). Paijé au receveur du Grand Beguinnaige de Louvain J. Fr. Goemans pour 5 jeunes chesnes et 10 chesnaux pour la construction de deux ponts, treillis des memes, deux treillis a la conservation des poissons, pillots, pour l'ecluse qui retient les eaux, et pour le pont necessaire a fin de parvenir au bois le petit [meuter?] , ARA, FA-U, rek. (1794-1797), 85-90r.

In Sovet, d'Ursel, doos 125 Wezemaal: 1796-1797**Bundel pandbeschrijvingen (notities Bart Minnen):**

specificatie van werken verricht door Guilliam Van Criekinghe, meester-metser te Wezemaal, ten verzoeken van de heer Fisco, drossaard van Wezemaal:

- van 23 april tot 10 mei 1796: gewerkt "aende brugge vanden Engelschen hof op de plyne van het gewesene kasteel tot Wesemael" 15 dagen
- van 7 tot 17 juni 1796 gewerkt aan een ark om het water van de voors. Engelse hof af te laten, samen met meester-metser Peter Huyf
- van 18 tot 23 juni 1796 samen met Peter Huyf gewerkt "aen de gloriëtte " in de voors. hof, 5,5 dagen
- van 12 tot 20 mei 1797 gewerkt aan de voors. gloriëtte, 8 dagen

'Inventaire des titres, papiers, documents concernant la terre et seigneurie de Wesemael fait a Bruxelles en fevrier 1832 Nr.80 :1782- 1793 : Convention et autres pieces concernant le differant entre le duc d' Ursel et le cure de Wesemael , au sujet de l'aqueduc nommé le s'Heeren – Vlieten, qui conduit les eaux au fossés du château du seigneur d' Ursel.' (Gegevens aangereikt door W. Bollens, vermoedelijk afkomstig van Sovet, d'Ursel):

Mijn Heer

Heb op de rekeninge der kerke, volgens dat U mij heeft gelieven te schrijven, den Hr van Coeckelbergh gesproken over het water van mijne graghte, die mij geene andere antwoord heeft gegeven als deze: gij hebt daer geen recht toe, den hertog heeft daer over geadviseerd. Hij heeft nog ergens gesegt: soo langvals ik pastoor ben, dat geen waeter op de graghte sal komen. Wat aengaet het recht, verhoep UE in die dispositie te sijn, daer den Hr de la haye in was, die mij betuyght heeft viva voce en ook geschreven dat wij voortaan geen procureur oft advocaet sullen noodig hebben, dat wij self onsen procureur en advocaet sullen sijn. Het recht dan daer laetende versoeke UE, mijn Heer, te willen opwegen het gene den Hr de la Haije mij geschreven heeft 28 aug. 1781, dus preliminair tot de transactie: "je vous assure que vous aurer de l'eau pour vos fosses comme du pafse". Nu het is een onwederleggelijk feijt, dat de pastorale graghte, soo oud die is, het gene ik vermeyne te sijn ab immomerial; altijd voorsien is geweest van waeter.

In het proamium (?) van de transactie word gesegt: "pour afsoupir le proces ... au sujet de l'eau, qui se conduit par l'aqueduc, dit s'heeren vlietien" het is dan over het loopen van het waeter door het vlietien, dat dese transactie is aengegaan.

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

Voorders seght den 4 art. "pour en verser dans le fofse autant gu' il en faut:" maar ist saeke dat alleen dien dam gelegd word, daer UE mij van geschreven heeft, daer sal geen druppel waeter uyt de beke in het vlietien loopen; soo dan dese dam alleen te leggen, scheidt tastelijk de transactie te cluderen.

Versoeke UE dit alles sonder vooroordeel te willen overwegen en UE gevoelen daer van te laeten weten; opdat ik eenige resolutie maeke over dese graghte tot veijligheijd van mijn huys, want hy heeft voorleden Somer bij naer voor $\frac{3}{4}$ droog gelegen.

Bij aldien, Mijn Heer, naer een rijp oordeel nog eenig twijfel soude blijven over de gerechtigheijd van den pastoor tot waeter uyt craght van de transactie, het scheidt dat hier plaets saude moeten hebben het axioma juris; quod tibi non nocet et alteri prodest facile concedendum.

Voorwaer het waeter der beke; als het diende voor het casteel en pastoreije te samen heeft noyt imand naerdeelig geweest, en de pastoreele graghte van waeter voorsien sijnde is niet aleen aen mij, maer aen veele andere voordeelig, terwijlen een groot deel der gemeynte dit tot blijk gebruyke tot lijnwacht, die nergens anders eenen blijk konnen vinden in Wezemaal, waer toe den pastoor ook goedgunstiglijk sijnen grond en erven heeft laeten gebruyken.

Nog soude dese hofgraghte besonder konnen dienstig sijin in ongeluk van brand, terwijlen nergens anders in het dorp waeter is, het gene de gemeyntenaeren alreets aenmerkt hebben.

Betrouwende dat UE mijn versoek sal voldoen hebbe de eere met veele aghtinge te sijn.

Mijn Heer

UE ootmoedigsten en
onderdaenigsten dienaer
B. Provost pastoor
van Wesemaal 25 febr. 1793.

.....

Mijn Heer

Mijn Heer Hoffhuys intendent van sijne Excellentie den Hertog van Ursel in 't hotel van Ursel.
Tot Brussel

Instructie tot het erleggen der gote van den heere pastoor in de oude situatie ter prefer.. van de Weth van Wesemaal.

Het blijkt bij de declaratien gevoeght sijnde aen de Requeste venue en cour des heere hertog Nrs. 2. 3. et 4. (: gelijk men, des noode, noch menige andere sal bewijsen) dat den ordinaire ende natuerelijcken cours, van het water van het Vlietien van den heere, in de gote van de heere pastoor niet en konde loopen; dan bij middel van den Selven cours te steijgen; soo; = mighlijck dat het ondersten hout der pastoor gote quamp verre boven het bovensten hout van sheere gote; gelijk te sien is in de caerte oft figure hier onderstaende; waerinne de linie beteekent de voors. restructive hooghte der twee goten in de oude situatie (*zie figuur 36 boven; inzet*)

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

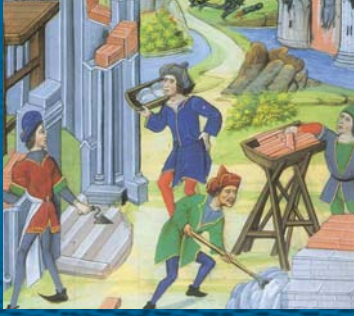
....

(*figuur 36*)

Tis nu ick aftig (?) jaeren geleden dat het voors. Deel vant Vlietien B. (:breider (?) sijnde als het deel noch exterende A:) is geïncorporeert door den voorsaet van den heere pastoor fijtelijck hadde erleght de pastorije gote. ende heeft gesubstitueert het deel C. incompa = rabelijck smalder ende ondieper; blijkens de depositie Nr. 6. aen de requeste des heere Hertoghs ende alsoo geheel Wese-mael van dien tijdt levende sal konnen deponeren; ende in dat geïncorporeert deel van wegen die van t' casteel continuelijck te sijn gevist seer breedt sijnde waer in den visch was ... (?) ophoudende

RAAP-RAPPORT 2439

Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van de kasteelsite te Wezemaal
Gemeente Rotselaar, provincie Vlaams-Brabant

RAAP

www.raap.nl

J. van Croes delin :
PECTUS CASTELLI WESEMALE.

Bijlage 2. Boorbeschrijvingen

boring: WEZKA-1

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.085, *Y:* 181.894, *hoogte:* 15,98, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: leisteen
20-30	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vies, gevlekt
30-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vies gevlekt
85-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
110-135	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont
135-150	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken
150-160	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsgeel Lithologie: zand, zwak siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-2

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.072, *Y:* 181.873, *hoogte:* 15,38, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: leisteen
25-50	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: vies
50-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vies gevlekt
85-90	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>houtschool:</i> spikkels, <i>verbrande klei/leem:</i> veel fragmenten Opmerking: vloer mogelijk
90-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>houtschool:</i> enkele spikkel Opmerking: gevlekt
100-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin

Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: vies kleinsluisels
110-130
Algemeen: *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: leem, zwak zandig
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-3

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.059, *Y:* 181.851, *hoogte:* 15,58, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: leisteen

30-45
Algemeen: *kleur:* lichtbruingeel
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: veel Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: vies, leisteen

45-65
Algemeen: *kleur:* lichtgeelbruin
Lithologie: zand, kleilig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: vies gevlekt

65-70
Algemeen: *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: veel Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond

70-120
Algemeen: *kleur:* lichtgeelgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Opmerking: beetje vies

120-125
Algemeen: *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken

125-150
Algemeen: *kleur:* lichtgrijsgeel
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-4

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.046, *Y:* 181.830, *hoogte:* 14,79, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: leisteen

30-50
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: mortel, leisteen

50-51
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *aardewerk:* enkel fragment, *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: mortel, leisteen

51-60
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: mortel, leisteen

60-145
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus

145-160	Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: w gevlekt van mortelmortel, leisteen Algemeen: <i>kleur:</i> grijsgroen Lithologie: klei, zwak zandig, matig humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
160-170	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak zandig, matig humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
170-185	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
185-200	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: ook overgang naar c
200-245	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-5

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.097, *Y:* 181.916, *hoogte:* 15,27, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
15-40	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, zeer fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-90	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, leisteen
90-135	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: mortel, leisteen
135-160	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel, leisteen
160-215	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel
215-235	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-6

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.108, *Y:* 181.894, *hoogte:* 15,63, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-10	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
10-30	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin

	Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
40-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingeel Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Opmerking: vies
60-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Opmerking: vies
70-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeel Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: ? Opmerking: C?
90-130	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: ? Opmerking: C of Ab
130-145	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeel Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
145-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe- en Mn-vlekken

boring: WEZKA-7

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.095, *Y:* 181.872, *hoogte:* 15,62, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: leisteen
30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin:</i> fragmenten, <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
40-120	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: slap
120-135	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken
135-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: AC-horizont, enkele Fe-vlekken
140-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-8

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.082, *Y:* 181.851, *hoogte:* 14,59, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
15-35	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
35-60	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: slap
60-95	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: slap
95-160	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: slap
160-170	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: slap
170-190	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, sterk siltig, sterk humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: slap
190-200	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: AC-horizont, <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: slap
200-230	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-9

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.069, *Y:* 181.830, *hoogte:* 14,58, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-10	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
10-30	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-70	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
70-95	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: slap
95-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: slap
100-120	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs

- Lithologie:** leem, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
Opmerking: slap
- 120-160
Algemeen: *kleur:* donkergrijs
Lithologie: klei, sterk siltig, sterk humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: slap
- 160-200
Algemeen: *kleur:* zwart
Lithologie: klei, zwak siltig, sterk humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: slap
- 200-225
Algemeen: *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-10

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.058, *Y:* 181.809, *hoogte:* 14,64, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

- 0-15
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: A-horizont, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 15-50
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* verstoord
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: gevlekt
- 50-90
Algemeen: *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 90-120
Algemeen: *kleur:* blauwgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: slap
- 120-130
Algemeen: *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: slap
- 130-135
Algemeen: *kleur:* donkergrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
Opmerking: slap
- 135-145
Algemeen: *kleur:* donkergrijsbruin
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
Opmerking: slap
- 145-160
Algemeen: *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-11

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.131, *Y:* 181.894, *hoogte:* 15,07, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

- 0-25
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: A-horizont, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: plastic
- 25-80
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs

	Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: ay gevlekt
80-140	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
140-150	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
150-165	Opmerking: slap, zeer licht humeus Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, zwak zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
165-175	Opmerking: slap Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, zwak zandig, zwak humeus, veel dunne zandlagen Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
175-180	Opmerking: slap Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
180-210	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, zwak zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
210-0	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-12

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.118, *Y:* 181.872, *hoogte:* 14,85, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
25-35	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
35-90	Opmerking: gevlekt Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
90-115	Opmerking: slap Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
115-140	Opmerking: slap Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, zwak zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
140-160	Opmerking: slap Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, zwak zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment

160-185	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, zwak zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: slap
185-190	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
190-205	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
205-230	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment

boring: WEZKA-13

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.105, *Y:* 181.851, *hoogte:* 14,59, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
25-45	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
45-95	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
95-140	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
140-150	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
150-190	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak siltig, sterk humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: goed voor pollenmonster
190-210	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-14

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.093, *Y:* 181.829, *hoogte:* 14,52, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
25-60	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
60-80	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling

80-90	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
90-100	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk siltig, sterk humeus, spoor bladeren Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
100-105	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus, spoor bladeren Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
105-140	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk siltig, zwak humeus, weinig bladeren Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
140-170	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak siltig, sterk humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
170-175	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
175-200	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-15

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.080, *Y:* 181.808, *hoogte:* 14,43, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-70	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
70-75	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
75-95	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk siltig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
95-140	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijszwart Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus, enkele kleilagen Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
140-165	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak siltig, sterk humeus, enkele kleilagen Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
165-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
170-190	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment

boring: WEZKA-16

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.074, *Y:* 181.916, *hoogte:* 15,13, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
20-30	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> geelbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
40-50	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
50-60	Algemeen: <i>kleur:</i> geelbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
60-80	Algemeen: <i>kleur:</i> geelbruin Lithologie: zand, matig siltig, kleibrokken, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: gevlekt
80-90	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
90-110	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: puin, mortel, witte kalk
110-130	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar Opmerking: puin, mortel, witte kalk

boring: WEZKA-17

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.061, *Y:* 181.895, *hoogte:* 14,99, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
20-35	Algemeen: <i>kleur:</i> geelbruin Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
35-80	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt, aluminium
80-90	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
90-160	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord

	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
	Opmerking: puin, mortel
160-180	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs
	Lithologie: klei, zwak zandig, matig humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
180-210	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart
	Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
210-220	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-18

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.048, *Y:* 181.874, *hoogte:* 14,71, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-80	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: gevlekt,
80-100	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
100-120	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart
	Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
120-180	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs
	Lithologie: klei, zwak zandig, matig humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
180-190	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijszwart
	Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
190-200	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs
	Lithologie: klei, zwak zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
200-220	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs
	Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-19

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.037, *Y:* 181.852, *hoogte:* 14,69, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-40	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-55	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: gevlekt,
55-80	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
80-90	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs
	Lithologie: klei, zwak zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling

90-95	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
95-120	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
120-125	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus
125-180	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Algemeen: <i>kleur:</i> zwartgrijs Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus
180-190	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-20

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.024, *Y:* 181.832, *hoogte:* 15,03, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
15-30	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
30-70	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
70-80	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
80-110	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: slap
110-130	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs Lithologie: klei, sterk siltig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: slap
130-175	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: klei, sterk siltig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
175-195	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, enkele humuslagen, zeer fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
195-230	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-21

Datum: 16-3-2011, *X:* 177.086, *Y:* 181.935, *hoogte:* 16,09, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal,

opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
15-50	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
50-85	Algemeen: <i>kleur:</i> geelbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
85-120	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: C?
120-150	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
150-180	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijswit Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-22

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 177.068, *Y:* 181.866, *hoogte:* 14,86, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - verkenning, *landgebruik:* boomgaard, *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-35	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
35-60	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: slap, mortel
60-120	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: slap, mortel
120-170	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: slap, mortel
170-200	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, sterk siltig, sterk humeus, zandbrokken, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: slap,
200-220	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, sterk zandig, sterk humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: slap,
220-250	Algemeen: <i>kleur:</i> groengrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont Opmerking: slap

boring: WEZKA-23

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 177.065, *Y:* 181.936, *hoogte:* 15,74, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie -

kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur</i> : donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie</i> : bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
20-45	Algemeen: <i>kleur</i> : grijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
45-60	Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : fragmenten Opmerking: stuk geglazuurde dakpan
60-65	Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Archeologie: <i>aardewerk</i> : enkel fragment Opmerking: stuk geglazuurde dakpan
65-70	Algemeen: <i>kleur</i> : grijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: AC-horizont Archeologie: <i>aardewerk</i> : enkel fragment Opmerking: u gevlekt
70-80	Algemeen: <i>kleur</i> : grijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: AC-horizont Opmerking: u gevlekt licht humeus of oude a
80-110	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-24

Beschrijver: :, *datum*: 16-3-2011, X: 177.052, Y: 181.915, *hoogte*: 15,35, *boortype*: Edelman-15 cm, *doel boring*: archeologie - kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur</i> : donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, zeer fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie</i> : bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
30-45	Algemeen: <i>kleur</i> : grijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
45-50	Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: AC-horizont
50-70	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken Opmerking: licht gevlekt
70-90	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-25

Beschrijver: :, *datum*: 16-3-2011, X: 177.039, Y: 181.892, *hoogte*: 15,22, *boortype*: Edelman-15 cm, *doel boring*: archeologie - kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur</i> : donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, zeer fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie</i> : bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
30-40	Algemeen: <i>kleur</i> : grijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment

- 40-50** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijsbruin
Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn
Bodemkundig: BC-horizont
Opmerking: vlekkerig vies
- 50-60** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn
Bodemkundig: C-horizont
Opmerking: licht gevlekt, bioturbatie
- 60-80** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, zwak siltig, zeer fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-26

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 177.027, Y: 181.870, hoogte: 14,81, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

- 0-30** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, zeer fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 30-50** **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: B-horizont
Opmerking: livht gebioturbeerd
- 50-55** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruin
Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn
Bodemkundig: BC-horizont, enkele Fe-vlekken
Opmerking: licht gevlekt, bioturbatie
- 55-70** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
- 70-85** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-27

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 177.009, Y: 181.846, hoogte: 15,06, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid, opmerking: oude gracht volgens bewoner opgevuld met puin, etc

- 0-80** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: gevlekt, schelpen
- 80-81** **Algemeen:** *kleur:* donkergrijs
Lithologie: leem, zwak zandig, matig humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* ondoordringbaar
Opmerking: kleibrokken

boring: WEZKA-28

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 177.008, Y: 181.843, hoogte: 15,23, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

- 0-10** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: gevlekt
- 10-30** **Algemeen:** *kleur:* bruingeel
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: vies
- 30-40** **Algemeen:** *kleur:* grijs

	Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: vies
40-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vies
60-70	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vies
70-105	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, kleibrokken, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vies, puin is Ntc
105-145	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
145-210	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
210-215	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
215-250	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-29

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, X: 177.040, Y: 181.938, *hoogte:* 15,53, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: BC-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vies
50-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont Opmerking: gebioturbeerd, vlekkerig
60-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeel Lithologie: zand, zwak siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont Opmerking: gebioturbeerd, vlekkerig

boring: WEZKA-30

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, X: 177.028, Y: 181.917, *hoogte:* 15,42, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: AB-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment

40-60	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: B-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: biot.
60-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: BC-horizont Opmerking: gebioturbeerd, vlekkelig
70-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
90-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsgeel Lithologie: zand, zwak siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe- en Mn-vlekken

boring: WEZKA-31

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 177.016, *Y:* 181.895, *hoogte:* 15,33, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* locatie gebouw, aan Mv niets zichtbaar

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>verbrande klei/leem:</i> enkel fragment, <i>aardewerk:</i> enkel fragment, <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-55	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruin Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: BC-horizont Opmerking: biot.
55-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken Opmerking: biot.
70-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
85-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-32

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 177.003, *Y:* 181.873, *hoogte:* 15,39, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>verbrande klei/leem:</i> enkel fragment, <i>aardewerk:</i> enkel fragment, <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-55	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, zeer fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
55-65	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: A-horizont, <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gele vlekken
65-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsgeel Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken Opmerking: biot

- 85-90** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn
Bodemkundig: C-horizont
Opmerking: natter
- 90-100** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: leem, zwak zandig
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
Opmerking: natter

boring: WEZKA-33

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.991, Y: 181.854, hoogte: 15,00, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

- 0-35** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: gevlekt
- 35-65** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: gevlekt, beton, cokes, rotzooi
- 65-70** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
- 70-90** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 90-115** **Algemeen:** *kleur:* blauwgrijs
Lithologie: klei, zwak zandig, zwak humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* slootvulling
- 115-145** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* slootvulling
- 145-180** **Algemeen:** *kleur:* blauwgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
- 180-190** **Algemeen:** *kleur:* donkergrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* slootvulling
- 190-200** **Algemeen:** *kleur:* lichtblauwgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-34

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.944, Y: 181.806, hoogte: 14,60, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

- 0-25** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
- 25-30** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingeel
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
- 30-50** **Algemeen:** *kleur:* lichtblauw
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
- 50-70** **Algemeen:** *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
- 70-90** **Algemeen:** *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
- 90-110** **Algemeen:** *kleur:* grijs

	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont
110-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn, spoor hout
	Bodemkundig: C-horizont
140-165	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs
	Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn, spoor hout
	Bodemkundig: C-horizont
165-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, enkele siltlagen, spoor hout
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-35

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.956, Y: 181.827, hoogte: 14,53, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: biot.
50-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
70-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroen
	Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
110-135	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
135-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauw
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-36

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.968, Y: 181.846, hoogte: 14,64, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
	Opmerking: gevlekt
15-30	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: gevlekt
30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: biot.
40-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
	Opmerking: biot.
60-80	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
	Opmerking: biot.
80-105	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig

	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
	Opmerking: biot.
105-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
110-120	Algemeen: <i>kleur:</i> blauw
	Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-37

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 176.924, *Y:* 181.807, *hoogte:* 14,33, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerblauwgrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: gevlekt
30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: biot., leisteen
40-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
	Opmerking: biot.
70-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-38

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 176.934, *Y:* 181.823, *hoogte:* 14,28, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
25-40	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
	Opmerking: biot
40-50	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord
50-65	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
65-80	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
80-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelbruin
	Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-39

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 176.946, *Y:* 181.845, *hoogte:* 14,52, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor

25-35	Archeologie: <i>aardewerk</i> : enkel fragment Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, zeer fijn Bodemkundig: AB-horizont, veel Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment Opmerking: biot, vies
35-45	Algemeen: <i>kleur</i> : grijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: AB-horizont, veel Fe-vlekken Opmerking: leisteel
45-55	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtbruin Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: BC-horizont, veel Fe-vlekken
55-80	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
80-90	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
90-100	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
100-0	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtblauwgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-40

Beschrijver: ;, *datum*: 16-3-2011, *X*: 176.910, *Y*: 181.821, *hoogte*: 14,39, *boortype*: Edelman-15 cm, *doel boring*: archeologie - kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : bouwvoor
25-35	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: BC-horizont, enkele Fe-vlekken Opmerking: biot, vies
35-60	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgeelgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
60-90	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
90-100	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-41

Beschrijver: ;, *datum*: 16-3-2011, *X*: 176.922, *Y*: 181.842, *hoogte*: 14,42, *boortype*: Edelman-15 cm, *doel boring*: archeologie - kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur</i> : donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : bouwvoor
20-35	Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: AC-horizont, veel Fe- en Mn-vlekken
35-50	Algemeen: <i>kleur</i> : grijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: AC-horizont, enkele Fe-vlekken
50-60	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgeelgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
60-85	Algemeen: <i>kleur</i> : blauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
85-100	Algemeen: <i>kleur</i> : blauwgrijs

Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-42

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.936, Y: 181.863, hoogte: 14,53, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-20 **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, veel Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

20-40 **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe- en Mn-vlekken

40-85 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

85-100 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, zwak zandig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-43

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.945, Y: 181.885, hoogte: 14,73, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-20 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

20-50 **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: AC-horizont, enkele Fe-vlekken

50-60 **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

60-80 **Algemeen:** *kleur:* lichtgeelgrijs
Lithologie: leem, zwak zandig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-44

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.958, Y: 181.906, hoogte: 15,14, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-20 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

20-55 **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken

55-80 **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-45

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.926, Y: 181.894, hoogte: 15,05, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-20 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

20-40 **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: AB-horizont, enkele Fe-vlekken

	Opmerking: of esdek
40-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingeel Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
70-80	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsgeel Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
80-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsgeel Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-46

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 176.939, *Y:* 181.913, *hoogte:* 15,21, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-40	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: BC-horizont, enkele Fe-vlekken Opmerking: beetje vies
60-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
70-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-47

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 176.950, *Y:* 181.928, *hoogte:* 15,33, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
25-55	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruin Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> verstoord Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt, asbest
55-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsgeel Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
70-80	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsgeel Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-48

Beschrijver: ;, *datum:* 16-3-2011, *X:* 176.915, *Y:* 181.911, *hoogte:* 15,19, *boortype:* Edelman-15 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-40	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-50	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket Opmerking: enkele gele vlekken, mogelijk ook moder b
50-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: BC-horizont, enkele Fe-vlekken
60-80	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsgeel

Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-49

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.994, Y: 181.894, hoogte: 14,91, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-20 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

20-40 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijsbruin
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: BC-horizont, enkele Fe-vlekken

40-60 **Algemeen:** *kleur:* lichtgeelgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

60-80 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-50

Beschrijver: ;, datum: 16-3-2011, X: 176.984, Y: 181.877, hoogte: 14,81, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-20 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

20-45 **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: B-horizont, enkele Fe-vlekken
Opmerking: gevlekt

45-60 **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

60-70 **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

70-90 **Algemeen:** *kleur:* lichtgeelgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-51

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, X: 177.057, Y: 181.847, hoogte: 15,71, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-30 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: leisteen

30-60 **Algemeen:** *kleur:* bruin
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Opmerking: bioturbatie, verstoorde B?

60-70 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijsbruin
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: veel Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Opmerking: groene vlekken, verstoorde BC?

70-85 **Algemeen:** *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: vlekjes, verstoorde C?

85-125 **Algemeen:** *kleur:* lichtgroengrijs

	Lithologie: zand, sterk siltig, kleibrokken, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vlekjes
125-140	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken Opmerking: of natuurlijke afzetting
140-145	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
145-150	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-52

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, X: 177.051, Y: 181.851, *hoogte:* 15,61, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* uitbraaksleuf

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: leisteen
15-60	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: B-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel, baksteenfragmenten, etc
60-110	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> puinlaag Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel
110-115	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> puinlaag Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment

boring: WEZKA-53

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, X: 177.045, Y: 181.854, *hoogte:* 15,11, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* uitbraaksleuf

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: leisteen
15-60	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: B-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel, baksteenfragmenten, etc
60-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: niet benoemd, niet benoemd Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> puinlaag Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel
85-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
110-140	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar
140-155	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond

boring: WEZKA-54

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, X: 177.048, Y: 181.852, hoogte: 15,43, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: leisteen
25-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: BC-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
60-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Opmerking: roestbrok; verstoorde C?
90-115	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken
115-135	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
135-150	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken Opmerking: lgy vlekjes
150-165	Algemeen: <i>kleur:</i> oranje Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
165-170	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, Fe- en Mn-concreties
170-180	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken, volledig gereduceerd

boring: WEZKA-55

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, X: 177.043, Y: 181.855, hoogte: 14,96, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid, opmerking: muur

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: leisteen
30-55	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
55-95	Algemeen: <i>kleur:</i> wit Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: pure mortel
95-96	Algemeen: <i>kleur:</i> wit Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar Opmerking: pure mortel

boring: WEZKA-56

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, X: 177.042, Y: 181.856, hoogte: 14,85, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-35	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus

	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: mortel
35-50	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin
	Lithologie: klei, matig zandig, matig humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
50-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
100-135	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
135-170	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
	Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
170-180	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont
180-190	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, enkele siltlagen
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-57

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.038, *Y:* 181.859, *hoogte:* 14,63, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-35	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: mortel
35-50	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: beetje gevlekt
50-80	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: beetje gevlekt
80-150	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: klei, matig zandig, matig humeus, spoor plantenresten
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: originele slootvulling
150-205	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart, <i>aard ondergrens:</i> abrupt (<0,3 cm)
	Lithologie: klei, zwak siltig, matig humeus, spoor plantenresten
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Opmerking: originele slootvulling
205-220	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs, <i>aard bovengrens:</i> abrupt (<0,3 cm)
	Lithologie: zand, sterk siltig, zeer fijn
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-58

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.034, *Y:* 181.861, *hoogte:* 14,56, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: gevlekt
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs

	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: beetje gevlekt
50-80	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus, spoor plantenresten
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
	Opmerking: plastic
80-150	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: klei, matig zandig, matig humeus, spoor plantenresten
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
	Opmerking: originele slootvulling
150-165	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs
	Lithologie: klei, sterk siltig, zwak humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Opmerking: originele grachtvulling
165-180	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart
	Lithologie: klei, sterk siltig, matig humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie:</i> slootvulling
	Opmerking: originele grachtvulling
180-190	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs
	Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-59

Beschrijver: :, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.029, *Y:* 181.863, *hoogte:* 14,63, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin
	Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: B-horizont, enkele Fe-vlekken
	Opmerking: vies, B?
50-80	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
	Opmerking: slap
80-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
110-125	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauw
	Lithologie: klei, sterk siltig
	Bodemkundig: C-horizont
125-130	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, enkele leemlagen, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont
130-150	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, enkele leemlagen
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-60

Beschrijver: :, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.031, *Y:* 181.862, *hoogte:* 14,67, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
15-35	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte

	grond
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
	Opmerking: gevlekt
35-60	Algemeen: <i>kleur</i> : donkerbruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
	Opmerking: recent glas
60-70	Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
70-90	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtblauwgrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
90-120	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijsbruin
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
120-130	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtblauw
	Lithologie: klei, sterk siltig
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
130-140	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgroen
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
140-150	Algemeen: <i>kleur</i> : donkergrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, <i>interpretatie</i> : slootvulling
150-160	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtblauwgrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
160-170	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgroengrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, enkele kleilagen
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-61

Beschrijver: ;, *datum*: 30-3-2011, *X*: 177.027, *Y*: 181.865, *hoogte*: 14,89, *boortype*: Edelman-7 cm, *doel boring*: archeologie - kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur</i> : donkerbruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : bouwvoor
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
30-80	Algemeen: <i>kleur</i> : bruin
	Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: B-horizont
	Opmerking: vies, lijkt op jonge oeverafzettingen
80-90	Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: BC-horizont, veel Fe-vlekken
90-100	Algemeen: <i>kleur</i> : oranje
	Lithologie: leem, sterk zandig
	Bodemkundig: BC-horizont, Fe-concreties
100-110	Algemeen: <i>kleur</i> : oranje
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: BC-horizont, Fe-concreties
110-120	Algemeen: <i>kleur</i> : oranje
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: BC-horizont, Fe-concreties

boring: WEZKA-62

Beschrijver: ;, *datum*: 30-3-2011, *X*: 177.058, *Y*: 181.846, *hoogte*: 15,70, *boortype*: Edelman-7 cm, *doel boring*: archeologie - kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur</i> : donkerbruingrijs

Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten

30-50
Algemeen: *kleur:* bruin
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten

50-65
Algemeen: *kleur:* bruin
Lithologie: niet benoemd, niet benoemd
Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
Opmerking: ijzeroer

65-70
Algemeen: *kleur:* bruin
Lithologie: niet benoemd, niet benoemd
Bodemkundig: *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* ondoordringbaar
Opmerking: ijzeroer, ondoordringbaar

boring: WEZKA-63

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, X: 177.061, Y: 181.844, *hoogte:* 15,51, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25
Algemeen: *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten

25-35
Algemeen: *kleur:* grijsbruin
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
Opmerking: vies

35-50
Algemeen: *kleur:* donkergrijs
Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *houtschool:* enkele spikkel, *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

50-60
Algemeen: *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *houtschool:* enkele spikkel, *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

60-80
Algemeen: *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond

80-95
Algemeen: *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: zand, matig siltig, kleibrokken, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond

95-105
Algemeen: *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, kleibrokken
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond

105-110
Algemeen: *kleur:* oranjegrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zandbrokken
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond

110-125
Algemeen: *kleur:* donkergrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, veel Fe-vlekken

125-135
Algemeen: *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

135-180
Algemeen: *kleur:* oranje
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

180-195
Algemeen: *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: leem, zwak zandig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

- 195-210** **Opmerking:** slap
Algemeen: *kleur:* lichtblauw
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn, spoor hout
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
- 210-230** **Opmerking:** slap
Algemeen: *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont
Opmerking: slap

boring: WEZKA-64

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, X: 177.064, Y: 181.842, hoogte: 15,21, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

- 0-30** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
- 30-50** **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
Opmerking: lei, mortel
- 50-60** **Algemeen:** *kleur:* groengrijs
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 60-95** **Algemeen:** *kleur:* lichtbruingrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* fragmenten
Opmerking: mortel
- 95-100** **Algemeen:** *kleur:* lichtgeelgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
- 100-125** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
- 125-135** **Algemeen:** *kleur:* lichtgroengrijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
- 135-145** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijsoranje
Lithologie: zand, sterk siltig, kleibrokken, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
- 145-155** **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijsoranje
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-65

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, X: 177.074, Y: 181.836, hoogte: 14,58, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

- 0-30** **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
- 30-45** **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
- 45-80** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
- 80-100** **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs

	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
100-110	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
110-130	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
130-145	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, matig zandig, matig humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
145-180	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
180-185	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
185-190	Archeologie: <i>aardewerk:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-66

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.069, *Y:* 181.840, *hoogte:* 14,84, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* muurwerk

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-45	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
45-50	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
50-60	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
60-85	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
85-86	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar

boring: WEZKA-67

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.071, *Y:* 181.838, *hoogte:* 14,70, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-60	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
60-95	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment

95-115	Opmerking: lijkt op c Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
115-130	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, zwak zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
130-170	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, zwak zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
170-190	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, enkele kleilagen, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
190-195	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
195-220	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, zwak siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-68

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.079, *Y:* 181.833, *hoogte:* 14,58, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
50-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
70-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
85-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
100-105	Opmerking: mortel Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
105-120	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
120-125	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
125-150	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, enkele kleilagen, matig fijn, spoor hout Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
150-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-69

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.083, *Y:* 181.831, *hoogte:* 14,57, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
25-30	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-60	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
60-65	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
65-110	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, zwak zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
110-120	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: klei, zwak siltig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
120-125	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
125-130	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
130-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn, spoor hout Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
170-200	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-70

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.086, *Y:* 181.829, *hoogte:* 14,56, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
50-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: ijzeroer
70-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
90-100	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
100-110	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
110-135	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
135-150	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond

- 150-155 **Algemeen:** *kleur:* donkergrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
- 155-180 **Algemeen:** *kleur:* lichtblauwgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, enkele leemlagen, matig fijn, spoor plantenresten
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-71

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.091, *Y:* 181.826, *hoogte:* 14,52, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

- 0-30 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 30-45 **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
- 45-60 **Algemeen:** *kleur:* donkergrijs
Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
Opmerking: leisteen, mortel
- 60-70 **Algemeen:** *kleur:* donkergrijs
Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
Opmerking: plastic
- 70-80 **Algemeen:** *kleur:* donkergrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 80-90 **Algemeen:** *kleur:* donkerzwartgrijs
Lithologie: klei, matig zandig, sterk humeus
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
- 90-135 **Algemeen:** *kleur:* donkergrijs
Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
- 135-165 **Algemeen:** *kleur:* zwart
Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
- 165-170 **Algemeen:** *kleur:* lichtblauwgrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont
- 170-190 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-72

Beschrijver: ;, *datum:* 30-3-2011, *X:* 177.097, *Y:* 181.823, *hoogte:* 14,60, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

- 0-25 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
- 25-60 **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: klei, sterk zandig, stevig
Bodemkundig: B-horizont, enkele Fe-vlekken
- 60-65 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, stevig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
- 65-80 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, enkele kleilagen, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
- 80-90 **Algemeen:** *kleur:* lichtblauwgrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont

90-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
110-190	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, enkele kleilagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-73

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, *X:* 177.096, *Y:* 181.823, *hoogte:* 14,60, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
20-30	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> verstoord Opmerking: gevlekt
30-45	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
45-50	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
50-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
70-75	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: gevlekt
75-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Opmerking: gevlekt
100-110	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: vulling gracht?
110-130	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
130-135	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont
135-200	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: leem, zwak zandig Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-74

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, *X:* 177.093, *Y:* 181.825, *hoogte:* 14,55, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor
25-70	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
70-75	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar Opmerking: plastic, etc.

boring: WEZKA-75

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, *X:* 177.088, *Y:* 181.827, *hoogte:* 14,57, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie -

kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur</i> : donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : bouwvoor
25-60	Algemeen: <i>kleur</i> : donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
60-70	Algemeen: <i>kleur</i> : blauwgrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
70-90	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
90-105	Algemeen: <i>kleur</i> : oranje Lithologie: klei, sterk zandig, zandbrokken Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
105-135	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
135-150	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
150-155	Algemeen: <i>kleur</i> : donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : slootvulling
155-180	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtblauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-76

Beschrijver: ;, *datum*: 30-3-2011, *X*: 177.077, *Y*: 181.834, *hoogte*: 14,58, *boortype*: Edelman-7 cm, *doel boring*: archeologie - kartering, *landgebruik*: overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid*: geen, *provincie*: Vlaams Brabant, *gemeente*: Rotselaar, *plaatsnaam*: Wezemaal, *opdrachtgever*: ruimte en erfgoed, *uitvoerder*: RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur</i> : donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : bouwvoor
25-35	Algemeen: <i>kleur</i> : grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
35-45	Algemeen: <i>kleur</i> : bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald</i> : enkel fragment
45-70	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
70-80	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
80-100	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
100-105	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtblauwgrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
105-115	Algemeen: <i>kleur</i> : grijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: <i>interpretatie</i> : opgebrachte grond
115-125	Algemeen: <i>kleur</i> : donkergrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: <i>interpretatie</i> : slootvulling
125-130	Algemeen: <i>kleur</i> : lichtgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie</i> : slootvulling
130-140	Algemeen: <i>kleur</i> : zwart Lithologie: zand, zwak siltig, sterk humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie</i> : slootvulling

- 140-170 **Algemeen:** *kleur:* zwart
Lithologie: klei, sterk zandig, sterk humeus
Bodemkundig: *interpretatie:* slootvulling
- 170-190 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-77

Beschrijver: ;, datum: 30-3-2011, X: 177.066, Y: 181.841, *hoogte:* 14,93, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* oude gracht of natuurlijk

- 0-25 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
- 25-45 **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
- 45-70 **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment
- 70-120 **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* opgebrachte grond
Archeologie: *aardewerk:* fragmenten, *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
- 120-130 **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 130-140 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijsbruin
Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 140-145 **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
- 145-160 **Algemeen:** *kleur:* donkerblauw
Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
Opmerking: natuurlijk of niet
- 160-190 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, enkele siltlagen
Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
Opmerking: lay of ly

boring: WEZKA-78

Beschrijver: ;, datum: 31-3-2011, X: 177.054, Y: 181.840, *hoogte:* 15,63, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* MUUR

- 0-39 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten
Opmerking: mortel, leisteen, mortel
- 39-40 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* ondoordringbaar
Opmerking: mortel, leisteen, mortel

boring: WEZKA-79

Beschrijver: ;, datum: 31-3-2011, X: 177.050, Y: 181.836, *hoogte:* 15,32, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* MUUR

- 0-30 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, *interpretatie:* bouwvoor
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* veel fragmenten

30-45	Opmerking: mortel, leisteen, mortel Algemeen: <i>kleur:</i> witbruin Lithologie: niet benoemd, niet benoemd Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> puinlaag Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
45-69	Opmerking: mortel, leisteen Algemeen: <i>kleur:</i> witrood Lithologie: niet benoemd, niet benoemd Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> puinlaag Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
69-70	Opmerking: mortel, leisteen, baksteen Algemeen: <i>kleur:</i> witrood Lithologie: niet benoemd, niet benoemd Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> puinlaag Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar Opmerking: mortel, leisteen, baksteen

boring: WEZKA-80

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.049, *Y:* 181.835, *hoogte:* 15,26, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, leisteen, mortel
30-75	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel, leisteen, mortel
75-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
100-120	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Opmerking: zelfde als die oude a
120-165	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
165-180	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe- en Mn-vlekken
180-190	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, veel Fe- en Mn-vlekken

boring: WEZKA-81

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.048, *Y:* 181.833, *hoogte:* 15,12, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-35	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, leisteen, mortel
35-50	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, leisteen, mortel
50-80	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
80-85	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs

	Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: oester
85-100	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
100-120	Algemeen: <i>kleur:</i> rood Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
120-130	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont, veel Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: mogelijk natuurlijke afzetting
130-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
140-150	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
150-250	Algemeen: <i>kleur:</i> blauw Lithologie: zand, matig siltig, enkele leemlagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-82

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.047, *Y:* 181.831, *hoogte:* 14,91, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> bouwvoor Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, leisteen
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, leisteen
50-120	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeel Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel
120-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
140-150	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
150-160	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
160-175	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
175-180	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
180-190	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
190-205	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
205-230	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs

Lithologie: leem, sterk zandig, enkele zandlagen
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-83

Beschrijver: ;, datum: 31-3-2011, X: 177.045, Y: 181.828, hoogte: 14,62, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-40	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-60	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
60-90	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
90-140	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
140-160	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
160-180	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, sterk siltig Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
180-210	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
210-230	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-84

Beschrijver: ;, datum: 31-3-2011, X: 177.044, Y: 181.825, hoogte: 14,56, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
50-60	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
60-90	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: gevlekt
90-95	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: ondoordringbaar, leiding?

boring: WEZKA-85

Beschrijver: ;, datum: 31-3-2011, X: 177.041, Y: 181.820, hoogte: 14,81, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Vlaams Brabant, gemeente: Rotselaar, plaatsnaam: Wezemaal, opdrachtgever: ruimte en erfgoed, uitvoerder: RAAP Zuid

0-5	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn

5-35	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
35-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
100-130	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
130-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
140-145	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
145-155	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, zwak siltig, enkele siltlagen, matig fijn, spoor plantenresten Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
155-200	Algemeen: <i>kleur:</i> blauw Lithologie: zand, zwak siltig, enkele siltlagen, matig fijn, spoor plantenresten Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-86

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.048, *Y:* 181.837, *hoogte:* 15,36, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-5	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
5-30	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
50-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken
70-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: mortel
90-100	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
100-130	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
130-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-87

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.048, *Y:* 181.836, *hoogte:* 15,32, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* muur

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelwit Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
40-45	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelwit Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar

boring: WEZKA-88

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.060, *Y:* 181.835, *hoogte:* 15,09, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
25-40	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelwit Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: zeer veel puin en mortel
70-75	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelwit Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar Opmerking: zeer veel puin en mortel en ijzeroer

boring: WEZKA-89

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.058, *Y:* 181.857, *hoogte:* 15,41, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
50-75	Algemeen: <i>kleur:</i> oranjebruin Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken
75-110	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont, enkele Fe-vlekken
110-120	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-90

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.061, *Y:* 181.863, *hoogte:* 15,01, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin

	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
50-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
60-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken
110-115	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken
115-140	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
140-150	Algemeen: <i>kleur:</i> oranjegrijs
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken
150-165	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs
	Lithologie: klei, matig zandig
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken
	Opmerking: a
165-210	Algemeen: <i>kleur:</i> blauw
	Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
210-215	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn
215-255	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs
	Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-91

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, X: 177.061, Y: 181.862, *hoogte:* 15,05, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-50	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
50-60	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken
60-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: klei, sterk zandig
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken
110-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
	Bodemkundig: veel Fe-vlekken
140-155	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergroen
	Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
	Opmerking: a?
155-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs
	Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn
	Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-92

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, X: 177.062, Y: 181.863, *hoogte:* 14,96, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs
	Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn
	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten

30-40	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
40-60	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingeel Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel, ijzeroer
60-61	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingeel Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar Opmerking: mortel, ijzeroer

boring: WEZKA-93

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.062, *Y:* 181.864, *hoogte:* 14,92, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk siltig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-60	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
60-130	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
130-131	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar

boring: WEZKA-94

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.063, *Y:* 181.865, *hoogte:* 14,89, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-45	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk siltig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
45-47	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>aardewerk:</i> enkel fragment, <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, leisteen
47-70	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, leisteen
70-95	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingeel Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: mortel, leisteen
95-125	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
125-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment

140-165	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken
165-170	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, zwak zandig
170-200	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: zeer schuine grens
200-215	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
215-230	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-95

Beschrijver: ;, *datum:* 31-3-2011, *X:* 177.065, *Y:* 181.869, *hoogte:* 14,89, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
20-40	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-70	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
70-125	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
125-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, schelpfragment Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
140-145	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig, humusvlekken
145-150	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, zwak siltig, humusvlekken, matig fijn
150-180	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, sterk zandig, sterk humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
180-195	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: zand, sterk siltig, sterk humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
195-210	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, enkele siltlagen, matig fijn Opmerking: C-horizont of nog slootvulling
210-250	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling? Opmerking: versmeerd onduidelijk
250-280	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-96

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.066, *Y:* 181.871, *hoogte:* 15,03, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn

30-50	Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar

boring: WEZKA-97

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.067, *Y:* 181.872, *hoogte:* 15,15, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
25-50	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
50-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
140-150	Algemeen: <i>kleur:</i> oranjebruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: Fe- en Mn-concreties
150-160	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergroengrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, Fe- en Mn-concreties Opmerking: vies
160-170	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs Lithologie: klei, sterk zandig, enkele zandlagen
170-180	Algemeen: <i>kleur:</i> groengrijs Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn
180-210	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, veel dunne kleilagen, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken Opmerking: foto
210-218	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, enkele kleilagen, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken
218-230	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn

boring: WEZKA-98

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.068, *Y:* 181.874, *hoogte:* 15,28, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-45	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte

	grond
45-60	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
60-80	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken
80-85	Archeologie: <i>aardewerk:</i> enkel fragment, <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
85-90	Archeologie: <i>houtschool:</i> spikkels, <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
90-110	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken
110-120	Opmerking: lijkt op oude a waar overal, hier wel humeus Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
120-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken
140-165	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
165-180	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig
180-200	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
200-215	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, matig zandig, sterk humeus, enkele zandlagen Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
215-225	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont
225-265	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
265-0	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, zwak siltig, veel dunne kleilagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-99

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.069, *Y:* 181.877, *hoogte:* 15,54, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-10	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
10-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
30-35	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
35-50	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn

50-95	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, veel Fe-vlekken Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: leem, sterk zandig
95-110	Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, Fe-concreties Opmerking: brokkelig Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
110-130	Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, Fe-concreties Archeologie: <i>houtschool:</i> enkele spikkel, <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, sterk zandig
130-160	Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Opmerking: vies Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: leem, sterk zandig
160-190	Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Opmerking: vies Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: leem, sterk zandig
190-210	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
210-230	Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn, weinig hout
230-250	Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn, weinig hout

boring: WEZKA-100

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.072, *Y:* 181.880, *hoogte:* 15,81, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont
20-35	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont
35-60	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
60-61	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar

boring: WEZKA-101

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.074, *Y:* 181.885, *hoogte:* 15,97, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont
20-35	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont
35-50	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond
50-85	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs

85-105	Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: veel Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Algemeen: <i>kleur:</i> roodbruin
105-110	Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: Fe-concreties, <i>interpretatie:</i> opgebrachte grond Algemeen: <i>kleur:</i> grijs
110-120	Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
120-123	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
123-145	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
145-155	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
155-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
170-180	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
180-190	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: leem, zwak zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
190-270	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: leem, sterk zandig, enkele zandlagen Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
270-300	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: zand, matig siltig, veel dikke siltlagen, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: leem, sterk zandig, veel dikke siltlagen Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Opmerking: gelaagd

boring: WEZKA-102

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.064, *Y:* 181.849, *hoogte:* 15,38, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid, *opmerking:* muur

0-40	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont
40-50	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket
50-60	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Algemeen: <i>kleur:</i> wit Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar

boring: WEZKA-103

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.067, *Y:* 181.855, *hoogte:* 14,98, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont
20-45	Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
45-60	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs

60-80	Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, zwak humeus, matig fijn Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: ijzeroer, mortel, etc.
80-120	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten Opmerking: ijzeroer, mortel, etc.
120-125	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> ondoordringbaar Opmerking: ijzeroer, mortel, etc.

boring: WEZKA-104

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.068, *Y:* 181.857, *hoogte:* 14,94, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
20-40	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
40-60	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
60-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment Opmerking: vies
90-130	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
130-140	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
140-180	Algemeen: <i>kleur:</i> blauw Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn, weinig hout Bodemkundig: C-horizont
180-210	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, veel dunne siltlagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
210-230	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtblauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
230-235	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, enkele siltlagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
235-240	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgroen Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-105

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.069, *Y:* 181.858, *hoogte:* 14,87, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-15	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
15-25	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs

	Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
25-50	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
50-90	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
90-155	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> veel fragmenten
155-160	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
160-170	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: zand, sterk siltig, sterk humeus, matig fijn Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
170-200	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, matig siltig, veel dunne siltlagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-106

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.072, *Y:* 181.862, *hoogte:* 14,83, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-10	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
10-35	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
35-45	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
45-90	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, matig zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
90-160	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, baksteen,
160-180	Algemeen: <i>kleur:</i> grijs Lithologie: klei, matig zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten Opmerking: mortel, baksteen,
180-200	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, zwak zandig, sterk humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
200-225	Algemeen: <i>kleur:</i> zwart Lithologie: klei, sterk zandig, sterk humeus Bodemkundig: <i>interpretatie:</i> slootvulling
225-250	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, zwak siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-107

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.075, *Y:* 181.868, *hoogte:* 15,10, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-60	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
60-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
90-120	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
120-155	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
155-165	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling
165-200	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgroengrijs Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

boring: WEZKA-108

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.076, *Y:* 181.870, *hoogte:* 15,41, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-60	Algemeen: <i>kleur:</i> oranjebruin Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
60-90	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
90-110	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont Archeologie: <i>houtschool:</i> enkele spikkel
110-125	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: AC-horizont
125-130	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken
130-145	Algemeen: <i>kleur:</i> witgrijs Lithologie: leem, sterk zandig, enkele siltlagen Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
145-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgeelgrijs Lithologie: leem, sterk zandig, enkele siltlagen Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken
170-180	Algemeen: <i>kleur:</i> bruin Lithologie: klei, zwak zandig, enkele siltlagen Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

boring: WEZKA-109

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.078, *Y:* 181.873, *hoogte:* 15,64, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-10	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
10-30	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, matig humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-55	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: leem, sterk zandig, zwak humeus Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> fragmenten
55-65	Algemeen: <i>kleur:</i> oranjebruin Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, Fe- en Mn-concreties Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
65-75	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
75-90	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
90-110	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
110-130	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
130-180	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtbruingrijs Lithologie: klei, sterk zandig Bodemkundig: enkele Fe-vlekken
180-190	Algemeen: <i>kleur:</i> donkergrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: enkele Fe-vlekken, <i>interpretatie:</i> slootvulling Opmerking: SL?
190-230	Algemeen: <i>kleur:</i> blauwgrijs Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-110

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.080, *Y:* 181.875, *hoogte:* 15,77, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-30	Algemeen: <i>kleur:</i> donkerbruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, matig fijn Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
30-45	Algemeen: <i>kleur:</i> grijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, matig fijn Archeologie: <i>bouwpuin onbepaald:</i> enkel fragment
45-60	Algemeen: <i>kleur:</i> oranjebruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn
60-100	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
100-150	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, enkele siltlagen, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
150-170	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
170-180	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijs Lithologie: zand, sterk siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
180-200	Algemeen: <i>kleur:</i> lichtgrijsbruin Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont
200-220	Algemeen: <i>kleur:</i> bruingrijs Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn Bodemkundig: C-horizont

220-230 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijsbruin
Lithologie: zand, matig siltig, matig fijn
Bodemkundig: C-horizont

boring: WEZKA-111

Datum: 31-3-2011, *X:* 177.115, *Y:* 181.901, *hoogte:* 15,34, *boortype:* Edelman-7 cm, *doel boring:* archeologie - kartering, *landgebruik:* overige (cultuur), *vondstzichtbaarheid:* geen, *provincie:* Vlaams Brabant, *gemeente:* Rotselaar, *plaatsnaam:* Wezemaal, *opdrachtgever:* ruimte en erfgoed, *uitvoerder:* RAAP Zuid

0-20 **Algemeen:** *kleur:* donkerbruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig, matig humeus
Bodemkundig: regelmatig geploegd/bewerkte A-horizont
Archeologie: *bouwpuin onbepaald:* enkel fragment

20-45 **Algemeen:** *kleur:* grijsbruin
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken

45-55 **Algemeen:** *kleur:* bruingrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: A-horizont bestaand uit opgebracht pakket, enkele Fe-vlekken

55-70 **Algemeen:** *kleur:* grijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: afgedekt/begraven A-horizont

70-95 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont

95-110 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, enkele Fe-vlekken

110-135 **Algemeen:** *kleur:* lichtoranjebruin
Lithologie: klei, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

135-150 **Algemeen:** *kleur:* lichtoranjebruin
Lithologie: klei, matig zandig
Bodemkundig: C-horizont, veel Fe-vlekken

150-170 **Algemeen:** *kleur:* lichtgrijs
Lithologie: leem, sterk zandig
Bodemkundig: C-horizont

**ArcheoPro Archeologisch rapport
Nr 11045**

**Kasteel Wezemaal
Gemeente Rotselaar (B)
Geofysisch onderzoek; magnetometingen**

Joep Orbons

April 2011

ArcheoPro

ArcheoPro Archeologisch rapport Nr 11045

Kasteel Wezemaal Gemeente Rotselaar (B) Geofysisch onderzoek; magnetometingen

Colofon

Opdrachtgever: RAAP Zuid, Weert
Status: versie 04-04-2011

Projectcode : 10-382 Kasteel Wezemaal
Bestandsnaam : ArcheoPro, Kasteel Wezemaal, 2011 04 04
Opgesteld conform KNA 3.2

Auteur: Joep Orbons
Projectleider : Joep Orbons
Projectmedewerkers: Walther vd Coelen, Margo Kerstges
Onderaannemers: nvt
Rapportage: ing. P.J. Orbons, senior-vakspecialist
Autorisatie: Drs. R.P. Exaltus; senior-archeoloog

ISSN : 1569-7363

Uitgegeven door ArcheoPro
© Copyright 2011 ArcheoPro, Maastricht

ArcheoPro

Holdaal 6
NL 6228 GH Maastricht
Nederland

Tel : 0(0 31) 43 3672586
Fax: 0(0 31) 43 3672585

Kamer van Koophandel Limburg: 14117581
e-mail: info@archeopro.nl
www.archeopro.nl

Inhoudsopgave:

Samenvatting.....	4
1 Inleiding	5
1.1 Algemeen	5
1.2 Locatiegegevens:.....	5
1.3 Onderzoek	5
2 Toegepaste technieken	8
2.1 Algemeen	8
2.2 Geofysisch onderzoek het de Bartington Grad601 magnetometer	8
3 Resultaten.....	9
3.1 Resultaten magnetometer onderzoek	9
3.2 Interpretatie	11
4 Conclusies en aanbevelingen (beleidsadvies).....	13
Verklarende woordenlijst.....	14
Archeologische tijdschaal	14
Bronnen.....	14
Literatuur.....	14

Samenvatting

Op 17 en 23 maart 2011 is door ArcheoPro een geofysisch onderzoek uitgevoerd op de locatie van het kasteel van Wezemaal in de gemeente Rotselaar, België.

Het onderzoek betrof magnetometingen en had tot doel om te onderzoeken of er restanten van (kasteel)muren binnen het onderzoeksgebied liggen. Het onderzoek was een onderdeel van een groter archeologisch onderzoek dat door RAAP op deze locatie uitgevoerd is. Als voorbereiding voor dit meetonderzoek zijn de resultaten van dit onderzoek met RAAP doorgesproken.

Er zijn duidelijke aanwijzingen voor muren van het kasteel aangetroffen en aanwijzingen dat de gracht rond de burcht met baksteenpuin is opgevuld. Een nieuw magnetometer onderzoek op de locatie van de voorburcht en de hoofdburcht als alle metalen objecten zoals schapenraster, hokken, etc. verwijderd zijn, zal zeker een beter resultaat opleveren.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

- Opdrachtgever: RAAP Zuid, Weert
- Geplande ingrepen: Bouw bejaardencentrum en aanleg park.
- Datum uitvoering veldwerk: 17 en 23 maart 2011

1.2 Locatiegegevens:

- Land: België, Vlaanderen
- Provincie: Vlaams Brabant
- Gemeente: Rotselaar
- Plaats: Wezemaal
- Toponiem: Kasteel Wezemaal
- Globale ligging: Ten zuiden van de kerk van Wezemaal
- Hoekcoördinaten onderzoeksgebied:
 - o 176.906 / 181.788
 - o 176.906 / 181.970
 - o 177.138 / 181.970
 - o 177.138 / 181.788
- Oppervlakte onderzoeksgebied: 1.83 ha
- Grondgebruik: Grasland, tuin, fruitboom plantage
- Bepaling locaties: GPS, meetlinten

1.3 Onderzoek

Op 17 en 23 maart 2011 is door ArcheoPro een geofysisch onderzoek uitgevoerd op de locatie van het kasteel van Wezemaal in de gemeente Rotselaar, België.

Het onderzoek betrof magnetometingen en had tot doel om te onderzoeken of er restanten van (kasteel)muren binnen het onderzoeksgebied liggen. Het onderzoek was een onderdeel van een groter archeologisch onderzoek dat door RAAP op deze locatie uitgevoerd is. Als voorbereiding voor dit meetonderzoek zijn de resultaten van dit onderzoek met RAAP doorgesproken.

ArcheoPro voert haar onderzoeken uit conform de hiervoor vastgelegde normen en richtlijnen en is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) vergunning verleend tot het verrichten van bepaalde archeologische werkzaamheden in het kader van het doen van opgravingen, bestaande uit prospectie door middel van booronderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd door ing. P.J. Orbons (senior vakspecialist) en W. van der Coelen en M. Kerstges (veldtechnici).

Figuur 1: De ligging van het onderzoeksgebied (rood omlijnd).

Figuur 2: Luchtfoto met daarop rood omlijnd het onderzoeksgebied.

2 Toegepaste technieken

2.1 Algemeen

Door middel van geofysisch onderzoek kan de ondergrond op non-destructieve wijze in kaart gebracht worden. De verschillende typen geofysische meetinstrumenten detecteren elk specifieke soorten ondergrondse structuren. De keuze van het juiste instrument, alsmede van de juiste meetmethodiek is cruciaal voor een optimaal resultaat.

Een geofysisch onderzoek vindt plaats door in een regelmatig patroon (lijn of vlak) een groot aantal metingen te doen. Deze metingen worden in het meetinstrument opgeslagen en uitgelezen in een computer. Speciale computerprogramma's bewerken de meetgegevens en visualiseren en combineren deze met de andere onderzoeksresultaten.

Binnen het onderzoeksgebied zijn magnetometingen verricht met de Bartington Grad601 magnetometer.

2.2 Geofysisch onderzoek met de Bartington Grad601 magnetometer.

Bij een magnetometing wordt met magnetische sensoren de afwijkende sterkte van het aardmagnetisch veld gemeten zodat anomalieën hierin, zoals de resten van een oven, kunnen worden opgespoord. De Grad601 meet deze afwijking met twee magnetometer sensoren die op één meter afstand van elkaar op gelijke hoogte geplaatst zijn, de zogenaamde gradiometer meting. Het gebruikte instrument heeft twee gradiometers op 1 meter afstand van elkaar zodat direct twee meetlijnen opgenomen kunnen worden.

Op de meetlijn wordt iedere 25 centimeter een meting verricht. Zo ontstaat een meetraster van 0.25 x 1 meter, een datadichtheid van 40.000 metingen per hectare.

Er is voor een onderzoek met de magnetometer gekozen omdat bakstenen door het bakproces in de regel ook een magnetisch signaal hebben. Muren zullen daarbij een sterk lineair magnetisch beeld vormen. Los puin daarentegen zal een rommelig magnetisch beeld opleveren.

Het onderzoeksgebied is in vier delen opgesplitst, de boomgaard waar volgens de historische kaart het kasteel met de voorburch lag, het akkertje en het grasveldje ten westen van het kasteel waar mogelijk bijgebouwen gestaan hebben, en de tuin waar mogelijk een buitengracht doorgelopen kan hebben.

Figuur 3: Het verrichten van magneto-metingen met de Bartington Grad601 magnetometer.

3 Resultaten

3.1 Resultaten magnetometingen

In figuur 5 is het resultaat gegeven van de magnetometingen.

Als eerste is de bodem binnen de boomgaard gemeten waar de hoofdburcht (zuidelijke helft) met voorburcht (noordelijke helft) gestaan zou hebben. De ligging van de hoofdburcht en de voorburcht zijn in het terrein goed herkenbaar als verhoogde terreindelen. De boomgaard heeft piramide-fruitboompjes die in raaien aangeplant zijn maar ten tijde van het onderzoek deels gerooid waren. Naast afgezaagde stammen en takken, was er ten tijde van het onderzoek erg veel oppervlakmetaal aanwezig in de vorm van schapenrasters, metalen schuurtjes, een boogtunnel en strooimetaal (zie foto van figuur 4).

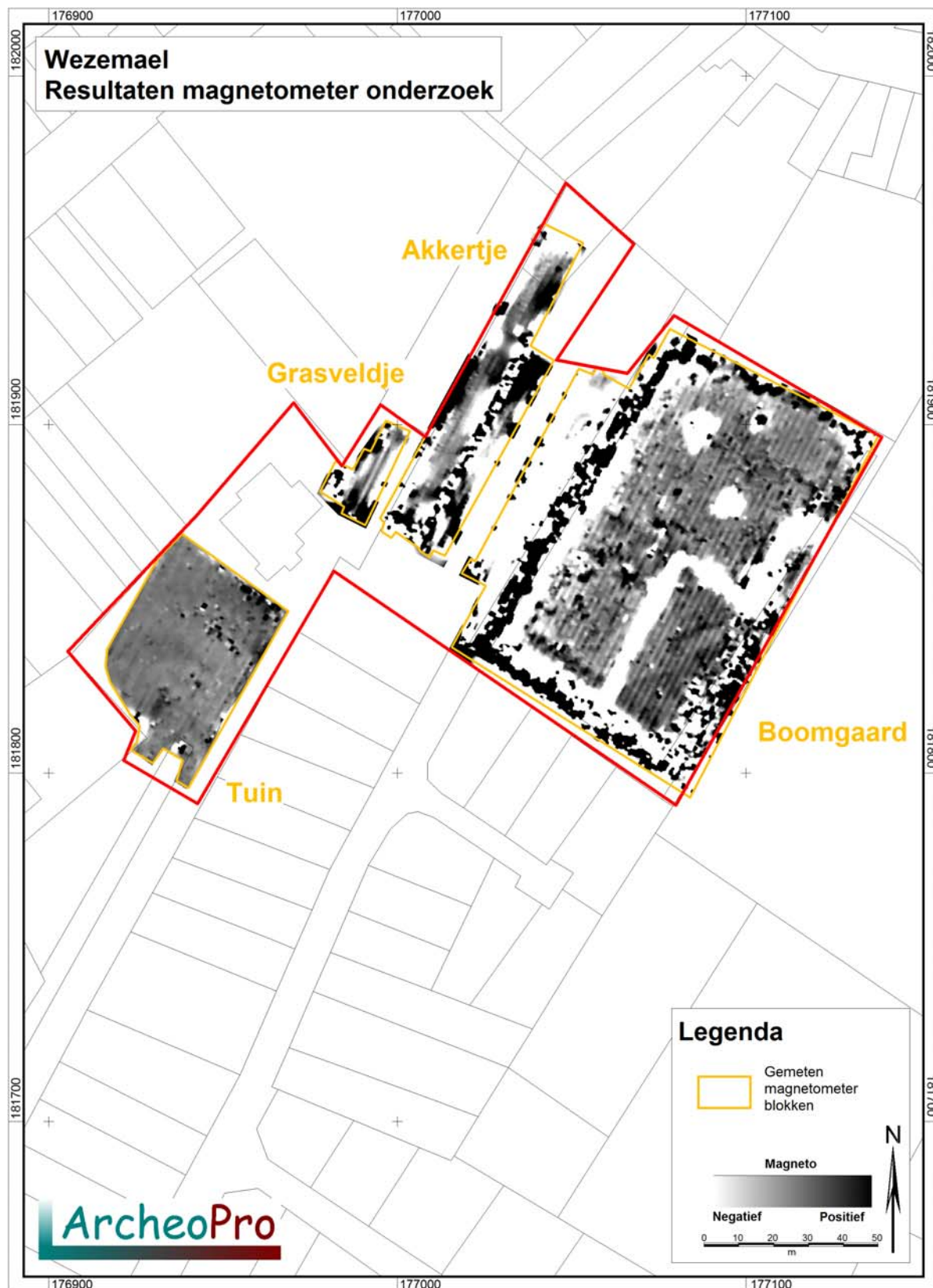
Vervolgens zijn westelijk van de burcht het akkertje en het grasveldje onderzocht. Hier zouden mogelijk delen van bijgebouwen gestaan kunnen hebben. Ook op deze terreindelen was veel metaal aanwezig.

Als laatste is de tuin bij de dokterswoning onderzocht. Hier zou mogelijk een voortzetting van de nog aanwezige buitengracht aanwezig kunnen zijn. Deze buitengracht ligt ten zuiden van het onderzochte terreindeel.

De rest van het plangebied is niet met de magnetometer onderzocht omdat hier te veel metaal aanwezig was of omdat er gebouwen op stonden.

Figuur 4: Het deel van het onderzoeksgebied met de fruitboompjes

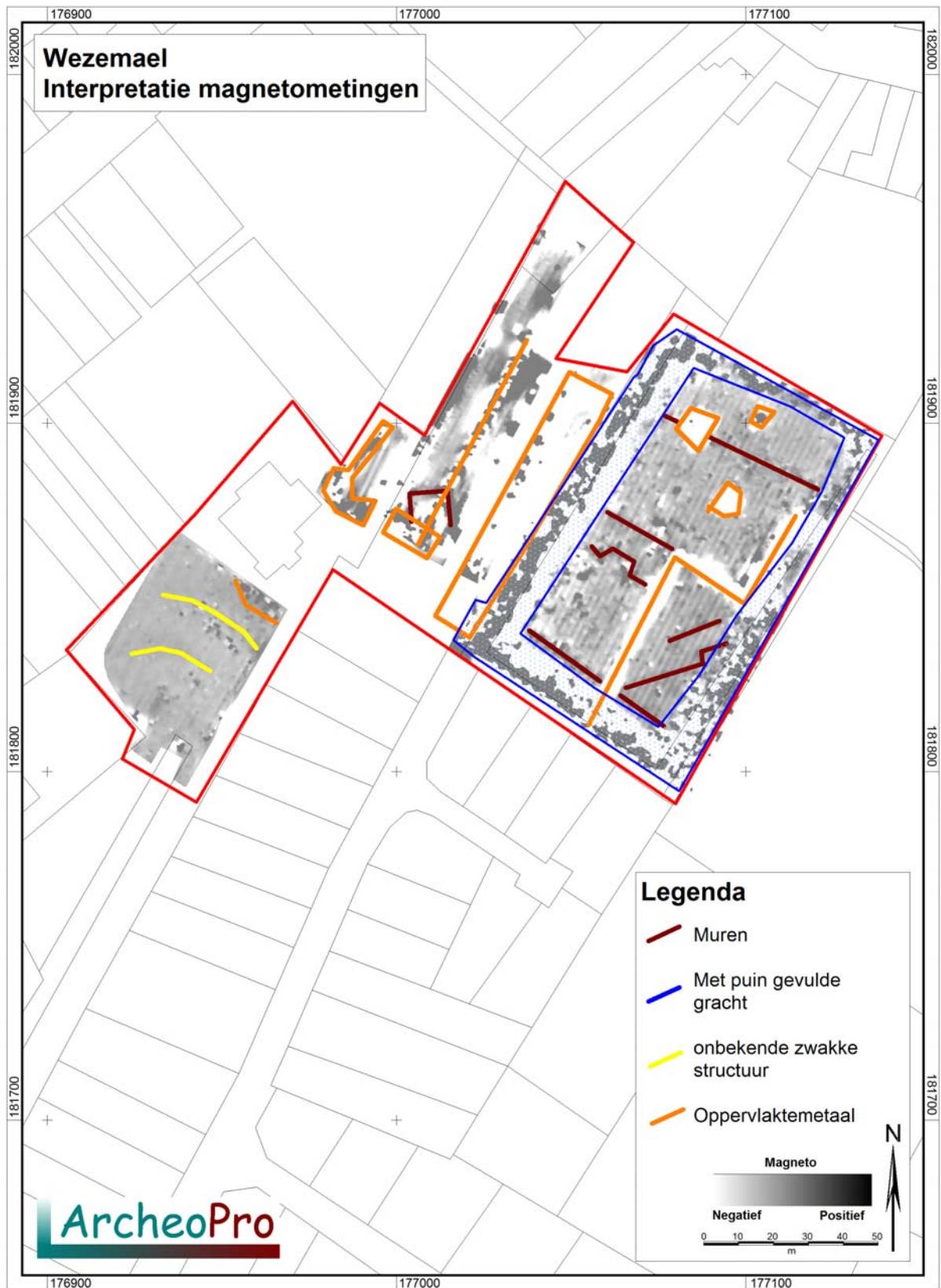

Figuur 5: Resultaten magnetometingen

3.2 Interpretatie

De resultaten van de magnetometingen kunnen als volgt worden geïnterpreteerd (zie ook figuur 6):

- Er is veel metaal op het plangebied aanwezig. De hierdoor beïnvloede meetresultaten zijn in figuur 6 in oranje weergegeven. Het betreft voornamelijk (schapen)rasters, metalen schuurtjes, een boogtunnel en strooimetaal. Over deze delen van het plangebied kan dan ook geen uitspraak gedaan worden.
- De bruine lijnen in de interpretatie geven lineaire structuren weer die mogelijk verband houden met het kasteel.
 - o Aan de zuidkant van het akkertje is een rechthoekige vorm gemeten die mogelijk de (funderings)resten van een gebouw weerspiegelen. Het lijkt een diepere structuur te betreffen die grotendeels overstemd wordt door oppervlaktemetaal. De interpretatie is derhalve onzeker.
 - o Binnen het terrein van de voorburcht is een west-oost georiënteerde lineaire structuur gemeten die mogelijk verband houdt met de ligging van resten van een (bakstenen) muur. Aan de zuidkant van deze voorburcht (midden op de boomgaard) is in de meetresultaten een parallelle oost-west lijn zichtbaar waarvan de oostelijke helft onder het schapengaas wegvalt. Mogelijk is dit een restant van de muur die aan de gracht stond tussen de hoofd- en de voorburcht.
 - o Binnen het terrein van de hoofdburcht zijn in de meetresultaten ook enkele lineaire structuren te zien. Het lijkt om de restanten van muren te gaan die pal tegen de voormalige gracht liggen. Dit komt overeen met de gegevens op historische kaarten en prenten.
- In blauw is de ligging van de voormalige buitengracht van het kasteel en de voorburcht weergegeven. Deze zone wordt in de metingen gekenmerkt door sterke wisselingen in de meetwaarden. Dit wordt zeer waarschijnlijk veroorzaakt doordat de gracht gedempt is met baksteenpuin. Opmerkelijk is dat de gracht tussen de hoofdburcht en de voorburcht niet op dezelfde manier in de metingen naar voren komt. Waarschijnlijk is deze tussengracht dan ook op een andere manier gevuld.
- De gele lijnen in de dokterstun geven locaties aan waarop de meetresultaten slechts een zwakke aanwijzing geven voor de aanwezigheid van structuren. Deze kunnen niet verbonden kunnen worden aan enige archeologische of historische structuren. In de metingen zijn geen aanwijzingen gevonden voor (bakstenen) gebouwen of een met puin gevulde gracht in dit deel.

Figuur 6: Interpretatie geofysisch onderzoek

4 Conclusies en aanbevelingen (beleidsadvies)

In maart 2011 heeft in Wezemaal een geofysisch onderzoek plaatsgevonden waarbij magnetometingen zijn uitgevoerd. Er zijn duidelijke aanwijzingen voor muren van het kasteel aangetroffen en aanwijzingen dat de gracht rond de burcht met baksteenpuin is opgevuld. Een nieuw magnetometer onderzoek op de locatie van de voorburcht en de hoofdburcht als alle metalen objecten zoals schapenraster, hokken, etc. verwijderd zijn, zal zeker een beter resultaat opleveren.

Verklarende woordenlijst:

BP: Before Present (present = 1950)

GPS: Global Positioning System

RCE: Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

SIKB: Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Archeologische tijdschaal

Periode	Datering
Midden- en Laat Paleolithicum (oude steentijd)	250.000 - 9000
Mesolithicum (midden steentijd)	9000 - 4500
Neolithicum (nieuwe steentijd)	4500 - 2000
Bronstijd	2000 - 800
IJzertijd	800 - 12 v. chr.
Romeinse tijd	12 v chr. - 500 n. chr.
Vroege middeleeuwen	500 - 1000
Volle middeleeuwen	1000 - 1250
Late middeleeuwen	1250 - 1500
Nieuwe tijd	1500 - heden

BronnenLuchtfoto, <http://maps.google.nl>**Literatuur**

Es. Van W.A., Sarfatij, H. & P.J. Woltering (red.) 1988. Archeologie in Nederland; De rijkdom van het bodemarchief. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Amersfoort.

RAAP, Rapport archeologisch onderzoek kasteel Wezemaal, In voorbereiding.

Bijlage 4: Vondstenlijst

Boorvondsten

Boornummer	aardewerk	overig	datering	opmerkingen
4	ondetermineerbaar			
23	handgevormd aw		prehist / 10e-1e helft 11e eeuw	secundair verbrand randfragment; onduidelijk of prehistorisch of kogelpot
23	kogelpot		10e -1e helft 11e eeuw	groef
31	steengoed met zoutglazuur		16e -18e eeuw	Bouvioux
31		verbrande leem		2 fragmenten, sterk geknepen
39	protosteengoed		einde 13e - begin 14e eeuw	
65	ondetermineerbaar			
77		baksteenfragment		
77	Roodbakkend aw met loodglazuur		14e-18e eeuw	
81		oester		
94	Roodbakkend aw met loodglazuur		14e-18e eeuw	
98	grijs aw (gedraaid)		13e -14e eeuw	stedelijke productie

Oppervlaktevondsten

	keramiek	type	materiaal overig	datering	opmerking
neerhof			steen		
	fragment Steengoed	Westerwald		18e eeuw	ingekraste versiering
	fragment Steengoed	Raeren		late 16e eeuw	reliefversiering
	fragment Steengoed	Raeren		late 16e eeuw	ribbels onder aan de hals
	fragment 'Andenne'	Maaslands		14e - 15e eeuw	glazuur
	2 x roodbakkend AW met loodglazuur			14e -18e eeuw	
opperhof			13 x leisteen		
			7 x daktegelfragmenten	13e - 15e eeuw	1 ruwe kant met zandbestrooiing waar de tegels in oven hebben gelegen
			1 x kacheltegelfragment	15e - 16e eeuw	witbakkend aardewerk met groene glazuur
			2 x oesters		
			1 x ijzerzandsteen		
			1 x ijzerslak		
			1 x tefriet		
			1 x glas	17e -18e eeuw	fragment wijnfles, erg verweerd, slechte kwaliteit
			1 x vuurstenen afslag	Steentijd	
	3 x grijsbakkend handgevormd aardewerk			12e - 13e eeuw	1 x aanzet voetje van kom met 3 standvoetjes
	25 x grijsbakkend gedraaid aardewerk			13e - 14e eeuw	1 x randscharf, stedelijke productie
	2 x grijsbakkend aardewerk	Maaslands		13e eeuw	
	1 x randfragment	Maaslands		14e - 15e eeuw	glazuur
	1 x witbakkend aardewerk met paarse ijzerengobe	Maaslands		14e - 15e eeuw	
	1 x Maaslands witbakkend aardewerk	Maaslands		15e - 16e eeuw	groene loodglazuur
	3 x vroege Steengoed			(vroege) 14e eeuw	
	2 x witbakkend geglazuurd aardewerk			16e - 17e eeuw	gele en groene glazuur
	1 x Steengoed	Raeren		Late 15e- 16e eeuw	geknepen voet
	4 x Steengoed	Westerwald		18e eeuw	1 x ingekraste blauwe versiering
	4 x Steengoed			16e- 17e eeuw	zoutglazuur
	6 x roodbakkend AW met loodglazuur			14e -18e eeuw	
	1 x witbakkend industrieel aardewerk			late 19e - vroege 20e eeuw	
	7 x ondetremineerbaar aardewerk				1 x mogelijk Karolingisch; 1 x STG, 2 randfragmenten waarschijnlijk grijs gedraaid aardewerk

Locatie	grijs handgev	grijs gedraaid	aardewerk uit het Maasland	14e - 15e E	15e - 16e E	wit, paarse engobe	stg (vroeg)	witb, glazuur	stg Raeren	stg westerwald	stg	roodbakkend aw met loodglazurr	witbakkend industrieel	ondeter,
	12- 13e E	13e-14e E	13e E			14e - 15e E	vroege 14e eeuw	16e - 17e eew	16e eeuw	18e eeuw	16e -17e eeuw	14e -18e eeuw	late 19e - vroege 20e eeuw	
neerhof				1					2	1		2		
opperhof	3	25	2	1		1	3	2	1	4	4	6	1	7